

DİL ZENGİNİ AVRUPA

AVRUPA'DA ÇOKDİLLİLİ POLİTİKA VE UYGULAMA EĞİLİMLERİ

EDITÖRLER: Guus Extra ve Kutlay Yağmur

Desteğiyle:

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Bu proje Avrupa Komisyonundan finansal destek almıştır. Bu yayın sadece yazarların görüşlerini yansıtmaktadır ve burada sunulan bilgilerin herhangi bir şekilde kullanımından dolayı Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz.

DİL ZENGİNİ AVRUPA

AVRUPA'DA ÇOKDİLLİLİ POLİTİKA
VE UYGULAMA EĞİLİMLERİ

EDITÖRLER: Guus Extra ve Kutlay Yağmur

Desteğiyle:

Lifelong Learning Programme

Bu proje Avrupa Komisyonundan finansal destek almıştır. Bu yayın sadece yazarların görüşlerini yansıtmaktadır ve burada sunulan bilgilerin herhangi bir şekilde kullanımından dolayı Avrupa Komisyonu sorumlu tutulamaz.

İngiliz Kùltür Derneği adına Cambridge Üniversitesi Yayınevi tarafından Nisan 2013 tarihinde basılmıştır.

© Dil Zengini Avrupa, İngiliz Kùltür Derneği

Bu yayını www.language-rich.eu adresinden indirebilir, telif hakkının İngiliz Kùltür Derneği'ne ait olduğunu belirterek kişisel kullanımınız için Dil Zengini Avrupa yayınıni basabilir ve kendi yazılarınızda alıntılar yapabilir, sunumlarınızda, bloğunuzda, web sitenizde ve derslerinizde kullanabilirsiniz. Kamusal ve ticari kullanım için ve çeviri hakları için her türlü talep info@language-rich.eu adresine gönderilebilir.

Bu yayında belirtilen görüşler ve düşüncelerin sorumluluğu yazarlara aittir. Avrupa Komisyonu bu düşünce ve görüşlerden ve bunların olası kullanım şekillerinden sorumlu değildir.

İtalya'da Rotolito Lombarda SpA tarafından basılmıştır.

978-1-107-65301-6

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER	2	BÖLÜM 3: ULUSAL VE YÖRESEL PROFİLLER	
GİRİŞ		Tanıtım <i>Guus Extra, Martin Hope ve Kutlay Yağmur</i>	77
<i>Martin Hope</i>	6	1. Avusturya <i>Tanja Nagel, Anke Schad, Barbara Semmler ve Michael Wimmer</i>	85
ÖNEMLİ BULGULAR VE DEĞERLENDİRME		2. Bosna Hersek <i>Jasmin Džindo ve Selma Žerić</i>	93
<i>Guus Extra ve Kutlay Yağmur</i>	8	3. Bulgaristan <i>Gueorgui Jetchev</i>	99
BÖLÜM 1: AVRUPA DİL POLİTİKALARI VE UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖSTERGELER		4. Danimarka <i>Sabine Kirchmeier-Andersen</i>	106
<i>Guus Extra ve Kutlay Yağmur</i>	13	5. Estonya <i>Kersti Sõstar</i>	113
1.1 Çokdilliliği ve çoğuldilliliği destekleyen Avrupalı uygulayıcılar.....	14	6. Fransa <i>Louis-Jean Calvet</i>	121
1.2 Üçdilli formül ve çoğuldillilik.....	18	7. Almanya <i>Ingrid Gogolin, Joana Duarte, Patrick Grommes</i>	128
1.3 Bu projede araştırılan dil çeşitlilikleri.....	20	8. Yunanistan <i>Sara Hannam ve Evagelia Papathanasiou</i>	133
1.4 Ankette ele alınan dil alanları.....	21	9. Macaristan <i>Csilla Bartha</i>	140
1.5 Veri toplama ve üç-şehir uygulaması.....	22	10. İtalya <i>Monica Barni</i>	148
1.6 Araştırma metodolojisi.....	24	11. Litvanya <i>Irena Smetoniene ve Julija Moskvina</i>	156
BÖLÜM 2: DİL ZENGİNİ AVRUPA BULGULARININ ÜLKELER ARASI ANALİZİ		12. Hollanda <i>Saskia Benedictus-van den Berg</i>	164
<i>Kutlay Yağmur, Guus Extra ve Marlies Swinkels</i>	27	12.1 Hollanda geneli.....	164
2.1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarındaki diller.....	28	12.2 Frizlan bölgesi.....	173
2.2 Okul öncesi eğitimde diller.....	33	13. Polonya <i>Liliana Szczuka-Dorna</i>	178
2.3 İlköğretim okullarında diller.....	37	14. Portekiz <i>J. Lachlan Mackenzie</i>	185
2.4 Orta dereceli okullarda diller.....	45	15. Romanya <i>Alexandru Cernat, Anca Nedelcu, Stefan Colibaba, C˘alin Rus, Ruxandra Popovici</i>	192
2.5 Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim arasındaki kesitsel görünüm.....	54	16. İspanya.....	200
2.6 İleri ve yüksek eğitimde diller.....	56	16.1 Madrid, Valencia, Sevilla <i>Marta Genis</i>	200
2.7 Görsel-işitsel medya ve basında diller.....	60	16.2 Katalonya <i>F. Xavier Vila i Moreno</i>	207
2.8 Kamu hizmetlerinde ve kamuya açık alanlarda diller.....	64	16.3 Bask Bölgesi <i>Iván Igartua</i>	214
2.9 İş hayatında diller.....	67	17. İsviçre <i>Raphael Berthele, Bernhard Lindt-Bangerter, Susanne Obermayer</i>	221
2.10 Eğitimin ötesindeki çokdilliliğin kesitsel görünümü.....	71	18. Ukrayna <i>Lyubov Naydonova</i>	231
Bölüm 1 ve 2 için Kaynakça.....	72	19. Birleşik Krallık.....	238
Glossary – Sözlükçe.....	75	19.1 İngiltere <i>Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch</i>	238
		19.2 Galler <i>Hywel Jones</i>	246
		19.3 İskoçya <i>Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch</i>	253
		19.4 Kuzey İrlanda <i>Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch</i>	259

TEŞEKKÜRLER

İngiliz Kültür Derneği aşağıdaki kurum ve şahıslara bu yayına katkılarından dolayı teşekkürlerini sunar.

Dil Zengini Avrupa Yönetim Ekibi:

Karin Berkhout, Babylon Araştırma Merkezi Sekreteri, Tilburg Üniversitesi

Guus Extra, Diller ve Azınlıklar Bölümü Başkanı, Tilburg Üniversitesi

Martin Hope, Dil Zengini Avrupa Proje Yöneticisi (Ağustos 2012 tarihine kadar), İngiliz Kültür Derneği

Simon Ingram-Hill, Dil Zengini Avrupa Proje Yöneticisi (Eylül 2012 tarihinden itibaren), İngiliz Kültür Derneği

Christiane Keilig, İletişim Koordinatörü, İngiliz Kültür Derneği

Eilidh MacDonald, Proje Koordinatörü, İngiliz Kültür Derneği

Nadine Ott, (Önceki) Kıdemli Proje Müdürü, İngiliz Kültür Derneği

Aneta Quraishy, Kıdemli Proje Müdürü, İngiliz Kültür Derneği

David Sorrentino, İletişim Sorumlusu, İngiliz Kültür Derneği

Marlies Swinkels, Dil ve Kültür Çalışmaları Bölümü, Tilburg Üniversitesi

Kutlay Yağmur, Çokdillilik Araştırmacısı, Tilburg Üniversitesi

Dil Zengini Avrupa İdare Kurulu:

Dr. Juan Pedro de Basterrechea, Bütçe ve Satışlar Müdürü, Cervantes Enstitüsü

Profesör Guus Extra, Diller ve Azınlıklar Bölümü Başkanı, Tilburg Üniversitesi

Profesör Mário Filipe, Başkan Yardımcısı, Camões Enstitüsü

Martin Hope, İngiliz Kültür Benelux ve AB Daire Müdürü

Thomas Huddleston, Politika Analisti, Göç Politikaları Grubu

Simon Ingram-Hill, Macaristan Yöneticisi (Eylül 2012 tarihinden itibaren), İngiliz Kültür Derneği

Tony Jones, Kıdemli Danışman, Yenilikçi İngiliz Dili, İngiliz Kültür

Elidir King, 'Diller Şirketi' Müdürü

Ulla-Alexandra Mattl, Koordinatör, EUNIC Brüksel

Xavier North, Fransız Dili ve Fransa Dilleri Delegasyonu Genel Temsilcisi

Aneta Quraishy, Kıdemli Proje Müdürü, İngiliz Kültür

Joseph Sheils, Avrupa Konseyi, Dil Eğitimi ve Politikası Bölümü (eski) Başkanı

Wolf von Siebert, Proje Yürütücüsü, Dil ve Uyum Bölümü, Goethe Enstitüsü

Liliana Szczuka-Dorna, Modern Diller Bölümü, Poznan Teknoloji Üniversitesi

Proje Ortakları:

Dil Zengini Avrupa – Avrupa'da çokdilli politika eğilimleri birinci baskısının yapılması güvenilir proje ortaklarının çok uzun süreli destekleri ve işbirliği sayesinde gerçekleşmiştir. Aşağıda sunulan proje ortaklarımıza katkıları ve çalışmalarından dolayı minnettarız:

Avusturya: EDUCULT, Denken und Handeln im Kulturbereich (Kültür Politikası ve Yönetimi Enstitüsü)

Belçika: Migration Policy Group, EUNIC Brussels, Danish Cultural Institute and Universiteit Gent / Ghent University (Steunpunt Diversiteit en Lereren / Director Centre for Diversity and Learning)

Bosna Hersek: University of Sarajevo, Faculty of Philosophy

Bulgaristan: Sofia University, Faculty of Classical and Modern Philologies

Danimarka: Danish Language Council

Estonya: National Examinations and Qualifications Centre

Fransa: Observatoire Européen du plurilinguisme

Almanya: University of Hamburg, LIMA – Linguistic Diversity Management in Urban Areas and Goethe-Institut

Yunanistan: South East European Research Centre

Macaristan: Research Institute for Linguistics, Research Centre for Multilingualism

İtalya: Università per Stranieri di Siena, LEND

Litvanya: Lithuanian Social Research Centre, Institute of Labour and Social Research, State Commission on the Lithuanian Language

Hollanda: Tilburg University – Babylon, Centre for Studies of the Multicultural Society, Fryske Akademy

Polonya: Institute for Quality in Education

Portekiz: ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics, Instituto Camões

Romanya: Centre Education 2000+, EuroEd Foundation

İspanya: Instituto Cervantes, Universidad Nebrija, Department of Culture, University of Barcelona

İsviçre: University Of Fribourg, Institute of Multilingualism

Ukrayna: Institute of Social and Political Psychology

Büyük Britanya: The Languages Company, Welsh Language Board and CILT, National Centre for Languages – CILT (ilk araştırmayı gerçekleştirmiştir.)

Destekleyen

Avrupa Konseyi Strazburg, Avrupa Modern Diller Merkezi
(European Centre for Modern Languages) Graz

İngiliz Kültür Derneğinin aşağıdaki ülkelerdeki çalışanlarına değerli katkıları ve destekleri için ayrıca teşekkür etmek istiyoruz:

Avusturya: Martin Gilbert

Belçika: Julia Kofler, Kirsi Suutarinen

Bosna Hersek: Samir Avdibegovic ve Alisa Mulalic

Bulgaristan: Tzvetanka Panova

Danimarka: Dorte Friis ve Brid Conneely

Estonya: Ursula Roosmaa

Fransa: Marianne Garcia, Sally Goodman, Sandrine Mahieu

Almanya: Michael Croasdale

Yunanistan: Alison Weedall

Macaristan: Agota Biro ve Viktoria Vas

İtalya: Stephan Benians, Patricia Corasaniti, Susan Costantini, Isabella Pallone

Litvanya: Vilma Bačkiūtė

Hollanda: Canan Maraşlıgil, Aleksandra Parcinska ve Manon de Rujiter

Polonya: Alicja Grymek

Portekiz: Fátima Dias

Romanya: Ruxandra Popovici

İspanya: Raquel Fernandez Montes

İspanya (Katalonya): Isabella Petith

İsviçre: Caroline Morrissey ve Regula Renggli

Ukrayna: Elena Gorsheniova ve Irina Sukhinina

Büyük Britanya: Tony Jones

Büyük Britanya: (Galler): Simon Ford

Nihayet, bu yayının hazırlanmasına engin bilgileri ile katkı sağlayan uzmanlara, akran hakemlere ve ülke profillerini hazırlayan yazarlara candan teşekkürlerimizi ve takdirlerimizi sunuyoruz. Aşağıda isimleri listelenmiştir:

Avusturya

Dr. Waldemar Martyniuk, Avrupa Konseyi (Council of Europe), ECML

Anke Schad, EDUCULT

Dr. Michael Wimmer, EDUCULT

Akran Hakem:

Profesör Dieter Halwachs, Graz Üniversitesi

Belçika

Rebecca Marx, Danimarka Kültür Enstitüsü

Bosna Hersek

Profesör Jasmin Dzindo, University of Sarajevo, Felsefe Fakültesi

Profesör Ivo Komsic, University of Sarajevo, Felsefe Fakültesi

Selma Zeric, İngilizce: Hukuki Meseleler ve Program Yönetimi uzmanı

Akran Hakem:

Ranko Risojevic, Sırp Cumhuriyeti Milli

Devlet Üniversitesi Kütüphanesi

Bulgaristan

Dr. Gueorgui Jetchev, Sofya Üniversitesi

Associate Professor Galina Sokolova, Sofya Üniversitesi

Akran Hakem:

Associate Professor Angel Pachev, Genel ve Uygulamalı Dilbilim Bölümü, Bulgar Bilimler Akademisi

Danimarka

Sabine Kirchmeier-Andersen, Danimarka Dil Konseyi

Akran Hakem:

Profesör Anne Holmen, İngilizce ve Germanik diller çalışmaları Bölümü, Kopenhag Üniversitesi

Estonya

Kersti Sostar, Ulusal Sınav ve Değerlendirme Merkezi

Akran Hakem:

Tuuli Oder, Talin Üniversitesi, Dil Merkezi

Fransa

Fransız Yönlendirme Grubu Üyeleri:

Profesör Louis-jean Calvet, Provence Üniversitesi
Profesör Christos Clairis, Avrupa Çoğuldillilik Gözlem Merkezi
Valerie Drake, Dışişleri Bakanlığı
Claire Extramiana, Kültür ve İletişim Bakanlığı
Profesör Jose Carlos Herreras, Avrupa Çoğuldillilik Gözlem Merkezi
Michel Lefranc, Eğitim Bakanlığı
François Monnanteuil, Eğitim Bakanlığı
Xavier North, Kültür ve İletişim Bakanlığı
Christian Tremblay, Avrupa Çoğuldillilik Gözlem Merkezi
Profesör Claude Truchot, Strazburg Üniversitesi

Veri Toplayan Araştırmacılar:

Claude Bourgeois

Dr. Kenza Cherkaoui

Yvonne Touchard

Akran Hakem:

Profesör Georges-Daniel Veronique, Provence Üniversitesi

Almanya

Dr. Joana Duarte, Hamburg Üniversitesi, LIMA
Profesör Ingrid Gogolin, Hamburg Üniversitesi, LIMA
Dr. Patrick Grommes, Hamburg Üniversitesi, LIMA
Emel Özcep, Hamburg Üniversitesi, LIMA
Barbara Baumann, Göthe Enstitüsü
Uwe Mohr Göthe Enstitüsü
Rolf C. Peter, Göthe Enstitüsü
Heike Uhlig, Göthe Enstitüsü
Wolf von Siebert, Göthe Enstitüsü

Akran Hakem:

Profesör Marianne Krüger-Potratz, Westfälische Wilhelms
Münster Üniversitesi, Institut für Erziehungswissenschaft

Yunanistan

Dr. Sara Hannam, (öncesinde) Güneydoğu
Avrupa Araştırma Merkezi
Dr. Evagelia Papathanasiou, (öncesinde) Güneydoğu
Avrupa Araştırma Merkezi
Dr. Zoi Tatsioka, Güneydoğu Avrupa Araştırma Merkezi
Nikos Zaharis, Güneydoğu Avrupa Araştırma Merkezi

Akran Hakem:

Profesör Angeliki Kiliari, Selanik Aristo Üniversitesi

Macaristan

Dr. Csilla Bartha, Macar Bilimler Akademisi,
Çokdillilik Araştırma Merkezi

Helga Hattyar, Macar Bilimler Akademisi,
Çokdillilik Araştırma Merkezi

Dr. Noemi Nagy, Macar Bilimler Akademisi,
Çokdillilik Araştırma Merkezi

Akran Hakem:

Profesör Peter Medgyes, Budapeşte Üniversitesi

İtalya

Profesör Monica Barni, Università per Stranieri di Siena

Silvia Minardi, Iend – lingua e nuova didattica

Akran Hakem:

Profesör Tullio de Mauro, Roma Üniversitesi

Litvanya

Profesör Boguslavas Gruževskis,
Litvanya Sosyal Araştırma Merkezi

Dr. Julija Moskvina, Litvanya Sosyal Araştırma Merkezi

Dr. Irena Smetonienė, Litvanya Dili Devlet Komisyonu

Hollanda

Dr. Saskia Benediktus, Fryske Akademy

Dr. Cor van der Meer, Fryske Akademy

Akran Hakem:

Profesör Durk Gorter, Bask Üniversitesi, Donostia/San Sebastian

Çevirmenler:

Taalburo Popkema Groningen (Anne Tjerk Popkema)

Arapça Çeviri: Dr. Abderrahman El Aissati, Tilburg Üniversitesi

Türkçe Çeviri: Dr. Kutlay Yağmur (gözetiminde),
Tilburg Üniversitesi

Polonya

Dr. Pawel Poszytek, (önceden) Eğitimde Kalite Enstitüsü

Dr. Liliana Szczuka-Dorna, Eğitimde Kalite Enstitüsü

Akran Hakem:

Profesör Wladyslaw Miodunka, Krakow Üniversitesi

Portekiz

Nuno Carvalho, ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics

Lis Gonçaves, ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics

Profesör Lachlan Mackenzie, ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics

Profesör Maria Helena Mateus, ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics

Fabiola Santos, ILTEC – Institute of Theoretical and Computational Linguistics

Cristina Faustino, Instituto Camões

Profesör Mario Filipe, Instituto Camões

Akran Hakem:

Profesör Ricardo Salomao, Aberta Üniversitesi (Açık Üniversite)

Romanya

Alexandru Cernat, Centre Education 2000+ (harici işbirlikçi)

Monica Dvorski, Centre Education 2000+

Dr. Anca Nedelcu, Centre Education 2000+

Profesör Anca Colibaba, EuroEd Foundation

Profesör Stefan Colibaba, EuroEd Foundation

Monica Vlad, EuroEd Foundation

Akran Hakem:

Dr. Calin Rus, Intercultural Institute of Timisoara

İspanya**Madrid, Sevilla, Valencia:**

Profesör Marta Genís, Universidad Nebrija

Akran Hakem:

Profesör Jose J. Gomez Asencio, Salamanca Üniversitesi

Çevirmen:

Maria Ortiz y Carmen Octavio, Universidad Nebrija

Bask Bölgesi:

Ivan Igartua, Bask Hükümeti Kültür Dairesi

Akran Hakem:

Profesör Alberto Lopez Basaguren, Bask Bölgesi Üniversitesi

Çevirmen:

Idoia Gillenea, Hitzurun

Katalonya:

Profesör Xavier Vila, Barselona Üniversitesi

Akran Hakem:

Profesör Miquel Angel Pradilla Cardona, Universitat Rovira I Virgili

Çevirmen:

M del mar Vilano

İsviçre

Profesör Raphael Berthele, Fribourg Üniversitesi, Çokdillilik Enstitüsü

Bernhard Lindt, Fribourg Üniversitesi, Çokdillilik Enstitüsü

Susanne Obermayer, Fribourg Üniversitesi, Çokdillilik Enstitüsü

Akran Hakem:

Profesör Georges Lüdi, Basel Üniversitesi

Ukrayna

Dr. Lyubov Naydonova, Sosyal ve Politik Psikoloji Enstitüsü

Akran Hakem:

Dr. Yaroslav M. Pylynksy, Kennan Enstitüsü, Kyiv Project

Büyük Britanya

Phillip Harding-Esch, Languages Company

Dr. Eildir King, Languages Company

Teresa Tinsley, Alcantara Communications

Nick Byrne, Language Centre at The London School of Economics and Political Science

Hywel Jones, Welsh Language Commissioner

Meirion Prys Jones, Welsh Language Board

Ayrıca önceden:

Kathryn Board, CILT – National Centre for Languages

Youping Han, CILT – National Centre for Languages

Nick Joujou, CILT – National Centre for Languages

GİRİŞ

Martin Hope, Dil Zengini Avrupa Proje Yöneticisi (Ağustos 2012'ye kadar)

Büyük Britanya'nın uluslararası kültürel ilişkiler kurumu olarak İngiliz Kültür Derneği Büyük Britanya'daki ve diğer ülkelerdeki insanlar arasında uzun vadeli ilişkiler ve güven tesis etme konusuna kendisini adanmıştır. Bu amaca kendini adanmış Avrupalı ortaklarımızın işbirliği ağıyla yürüttüğümüz *Dil Zengini Avrupa* (DZA) projesi kültürel ilişkiler misyonumuzun odak noktasıdır. DZA projesi sayesinde etkili çokdillilik politikaları ve uygulamaları geliştirmek için Avrupalı dil planlaması uzmanları ve uygulayıcıları arasında çok daha ileri düzeyde işbirliği geliştirmeyi amaçlıyoruz. Bu tür politikalar sayesinde okulda, üniversitede ve toplumun genelinde dil öğrenimi ve kültürel etkileşim desteklenmeye ve teşvik edilmeye devam edecektir. Bizim inancımıza göre, eğer her yaş grubundan Avrupalı daha geniş bir uluslararası bakış açısı geliştirecekse ve bir bütün olarak Avrupa 21'inci yüzyılda dünyanın büyüyen diğer ekonomik güçlerine göre kendini başarılı bir şekilde konumlandırıcaksa bu işbirliği kaçınılmazdır.

1934'te kurulduğundan beri İngiliz Kültür dünya genelinde İngilizce öğrenenlerin diğer ülkelerden insanlarla daha etkili iletişim kurabilmesi için ve iş bulma olanaklarını artırmak için insanlara bire bir İngilizce dersleri vermiş ve son dönemde bu imkânları internet üzerinden de sunmaya başlamıştır. Ayrıca bakanlıklar ve bölgesel eğitim makamlarıyla işbirliği içerisinde İngilizce öğretmenlerinin profesyonel gelişimi desteklenmektedir. Daha az bilinen ise, yabancı dil öğrenimini geliştirmek için bizim Büyük Britanya'daki yabancı dil öğretmenlerine verdiğimiz güçlü destektir. Yabancı Dil Asistanları programı, Büyük Britanya okulları için yabancı dil öğretim kitapları ve diğer ülkelerdeki okullarla işbirliğini destekleme programlarıyla bu katkı sürdürülmektedir. 2011/12 öğretim yılında İngiliz Kültür olarak Fransızca, Almanca ve İspanyolca konuşan ülkelerin yanı sıra İtalya, Çin, Japonya, Umman ve Rusya gibi ülkelerden 2,500 dil asistanını konuk ediyoruz. Bu asistanlar ilk ve orta dereceli Britanya sınıflarında yabancı dil öğretmenlerine destek vermektedirler.

DZE kurum olarak bizim kültürler arası iletişim ve nerede yaşarsak yaşayalım, çevremizde gözlemlediğimiz çok geniş ve zenginlikteki dil sayısı kendini gösteren Avrupa'da çoğulculuğa verdiğimiz önemi göstermektedir. Proje ortaklarımız olan ülkelerdeki mevcut dil politikalarını sergileyen ve ne oranda dil zengini olduklarını araştıran bu yayının basım hazırlanması projenin birinci aşamasının sona erdiğine işaret etmektedir. Araştırmada yabancı diller, bölgesel azınlık dilleri, göçmen dilleri ve ulusal diller gibi farklı dil türlerinin kullanımını araştırmada çok iddialydık. Ulusal diller açısından özellikle ülkelere yeni gelenlerin eğitimi ve iş bulması açısından çok önemli olan ulusal dilleri öğrenmede aldıkları kurumsal desteği araştırdık.

Araştırmamız elbette dillerin öğretildiği ve öğrenildiği eğitim sektörüne odaklandı ama eğitimin dışındaki medya, kamu kurumları ve hizmetleri, iş dünyası gibi sektörlerde de yoğunlaşarak mevcut

dil politikaları ve uygulamalarını araştırdık. Bizim inancımıza göre diğer dilleri ve kültürleri takdir edebilmek ve öğrenebilmek için okul dışında dil zengini bir ortama sahip olmak en az sınıf içi eğitim öğretim kadar önemlidir. Etkili dil politikaları şehirleri turistler ve ziyaretçiler için daha çekici hale getirirken iş yerlerinin ve şirketlerin rekabet gücünü artırır ve televizyon ve radyolarda kullanılan farklı diller toplumda hoşgörü ve açık görüşlülük yaratır.

Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen Dil Zengini Avrupa projesinin genel amaçları:

- kültürler arası diyalogla ilgili örnek uygulamaların karşılıklı takasını desteklemek ve dil öğrenimi ve öğretimi yoluyla toplumsal bütünleşmeyi sağlamak;
- genel olarak toplumda ve eğitim sektöründe dil politikaları ve uygulamalarına yönelik Avrupa kurumları arasındaki işbirliğini desteklemek;
- Avrupa genelinde dil öğrenimini ve dilsel çeşitliliği destekleyen Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tavsiyeleri konusunda bilinç oluşturmak.

Bu kitapta sunulan birinci araştırma safhası, Avrupalı politika geliştiricileri ve uygulayıcıları arasında bir çalışma ağı ve ortaklık oluşması için bir platform sunmaktadır. Arzumuz okul öncesi eğitimden, resmi eğitim sektöründen, üniversite ve kolejlerden, iş dünyasından, şehirlerdeki kamu kurumlarından, medyadan göçmen kuruluşlarına kadar olan kurumlardaki insanlardan oluşan 1,200 kişilik bir çalışma ağı kurmaktır. İnancımıza göre sadece bu farklı sektörlerden insanların bir araya gelmesi ve ortaklaşa çalışması sayesinde gerçek anlamda dil zengini toplumlar oluşacaktır. Dil zengini toplumlarda insanlar dilin toplumsal bütünlük, refah ve zenginlik için önemini anlar.

Bugüne kadar yürütülen çalışmalar proje ortaklarının ve araştırmacıların kararlı ve sabırlı çalışmaları olmasaydı mümkün olmazdı. Ortaklarımıza ve araştırmacılara minnet duygularımı ve teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Tilburg Üniversitesi *Babylon Çokkültürlü Toplum Araştırma Merkezi*'nde (*Centre for Studies of the Multicultural Society*) Karin Berkhout'un ofis desteği sağladığı Guus Extra, Kutlay Yağmur ve Marlies Swinkels'den oluşan araştırma ekibi bu devasa projenin kurgulanması, yürütülmesi, verilerin analizi, ve bulguların bu yayında sunulmasındaki çalışmalarından dolayı özel övgü hak etmektedirler.

Umarım burada sunulan ilk bulgular sizin için ilginç ve merak uyandırıcı olacak ve kendi ülkenizdeki dillerin kullanılabilirliğine ilişkin tartışmalara bir katkı sağlayacaktır. Kesinlikle dil zengini bir Avrupa'ya sahibiz ve önümüzdeki görev hepimizin menfaati için bu zenginliği nasıl en iyi şekilde kullanacağımızdır.

Avrupa Konseyi (The Council of Europe)

Dil Zengini Avrupa projesi Avrupa Konseyi'nin 47 üye ülkede uzun yıllara dayanan çalışmalarının sonuçlarını göz önünde bulundurma tercihinde bulunmuştur. Bu yüzden Avrupa Konseyi proje lideri olan İngiliz Kültür Derneği ve ortağı EUNIC'in davetini araştırmanın pilot uygulama safhasında özellikle politika araçlarının kullanımına ilişkin kısmında yer almak için kabul etmiştir.

Avrupa Konseyi, ortak değerlerin ve koşulların çeşitliliğine saygı üzerine kurulu deneyimlerin ve uzmanlığın paylaşılması için Avrupa genelinde ortak bir forum sağlamaktadır. Bu inançla bu projenin genel amaçlarını desteklemektedir: kültürler arası diyalog ve sosyal içerilmenin sağlanması için iyi uygulamaların karşılıklı paylaşılması, dil politikalarına ve uygulamalarına ilişkin Avrupa değerleri ve yol gösterici ilkeleri konusunda bilinç oluşturmak için Avrupa genelinde işbirliğini desteklemek. Avrupa Konseyi'nin amacı Dil Zengini Avrupa projesinin bulguları doğrultusunda kendi politikalarının ve uygulamalarının dilsel çeşitliliği, çoğuldilli ve kültürler arası eğitim amaçları doğrultusunda daha iyi uygulanabilmesi için değerlendirmek olacaktır.

Avrupa Konseyi çok zor ve karmaşık olguların içerildiği bir araştırmanın 20 farklı ülkede yürütülmesinden dolayı yazarlara ve proje yöneticilerine özel teşekkürlerini sunmak ister. Birinci aşamanın sonuçlarına ilişkin tartışmanın bir sonraki aşamanın daha da geliştirilmesi için geri dönüşü sağlayacağı umulmaktadır.

Avrupa Konseyi kendi politikalarına ve uygulamalarına ilişkin rehberlik sağlamış olmasına rağmen bu yayında ve benzer diğer yayınlarda yer alan tavsiyeler ve çıkarılan sonuçların sorumluluğunu kabul edemez. Sorumluluk tamamen yazarlara aittir.

Okurların, Avrupa Konseyi'nin bildirimleri, tavsiyeleri, araçları ve hükümetler arası etkinlikler konusundaki bilgileri görmek için Konsey'in websitesini ziyaret etmeleri önerilir.

DG II – Directorate General of Democracy

Directorate of Democratic Citizenship and Participation – Education Department

Dil Politikası Birimi – Language Policy Unit

www.coe.int/lang

Platform of resources and references for plurilingual and intercultural education

European Centre for Modern Languages

www.ecml.at

Önemli Bulgular ve Değerlendirme

Guus Extra ve Kutlay Yağmur

Farklı ulusal ve bölgesel bağlamlarda çokdillilik/çoğuldillilik için politikaların ve uygulamaların karşılaştırılmasıyla ilgili güçlükler rağmen, Dil Zengini Avrupa (*Language Rich Europe*) çalışmasında sunulan kıyaslamalı veriler, ülkeler-arası durumun tespiti açısından zengin bir kaynak sunmaktadır. Çokdilliliği/çoğuldilliliği tanıma derecesini bir tarafa bırakırsak, anket uygulanan 24 ülkenin/bölgenin tamamında çokdilli/çoğuldilli politikalar ve uygulamalar vardır. Aynı şekilde bu ülkelerde/bölgelerde birçok Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Konseyi (AK) kararları gözetilmektedir. Gerek burada sunulan karşılaştırmalı ülkeler-arası bulgular, gerekse bu çalışmanın araştırmacıları tarafından sağlanan Bölüm 3'teki ülkeler/bölgeler profillerindeki bağlamsal ayrıntılar temelinde, umuyoruz ki bu alanda çalışan politika oluşturucular, uygulayıcılar ve uzmanlar iyi uygulamayı ayırt edebilecek, bunun sonucunda da gelişim ve bilgi alışverişi için bir temel oluşturabileceklerdir. Aşağıda, anket uygulanan her bir alan için önemli bulguların özeti yer almaktadır.

Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

- Ulusal ve yöresel/azınlık (R/M) dilleriyle ilgili yasalar hemen hemen bütün ülkelerde/bölgelerde, yabancı dillerle ilgili yasalar 14 ülkede/bölgede ve göçmen dilleriyle ilgili yasalar sadece 6 ülkede/bölgede uygulanmaktadır.
- Ulusal ve yabancı dillerin desteklenmesi üzerine resmi dil politikası belgeleri hemen hemen bütün ülkelerde/bölgelerde, yöresel/azınlık dilleri üzerine 18 ülkede/bölgede ve göçmen dilleri üzerine yalnız 4 ülkede/bölgede mevcuttur.
- Yöresel/azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi (The European Charter for Regional or Minority Languages-ECRML), anket uygulanan 18 ülkeden 11'inde meclisler tarafından onaylanmış, Fransız ve İtalyan hükümetleri tarafından imzalanmıştır. Bulgaristan, Estonya, Yunanistan, Litvanya ve Portekiz ise bu şartı ne onaylamış, ne de imzalamıştır.
- Eğitimde resmi olarak sayıca en fazla sunulan yöresel/azınlık dilleri, Güney-Avrupa ve Merkez-Avrupa ülkelerinde görülür. Batı Avrupa'da, İtalya ve Fransa çok çeşitli diller sunmalarına rağmen bu genel kuralın açık istisnalarıdır. 'Bölgesel' ya da 'azınlık' dilleri kavramları ECRML'de belirtilmemiştir, ancak göçmen dilleri açıkça dışlanmıştır. Batı Avrupa ülkelerinde göçmen dilleri çoğunlukla yöresel/azınlık dillerinden daha önemli bir görünüme sahiptir, ancak bu diller daha az tanınır, korunur ve desteklenir.
- Çoğu ülkeler/bölgeler resmi dil verilerini toplama mekanizmalarına aşınadır ve bunlardan çoğu üç dil türüne hitap eder: ulusal diller, yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri. 24 ülkeden/bölgeden 5'i, dile yönelik hiçbir veri toplama mekanizmasına sahip değildir. Avusturya, Bosna Hersek, Danimarka, Yunanistan ve Hollanda. Portekiz yalnız ulusal dil üzerine veri toplamaktadır.
- Ulus-bölge genelinde resmi dile yönelik veri toplama mekanizmalarında sorulan başlıca dil sorusunda/sorularında da çeşitlilik vardır. Anket yapılan ülkelerden/bölgelerden yarısından fazlası evde kullanılan dil hakkında soru sorarken, diğerleri esas dil ve/veya anadili hakkında sormaktadır.

Okul öncesi eğitimde diller

- Çoğu AB ve CoE belgeleri erken dil öğreniminin önemine vurgu yapar. Okul öncesi düzeyde, anket yapılan 24 ülkeden/bölgeden 14'ü, bütün çocuklar için ulusal dilde devlet tarafından finanse edilen ek destek sağlamaktadır. Hollanda ve Ukrayna en geniş zamanı buna ayırmaktadır.
- Bu düzeyde yabancı dil koşulu, kısmen ya da tamamen ebeveynler/veliler tarafından finanse edilse de, 7 ülke/bölge tarafından sunulmaktadır: Bosna Hersek, Bask Bölgesi, Bulgaristan, Katalonya, Estonya, İspanya ve Ukrayna. İngilizce, Fransızca ve Almanca en yaygın olarak sunulan dillerdir.
- Bölgesel/azınlık dilleri 17 ülke/bölge tarafından sunulmaktadır ve koşullar çoğunlukla devlet/bölge tarafından finanse edilmektedir. Bazı ülkelerde bir grup oluşturmak için en az sayı şartı vardır. En geniş yöresel/azınlık dilleri çeşitliliği Avusturya, Macaristan, İtalya, Romanya ve Ukrayna'da sunulmaktadır.
- Okul öncesi eğitimde göçmen dillerinde hazırlık henüz yeterince yaygın değildir. Bununla birlikte, uygun öğretmenlerin ve öğrenim materyallerinin belirlenmesine yönelik güçlükler rağmen, üç ülke (Danimarka, İspanya ve İsviçre) çok genç çocuklara köken dillerini ve kültürlerini korumaları ve geliştirmeleri için destek sunmaktadır. Danimarka'da, ulusal, bölgesel ya da yerel fonlar bu programların tüm maliyetini karşılarken, İspanya ve İsviçre'de kaynak-ülke ile ilgili fonlar, ikili anlaşmalar çerçevesinde maliyeti kısmen karşılamaktadır.
- Erken dil öğrenimini bütün dil türlerinde sunan tek ülke İspanya'dır.

İlköğretimde diller

- Gerek AB gerekse CoE'ye göre, bütün genç Avrupalı çocuklar yaşadıkları ülkenin ulusal diline/dillerine ek olarak iki dil öğrenmelidir. İlköğretimde İtalya ve Ukrayna'nın dışındaki bütün ülkeler/bölgeler yeni gelenlere ulusal dili öğrenmeleri için ekstra destek sunmaktadır.
- Galler dışındaki bütün ülkeler/bölgeler ilköğretimde yabancı dil koşulunu bildirmiştir. Danimarka ve Yunanistan iki yabancı dili zorunlu yaparken, 18 ülkede/bölgede bir yabancı dil şartı bulunmaktadır. İngiltere, Kuzey İrlanda ve İskoçya'da yabancı diller isteğe bağlıdır.
- Yabancı diller, anket yapılan ülkelerin 12'sinde ilköğretimin ilk yılından itibaren öğretilirken, 7 ülkede ilköğretimin orta-aşamasında ve yalnız Hollanda, İskoçya ve İsviçre'de ilköğretimin final aşamasında öğretilir.
- İngiltere, Fransa ve Almanya yabancı dillerin en yaygın öğretildiği ülkeler olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok durumda, bu dillerden biri bütün öğrencilerin alması gereken zorunlu ders kapsamındadır. İtalyanca, Rusça ve İspanyolca zorunlu ya da seçmeli yabancı dil olarak sunulan diğer dillerdir.
- İçerik ve Dil Kaynaşmalı Öğrenme (Content and Language Integrated Learning-CLIL), yabancı diller için yalnız İspanya'da yaygın olarak kullanılırken, bu yaklaşım sistematik olmasa da diğer 13 ülkede/bölgede kullanılmaktadır.

- Daha fazla ülke yabancı dil eğitiminin ilkeleri ve yaklaşımları için kendi ulusal/bölgesel standartlarını temel almış olsalar da, 7 ülke/bölge Dil Referansları için Ortak Avrupa Çerçevesi'ni (AOÖÇ) kullandıklarını açık olarak belirtmişlerdir. AOÖÇ, bu yaş grubunun yabancı dil öğreniminde A1/A2'yi hedef olarak belirlemiştir.
- Yöresel/azınlık (R/M) dilleri, Danimarka ve Estonya dışında 22 ülkede/bölgede sunulmaktadır. R/M dili sınıfları ve R/M dilleri aracılığıyla öğretilen diğer konulardaki dersler 20 ülkede/bölgede dil geçmişine bakılmaksızın bütün öğrencilere açıktır. Ancak Bulgaristan ve Yunanistan, bu diller anadili olan öğrencileri hedef alır. Sunulan diller bir dizi ülkede/bölgede zengindir; Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, İtalya, Litvanya, Romanya ve Ukrayna 4 ya da daha fazla R/M dilini ya ders olarak ya da çoğunlukla eğitim aracı olarak sunar. 12 ülke/bölge CLIL'yi yaygın olarak kullandığını bildirirken, diğer 6'sı bunu bazı alanlarda kullandıklarını belirtmiştir.
- Yalnız 5 ülke/bölge, ilköğretim düzeyinde göçmen dillerini sunduklarını bildirmiştir. Bunlar Avusturya, Danimarka, Fransa, İspanya ve İsviçre'dir (Zürich kantonu). Fransa'da ve İsviçre'de göçmen dili sınıfları bütün öğrencilere açıkken, Avusturya, Danimarka ve İspanya'da bu sınıflar göçmen dilleri anadili olanlar için ayrılmıştır. İspanya ve İsviçre dersleri kısmen ders saatleri içerisinde sunarken, diğer ülkelerde bu dersler müfredat dışı faaliyetler olarak sunulur. Dil becerilerinin geliştirilmesi bütün ülkelerde izlenmesine rağmen göçmen dillerinde başarı, ulusal, bölgesel ya da okul-temelli standartlarla ilişkilendirilmez. Göçmen dilerindeki dersler Avusturya ve Danimarka'da tamamen devlet tarafından finanse edilirken, Fransa, İspanya ve İsviçre'de bu dersler çoğunlukla köken ülke tarafından desteklenir.
- İlköğretimde dillerin öğretilmesi için nitelikli dil öğretmeni istihdamı anket yapılan ülkelere/bölgelere şu şekildedir: ulusal dilde 24 ülkeden 16'sı, R/M dillerinde 22 ülkeden 17'si, yabancı dillerde 23 ülkeden 14'ü ve göçmen dillerinde 5 ülkeden 2'si. Avusturya, İngiltere, Fransa, İtalya, Hollanda, Kuzey İrlanda, İskoçya ve İsviçre'de yabancı diller genellikle vasıflı sınıf öğretmenleri tarafından öğretilir. Göçmen dilleri hariç olmak üzere, hizmet-öncesi ve hizmet-içi eğitim çoğu ülkede/bölgede yaygındır.
- Yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi için açık bir alan öğretmen hareketlidir: 24 ülkeden/bölgeden 9'u bu alanda hiçbir desteğe sahip olmadıklarını, yalnız Katalonya ve İsviçre bu alanda yapısal öğretmen hareketlilik programlarına sahip olduklarını bildirmiştir. Yabancı dil öğretmenleri, daha yüksek seviyede dilsel ve kültürel yeterlik elde etmeleri için öğrettikleri dilin ülkesinde uzun zaman geçirmeye daha fazla teşvik edilmelidir.
- Bazı ülkeler/bölgeler, yabancı dil öğretmenlerinin istihdamının artırılması için aktif önlemler almaktadır. Bask Bölgesi, Danimarka, Estonya ve İsviçre ulusal dil öğretmenleri istihdam etmektedir. Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Frizland, Macaristan, Litvanya ve Ukrayna ekstra yabancı dil öğretmenleri istihdam etmektedir. Anket yapılan ülkelere/bölgelere hiçbirinde aktif bir göçmen dili öğretmeni istihdamı yoktur.

Ortaöğretimde diller

- Yeni gelenlere ulusal dilde ek destek, 21 ülkede/bölgede genel eğitimden önce ya da genel eğitim esnasında sunulmaktadır. Danimarka, İtalya ve Ukrayna bu konuda hiçbir koşul sağlamadıklarını bildirmiştir.
- Beklenildiği gibi, anket yapılan bütün ülkeler/bölgeler alt ve üst düzey ortaöğretimde yabancı dil dersleri sunmaktadır. Ancak önemli farklılıklar, sunulan yabancı dillerin sayısında, yabancı dil çeşitliliğinde, yabancı dil becerilerinin izlenmesinde, CLIL'nin kullanımında ve elde edilen seviyenin değerlendirilmesi için AOÖÇ'nin kullanım derecesinde ortaya çıkmaktadır.
- Gerek alt gerekse üst düzey ortaöğretimde iki yabancı dili zorunlu yapan ülkeler yalnız Avusturya, Estonya, Fransa, Polonya, Portekiz, Romanya ve İsviçre'dir.
- Beklenildiği gibi, anket yapılan bütün ülkelere/bölgelerde yabancı diller için AOÖÇ'ye paralel katılım hedefleri ortaöğretim okullarında ilköğretim okullarından çok daha resmileştirilmiştir ve bunlardan 13'ü elde edilmesi gereken seviyeyi açık olarak belirtmiştir: B2 birinci yabancı dilde, B1 ise ikinci yabancı dilde yeterlik için yaygın kabul gören seviyedir.
- R/M dilleri, 19 ülke/bölge tarafından ortaöğretimde sunulmaktadır. Bu dilleri sunmayan ülkelere/bölgelere Danimarka, İngiltere, Estonya, Yunanistan ve Polonya'dır.
- Elde edilen dil becerileri 18 ülkede/bölgede, ya ulusal/bölgesel ya da okul-tabanlı testler vasıtasıyla izlenirken, yalnız İtalya herhangi izlemenin olmadığını bildirmiştir. Avusturya ve Galler elde edilecek standart için hedef belirlemezken, diğer bütün ülkeler/bölgeler hedef belirlemektedir. Bütün ülkeler/bölgeler yabancı dilleri tüm öğrencilere ücretsiz olarak sunarlar.
- Çok az sayıda ülke/bölge, göçmen dili koşulunu sistematik olarak sağlamaktadır (okul öncesinde 3 ve ilköğretimde 5 ülke/bölge). Ortaöğretimde ise 24 ülkeden/bölgeden olumlu yanıt veren 8'i Avusturya, Danimarka, İngiltere, Estonya, Fransa, Hollanda, İskoçya ve İsviçre'dir.
- Göçmen dilleri için tam devlet finansmanı Avusturya, Danimarka, İngiltere, Hollanda ve İskoçya'da sağlanır. Fransa ve İsviçre'de finansman göçmen öğrencilerin köken ülkelerinden sağlanırken, Estonya'da ebeveynler maliyeti karşılar. Göçmen dillerini gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde sunan yegane ülkelere/bölgelere Avusturya, Danimarka, Fransa ve İsviçre'dir.
- En yaygın sunulan yabancı diller İngilizce, Almanca ve Fransızca olmakla birlikte İspanyolca ve İtalyanca gibi diğer Avrupa dilleri de sunulmaktadır. Arapça, Hırvatça, Polonyaca, Rusça ve Türkçe gibi bazı göçmen dilleri seçmeli yabancı diller olarak sunulur. Arapça ile Türkçe Fransa ve Hollanda'daki ortaöğretim okullarında sınav dersleri olarak sağlam bir statüye sahiptir. Doğu Avrupa ülkelerinde Rusça ya bir yöresel/azınlık dili ya da yabancı dil kapsamında geniş ölçüde sunulur.
- İlköğretimde olduğu gibi yöresel/azınlık dillerinin öğretilmesinde CLIL yaygın olmakla birlikte yabancı dillerde çok daha az yaygındır; yalnız Fransa yaygın uygulamayı bildirirken, diğer 14 ülke/bölge lokalize örnekler vermiştir.

- Yabancı dil öğretmenleri iyi vasıflıdır. Yalnız Estonya ile Kuzey İrlanda'da genel sınıf öğretmenleri yabancı dilleri öğretmektedir.
- Hareketlilik için ortaöğretimde ilköğretimden biraz daha fazla yapısal destek vardır; Avusturya ve Katalonya öğretmenlerin hizmet-öncesi ve hizmet-içi eğitim kapsamında yurt dışında bir sömestr kaldıklarını belirtmiştir. Diğer 17 ülke/bölge öğretmen hareketliliğini teşvik etmekte ve finansal olarak desteklemektedir. Öte yandan, Estonya, Fransa, İtalya, Portekiz ve Romanya'daki öğretmenlerin hedef dil ülkesinde zaman geçirmeleri daha düşük olasılıktır.
- AB ve CoE tavsiyeleri doğrultusunda, çoğu ülkedeki yabancı dil öğretmenlerinin belirli bir yeterlik düzeyine ulaşmış olması gerekmektedir ve bu yeterlik seviyesi 8 ülkede/bölgede AOÖÇ seviyesine dayalı olarak ölçülür: C1 istenilen en yaygın seviye olarak ortaya çıkarken, B2 Bask Bölgesinde uygun olarak değerlendirilmektedir.
- Bazı ülkelerde/bölgelerde yabancı dil öğretmeni azlığı vardır ve uygun nitelikte profesyonelleri işe almak, insanları yabancı dil öğretmeni olarak nitelik kazanmaya teşvik etmek için özel önlemler alınmaktadır. Yabancı dil öğretmeni istihdamında en aktif olan ülkeler/bölgeler İskoçya, Bask Bölgesi, İngiltere, Romanya ve İsviçre'dir. Bu ülkelerin tamamı yabancı dil öğretmenlerini dört dil kategorisinin en az 3'ünde işe almaktadır.

İleri ve yükseköğretimde diller

- Yeni/kaynaktan toplanan veriler, katılımcımız olan 67 şehirdeki en büyük 69 Mesleki ve Teknik Eğitim (VET) merkezinden doğrudan toplanmıştır: ulusal diller oldukça iyi desteklenmektedir: anket uygulanan 69 VET kurumundan 30'u ulusal dilde temel iletişimden ileri düzey becerilere geniş bir yelpazede destek programları sunmaktadır. 24 kurum sınırlı çeşitlilikte programlar sunarken, anket uygulanan 15 kurum hiçbir destek sağlamamaktadır.
- Anket uygulanan 69 VET kurumundan 62'si yabancı dil dersleri sunmaktadır: bunlardan 15'i, 4'ten fazla yabancı dilin öğretiliğini, 22'si 3-4 arası yabancı dil öğretiliğini ve 25'i 1-2 arası yabancı dil öğretiliğini belirtmiştir. 41 kurum temel dil becerilerinden ileri düzeye geniş çeşitlilikte programlar sunarken, 18'i yalnız temel dil becerileri sunmaktadır. 26 kurum, kendi programlarını AOÖÇ ile uyumlu olarak uygulamaktadır.
- Bölgesel/azınlık dillerini sunan 25 VET kurumundan 13'ü maliyetin tamamını karşılamaktadır. Anket uygulanan 3 VET kurumunun tümünde R/M dil kursları sunan ülkeler/bölgeler Bask Bölgesi, Katalonya, Macaristan, Kuzey İrlanda ve Galler'dir. Göçmen dilleri, anket uygulanan kurumlardan yalnız 4'ünde (Avusturya, İngiltere, İtalya ve Galler'in her birinde bir kurum olmak üzere) sunulmaktadır.
- Beklenildiği gibi, yabancı diller arasında İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca ile bazı ülkelerde/bölgelerde R/M dili, bazılarında ise yabancı dil olarak sunulan Rusça önemli dillerdir. Arapça da bazı VET kurumlarında sunulmaktadır. Yöresel/azınlık dilleri, çoğunlukla birden fazla resmi dili olan ülkeler/bölgeler tarafından sunulmaktadır.
- Yeni/kaynaktan toplanan veriler, ülkeler/bölgeler-arası 65 genel/kamu üniversitesinde toplanmıştır. Beklenildiği gibi, anket uygulanan şehirlerimizdeki hedef alınan bütün Avrupa üniversiteleri çoğu durumda kendi öğrenci topluluklarının asıl dili ve resmi devlet dili olduğu için eğitimi ulusal dilde sağlamaktadır. Bununla birlikte, araştırma yapılan üniversitelerin büyük çoğunluğunda diğer diller de kullanılabilir.

- Öğrencilerin ve personelin uluslararası hareketliliği ile evrensel ve farklı öğrenci gruplarını çekme arzusu birçok Avrupa üniversitesinde İngilizcenin ikinci dil olmasını getirmiştir. Birçok ders kitabı İngilizce olarak da yazılmaktadır.
- Avrupa kurumları tarafından tavsiye edildiği gibi, çok yüksek sayıda üniversite dil-dışı öğrencilere dil kursları sunmaktadır. Sunulan yabancı diller geniş kapsamlı olup, 31 üniversite (araştırma yapılan üniversitelerin yaklaşık yarısı) öğrencilere 4'ten fazla yabancı dil seçeneği vermektedir. Anket uygulanan üniversitelerden yalnız 8'i dil-dışı öğrencilere diğer dilleri öğrenme fırsatı sunmamaktadır. Bu kursların gerçek edinimi bu araştırmanın kapsamı dışındadır.
- Hemen hemen bütün üniversiteler uluslararası öğrencileri çekmek için özel gayret harcamaktadır. Ayrıca bunlardan yarısı evde göçmen kökenli olan öğrencileri çekmek için bilinçli çaba gösterdiklerini bildirmiştir.
- Öğrenci hareketliliği Avrupa üniversiteleri tarafından finansal olarak desteklenmektedir. Ancak anket uygulanan bu üniversitelerden yalnız 10'u yabancı dil (dil öğrencileri-lisan öğrencileri) öğrencileri için hareketlilik programını zorunlu yapmıştır.

Görsel-işitsel medya ve basında diller

- Medyadaki dil çeşitliliğini anlamak için araştırmacılarımızdan, anket uyguladığımız şehirlerdeki en çok satan gazetelere göre, ulusal radyo ve televizyonda bir hafta boyunca sunulan dilleri kaydetmelerini istedik. Katılımcı ülkelerin/bölgelerin çoğu bazı radyo ve televizyon yayınlarını ulusal dil dışındaki bir dilde sunmaktadır. Katalonya, televizyon yayınlarında yabancı, yöresel/azınlık ve göçmen dilleri olmak üzere zengin bir dil çeşitliliği sağlamaktadır. Macaristan ve İtalya radyo yayınını 10'dan fazla dilde sağlamaktadır.
- Dublaj (seslendirme) ve alt yazı açısından LRE bulguları önceki araştırmalarla kıyaslanabilir: ülkelerin/bölgelerin yaklaşık yarısı çoğunlukla dublaj uygulaması kullanırken, diğer yarısı çoğunlukla alt yazı sunmaktadır. Televizyonda ve sinemada dublaj kullanan ülkeler/bölgeler Avusturya, Katalonya, Macaristan, İtalya, Kuzey İrlanda, Polonya ve İspanya'dır. Televizyonda ve sinemada alt yazı kullanan ülkeler/bölgeler ise Bosna Hersek, Danimarka, İngiltere, Estonya, Frizland, Yunanistan, Hollanda, Portekiz, Romanya, İskoçya, İsviçre ve Galler'dir. Diğer ülkeler/bölgeler bir kanalda programların alt yazılı, diğerinde dublajlı olduğu karma bir yaklaşıma sahiptir.
- Her bir ülkedeki/bölgedeki anket uyguladığımız şehirlerin en büyük büfelerinde ve tren istasyonlarında gazetelerin bulunabilirliği bağlamında, bütün araştırmacılar büfelere ve tren istasyonlarına giderek farklı dillerde mevcut olan farklı gazetelerin listesini yaptılar. Daha sonra, belirli bir yer ve zamandaki anlık fotoğrafı elde etmek için dilsel peyzaj metodolojisi uygulandı. Genel olarak, en yaygın olan İngilizce gazeteleri Almanca, belli bir mesafede Fransızca, Rusça ve İtalyanca takip etmektedir. Arapça ve Türkçe gazeteler de önemli konumdadır.

- İşaret dillerinin tanınması ve önemli medya etkinliklerinde işaret dillerinin durumu ayrıca araştırılmıştır. İşaret dilleri Bask Bölgesi, Danimarka, Yunanistan, İtalya ve Polonya hariç diğer bütün ülkelerde/bölgelerde resmi olarak tanınır/desteklenir. Sağır olan insanlar, anket uygulanan ülkelerin/bölgelerin yarısında yetkililerle resmi temas için daima işaret dilleri kullanabilirler. Önemli medya etkinliklerinde işaret dilleri için olanaklar Estonya'da daima, diğer 9 ülkede/bölgede ise düzenli olarak mevcuttur. Ancak, İtalya, Polonya ve Romanya'da bu olanakların mevcut olmadığı araştırmacılar tarafından belirtilmiştir.

Kamu hizmetlerinde ve alanlarında diller

- Şehir düzeyinde dil politikaları ve stratejiler ile kamu hizmetlerinde sunulan diller araştırılmıştır. Ayrıca, kent temsilcileri eğitim, sağlık, toplum, hukuk, ulaşım, göç ve turizm ile tiyatro programlarına yönelik yazılı ve sözlü iletişimde geçerli dilleri bildirmişlerdir.
- Toplam 63 şehirde anket uygulanmıştır. Bu şehirlerin her bir ülkedeki seçiminde kriter olarak başşehir, ikinci büyük şehir ve bölgesel bir dilin mevcut olduğu bir şehir/kasaba olması temel alınmıştır. Araştırmacılarımızın bildirdiğine göre, toplu olarak tüm şehirler ulusal dilin dışında 140 dilde hizmet sağlamaktadır.
- Anket uygulanan şehirlerin yaklaşık üçte biri, çokdilliliği desteklemek için yaygın olarak uygulanan kurumsallaşmış bir stratejiye sahiptir. Aynı şekilde, anket uygulanan şehirlerin yarısı sunulan çokdilli hizmetlerin yaygın olarak kullanıldığını bildirmiştir. Anket uygulanan 63 şehirden yalnız 10'u çokdilli hizmetler sağlamamaktadır. 23 şehir, personellerinin iş tanımlarına dil becerilerini dahil etmeyi benimserken, 18'i personellerine yaygın dil eğitimi sağlamaktadır. Verilere göre en gelişmiş politikaları olan 5 şehir sırasıyla Viyana, Barcelona, Londra, Milan and Krakov'dur.
- En çokdilli koşul turizm, göç ve entegrasyon, hukuk hizmetleri (sözlü iletişim) ve ulaşım hizmetleri (yazılı iletişim) alanlarındadır. Sağlık hizmetleri de bir dizi dilde yaygın olarak sunulmaktadır. En düşük düzey çokdilli hizmetler kültürel sektörde ve politik tartışmalarda/karar vermededir. Eğitim hizmetleri de, eğitim aldıkları ülkenin resmi dilinde akıcı olmayan çok sayıda öğrencinin (ve ebeveynlerinin) Avrupa genelinde okullara devam ettiği göz önüne alındığında beklenileceği kadar yüksek düzeyde değildir.
- 17 şehir yukarıdaki hizmetlerden çoğunu 4'ten fazla dilde, 23 şehir ise bunları 3 ya da 4 dilde sunmaktadır. En çok dilde en çok sözlü iletişim hizmetleri sunan şehirler sırasıyla Londra, Aberdeen, Glasgow, Madrid, Valencia, Zürih, Milan, Belfast, Barcelona ve Lugano'dur.
- Daha düşük sayıda şehir yazılı iletişim hizmetleri için olumlu yanıt verirken, yalnız 6'sı çoğu hizmetlerin 4'ten fazla dilde, 27'si ise 3 ya da 4 dilde sunulduğunu bildirmiştir. Bu, şehirlerin çoklu dillerde belgeler sağlanmasına, yerinde sözlü çeviri ve aracılıktan daha az yer verdiğini düşündürmektedir.

- İngilizce, anket yapılan tüm şehirlerde ulusal dillerin dışında sözlü ve yazılı hizmetler için açık ara yaygın sunulan dildir ve ardından sırasıyla Almanca, Rusça, Fransızca ve İspanyolca gelmektedir. Çince ve Arapça da bir dizi şehirde sunulan yüksek öncelikli diller olarak ortaya çıkmaktadır. Galce, Katalanca ve Baskça konuşuldukları bölgelerdeki kamu hizmetlerinde yaygın olarak kullanılır. Kamu hizmetlerinde en sık bildirilen dillere yönelik sonuçlar, gazetelerin dilleri için elde edilenlerle çok benzerdir.
- Çıkarabileceğimiz anlam, kamu hizmet ve alanlarındaki sözlü ve yazılı iletişim için temel olarak 3 tür hedef grubu olduğudur: a) uluslararası gezginler, işadamları ve turistler b) göçmen grupları, ve c) yöresel/azınlık dillerini konuşanlar ve okuyanlar.
- Çoğu kent internet sitelerinde, ulusal dilin yanında İngilizce başlıca dildir. Almanca ve Fransızca da bizim anket uyguladığımız şehirler arasında oldukça yaygındır. Bazı ikinci büyük şehirler aynı ulusal bağlamdaki başkentlerden daha fazla çokdilli internet sitelerine sahiptir. Örneğin, Roma yalnız İtalyanca ve İngilizce olarak bilgi sunarken, sanayileşmiş Milan İtalyancanın yanında 8 farklı dilde bilgi sunar. Aynı olgu Polonya'da Varşova'ya karşı Krakov'da da gözlemlenir. Aynı şekilde, anket uygulanan bölgesel şehirlerin internet sitelerinde ulusal dillerin yanında en yaygın kullanılan dil İngilizcedir.

İş hayatında diller

- LRE, şirketlerin dil stratejilerini araştırmak, çalışan elemanlarının dil eğitimine öncelik ve destek verip vermediklerini öğrenmek, ayrıca müşterilerle iletişimde ve reklam malzemelerinde kullanılan dil yelpazesini saptamak için bir anket geliştirmiştir. Araştırılan ölçütler üç ana gruba ayrılmıştır: şirketin genel dil stratejileri, iç dil stratejileri ve dış dil stratejileri.
- Veriler, tüm ülkelerde/bölgelerde, şehirlerde bulunan bir dizi seçilmiş şirketten toplanmış ve toplamda 484 şirkete anket uygulanmıştır. Hedef olarak 4 iş sektörü (bankalar, oteller, inşaat firmaları ve süpermarketler) seçilmiştir. Genel olarak, katılımcı otellerin sayısı diğer sektörlerle kıyaslandığında göreceli daha yüksek olmasına karşın sektörlerdeki denge iyi sağlanmıştır.
- Genel dil stratejileri alanında, anket uygulanan şirketlerin dörtte biri belirgin uyguladığı dil stratejilerine sahipken, yarıdan fazlası personel alımında dilleri dikkate almaktadır. Şirketlerin dörtte biri kültürler arası farkındalığın geliştirilmesi ve dil öğrenimi için personel hareketliliğini düzenli olarak teşvik etmektedir. Bununla birlikte, %70'i personelin dil becerileri kaydını tutmamaktadır ve çok azı dil öğreniminde AB programlarından yararlanmaktadır.
- Dil eğitiminde yaygın dil koşulu, anket uygulanan şirketlerin %27'sinde iş İngilizcesi, %14'ünde anadili farklı olanlar için ulusal dilde destek ve %12'sinde başka dillerde destek olarak bildirilmiştir. Göreceli küçük bir yüzde, dil öğrenimi için ödül ve promosyon planlarına sahiptir. Bunlardan %11'i yaygın olarak iş İngilizcesinde, yalnız %5'i ise ulusal dilde ve diğer dillerdedir. Personellerinin dil becerilerini geliştirmek için eğitim sektörüyle ortaklık oluşturan şirket sayısı ilımlı düzeydedir: dörtte biri düzenli ya da ara sıra İngilizce için, %17'si anadili olmayanlara ulusal dil için ve %14'ü diğer diller için eğitim sektörüyle işbirliği yapmaktadır.

- Anket uygulanan sektörlerde yarının hemen altında şirketler dış iletişimde ulusal dile ek olarak iş İngilizcesini yaygın olarak kullanırken, %30 kadarı kendi internet sitelerinde ulusal dil ve İngilizceye ek olarak diğer dilleri kullanmaktadır.
- Sıralanmış düzende, Almanca, Rusça, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca anket uygulanan şirketlerde İngilizceden sonra en yaygın kullanılan diller olup, Avrupa'da iç pazarın gücünü yansıtmaktadır. Çince, Japonca, Arapça ve Türkçe (daha yüksek önceliklendirme beklenebilecek diller olmalarına karşın) anket uygulanan bazı şirketler tarafından önemsenip desteklenmektedir.

Değerlendirme

Yukarıda sunulan kıyaslamalı bulgular, Avrupa bağlamında çokdillilik/çoğuldillilik için politikadaki ve uygulamadaki birçok ilginç eğilimi vurgulamaktadır. Bazı ülkeler/bölgeler, belirli alanlarda oldukça gelişmiş politikalara ve uygulamalara sahipken, diğerleri eğer kendilerini Avrupa tavsiyeleriyle daha uyumlu hale getirmek istiyorlarsa bunları daha fazla geliştirmeleri ve daha fazla dilce-zengin toplumlar yaratmaları gerekmektedir. Araştırma yapılan dil alanlarının tümünde, çokdilliliği/çoğuldilliliği desteklemek için en fazla çaba ilköğretim ve ortaöğretimde gösterilmektedir. Ancak, erken dil öğreniminde, ileri ve yüksek öğrenim sektörlerinde, medyada, kamu hizmet ve alanlarında ve iş hayatında LRE anket bulguları, Avrupa ülkelerinin/bölgelerinin çokdilliliği/çoğuldilliliği desteklemek için resmi olarak beyan ettikleri yükümlülüklerin yerel ve kurumsal düzeyde eylem planlarına ve uygulamaya dönüştürülmesine gereksinim olduğunu göstermektedir.

Araştırılan ulusal-olmayan dil çeşitliliğinin tümünde göçmen dilleri Avrupa düzeyinde tüm olumlu çalışmalara rağmen en az tanınan, korunan ve/veya desteklenen dillerdir. Ulusal dilin dışındaki diğer dillere daha fazla ilgi, Avrupa'daki artan hareketlilik ve göç bağlamında Avrupa şehirlerini ve işletmelerini daha kapsayıcı yapacaktır.

Bu çalışmada sunduğumuz sonuçların dört değişik açıdan Avrupa'daki dil politikaları ve uygulamaları konusundaki güncel bilginin ötesine geçtiğine inanıyoruz: (i) yüksek sayıda katılımcı Avrupa ülkeleri ve bölgeleri (ii) Avrupa'da diller topluluğunda seçilen dil çeşitliliğinin geniş yelpazesi, (iii) eğitimin içinde ve ötesinde seçilen dil alanları çeşitliliği, (iv) bu çalışmanın sonuçlarının 20 dilde basımı ve dağıtımı. LRE anketinin kapsamı ve büyüklüğü, eğitim sektörlerinin içinde ve ötesinde bir dizi dil politikaları ve uygulamaları üzerine formüle edilmiş toplam 260 soru, 24 ülke/bölge (yalnız Frizland için eksi kısmi-veri) ve 67 şehirden sağlanarak analiz edilen 6240 değer ile büyük bir veri tabanı olarak ifade edilebilir.

Bu yayının Bölüm 1'deki giriş kısmında bahsedileceği üzere, LRE projesi ile geliştirilen taslak göstergelerin amacı, AB ve CoE'nin çokdillilik ve çoğuldillilik üzerine belgelerine karşı ülkelerin ve bölgelerin kendilerini değerlendirmelerini destekleyici bir araç işlevi görmesidir. Bu süreç sayesinde, Avrupa içinde gerek kamu gerekse politik makro-düzyer farkındalığı yükseltmek, ulusal ve bölgesel dil politikası oluşturucuları ve çeşitli sektörler, diller ve ülkeler/bölgeler arasında önemli paydaşları harekete geçmeleri için özendirme amaçlamaktayız. Bulgularımıza etkin bir karşılık olarak önerilebilecek başka göstergelere de açığız.

BÖLÜM 1

Avrupa dil politikaları ve uygulamalarına yönelik göstergeler

Guus Extra ve Kutlay Yağmur

Giriş

Bu metin, İngiltere'nin eğitim fırsatları ve kültürel ilişkiler konusundaki uluslararası kuruluşu olan British Council tarafından önerilen ve Avrupa Komisyonu'nun (AK) Yaşamboyu Öğrenim Programı (LLP) kapsamında finansmanına katıldığı Dil Zengini Avrupa (LRE) projesi¹¹ üstüne yayımlanan yeni bir çalışmaya dayanmaktadır. Projenin yönetimini British Council, gözetimini ise Avrupa Birliği Ulusal Kültür Enstitüleri (EUNIC) temsilcileriyle ortağı olduğumuz kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir Yürütme Kurulu üstlenmiştir.

Tilburg Üniversitesi'nin Çokkültürlü Toplum Çalışmaları Merkezi olan Babylon, projenin araştırma bölümünü yönetmektedir. Bu amaçla Babylon 25 ülke ve bölgedeki dil politikaları ve uygulamalarını incelemek için Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Konseyi (CoE) kararları, içtihatları ve tavsiyelerine dayanan taslak göstergeler geliştirmekte, ortak iletişim ağıımızda araştırma anketleri düzenleyip yönetmekte, elde edilen verileri çözümlenip işlemekte ve toplanan verilerin ülkeler-arası sonuçlarını yazılı hale getirmektedir. Her ülke veya bölgedeki araştırma ortaklarımız, iyi uygulama örnekleri ve umut veren girişimlerle destekledikleri kendi çözümlenmeleriyle bulguları tamamlamaktadırlar.

LRE projesinin genel hedefleri aşağıda sıralanmıştır:

- Dil öğretimi ve eğitimi yoluyla kültürler arası diyalogu ve toplumsal katılımı destekleyerek iyi uygulama değişimini kolaylaştırmak;
- Çeşitli eğitim birimleri ve daha geniş toplumlar arasında dil politikalarını ve uygulamalarını geliştirerek Avrupa işbirliğini desteklemek;
- Avrupa'da dil öğrenimi ve dilbilimsel çeşitliliği desteklemek için oluşturulmuş AB ve Avrupa Komisyonu (CoE) tavsiyelerine dikkat çekmek.

Projenin taslak göstergeler geliştirmesinin amacı, ülke ve bölgelerin AB ve Avrupa Komisyonu (CoE) tarafından çokdillilik ve çoğuldillilik konusunda düzenlenmiş belgeleri karşısında kendi durumlarını değerlendirirken onlara bir araç sağlayarak destek olmaktır. Bu süreç yoluyla Avrupalılar ile ulusal ve bölgesel dil politikası belirleyicileri arasında gerek kamu gerekse politik yapılarda makro düzeyde farkındalık yaratmak ve çeşitli sektörler, diller ve ülkelerde/ bölgelerde yer alan temel hak sahiplerini harekete geçmeye özendirme amacındayız. Bulgularımıza etkin bir karşılık olarak önerilebilecek başka göstergelere de açığız. Burada sunulan sonuçların uygun örnek çalışmaları ve çokdillilik ile çoğuldillilik üzerine mikro düzeyde politika ve uygulamalar konusunda derinlikli araştırmaları tetiklemesini umuyoruz.

Böyle bir anket çalışmasıyla başarılabilecek olan şeyler için açık kısıtlamalar vardır. Bu kısıtlamalara geçerlik konuları ölçütlerinde 1'inci Bölümde (1.6) değinilecektir. Yine de bu çalışmada sunduğumuz sonuçların dört değişik açıdan Avrupa'daki dil politikaları ve uygulamaları konusundaki güncel bilgimizin ötesine geçtiğine inanıyoruz:

- Daha yüksek sayıda katılımcı bölge ve ülke — 25;
- Avrupa'daki diller topluluğu arasından seçilmiş dil çeşitlilikleri dizisi -yabancı, bölgesel ya da azınlık dillerini, ulusal dilleri, yeni gelenlerden alınan destekle göçmen dillerini göz önüne alıyoruz;
- Eğitim dünyasının içinde ve ticaret, kamu hizmetleri, kentlerdeki hizmet yerleri ve medyayı da kapsayacak biçimde ve ötesinde seçilen dil alanlarının çeşitliliği;
- Bu çalışmanın sonuçlarının, aralarında Türkçe ve Arapça gibi önemli göçmen dillerinin de bulunduğu 20 dilde basımı ve dağıtımı.

1. ve 2. Bölümler çokdilliliği ve çoğuldilliliği destekleyen Avrupalı katılımcılarla üç dilli formül olarak bilinen uygulama hakkında gerekli bilgileri içermektedir. 3. ve 4. Bölümler projede araştırılan dil çeşitlilikleri ve dil çevrelerine odaklanmaktadır. 5. Bölüm veri toplama ve üç şehir yaklaşımımıza yoğunlaşmıştır. Bu projede kullanılan araştırma yöntemine 6. Bölümde değinilmektedir.

¹¹ Bu projenin finansmanı Avrupa Komisyonu'nun desteğiyle British Council tarafından sağlanmaktadır. Bu yayında yalnızca yazarlarının görüşleri yansıtılmaktadır. Burada yer alan bilgilerden yararlanılarak yapılacak çalışmalardan Komisyon sorumlu tutulamaz.

1.1 Çokdilliliği ve çoğuldilliliği destekleyen Avrupalı uygulayıcılar

Dilsel çeşitlilik Avrupa kimliğinin temel zenginliklerinden biridir ve hem Brüksel'de yerleşik AB Enstitüleri, hem de Strazburg merkezli Avrupa Konseyi dil öğrenimini ve çokdillilik ile çoğuldilliliği desteklemede etkin olmuşlardır. Avrupa Komisyonu'nun Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü içinde yer alan Çokdillilik Politikası Birimi ile Avrupa Konseyi'nin Eğitim Müdürlüğü'nün Dil Politikası Birimi bu iki kuruluşun en önemli dil politikası ajanslarıdır. Bu ajanslarda yapılan çalışmalarla önemli kararların alınmasına, tüzükler hazırlanmasına ve toplantılar düzenlenmesine destek olunmuştur. Baetens Beardsmore (2008) AB ve CoE'nin geçmişte yaptığı dil destekleme etkinliklerini ayrıntılı bir biçimde gözden geçirir.

<http://europa.eu> internet adresinde çokdillilik yayınları konusunda yapılacak bir araştırma bir dizi dilde düzenlenmiş temel AB belgelerinin beş başlık altında toplanmış olduğunu gösterir: AB politika belgeleri, bilgilendirici broşürler, raporlar, çalışmalar ve incelemeler. CoE'nin internet sitesi, www.coe.int/lang adresindeki yayınlar politika gelişimi, araçlar ve standartlar, okul eğitim dilleri, göçmenler, konferans raporları ve seçilmiş çalışmalar ana başlıkları altında sunulmuştur.

CoE çoğuldilliliği bir konuşanın yeterliliği (birden fazla dil kullanma yeteneği), çokdilliliği ise belli bir coğrafi alanda değişik dillerin varlığı olarak tanımlayarak aralarındaki farklılığı belirtir. AB çokdilliliği ikisi için de kullanır (kimi kez "bireyin çokdilliliği" olduğunu belirterek). Rapor içinde çokdillilik/çoğuldillilik kavramlarının ikisine de yer verilmiştir.

Avrupa Birliği (AB)

AB içinde dil politikası tek tek bütün üye devletlerin sorumluluğu altındadır. AB kuruluşları "yetki ikamesi ilkesi" temelinde bu alanda destekleyici bir rol üstlenirler. Onların rolü üye devletler arasındaki işbirliğini ve ulusal dil politikalarında Avrupalılık boyutunu desteklemektir. Çokdillilik, AB'nin üç temel yapısı (Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu (AK), Avrupa Parlamentosu) içinde yıllardır temel bir odaklanma alanı olmuştur.

AB dil politikaları yalnızca kültürel kimlik ve toplumsal bütünleşme nedenleriyle değil, aynı zamanda çokdilli yurttaşlarla bütünleşmiş bir Avrupa'nın yarattığı eğitsel, profesyonel ve ekonomik fırsatlardan yararlanma konusunda daha iyi bir konumda olacaklarından dolayı da dilsel çeşitliliği korumayı ve dil bilgisini desteklemeyi amaç edinmiştir. Çokdillilik politikasına 2002'de Barselona'daki Avrupa Birliği Konseyi'nde çok erken yaşlarda en azından iki ek dil öğretmek yoluyla temel becerilerin edinilmesini iyileştirmek için konulan hedef yol gösterir. Bu hedef herkesin iki Avrupa dili öğrenmesini savunan 1995 tarihli ufuk açıcı *Öğretim ve Öğrenim Hakkında Beyaz Kitap*'taki ilkeler temelinde geliştirilmiştir. Daha sonraki belgelerden "Avrupa" ibaresi çıkarılmıştır. Buna ek olarak Barselona bir dil yeterlik göstergesinin oluşturulması çağrısında bulunmuştur.

2003'te AK, ulusal, bölgesel ve yerel yetkilileri "dil öğrenimi ve dilsel çeşitliliği desteklemede büyük bir değişim adımı" atma konusunda özendirmek için 45 yeni etkinlik yürütmeyi üstlenmiştir. AK'nin çokdillilik üstüne ilk bildirgesi, *Çokdillilik üstüne yeni bir çerçeve stratejisi* 2005 Kasım ayında kabul edildi ve eylem planı *dil öğrenimini ve dilsel çeşitliliği destekleme* çalışmasını tamamladı. AK Bildirgesi (2005) AB'nin çokdillilik politikası için üç temel aşama belirledi:

1. Yurttaşların AB mevzuatı, süreçleri ve bilgilerine kendi dillerinde erişebilmelerini sağlamak,
2. Dillerin ve çokdilliliğin Avrupa ekonomisi üstünde oynadığı önemli rolü vurgulamak ve bunu daha da geliştirmenin yollarını bulmak,
3. Karşılıklı anlayış ve iletişimi iyileştirmek için bütün yurttaşları daha çok dil öğrenip konuşmaları için özendirmek.

AK'de çokdilliliğin önemi 2007 yılının başında dosyayı yönetmek için özel bir Avrupa Komiseri'nin, Leonard Orban'ın atanmasıyla vurgulanmış oldu. Her ne kadar 2009'da Barroso görev değişikliği yaparak bu işi Eğitim, Kültür, Çokdillilik ve Gençlik Komiserliği'ne havale ettiyse de bu verilen önemi azaltmadı. Komiser Orban döneminde AB *Çokdillilik: Avrupa için bir varlık ve paylaşılan bir vaat* başlıklı 2008 Bildirgesi'ni üretti; bu Bildirge dil politikasının bütün AB politikalarına katkı yapan çapraz/kesişmeli bir konu olduğu görüşünü yerleştirdi. Bildirge dilsel çeşitliliği dayanışma ve refah için bir varlığa dönüştürmek amacıyla yapılması gerekenleri belirler. Çokdillilik politikası için iki merkezi hedef şunlardır:

- AB'nin dilsel çeşitliliğinin yarattığı fırsatların ve değerinin farkındalığını artırmak ve kültürler arası diyalogun önündeki engelleri kaldırmaya özendirmek.
- Bütün yurttaşlara anadilleri dışında iki ek dili öğrenmeleri ve bu dillerle iletişim kurmaları için gerçek fırsatlar yaratmak.

Üye devletler eğitim sistemi içinde erken yaşta yetişkin eğitimine, resmi eğitim sistemi dışında edinilen dil yeteneklerinin geliştirilip değerlendirilmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede zengin bir dil çeşitliliğini sunmaya çağrıldılar. Bunun dışında AK, çokdilliliği "yurttaşla yakınlaştırmak" için uygun AB program ve girişimlerinin stratejik kullanımındaki kararlılığını ilan etti.

Yukarıda anılan AB Bildirgesine eşlik eden Komisyon Personeli Çalışma Belgesi (2008), çokdilliliği destekleyen mevcut AB etkinliklerini yararlı bir biçimde tanıtır. AK Bildirgesi (2008) gerek AB Konseyi (2008), gerekse Avrupa Parlamentosu'nca (2009) yaşamboyu öğrenim, yarışmacılık, hareketlilik ve kullanılabilirlik vurgularıyla benimsenip desteklendi. 2011'de AK 2008'den bu yana olan ilerlemeleri içeren bir rapor hazırladı ve bu alandaki AB eylemlerinin tam dökümünü çıkardı. Ayrıca raporda *Eğitim ve Öğretimde Avrupa İşbirliği için Stratejik Çerçeve* (ET 2020)'nin de beklendiği belirtilmekteydi. Bu çerçevede dil öğrenimi bir öncelik olarak belirlenmiştir ve yabancı dillerde iletişim eğitim ve öğrenimin verimlilik ve niteliğini iyileştirmek için seçilen sekiz ana yeterlik araçlarından biridir. Bunlara anadilde iletişim, aracılık ve kültürler arası anlayış da çekirdek beceriler olarak dahildir.

Rapor, dil becerilerinin kullanılabilirliğini artırdığından yeni beceriler ve iş girişimleri gündemi için önemli olduğunun altını çizmektedir. Dil becerisi ayrıca hareketlilik ve yeni amiral gemisi girişimi olan *Hareket Halinde Gençlik*'in başarıyla uygulanması için önkoşul olarak değerlendirilmektedir. Daha genel bir ifadeyle, dil becerilerinin AB yurttaşlarının serbest dolaşım ve üye devletlerin topraklarında yerleşim hakkını uygulamalarını kolaylaştırma ve özendirme; birçok yurttaşın AB hukukuyla kendilerine tanınmış olan sınır-ötesi uygulamaları canlandırma potansiyeli vardır.

AB'de dil eğitimi ve öğrenimiyle ilgili temel istatistikler Eurydice ve Eurobarometer araştırmaları kapsamında derlenmiştir. Bizim LRE soruşturmamızın birincil ve ikincil eğitim çevreleri için büyük önem taşıyanlar, *Avrupa'da okul eğitiminde öğretilen diller hakkında temel veriler* (Eurydice 2008, 2005 raporunun güncellenmiş versiyonu) ve *Avrupa'da göçmen çocukların okullara kaynaştırılması* (Eurydice 2009) başlıklı raporlar ve ayrıca Avrupa yurttaşlarının dil becerileri ve dile karşı tutumları hakkındaki iki Eurobarometer rapordur (Eurobarometer 2001 ve Eurobarometer 2006). Strubell ve diğerlerinin 2007 tarihli yukarıda anılan raporu Avrupa ülkelerinde ilk, alt ortaöğretim ve üst ortaöğretimde dil sınıflarına kaydolmuş öğrenciler hakkında temel verileri de içerir; Bunun yanında rapor ülkeler-arası sonuçlar ve eğilimler hakkında bir çözümlenme de sunar ve bir dizi öneriyle tamamlanır.

Dil öğrenenlerin ve okul öğrenim sınavlarının belirgin sayılarına ve dil yeterlik türlerine LRE anketinin izleme versiyonunda değinilebilir. Mevcut LRE projesinin veri toplamasıyla Avrupa Dil Monitörü (ELM) ve Dil Yeterliği Üstüne Avrupa Araştırması (ESLC) (Süren çalışmaları görebilmek için bu iki projenin web sayfalarını ziyaret ediniz.) arasındaki sinerjinin yarattığı fırsatları araştıracağız. ELM projesi resmi devlet dillerine odaklanmıştır; üniversite düzeyinde öğretilen İngilizce ile resmi devlet dillerinin öğretilmesi ve kullanılmasını karşılıklı olarak inceleyen özel bir bölüm içerir. ESLC projesinin ilk odağı, alt ortaöğretimlerin son yılında ya da üst ortaöğretimlerin ikinci yıllarında olan öğrencilerin veri eğitim kapsamında birinci ya da ikinci yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca yeterlikleridir. İlk ESLC raporu, AK (2012) tarafından yeni yayınlanmıştır ve 14 katılımcı ülkede kaydolmuş 54,000 öğrenci hakkında veri içermektedir. Yukarıda anılan beş dilin her birinde okuma, dinleme ve yazma becerileri için bağımsız müfredat sınavları tasarlanmış, standart hale getirilmiş ve uygulanmıştır; ayrıca Dil Referansları için Ortak Avrupa Çerçevesi (AOÖÇ) düzeyleriyle ilişkilendirilmiştir. ESLC sonuçları test edilen birinci ve ikinci yabancı dillerin yeterliğinin genel olarak düşük düzeyde olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak sonuçlar ülkeden ülkeye, seçilen dillere ve ölçülen dil becerilerine göre büyük farklılıklar göstermektedir.

2007-2013 döneminde çokdilliliği destekleyen başlıca AB destek programı Yaşamboyu Öğrenim Programı (LLP)'dir. Bu program yedi yıllık dönem için yaklaşık 7 milyar Avro'luk bütçesiyle değişik Avrupa eğitim ve öğretim girişimlerini aynı şemsiye altında toplar. 1994-2006 döneminde uygulanan Socrates'in devamı olan LLP, her biri özel bir eğitim sektörüne yönelik dört alt programdan oluşur: Comenius (okullar), Erasmus (yüksek eğitim), Leonardo da Vinci (mesleki eğitim ve öğretim) ve Grundtvig (yetişkin eğitimi). Dillerle ilgili Temel Etkinlik (KA) olarak adlandırılan bir etkinlik içeren kesişmeli bir program, bu dört alt programı tamamlar. Son olarak Jean Monnet programı dünyanın her yanındaki yükseköğretim kuruluşlarında yürütülen Avrupa bütünleşme süreci üstüne eğitim, düşünce ve tartışmaları canlandırır.

LLP'nin spesifik hedeflerinden birisi, dil öğrenimini ve dilsel çeşitliliği desteklemektir. Dil projeleri, iletişim ağları ve dil temelli başka etkinlikler (örneğin öğrenci, öğretmen ve işçilerin hareketliliğine ilişkin olanlar) programın değişik bölümleri altında ortaklaşa finanse edilmek üzere sunulabilir. Bu program altında bütün diller — resmi, ulusal, bölgesel, azınlık ve göçmen dilleri — seçilebilir. Dil Zengini Avrupa programının ortak finansmanı KA2 (iletişim ağları) programı kapsamında yapılmaktadır.

Avrupa Konseyi (CoE)

5 Mayıs 1949'da kurulan CoE, 27'si aynı zamanda Avrupa Birliği üyesi olan 47 devletin üyesi olduğu hükümetler arası bir kuruluştur.

İki COE antlaşması, dil çeşitliliğini ve dil haklarını geliştirmek ve korumak için doğrudan Avrupa standartları ile ilgilidir. — Yöresel ve azınlık dilleri için Avrupa şartı ve ulusal azınlıkların korunması için çerçeve sözleşmesi. Avrupa şartı, yerel ya da azınlık dillerini Avrupa'nın tehdit altındaki kültürel mirası kapsamında korumak ve desteklemek için tasarlanmış bir kültürel araçtır. Avrupa şartı, bu kapsamdaki dillerin eğitimde ve medyada kullanımını desteklemek için spesifik önlemler sağlar ve adli ve idari alanlarda, ekonomik ve sosyal hayatta ve kültürel etkinliklerde bu dillerin kullanımına olanak sağlar. Çerçeve Sözleşmesi ulusal azınlıklara ait kişiler için kültürlerini muhafaza etmeleri ve geliştirmeleri ve dinleri, dilleri, gelenekleri, kültürel mirasları gibi kimliklerinin temel unsurlarını korumaları için gerekli şartları belirtir.

Bu sözleşmeleri onaylayan devletler, üstlendikleri taahhütleri yerine getirip getirmediğiyle ilgili olarak izlenirler.

CoE tavsiyeleri, ulusal yetkililere yönelik yol gösterici ilkeler ve ilgili uygulama tedbirleri konusunda buyurucu beyanlardır, ancak yasal bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Aşağıdakiler, bu projenin amaçlarına en uygun olanlar arasında yer almaktadır:

- Modern Diller Bakanlar Komitesi'nin (Council of Europe 1998), R (98) 6 No'lu tavsiye kararı, kültürler arası iletişim ve çoğuldilliliği temel politika hedefleri olarak vurgular ve her eğitim sektörü ile başlangıç ve hizmetçi öğretmen eğitimi için somut önlemler önerir. Bu tavsiye kararının eki, her eğitim sektörü için çoğuldilliliğin, CoE'nin bütün üye ülkelerinde dil eğitiminin tutarlı bir kavram, kapsayıcı bir amaç olarak tesis edilebilecek yollarını kapsamlı olarak belirtmektedir.
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin dilsel çeşitliliğe yönelik 1383 (1998) No'lu tavsiye kararı, "Avrupa'nın dilsel çeşitliliği korunması ve sahip çıkılması gereken değerli kültürel varlıktır", ve "bu nedenle CoE üyesi ülkelerde modern dil eğitiminde daha fazla çeşitlilik olmalıdır; bu ise, bütün Avrupa vatandaşlarının kendi ulusal dillerinde ve uygun yerlerdeki bölgesel dillerde uzmanlaşmış olmalarına paralel olarak sadece İngilizce'yi değil, aynı zamanda diğer Avrupa ve Dünya dillerini edinebilmeleri sonucunu sağlamalıdır" ifadelerine yer vermektedir.
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin Avrupa Diller Yılı'na yönelik 1539 (2001) No'lu tavsiye kararı, üye ülkelere CoE'nin, çoğuldillilik ve kültürel çeşitliliğin desteklenmesi ve insanlar ile uluslar arasında daha iyi anlaşılmasına yönelik dil politikası girişimlerine daha fazla sahip çıkılıp desteklenmesi" ve "bütün Avrupalıları, örneğin birey ihtiyaçlarına uyarlanmış çeşitli yeni yaklaşımları desteklemek suretiyle, birçok dilde iletişim becerisi kazandırmak için cesaretlendirmek" çağrısını kapsamaktadır.
- Bakanlar Komitesi'nin Rec (2005) 3 No'lu sınır bölgelerde komşu dillerin öğretilmesine yönelik tavsiye kararı, üye ülkelerin hükümetlerini "çoğuldilliliğin ilkelerini özellikle bütün seviyelerdeki sınır bölgelerinde eğitim kurumlarının korunmasını mümkün kılacak şartları sağlayarak, gerekirse komşu ülkelerin dillerinin öğretilmesi ve kullanımını, dil öğretimiyle yakın bağlantılı olduğundan bu ülkelerin kültürleriyle birlikte öğretilmesi" için teşvik etmektedir.
- Parlamenterler Meclisi'nin anadilin okul eğitimindeki yerine yönelik 1740 (2006) No'lu tavsiye kararı, genç Avrupalılara vatandaş oldukları ülkenin resmi dilini öğrenme yükümlülüklerini işaret ederken, bu kişileri anadillerini (ya da asıl dili), ülkelerinin resmi dili olmadığı durumlarda, öğrenmeleri için teşvik etmektedir.
- Bakanlar Komitesi'nin AOÖÇ'nin kullanımı ve çoğuldilliliğin desteklenmesine yönelik R (2008) 7 No'lu tavsiye kararı, ulusal, bölgesel ve yerel seviyede eğitimden sorumlu olan yetkililer tarafından uygulanan genel ilkeler ve tedbirler ile politika oluşturma, müfredat ve ders kitabı geliştirme, öğretmen eğitimi ve değerlendirilmesine yönelik spesifik tedbirleri özetlemektedir.

Dil eğitimi alanında teknik araçlar olarak tanımlanabilecek olanlar genellikle, politika oluşturanlar ile uygulayıcıların kendi spesifik eğitim bağlamlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak danışıp uyarlayabilecekleri, daima düzgüsel-olmayan referans araçlarıdır. Bu araçlar yaygın olarak kullanılan Diller için Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi (AOÖÇ), Avrupa Dil Portföyü (ELP), politika klavuzları ve Strazburg'daki Dil Politika Birimi ve Graz'daki Modern Diller için Avrupa Merkezi tarafından geliştirilmiş olan diğer bir dizi pratik aracı içermektedir.

Diller için Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi (2001), çoğuldilliliği eğitimi desteklemek ve belirli kullanım alanlarına uyarlamak için tasarlanmıştır. AOÖÇ, dinamik, çoğuldilliliği hayatboyu öğrenme perspektifinde ikinci/yabancı dil müfredatı, ders kitapları, kurslar ve sınavları geliştirmek ve karşılaştırmak için ortak bir temel sunar. Bilimsel araştırma ve geniş katımlı bir istişare süreci ile geliştirilen AOÖÇ, öğrenimin ardışık aşamaları ve sonuçlarının uluslararası olarak karşılaştırılabilir şekilde değerlendirilmesine yönelik açık hedeflerin belirlenmesi için bir pratik araç sağlar. Bu, dil niteliklerinin karşılıklı tanınması için bir temel oluşturur, böylece eğitim ve işle ilgili hareketliliği kolaylaştırır. Avrupa ve ötesinde ulusal müfredat reformları için ve dil sertifikalarıyla ilgili uluslararası konsorsiyumlar tarafından giderek artan şekilde kullanılmaktadır ve 35'in üzerinde dilde çevirisi mevcuttur.

Avrupa Dil Portföyü (2001), — okulda ya da okul dışında— herhangi dil öğrenmekte olanlara ya da öğrenmiş olanlara yönelik dil öğrenimlerini ve kültürel deneyimlerini kaydedebilecekleri kişisel bir belgedir. Bu öğrenenin niteliğidir. Portföyde bütün yeterlikler seviyeye veya okul içi ya da okul dışında kazanıldığına bakılmaksızın değerlendirilir ve AOÖÇ ile bağlantılıdır.

Avrupa'da Dil Eğitimi Politikaları Geliştirme Rehberi (2007), kararların tutarlı şekilde bağlantılı olması amacıyla çoğuldilliliği ve çeşitliliği desteklemeye yönelik dil öğretme politikalarını planlı bir şekilde formüle etmek ya da yeniden düzenlemek için bir referans belge olarak hizmet verebilir analitik araçtır. Rehber, çoğuldilliliği tek bir yeterlik olarak algılar; kapsayıcı — potansiyel olarak— genellikle çeşitli yeterlik seviyelerinde birçok dil, "bütün dil bilgi ve deneyiminin katkı sağladığı ve dillerin ilişki ve etkileşiminin gerçekleştiği bir iletişimsel yeterlik".

Yukarıda belirtilen politika araçları, Dil Politikası Bölümü (şimdi Dil Politikası Birimi) tarafından geliştirildi. Bu birim geçenlerde *çoğuldillilik ve kültürler arası eğitim için kaynaklar ve referanslar platformu*'nu başlattı (www.coe.int/lang). Platform, tanım sistemi, referans noktaları, tanımlar ve tanımlayıcıları, çalışmalar ve iyi uygulamalar ile açık ve dinamik bir kaynak sunmaktadır ve üye ülkeler bunları, danışmaları ve gereksinimlere, kaynaklara, eğitimsel kültüre bağlı olarak kaliteli eğitime eşit erişim politikalarını desteklemede kullanmaları amacıyla davet edilmektedir.

CoE'nin dil eğitimi üzerine çalışması Strazburg'daki Dil Politika Birimi (LPU) ve Graz'daki Modern Diller için Avrupa Merkezi (ECML) tarafından koordine edilir. LPU, 1957'den beri dil eğitiminde uluslararası işbirliğinin öncüsü konumundadır; yenilikler için bir katalizör işlevi görür ve bütün ülkelerin politika önceliklerinin yer aldığı eşsiz bir pan-Avrupa forumu sağlar. LPU'nun programlarının sonuçları, Bakanlar Komitesi'nin ve CoE'nin Parlamenterler Meclisi'nin politika araçlarına ve girişimlere politik destek sağlamaya yönelik bir dizi tavsiye ve kararlarına yol açmıştır. Bundan sonra LPU, Avrupa Komisyonu ile birlikte 2001 Avrupa Diller Yılı'nı organize etti; bu etkinliğin hedefi, yıllık Avrupa Diller Günü'nde desteklenmeye devam edilmesidir (www.coe.int/edi).

LPU ayrıca dil eğitimi politikasının gözden geçirilmesinde üye ülkelere uzman yardımı sağlamaktadır ve azınlıkların eğitimi için politika geliştirilmesinde yer alır. LPU'nun son çalışması, çoğuldillilik ve kültürler arası eğitimin daha geniş bağlamında, özellikle eğitim dilleriyle (dezavantajlı öğrencilerin ihtiyaçları dahil) ve yetişkin göçmenlerin entegrasyonuna yönelik dil politikalarıyla ilgilidir.

LPU'nun programları, Modern Diller için Avrupa Merkezi (ECML) tarafından tamamlanmaktadır. ECML, Avrupa Konseyi'nin 1994'te Graz'da (Avusturya) kurulan Genişletilmiş Kısmi Anlaşmasıdır. Halihazırda 31 ülke Kısmi Anlaşmayı imzalamıştır. ECML'nin misyonu yenilikçi yaklaşımları desteklemek ve dil öğrenme ve öğretmede iyi uygulamaları yaymaktır. Bu merkez, dil eğitimi alanında uzman Avrupalılarla işbirliğiyle organize edilen dört yıllık proje programlarını yönetir.

Anketimiz için LRE sorularının tasarlanmasında çokdillilik/çoğuldillilik için politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayan temel AB ve CoE kararları, anlaşmaları, tavsiyeleri ve bağlantılarından yararlandık. Tablo 1 başvuru Avrupa kararları, bildirgeleri ve belgelerinin dökümünü sunmaktadır. Bu belgelerin önemli noktalarını ön plana çıkaran bir özet döküman LRE websitesinde bulunabilir. AB Konseyi (devlet ve hükümet başkanları) ile Avrupa Konseyi (CoE) arasındaki farka dikkatinizi çekmek istiyoruz.

Tablo 1: Dil Zengini Avrupa anketinin geliştirilmesinde kullanılan AB ve AK belgeleri

Avrupa Birliği belgeleri	Avrupa Konseyi belgeleri
Konsey Kararları/Bildirgeleri <ul style="list-style-type: none"> - Avrupa Parlamentosu'nun ve Avrupa Konseyi'nin 2001 Diller Yılına ilişkin kararı (2000) - Barcelona Avrupa Konseyi Başkanlık kararları (2002) - Çokdillilik üzerine kararlar (May 2008) - Avrupa çokdillilik stratejisi kararları (November 2008) - Eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği çerçevesi strateji kararları – ET 2020 (2009) - Hareketliliği artırma amacıyla dil becerilerini geliştirme kararları (2011) 	Sözleşmeler <ul style="list-style-type: none"> - Avrupa Kültür Sözleşmesi (1954) - Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi (ECRML) (1992) - Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi (1995) - Avrupa Sosyal Şartnamesi (yenileme 1996)
Avrupa Konseyi Kararları <ul style="list-style-type: none"> - Dilsel çeşitliliği ve dil öğrenmesini destekleme kararı (2001) - Yöresel ve daha az kullanılan diller kararı (2003) - Çokdillilik: Avrupa için ortak varlık ve sorumluluk (2009) 	Bakanlar Konseyinin Tavsiyeleri <ul style="list-style-type: none"> - Modern Diller üzerine (1982) Tavsiye N° R (82)18 - Modern Diller üzerine (1998) Tavsiye N° R (98)6 - AOÖÇ ve çoğuldilliliğin desteklenmesi üzerine Tavsiye CM/Rec (2008)7
Avrupa Konseyi Bildirgeleri <ul style="list-style-type: none"> - Bildirge 2005: Çokdillilik için yeni bir strateji çerçevesi - Bildirge 2008: Çokdillilik: Avrupa için ortak varlık ve paylaşılan sorumluluk - Green Paper 2008: Göç ve Hareketlilik: AB eğitim sistemleri için zorluklar ve fırsatlar. 	Parlamenteerler Assemblesinin Tavsiyeleri <ul style="list-style-type: none"> - Dilsel çeşitlilik üzerine Tavsiye 1383 (1998) - 2001 Avrupa diller yılı üzerine Tavsiye 1539 (2001) - Avrupa Konseyi Üye Devletleri tarafından alınan işaret dillerinin korunması üzerine Tavsiye 1598 (2003) - Anadolunun eğitimdeki yeri üzerine Tavsiye 1740 (2006)
Harici Raporlar <ul style="list-style-type: none"> - Çokdillilik Yüksek Kurulu Sonuç Raporu (2007) - Diller ticaret demektir: Şirketler dillerle daha iyi çalışır. Çokdillilik Ticaret Forumu (2008) 	Harici Raporlar <ul style="list-style-type: none"> - Dilsel çeşitlilikten çoğuldilli eğitime: Avrupa'da dil eğitimi politikaları geliştirme rehberi (<i>From linguistic diversity to plurilingual education: Guide for the development of language education policies in Europe</i>): Beacco and Byram (2007) - Çoğuldilli ve kültürler arası eğitim programları geliştirmek için rehber (<i>Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education</i>), Beacco et al.(2010)
	Öğretim ve Öğrenim Araçları <ul style="list-style-type: none"> - Avrupa Ortak Ölçütler Çerçevesi (AOÖÇ) (2001)1 - Avrupa Dil Portföyü (ADP) (2001) - Dillere ve kültürlere çoğulcu yaklaşım için ölçütler çerçevesi (FREPA) (2012): http://carap.ecml.at - Stajyer dil öğretmenleri için Avrupa Portföyü (2007): http://epostl2.ecml.at

1.2 Üçdilli formül ve çoğuldillilik

Çokdilliliği üçdillilik yönünden teşvik etmek yalnız AB tarafından desteklenmemiştir. UNESCO 1999'da "çokdilli eğitim" deyimini anadil, bir bölgesel ya da ulusal dil ve bir uluslararası dil olmak üzere eğitimde en az üç dil kullanımına referans olarak benimsemiştir. 1950'ler gibi erken bir dönemde Hindistan hükümeti çokdilli bir eğitim politikasının anahtarlarını ortaya koymuştu. Bu eğitim politikası, anadilde, bölgesel (ya da ulusal) dilde genel iletişim dili olarak Hintçede ve klasik dillerden birinde — Sanskritçe, Pali, Arapça ya da Farsça — eğitimi kapsamaktadır. Tasarı, 1961'de revize edildikten sonra üç dil formülü (TLF) olarak adlandırıldı ve şu dillerde eğitimi kapsadı; bölgesel dilde, Hintçe-konuşulmayan alanlarda Hintçede ya da Hintçe-konuşulan alanlarda diğer Hint dillerinden birinde, ve İngilizce ya da bir başka Avrupa dilinde.

AK (1995a), Beyazkitap'ta (*Whitebook*), bütün Avrupa vatandaşları için üçdilliliği bir politika hedefi olarak seçti. Anadilden ayrı olarak, her vatandaş en az iki "toplum dilini" öğrenmelidir. Bu politika hedefi Barselona'da AB Konseyi Kararı (2002) ile takip edildi. Bu aşamada, "anadil" kavramı üye devletlerin resmi dilini ifade etmek için kullanılıyordu ve Avrupa'nın birçok vatandaşı için "anadil" ve "resmi devlet dili"nin örtüşmediği gerçeği göz ardı edildi (Extra ve Gorter 2008: 44). Aynı zamanda, "toplum dilleri" kavramı diğer iki üye devletin resmi dilini ifade etmek için kullanıldı. Son dönemdeki AK belgelerinde, uluslararası yüksek prestije sahip bir yabancı dil (İngilizce bilinçli olarak ifade edilmedi) ve "komşu dil" olarak adlandırılanlardan biri ifadeleri kullanıldı. Bu son kavram bir kişinin gerçek yaşamdaki kapı komşularının dilini değil komşu ülkelerin dillerini anmaktadır. Daha yakın zamanlarda AK'nın bu konudaki düşüncesi gelişti ve 2008 Tebliği'nin 4.1 nolu paragrafı *Bütün dillere önem verilmesi* olarak adlandırıldı:

Artan hareketlilik ve göçün mevcut bağlamında, ulusal dilde (dillerde) uzmanlaşmak, başarılı entegrasyon ve toplumda aktif bir rol oynamak için temel oluşturmaktadır. Yerli olmayan kişiler bu nedenle ev sahibi ülkenin dilini kendi 'bir-artı-iki' kombinasyonlarına dahil etmelidir.

Toplumumuzda kullanılmayan dilsel kaynaklar da vardır: farklı anadillere ve evde, yerel ve komşuluk ortamlarında konuşulan diğer dillere daha fazla değer verilmelidir. Örneğin, farklı anadillere sahip çocuklar — ister AB'den ya da üçüncü bir ülkeden — buldukları okula ikinci bir dil olarak eğitim dilini öğretme zorluğu getirirken, diğer taraftan sınıf arkadaşlarını farklı dilleri öğrenmeye ve diğer kültürlere açık olmaya motive ederler.

Toplumlar arasında daha fazla bağlantıyı göz önüne alan bir bakışla, çokdillilik ve kültürler arası diyaloga yönelik Komisyon'un danışma grubu (Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue) (2008) ayrıca, düşüncesinden uygun şekilde yararlanılması gereken 'kişisel seçilebilen dil' kavramını geliştirdi.

CoE, öğrenilmesi gereken dil sayısını açıkça belirtmeden, dil öğreniminde ve bireylerin erken yaşta başlayarak çokdilliliği geliştirmelerinin desteklenmesinde öncü bir rol oynamaktadır ve bütün dillere değer verilmesi gerekliliğini sürekli olarak vurgulamaktadır. Ayrıca, değişken ve kısmi yetkinliklere yönelik fikir ortaya koyarak ilginç bir bakış açısı eklemiştir.

1969 Kararı üzerine inşa edilmiş olan Avrupa için bir yoğunlaştırılmış modern dil eğitimi programı, 814 No'lu Tavsiye Kararı (1977), CoE'nin 1982 Tavsiye Kararı, R/M (82) 18, Üye Devletlere mümkün olduğunca, nüfuslarının bütün kesimlerinin diğer Üye Devletlerin (ya da kendi ülkeleri içindeki diğer toplulukların) dillerini öğrenmeye etkili erişim olanaklarının sağlanması çağrısında bulundu. Aynı şekilde bu devletlere, ulusal dil dışında bir Avrupa dili ya da ilgili bölgenin dil aracının öğrencilere 10 yaşından itibaren ya da ortaöğretime başladıklarında öğretilmesinin desteklenmesi çağrısında bulundu. Tavsiye Kararı ayrıca devletlere dillerin mümkün olduğunca geniş yelpazede öğrenilmesi için olanakların uygun hale getirilmesi çağrısı yaptı. CoE ek olarak bu Tavsiye Kararı'nda yer alan göçmen işçilerin gereksinimlerini dikkate alarak bunlar için yeterli olanaklar sağlanması çağrısında bulundu:

Yaşadıkları toplumun çalışma, politika ve sosyal yaşamında aktif bir rol oynayabilmeleri amacıyla ev sahibi toplumun dilini nitelikli düzeyde öğrenmeleri için ve özellikle göçmen çocuklarının uygun bir eğitim alabilmeleri, onların tam zamanlı eğitimden işe geçişleri, anadillerini gerek eğitim gerekse kültürel araçlar olarak geliştirmeleri ve kendi kültürleriyle bağlantılarını sürdürerek iyileştirmeleri için.

Bakanlar Komitesi'nin takip eden ana Tavsiye Kararı'nda CM/R (98) 6, CoE, Avrupalılara çağrıda bulunarak bir dizi dilde bir iletişim becerisi aşamasını başarmalarını ve Üye Devletlerden bunu, sunulan dilleri çeşitlendirerek ve modüler kurslar ile kısmi yeterlikler geliştirmeyi amaçlayanlar dahil olmak üzere her bir dil için gerçekçi hedefleri düzenleyerek başarmalarını istemiştir.

CoE'nin en son Tavsiye Kararı olan CM/Rec (2008) 7E, Üye Devletlerin CoE'nin Diller için Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi'ni (CEFR) kullanmalarıyla ve çoğuldilliliği desteklemeleriyle ilgilidir.

Çokdillilik üzerine AB politikalarının ayrıntılı bir genel değerlendirmesi ve analizi, Cullen ve arkadaşları (2008) tarafından sağlanmıştır. Bu kişiler, İngilizceden ayrı olarak ek dil öğrenimine karşı hala önemli isteksizlik ya da direnç olduğunu belirtmektedir. Bu görüş, diğer dillerde değil, İngilizce öğreniminde belirgin bir artışı gösteren 2009 Eurostat verisiyle desteklenmektedir. Cullen ve arkadaşları, her beş Avrupalıdan sadece birinin aktif ek dil öğrencisi olduğunu ve dil becerilerinin coğrafi ve kültürel olarak düzensiz dağıldığını ifade etmektedir. Çokdilliliğin desteklenmesini amaçlayan etkinliklerin büyük çoğunluğu örgün eğitim sektöründe, özellikle ortaöğretim alanında yer bulmaktadır. Cullen ve arkadaşları (2008:iii-iv) AB'de çokdilliliğin desteklenmesinin siyasi ve politik bağlamında aşağıda yer alan sonuçlara ulaşmışlardır:

- Çokdillilik ve dilsel farklılık bazen politik gündemlerle çatışmaktadır. Dil öğrenme politikası, ekonomik rekabet ve içgüçlü piyasası hareketliliği gibi "daha ağır" öncelikler tarafından etkilenme eğilimindedir. Dilsel çeşitlilik politikası ise, dahil etme ve insan hakları gibi "daha hafif" konular tarafından etkilenir. Çokdillilik politikası, somut adımlar yönünden dilsel çeşitlilik politikasından çok daha öncelikli olmuştur.
- Avrupa Parlamentosu'nun faaliyeti, azınlık dilinin korunmasını sürdürmek ve dilsel çeşitliliği desteklemek için tutarlı ve ısrarlı bir çabayı yansıtır. 1970'lerin sonlarından itibaren Avrupa Parlamentosu, Komisyonu azınlık dillerinin kullanımını desteklemesi ve azınlık dillerine karşı ayrımcılığı içeren bütün topluluk mevzuatı ya da uygulamaları gözden geçirmesi için eyleme geçmeye çağıran bir dizi tebliğ ve kararlar yayınladı. Ancak, önemli sorun bu girişimlerin Üye Devletler için bağlayıcılığının bulunmamasıdır.

AB vatandaşlarının çokkültürlülüğe/ çokdilliliğe yönelik tutumları

Avrupa Komisyonu'nun periyodik Avrupa Barometreleri'nden birisi olan Özel Barometre 243 (2006), çokdillilikle ilgili konularda toplumdaki düşüncenin bir kesitini sunmaktadır. Komisyonun çokdillilik politikasını destekleyen bazı ilkelere yönelik destek, katılımcıların kendi ülkelerindeki ya da bölgelerindeki duruma ilgili algıları ile ulusal düzeydeki çokdillilik politikalarına verdikleri destek bağlamında incelenmiştir. Katılımcılara, Avrupa'da çokdilliliği teşvik etmeyi hedefleyen politikaların arkasındaki bazı temel ilkeleri yansıtan 5 ifade sunulmuştur. Tablo 2'de açık olarak görüldüğü gibi bütün ifadeler değişik derecelerde Avrupalıların çoğunluğunun desteğini almıştır.

Tablo 2: Avrupa'da çokdilliliğe yönelik tutumlar (Kaynak: Special Eurobarometer Report 243: 53, European Commission 2006)

İfadeler	Aynı fikirde	Katılmıyor	Bilmiyor
1. AB'de herkes ek bir dil konuşabilmelidir	84%	12%	4%
2. AB'de konuşulan bütün dillere eşit davranılmalıdır	72%	21%	7%
3. AB'de herkes ortak bir dil konuşabilmelidir	70%	25%	5%
4. Avrupa kurumları Avrupa vatandaşları ile iletişim için tek bir dil seçmelidir	55%	40%	5%
5. AB'de herkes iki ek dil konuşabilmelidir	50%	44%	6%

Anket sonuçları AB vatandaşlarının büyük çoğunluğunun ek bir dilin yararlı olduğunu düşündüğünü göstermekle birlikte, bunlardan yalnız %50'si ek iki dilin gerçekçi bir hedef olduğuna inanmaktadır. Dillere eşit davranılması konusunda güçlü bir inanç vardır, ancak ortak bir dili konuşabilmemiz konusunda da aynı derece güçlü bir inanç bulunmaktadır. Görüşler AB kurumlarının vatandaşlarla iletişimde bir dili seçmesi gerekmediği üzerine farklılaşmaktadır.

Yakın zamanda Avrupa Komisyonu adına (EC-2012) yayımlanmış olan Special Eurobarometer 386, Tablo 1'de yer alan 5 tanımın her biri için yüzdeleri bağlamında (kesinlikle katılıyorum, kesinlikle katılmıyorum, bilmiyorum), elde edilmiş olan hemen hemen aynı sonuçlara yer vermiştir: (1) 84-13-3, (2) 81-25-4, (3) 69-27-4, (4) 53-42-5, ve (5) 72-25-3. Zaman içinde en güçlü değişiklik 2 ve 5'inci ifadelerde daha fazla kabul şeklinde gerçekleşmektedir. Özellikle 5'inci ifade için artan kabul AK'nın üçdilli formülüne güçlü bir destek anlamına gelmektedir. Anılan temel davranışsal verilerin dışında, Special Eurobarometer 386, bugün AB'de çokdillilik, dillerin kullanımı ve dillere yönelik tutumlar üzerine bir dizi yeni anket verilerini sunmaktadır.

LRE projesi, anket yapılan ülkelerin/bölgelerin eğitim sistemlerinde Barcelona prensiplerinin takip edilmesine yönelik ilgi çekici bilgiler sunar. Aynı şekilde proje, bütün dillere — ulusal, yabancı, göçmen, bölgesel ya da azınlık — gerek okulda, gerekse okul dışında önem verilmesi durumuyla ilgili bulgular sunar.

1.3 Bu projede araştırılan dil çeşitlilikleri

Bu projede arzumuz, Avrupa toplumunda mevcut dillerin zenginliğini ve bu dillerin tamamının çokdillilik ve çoğuldillilik için politikalara ve uygulamalara dahil edilme ölçütlüğünü yansıtmaktır. Yaşadığımız güçlük, dil türlerini ayırmak ve bunları uygun şekilde sınıflandırmak oldu.

AK, 2008 İletişimi'nde Avrupa'da konuşulan birçok "ulusal, bölgesel, azınlık ve göçmen" dillerini "ortak geçmişimize bir yüz eklemek" olarak tanımlar ve ayrıca "yabancı diller" ifadesini, dünya çapında bir kapsama özellikle Avrupa dili olan ve olmayanları tanımlamak için kullanır.

Ulusal dili iyi öğrenmenin, toplumda başarılı olarak çalışmak ve eğitimden tam olarak yararlanmak için önemi yaygın olarak kabul edilmektedir. Yabancı dillerin öğrenimi Avrupa'da da yaygındır. Daha az vurgu yapılan dil türleri yöresel/azınlık ve göçmen dilleridir, ama onların önemi Avrupa Üye Devletleri arasında kabul edilmiş olmasındır ve gerek CoE gerekse AB tarafından desteklenmesidir. Bu iki kuruluş, her iki tür dillerin grup-içi iletişimin önemli araçları oldukları ve birçok AB vatandaşının kişisel, kültürel ve sosyal kimliklerinin parçasını oluşturdukları için desteklenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

CM/R (98) 6'da, CoE (1998), bölgesel ve azınlık dilleri ve kültürlerine yönelik politika için arzulanan parametreleri belirtirken Üye Devletlerden, Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şart Hükümleri'nin ve Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi'nin göz önüne alınmasını sağlanmasını istemiştir. Aynı şekilde CoE, bütün diller arasında eşit saygıda bulunulması ve ülkeler için "göçmen bölgelerinde ya da mahallelerinde ikidilliliği düzenlemeye devam edilmesi ve göçmenlerin yaşadıkları bölgenin dilini öğrenmelerinin desteklenmesi" çağrısı yapmıştır.

Çokdillilik üzerine Üst Seviye Grubu Nihai Raporu (2007) ayrıca, göçmenlerin potansiyelinden bir dil bilgisi kaynağı olarak yararlanılmasının ve firmaların kazanç elde etmek için iyi bir fırsat olarak bu göçmenlerin kültürel ve dilsel becerilerinden, göçmenlerin kendi ülkelerindeki pazarlara erişim için yararlanılmasının öneminden bahseder:

Çok sık olarak, göçmenler yalnızca bir sorun olarak görülmektedir — düşük performanslı göçmen çocukları ya da ev sahibi ülkenin diline asgari düzeyde hakim olan yetişkin göçmenler. Sıklıkla gözden kaçırılan ise göçmenlerin değerli bir kaynak oluşturduğu gerçeğidir. Aramızda göçmen dillere önem vererek, göçmenlerin ev sahibi ülkenin dilini — hatta diğer dilleri — öğrenme isteklerini artırabiliriz ve farklı kültürlerin arasında donanımlı birer aracı olmalarını sağlayabiliriz.

Çok sıklıkla, ikinci- ve üçüncü-kuşak genç göçmenler kendi miras ya da toplum dillerinde iyi-gelişmiş işitsel/sözlü becerilere sahiptir, ama okuyup yazamazlar. Onların bir çoğu, bu dillerde okur/yazar olmak için çok isteklidir. Okullar, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi kurumları, bu hedef grupları için özel öğrenme olanakları sağlamayı işleri haline getirmelidir. Bu, güvenli bir yatırım olacaktır, çünkü bu insanlar kendi anavatanlarıyla ekonomik bağlantılar kurulmasına yardımcı olabileceklerdir ve kültürler arası diyalogda ve yeni gelen göçmenler için entegrasyon programlarında aktif bir rol oynayabileceklerdir.

Bu zemine dayalı olarak, bizim LRE anketinde ele alınacak olan diller topluluğu; ulusal, yabancı, yöresel/azınlık ve göçmen dillerini içerecektir. Az ya da çok yurt dışında ikamet etmiş olan insanlardan (ve onların dillerinden) bahsedilirken, Avrupa ülkelerindeki farklı çağrışımların tamamen farkındayız (alan terminolojisi için bakınız Extra ve Gorter 2008: 10).

Bu nedenle, LRE projesi kapsamında, yukarıdaki dil türlerini aşağıda yer alan tanımlamalarla araştıracağız ve kullanacağız (bakınız ekte yer alan Bölüm 1 ve 2'ye yönelik Sözlük):

- Ulusal diller: Bir ulus-devletin resmi dilleri.
- Yabancı diller: Evde öğrenilmeyen ya da kullanılmayan, ancak okulda öğrenilen ve öğretilen ya da eğitim dışı sektörlerde yaygın iletişim dilleri olarak kullanılan diller.
- Bölgesel ya da azınlık dilleri: Bir devletin belirli sınırları içerisinde, bu devletin nüfusun daha küçük bir grubunu oluşturan vatandaşları tarafından geleneksel olarak kullanılan diller.
- Göçmen dilleri: Yaşanılan ülkede göçmenler ve onların torunları tarafından konuşulan ve kökeni kaynak ülkelerden gelen sonsuz sayıda diller.

Benzer perspektifler için McPake ve Tinsley'e (2007) başvururuz. Bu bağlamda, göçmen dillerinin Avrupa dil dağarcığına bilinçli bir biçimde dahil edildiğinin ve aynı zamanda çokdillilik politika ve uygulamaları için veri toplamanın ilk aşamasında işaret dillerine çok az gönderme yapıldığının farkında olduğumuzu belirtmek isteriz. Kayda değer göçün olduğu Batı toplumları içinde ya da tek bir ulus-devlet içerisindeki dilsel azınlıklar içinde, gerçekte azınlıklar içinde azınlık olan sağır insanlar vardır. Sözel (oralist) hegemonya göz önüne alındığında, bu sağır insanların büyük çoğunluğu çifte güçlük olarak, yalnız genel toplumun kültüründen değil aynı zamanda kendi yerli kültürlerinden de mahrum bırakılmışlardır (Schermer 2011). Sağır topluluklar ve diğer dilsel azınlıklar arasında önemli bir fark vardır. İşaret dilleri bir nesilden diğerine sadece sınırlı bir ölçüde aktarılır. Bunun ana nedeni, sağır insanların % 95'inden fazlasının işitebilen ebeveynlere sahip olmasıdır ki bu insanlar için işaret dili doğal dil değildir. sağır insanların büyük çoğunluğu kendi işaret dilini sağır akrabalarından, aile dışındaki sağır yetişkinlerden ve/veya işaret dilini ikinci bir dil olarak edinmiş olan ebeveynlerden öğrenmektedir.

Avrupa Parlamentosu, işaret dilleriyle ilgili bir kararı 17 Haziran 1988 tarihinde oybirliğiyle onaylamıştır. Karar, bütün Üye Devletlerden kendi ulusal işaret dillerini, sağır insanların resmi ulusal dilleri olarak tanımlamalarını istemektedir. Şu ana kadar bu kararın sınırlı etkisi olmuştur. 2003'te, işaret dilleri Avrupa Konseyi tarafından Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'ndaki azınlık dilleri olarak kabul edilmiştir. Bizim ilk veri toplama turumuzda işaret diline (dillerine), LRE anketinin resmi belgelerde ve veri tabanlarındaki diller ve görsel işitsel medyadaki ve basın alanlarındaki diller kısmında yer verdik.

Yukarıda sunulan “yöresel/azınlık” ve “göçmen” dilleri arasındaki ayrım, Avrupa Kitası’nda yaygın olarak kullanılıp anlaşılırken, diğer yandan, Büyük Britanya’da yaygın olduğu şekliyle, aşağıdan-yukarıya-destekli cazip tanım olan toplum dilleri; ulusal, bölgesel ve/veya göçmen dilleri için kullanılır. Ayrıca, “topluluk” dilleri kavramı sıklıkla AB belgelerindeki Avrupa Birliği ülkelerinin ulusal dillerini ifade eder ve bu anlamıyla en azından AB jargonunda “işgal altındaki bölge” demektir (alan terminolojisi için bakınız Extra ve Gorter 2008: 7–11). Ethnologue sitesinde yaygın kullanıldığı şekliyle “göçmen” dilleri terimine son bir destek görüş olan Dünyanın Dilleri, bu konuyla ilgili çok değerli ve yaygın olarak kullanılan bir standart ülkeler-arası bilgi kaynağıdır.

Mevcut proje kapsamında, yöresel/azınlık dillerini, eğer bu diller ilgili ulus-devlet tarafından tanınıyorsa, “resmen tanınmış” olarak kabul edeceğiz. Buna ek olarak, bu tür tanınma Avrupa Konseyi’nin Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı’ndan da kaynaklanabilir. Tüzük Mart 1998’de yürürlüğe girmiştir. Bu tüzük, politika kapsamındaki Üye Devletlerde yasal önlemlerin ve olanakların kıyaslanması için bir Avrupa kriteri olarak işlev görür (Nic Craith, 2003), ve “Avrupa’nın tarihi bölgesel ve azınlık dillerinin” korunması ve desteklenmesi hedeflenir. Tüzük’te, “bölgesel” ve “azınlık” dilleri kavramları belirtilmemiştir (“Devletler tanım üzerinde karar verirler”) ve göçmen dilleri açıkça bunun dışındadır. Devletler hangi yöresel/azınlık dillerinin dahil edileceğini seçmede özgürdür. Ayrıca, korumanın derecesi tanımlanmamıştır; bu nedenle bir devlet sıkı ya da gevşek politikalar seçebilir. Sonuç AB Üyesi Devletler arasında geniş bir çeşitlilik oluşturmaktadır (Grin, 2003).

Önerilen dil türleri arasında kesin ayrım yapmayı neredeyse imkansız kılan bir dizi zorlaştırıcı faktörün farkındayız. Herşeyden önce, AB Üyesi Devletler içinde ve arasında birçok yöresel/azınlık ve göçmen dilleri, birçok resmi devlet dilinden daha geniş sayıda konuşana sahiptir. Üstelik Danimarka’da Almanca ya da Ukrayna’da Rusça örneğinde olduğu gibi, bir AB ülkesindeki yöresel/azınlık ya da göçmen dilleri, bir başka ülkede resmi devlet dili olabilir. Şurası da akılda tutulmalıdır ki Avrupa’nın ulus-devletlerindeki göçmen dillerinin hepsi değilse bile birçoğu köken olarak Avrupa dışındaki ülkelerden gelmektedir. Özellikle göç ve azınlıklaşma bağlamı, yöresel/azınlık ve göçmen dillerinde önerdiğimiz ayrımı belirsiz kılmaktadır. Bununla birlikte, daha şeffaf bir alternatif düşünmüyoruz. Hiçbirşey olmasa bile, önerdiğimiz ayrımın en azından bilinçlendirmeye ve sonuçta azınlık dillerinin Avrupa kavramsallaştırılmasında kapsayıcı bir yaklaşıma yol açabileceğine inanıyoruz.

1.4 Ankette ele alınan dil alanları

LRE anketi sekiz dil alanını kapsamaktadır. Birinci alan olarak, resmi ulusal/bölgesel belgelerin ve dil çeşitliliği üzerine veri tabanlarının geçerliliğine bakan bir meta-alanı dahil ettik. Eğitimde dil öğrenmenin önemli rolü göz önüne alındığında, dört alan, kamu tarafından finanse edilen eğitimin ana aşamaları olan okul öncesinden üniversiteye kadar olan aşamalara odaklanır. Ek olarak, toplumdaki ve iş dünyasındaki çokdilli hizmetlerin düzeyini saptamak için eğitimin dışında ve ötesindeki üç alan ele alınmıştır. Bir bütün olarak, anketin sekiz alanı, Tablo 3’te özetlendiği gibi alanlar arasında dağıtılmış toplam 260 soruyu kapsamaktadır. Dil alanları 2-8’e yönelik sorular, Bölüm 1’de belirtilen Avrupa belgelerine dayanmaktadır.

Tablo 3: Soruların dil alanları arasında dağılımı

N	Dil alanları	N sorular
1.	Resmi belgelerde ve veri tabanlarındaki diller	15
2.	Okul öncesi eğitimde diller	34
3.	İlköğretimde diller	58
4.	Ortaöğretimde diller	60
5.	İleri ve yükseköğretimde diller	30
6.	Görsel işitsel medya ve basında diller	14
7.	Kamu hizmetlerinde ve kamusal alanlarda diller	31
8.	İş alanında diller	18
	Toplam soru	260

Alan 1 katılımcı ülkelerin/bölgelerin her birinde, ulus çapında ya da bölge çapında dilsel çeşitlilikle ilgili resmi belgelerin ve veri tabanlarının mevcudiyetini araştırır. Bu tür belgelerin ve veri tabanlarının mevcudiyeti belirli bir ülkede/bölgede çokdilliliğin farkındalığına önemli ölçüde katkıda bulunabilir ve dil eğitim politikasını biçimlendirebilir. Bu alanın resmi belgelere ve veri tabanlarına ayrılması, dil planlaması çalışmalarındaki yaygın olan durum planlaması ile külliyat (*corpus*) planlaması arasındaki ayrımla yakından ilgilidir. Bizim çalışmamızda belgeler üzerine olan bölüm, belirli bir toplumda farklı dillerin kullanım ve işlevini düzenlemede üstlenilen girişimleri, veri tabanı üzerine olan bölüm ise belirli bir toplumda diller yelpazesinin dağılımını ve gücünü ve planlamada üstlenilen girişimleri ifade eder.

Anketin 2-4 alanları, yetişkin olmayan öğrencilere yönelik devlet tarafından sağlanan eğitime odaklanır. Bu alanların her biri ile ilgili, alt ve üst ortaöğretim arasındaki yaygın ayrım dahil olmak üzere, yaşa bağlı ve/veya okul türüne bağlı farklılıkları kapsayan tanımlar, bu yayının Bölüm 1 ve 2’ye yönelik sözlük kısmında verilmiştir.

Bu alanların her birinde dil öğretimi organizasyonu, nitelik ve öğretmenlerin eğitimine ek olarak, dört dil çeşitinin her biri için ele alınmaktadır. Örgütlerle öğretmenler arasındaki temel ayrım yaygın biçimde kullanılır (bkz. örneğin, Eurydice 2008). Bu bölümlerdeki yanıtlar kamuya açık verilerin yanı sıra resmi kaynaklara dayanmaktadır.

Ulusal ve ülkeler-arası düzeyde ortaöğretim sonrası eğitimde önemli bir farklılaşma göz önüne alındığında alan 5, temel (mesleki) eğitim ve yüksek (üniversite) eğitimi arasındaki ayrıma odaklanır. Sonuç olarak, bu alan ortaöğretim sonrası eğitime yönelik büyük ölçüde ikili ve tamamlayıcı bilgileri verir. Alanlar 6-8, eğitimin dışında ve ötesinde çok önemli üç alanı kapsar.

Alanlar 5-8'de yer alan yanıtlar, her ülke ya da bölge başına üç şehrin kentsel bağlamlarında toplanan ve bildirilen verilere dayanmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm 5). Alan 5, ileri (mesleki) ve yüksek (üniversite) öğretim kurumlarının küçük bir örneklemesinde dil koşullarını araştırır. Alan 6, görsel-işitsel medya ve basında dillere odaklanır. Alan 7, kurumsallaşmış dil stratejileri, sözlü iletişim olanakları ve yazılı iletişim olanakları yönünden kamu hizmetlerindeki ve kamu alanlarındaki dillere yoğunlaşır. Alan 8'in odak konusu, işletmelerde diller; şirket dil stratejileri, iç iletişim stratejileri ve dış iletişim stratejileridir. Her bir ülke/bölge'de 24 şirketin örnekleme hedeflenmiştir.

1.5 Veri toplama ve üç-şehir uygulaması

Yukarıda belirtildiği gibi, LRE anketinin 1-4 alanlarındaki yanıtlar resmi/belgelerden derlenmiş veriye dayanır ve ulusal ya da bölgesel düzeyde politikalar ile yaygın uygulamaları yansıtır. Alanlar 5-8, diğer yandan, *kaynaktan* veri toplama ve veri analizi sonuçlarına dayanır. Bu kaynaktan veri toplama işlemi, her bir ülkedeki/bölgedeki üç şehirde aşağıdaki hususlar göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir:

- çokdilliliğin en yaygın olduğu yerler kentsel ortamlardır, çünkü uzun-dönem ikamet edenler ve yeni gelenler iş aramak için orada toplanma eğilimindedir.
- Şehirler, dil çeşitliliğine yanıt olarak ulusal dinamiklerini güçlendirirler;
- yaygın ileri ve yükseköğretim kurumları şehirlerde mevcuttur (alan 5);
- uluslararası basın, sinemalar ve televizyon istasyonları şehirlerde yoğunlaşmıştır (alan 6);
- sonuç olarak, şehir yöneticileri ve kent planlayıcıları çokdilliliğe yönelik yerel politikalar oluşturmaya gereksinim duyarlar (alan 7);
- birçok işletmenin merkezi şehirlerde konumlanır (alan 8).

Tablo 4, 1-14'te yer alan ülkeler için şehir seçimi aynıdır. Burada, en kalabalık nüfusa sahip olan şehir artı yöresel/azınlık dillerinin statü, güç ve/veya anılan ülke dilinde konuşan kişi sayısının en yüksek olduğu şehir olmak üzere iki şehre odaklanılmıştır. Tablo 4, 15-18'de yer alan ülkeler yukarıdaki modele uymadıkları için bir zorluk oluşturur.

Ülke 15, Bosna Hersek, üç ulusal dile sahiptir: Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça. Kaynağından veri toplama için seçilen şehirler, Boşnakçanın çoğunlukla kullanıldığı Saraybosna, Sırpçanın çoğunlukla kullanıldığı Banja-Luka ve Boşnakça ve Hırvatçanın çoğunlukla kullanıldığı Mostar'dır.

Ülke 16, İsviçre, 26 küçük eyaletten oluşmuştur ve dört resmi dile sahiptir. Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romansch dili Bütün alanlardaki LRE araştırması üç örnek eyalette gerçekleşti: bir Almanca-konuşulan (Zürich), bir Fransızca-konuşulan (Cenevre), ve bir İtalyanca-konuşulan (Ticino). Alanlar 2-4 için veriler, bu yayında sunulan tablolar için toplanmıştır, ancak alanlar 5-8 için şehir düzeyinde sunulmuştur.

Ülke 17, İspanya, 17 otonom toplumdandır ve iki otonom şehirden oluşmuştur. Alanlar 2-4 için LRE araştırması üç otonom toplumda — Madrid, Sevilla, Valencia — ve iki "tarihi milliyetler" — Bask Bölgesi ve Katalonya — yürütülmüştür. Üç profil oluşturulmuştur: Madrid, Sevilla ve Valencia için bir kombine profil, Bask Bölgesi ve Katalonya için ise iki ayrı profil. Bask Bölgesi iki resmi dile sahiptir: Baskça ve İspanyolca. Katalonya üç resmi dile sahiptir: Katalanca, İspanyolca ve Aragon dili.

Ülke 18, UK, ayrı hükümetleri ve eğitim sistemleri olan dört ülkeden oluşmuştur. Eğitim alanları (2-4) için veri, her bir ülkedeki/bölgedeki politikalara ve yaygın uygulamalara yönelik toplanmıştır. Alanlar 5-8 için, Galler ve İskoçya'da şehirler nüfus büyüklüğü kapsamında seçilmiştir. İngiltere'de, Londra'dan sonra, Sheffield şehri pratik nedenlerle seçilmiştir. Bir başka şehir araştırması mümkün olmamıştır, ancak bu verinin yakında hazır olacağı umulmaktadır. Kuzey İrlanda'da şu ana kadar yalnız ankete Belfast'ı ilave etmek mümkün olmuştur.

Odaklanılacak üç şehrin ve önerilen yöresel/azınlık (R/M) dillerinin seçimine önceden, katılımcı bütün ulusal ve bölgesel ekiplerin ilk iki şehir için belediye istatistikleri ve üçüncü şehir için yöresel/azınlık ve dil/grup istatistikleri temel alınarak işbirliği içinde karar verilmiştir. Tablo 4, her bir ülke için anket yapılan şehirler hakkında genel bir bakış vermektedir (Almanya hariç).

Tablo 4: Bütün katılımcı ülkeler/bölgeler için üç-şehir uygulaması

N	A Tipi Ülkeler	En büyük şehir	İkinci/Üçüncü büyük şehir	Ek şehir	Ek şehirdeki egemen yöresel/azınlık dili
1.	Avusturya	Viyana	Graz	Klagenfurt	Slovençe
2.	Bulgaristan	Sofya	Plovdiv	Shumen	Türkçe
3.	Danimarka	Kopenhag	Aarhus	Aabenraa	Almanca
4.	Estonya	Talin	Tartu	Narva	Rusça
5.	Fransa	Paris	Marsilya	Corte	Korsikaca
6.	Yunanistan	Atina	Selanik	Xanthi	Türkçe
7.	Macaristan	Budapeşte	Debrecen	Pécs	Almanca
8.	İtalya	Roma	Milan	Trieste	Slovençe
9.	Litvanya	Vilnius	Kaunas	Klaipeda	Rusça
10.	Hollanda	Amsterdam	Rotterdam	Leeuwarden*	Frizce
11.	Polonya	Varşova	Krakov	Gdańsk	Kashubian
12.	Portekiz	Lizbon	Oporto	Miranda do Douro*	Mirandese
13.	Romanya	Bükreş	Iasi	Cluj	Macarca
14.	Ukrayna	Kiev	Kharkiv	Lviv	Rusça
	B Tipi Ülkeler	En büyük şehir	Bölge 2'de şehir	Bölge 3'te şehir	Resmi dil (diller)
15.	Bosna Hersek	Saraybosna	Banja-Luka	Mostar	Boşnakça/Hırvatça/ Sırpça
16.	İsviçre	Zürih	Cenevre	Lugano	Almanca/Fransızca/ İtalyanca
17.	İspanya: Madrid, Valencia, Sevilla Katalonya Bask Bölgesi	Madrid Barcelona Bilbao	Valencia Tarragona San Sebastian	Sevilla L'Hospitalet Vitoria-Gasteiz	İspanyolca Katalanca Baskça
18.	UK: İngiltere Galler İskoçya Kuzey İrlanda	Londra Cardiff Glasgow Belfast	Sheffield Swansea Edinburgh -	- Newport Aberdeen -	İngilizce Galce/İngilizce Galce/İskoçça/İngilizce İrlandaca/Ulster İskoçça/İngilizce

** Üniversite yokluğundan ileri gelen üniversite-tabanlı veri olmaması

Ulusal veya bölgesel profiller, Tablo 4'te belirtilen 23 +22 +22 = 67 şehirleri için kaynağından veri toplamaya dayanmaktadır. Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere, seçilen ek şehirlerdeki egemen yöresel/azınlık dillerinin çoğu komşu ülkelerin ulusal dili konumundadır. Dil alanları 5-8 için, 24 katılımcı ülkenin/bölgenin her birinde kaynağından veri toplama odağı aşağıda özetlenmiştir:

- Dil alanı 5, devlet tarafından sağlanan yetişkin eğitiminin farklı türlerinde dil koşullarına odaklanır. İki tamamlayıcı alana ayrılmıştır: 16 yaşından büyük (genç) yetişkinler için mesleki eğitimde dil koşulu ve akademik/üniversite eğitiminde dil koşulu.
- Dil alanı 6, görsel-işitsel medya, kamu radyo ve televizyon yayınları dahil, büyük sinemalar ve araştırma yapılan şehirlerin en büyük tren istasyonlarıyla kent büfelerindeki yayınlardaki dil koşullarına odaklanır.

- Dil alanı 7, şehir düzeyinde kamu hizmetlerine ve kamu alanlarına, daha spesifik olarak araştırılan şehirdeki kent (konsey) düzeyinde kurumsallaşmış dil stratejileri, sözel iletişim olanakları ve yazılı bilgi olanaklarına odaklanır.
- Dil alanı 8, dört farklı iş sektörüne — süpermarketler, inşaat işleri, oteller ve bankalara odaklanır. Araştırmacılardan, çokdilli/uluslararası (M/I), ulusal (N), ve bölgesel ya da yerel (R/L) işletmelerden mümkün olduğunca eşit dağılım örnekler toplamaları istendi. Uygulamada, bu isteğin bütün ülkelerde/bölgelerde uygulanmasının güç olduğu ortaya çıktı.

Tablo 5'te, Her şehir (x3) için dil alanları ve kaynağından veri toplama hedefleri hakkında özet bilgi verilmiştir.

Tablo 5: Her şehirde kaynağından veri toplamak için alanlar ve hedefler

N	Dil alanı	Her şehir (x3) için hedefler
5.	İleri ve yükseköğretimde diller	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki eğitim ve öğretim (VET) için dil koşuluyla en büyük kurum En büyük kamu ve genel üniversite
6.	Medyada diller	<ul style="list-style-type: none"> Radyo ve televizyon programlarıyla sinemada dil koşulu, en büyük şehirde en çok satan gazete En büyük tren istasyonu ve kent büfesindeki basında dil koşulu Filmler için ulusal dil dışındaki dillerde alt yazı ya da dublaj kullanımı İşaret dili koşulu
7.	Kamu hizmetlerinde ve alanlarında diller	<ul style="list-style-type: none"> Kurumsallaşmış dil stratejileri, kent merkezi düzeyinde iletişim olanakları ve yazılı bilgi olanakları
8.	İş alanında diller	<ul style="list-style-type: none"> Küçük-/orta-ölçekli ve büyük çoklu-/uluslararası, ulusal ve bölgesel/yerel süpermarketler, inşaat sektörleri, oteller ve bankalar

1.6 Araştırma metodolojisi

Farklı araştırma türleri

Çeşitli araştırma yöntemleri, belirli bir toplumda dil politikalarını ve uygulamalarını araştırmak için seçilebilir. Araştırmacılar kendi araştırma alanları doğrultusunda ilgili politikaları ve uygulamaları belgelemek için bir mikro-sosyodilbilimsel ya da makro-sosyodilbilimsel bakış açısı sunarlar (Fishman ve Garcia, 2010). Araştırma çok az kişinin bilgisine başvurulmuş örnek çalışmalarla sınırlıysa, araştırmacılar çoğunlukla etnografik gözlem ve söylem çözümlemesine dayalı yaklaşımları tercih ederler. Dilbilimsel etnografya (Heller, 2007) insanların nasıl ve hangi dilde birbirleriyle etkileşime girdiğini araştırmak için yaygın bir metodolojidir. Dilbilimci etnografya insanların diğer bireylerle etkileşimlerinde mevcut dilsel kaynaklarından nasıl yararlandıklarını anlamaya çalışır.

Ancak, etnografik yöntemler toplumsal düzeyde dil politikalarının ve uygulamalarının araştırılmasında her zaman en uygun yöntem olamaz. LRE projesinin başlıca odak noktası, toplumsal çokdillilik ve çokdilliliği destekleyen (ya da sınırlayan) kurumsal politikalar ve uygulamalar üzerinedir. Bu nedenle, Avrupa'da ulusal ya da bölgesel bazda çeşitli dil alanlarındaki yaygın dil politikaları ve uygulamaları üzerine anket verisi toplanması, LRE projesi için benimsenen metodoloji olmuştur.

Anket soruları, yukarıda tanımlanan AB ve CoE'nin temel dil politikaları ve uygulamaları üzerine çalışılması ve önemli tavsiyelerin buradan alınmasıyla derlenmiştir. Ancak, Avrupa'da dil politikaları ve uygulamalarının çok karmaşık bir olgu olduğu göz önüne alındığında, ilgili bütün değişkenleri tespit etmek, bunları kullanmak ve ölçülebilir yapılarla dönüştürmek mümkün değildir.

Anket sorularının yapılandırılması

Anket sorularının yapılandırılması bakımından, aşağıdaki önkoşullar sorularının hazırlanması için göz önüne alındı:

- her soru orantılanabilir veri sağlamalıdır;
- orantılanabilir veri ölçülebilir, bildirilen politikaların ve uygulamaların ayırt edilmesine yol açmalıdır;
- evet/hayır-sorularından, verilecek cevaplar %100 puan getireceği için sakınılmalıdır;
- sorular zaman içinde tekrar ölçüm için yeterince sağlam olmalıdır.

En sık olarak, her bir soru için üç yanıt seçeneği vardır ve araştırmacıların ülkelerindeki/bölgelerindeki yaygın politika ve uygulamaları yönünden gerçeğe en yakın olan seçeneği seçmeleri gerekmektedir. Her seçeneğe bir puan verilmiştir. Her bir soru için en yüksek puan AB/CoE tavsiyelerine en yakın hizadaki politika ve uygulamalara karşılık gelir.

Geçerlik

Geçerlik açısından bakıldığında tüm anket soruları düzeyinde bizim hassasiyetimiz şunlardı:

İç geçerlik

- LRE anketi kavramsal yapısı ve alanıyla yeterince kapsamlı ve bundan dolayı hedeflerine uygun mu?
- LRE anketi formüle edilmiş yeterince açık ve saydam mı?
- LRE anketi anlaşılabilirlik ve idari iş yükü yönünden veri toplamak için yeterince pratik bir araç mı?

Dış geçerlik

- LRE anketi, yol gösterici olarak kullanılan Avrupa kriterleri ölçütleriyle bağlantısında yeterince sağlam mı?

Ülkeler-arası karşılaştırılabilirlik

- LRE anketi, göz önüne alınan dört önemli dil çeşitliliğini: ulusal, yabancı, bölgesel/azınlık ve göçmen dilleri, yeterince temsil ediyor mu?
- LRE anketi, ülkeler/bölgeler arasında eşit sorulara mı dayanıyor?
- LRE anketi, ülkeler/bölgeler arasında eşit puanlama yöntemine mi dayanıyor?

Anketin, şüphesiz kurulan bağlantılar ve paydaşlar tarafından artırılıp, geliştirilebilmesi mümkün olmakla birlikte, yukarıda belirtilen ölçütleri karşılamayı hedeflediğine inanıyoruz. Anket, şimdiden AB ve CoE'nun dil politikaları ve uygulamalarına yönelik belgelerine karşı ülkelerin/bölgelerin kendilerini değerlendirmelerinin desteklenmesi için iyi bir taslak gösterge seti oluşturmaktadır. Aynı şekilde, Avrupa'nın gerek kamu gerekse makro-düzye politikaları, ulusal ve bölgesel dil politikası yapıcılarını için farkındalığı artırılması ve çeşitli sektörlerdeki, dillerdeki, ülkelerdeki önemli paydaşların özendirilmesi için bir genel çerçeve oluşturmaktadır.

Aynı şekilde biz, taslak belirteçlerin kullanıcıların diğer ülkeler veya bölgelerdeki kişilerle ilişki içerisinde kendi politikalarını oluşturmalarına olanak sağlayacağına, dolayısıyla şeffaf bir şekilde bilgi paylaşımını ve iyi uygulamaları tanımlamayı olanaklı kılacağına inanıyoruz. Ek olarak, belirteçlerin spesifik bağlamda yeni politika girişimlerine katkıda bulunacağını umuyoruz. Belirtmek gerekir ki, taslak belirteçler çokdilli politikaların derinlemesine incelemesine ya da micro düzeydeki uygulamaların yürütülmesine yönelik bir araç değildir. Ancak araştırmanın sonuçları, belirteçlerin makro düzeydeki perspektiflerinden türetilmiş tamamlayıcı bakış açıları ve veriler sağlayabilecek amaca uygun yeni örnek çalışmaları tetikleyebilir.

Tamamlayıcı yaklaşımlar

LRE'nin içerdiği alanların hepsi için aynı araştırma metodolojisi uygulanamayacağı için dil alanları 1–8 (bkz. Tablo 3) için tamamlayıcı bir yaklaşım benimsendi. LRE anketinin, resmi ulusal ya da bölgesel politikaların ve belgelerin yer aldığı kısmı, resmi/belgelerden derlenmiş veriye dayanmaktadır (dil alanları 1–4). Bu veri bizim araştırma ortaklarımız tarafından toplanmış ve mümkün olan yerlerde ilgili ulusal bakanlıklar ile çapraz-kontrolü yapılmıştır. Bu verinin mevcut olmadığı yerlerde (ileri ve yükseköğretim, medya, kamu hizmetleri ve alanları, ticaret), sonuçlar şahsi toplanan/kaynağından toplanan veriye dayanmaktadır (dil alanları 5–8).

Kaynağından toplanan veriler her ülkeyi/bölgeyi temsil anlamı taşımamaktadır ve genelleme yapmak için de yeterince geniş kapsamlı değildir. Ancak bu veriler, AK belgelerinde az araştırılan ve araştırmalara az dahil edilen alanlarda çokdillilik ve çoğuldillilik üzerine politikaların ve uygulamaların ilk göstergeleri için bir başlangıç noktası sağlamayı amaçlamaktadır. Benimsenen birleşik metodoloji göz önüne alındığında, kaynağından toplanan verinin, ne her dil alanına göre toplam puanları sunması ne de her ülkeye/bölgeye göre toplam puanları ya da indeksi sağlaması amaçlanmıştır.

Şahsi toplanan/kaynağından toplanan veri tabanının genelleme yapmak için kullanılamayacağı yukarıda belirtilmiş olmakla birlikte, ileride yapılacak araştırmalar için değerli bir ülkeler-arası veri tabanı oluşturduğu bir gerçektir. İnanıyoruz ki, dil alanları 1–4 için belgelere dayalı veri analizi ile dil alanları 5–8 için kaynağından veri toplama/analizinin kombinasyonu projedeki yenilikçi ve öncü unsurlardır.

Uygulama

LRE anketini tasarlamada ve uygulamada attığımız adımlar ve veriyi toplayıp işleme süreci aşağıda özetlenmiştir:

- 2010 — Başlangıç soruları ve çoklu yanıt seçenekleri için puanlama önerileri Tilburg Üniversitesi, British Council ve Brüksel'deki Göç Politikası Grubu arasındaki işbirliğinde geliştirilmiştir. İş alanı başlangıç noktası olarak CILT tarafından Londra'da ELAN anketi kullanılarak geliştirilmiş, daha sonra son düzenlemeler Fransız araştırma ekibi tarafından yapılmıştır. Kamu hizmetleri ve alanları için öneriler, Metropolitan Polis Dilleri Ekibi ve diğer Londra kamu servis sağlayıcıları tarafından verilmiştir.
- LRE anketinin taslak versiyonu, 2011 yılının başlarında Polonya, İspanya ve Katalonya bölgesindeki üç pilot çalışmada ön-testten geçirildi. Pilot çalışmalar, LRE anketinin içerik ve yapısal yönden geçerliliğini, gerek ülkeler içinde gerekse ülkeler arasında dil politikaları ve uygulamalarındaki çeşitlilik bağlamında test etmeyi amaçlamıştır.
- Pilot sonuçlar temelinde LRE anketi, araştırmacılar için bir alan kılavuzu ve puanlama uygulaması, LRE Yönlendirme Grubu ve dış uzmanlar tarafından ayrıca uyarlandı ve daha sonra incelendi.
- Anketin farklı versiyonları Bosna Hersek, İspanya, İsviçre ve UK için oluşturuldu (bkz. Tablo 4).
- Araştırmacılara proje planını ve veri toplamanın nasıl uygulanacağını ayrıntılı açıklayan bir alan kılavuzu gönderildi. Ek olarak, her araştırma ekibiyle metodolojiyi tartışmak için 2 günlük yüz-yüze toplantı, email yazışmaları ve telefon konuşmaları gerçekleştirildi.
- Ulusal ve bölgesel ekipler bütün sorulara yanıtlar aldıktan sonra, bu veriler, yorumların tutarlılığından emin olmak ve çifte kontrol sağlamak amacıyla akran uzmanlar tarafından bağımsız olarak gözden geçirildi.
- Daha sonra, akran değerlendirmesinden geçen tüm veriler Tilburg Üniversitesi'ndeki LRE ekibi tarafından işlendi, analiz edildi ve yorumlandı.
- Uygulama sürecinde, bazı soruların farklı araştırmacılar tarafından farklı yorumlandığı, bazılarının ise tam olarak anlaşılmadığı görüldü. Bunların netleştirilmesi ve yanıtların standartlaştırılması ve nihai yorumlarda uzlaşılması süreci 2012'nin başlarında tamamlandı. Bazı sorularda veri toplanması mümkün olmadığı için bu soruların değerlendirmeye alınmamasına karar verildi. Halk kütüphanelerinde ve kitapçılarda yer alan ulusal dil dışındaki dillerde yazılmış kitaplara yönelik sorular için veri toplanmasının bazı ülkelerde olanaksız olduğu görüldü. Lisans ve lisansüstü çalışma gerektiren dillere yönelik soruların belirsiz olduğu görüldü ve değerlendirmeye alındı.
- Her bir ülkeye/bölgeye ait sonuçlar, araştırmacılara geri bildirim fırsatı sağlamak için geri gönderildi. Başlangıçta sonuçlar tüm alan düzeyinde sunuldu, ancak daha sonra, ülkelerin/bölgelerin politikalarını ve uygulamalarını daha detaylı olarak elde etmek için bunların daha detaylı soru seviyesinde sunulmasına karar verildi.

Sonuçlar

Bu kitapta sunulan sonuçlar, Avrupa'daki çokdillilik ve çoğuldilliliğe yönelik politikalar ve uygulamalar üzerine ilk geniş kapsamlı ülkeler-arası anket çalışması olup, toplamda 260 sorudan oluşan aracın akran uzmanlar tarafından iki kez kontrol edilip değerlendirildiği raporlardan oluşmaktadır. Soruların tamamında öngörüldüğü şekilde işlenip analiz edilecek sonuçlar alınamamıştır. Bu durum örneğin medyadaki dillere yönelik bazı sorularımızı kapsamaktadır.

Bu kitabın 3'üncü bölümünde sunulan ulusal ve bölgesel profiller, sunulmuş olan uluslararası ve kısımlar-arası bakış açıları gibi yukarıda tanımlanan sürecin sonucudur. Her bir ülke/bölge için tanımlama, LRE anketinde sorulan sorularla bağlantılı olan metin ve tablolar yönünden niteliksel ve niceliksel profile ve buna eşlik eden her bir ülkedeki/bölgedeki araştırmacıların sonuçları açıkladığı, bunları ülke bağlamı içinde değerlendirdikleri, önemli bulguları öne çıkardıkları ve ilginç yeni girişimleri ve iyi uygulamayı vurguladıkları yorumlara dayanmaktadır. Amacımız iki tür bilgi arasında bağlamsal dengeyi ve etkileşimi sağlamak olmuştur.

Kaçınılmaz olarak, böyle bir araştırma içerisine bütün olası değişkenleri dahil etmemiz mümkün değildir. Yine de, bazı boşluklar olabilmekle birlikte birçok alanı kapsadığımız ve makro-düzey dil politikaları ve uygulamalara yönelik birçok konuyu elde ettiğimize inanıyoruz. Unutulmamalıdır ki, seçilen eğitim alanları içerisinde LRE anketinin odak noktası fiili olarak öğrenci yönünden dil talepleri ya da fiili dil başarısı yönünden dil yeterliliği üzerine değil, dil koşulları üzerinedir. Diğer iki hedef, bu birinci etap veri toplamanın kapsamı dışındadır.

Bu yayının iki ek bölümü vardır. Birinci bölümde Dil Zengini Avrupa araştırmasının anketi (Taslak A) sunulmaktadır ve LRE websitesinden bakılabilir. Taslak B ise Taslak A'nın uyarlanmış şeklidir ve Bosna Hersek ve İsviçre gibi birden fazla ulusal dile sahip ülkelerde kullanılmıştır. İkinci ek bu kitapta kullanılan önemli terimlerin ve tanımlarının sunulduğu bir Sözlükçedir. Her üç bölümde de atıfta bulunulan diller her zaman başvuru ve referans kaynağı olan *Ethnologue: Languages of the World* websitesi vasıtasıyla dikkatle gözden geçirilmiştir.

BÖLÜM 2

Dil Zengini Avrupa bulgularının ülkeler arası analizi

Kutlay Yağmur, Guus Extra ve Marlies Swinkels

Giriş

İkinci bölümde 24 ülke ve bölgedeki ulusal/bölgesel politika ve uygulamaların ne oranda Avrupa kriterleriyle uyum içinde olduğunu gösteren ülkeler arası durumla ilgili görünüm sunulmaktadır. Araştırmada yer alan ve bir meta alanı da kapsayan sekiz dil kullanım alanına ilişkin eğitim, kamu hizmetleri, görsel-işitsel basın, ve iş dünyasıyla ilgili ülkeler arası bulguların yer aldığı tablolar sunulmaktadır. Okuyucuların Avrupa'daki dillerin durumuna ve dağılımına ilişkin durumu daha iyi kavrayabilmeleri için farklı alanlardaki ülkeler arası veriler sunulmaktadır.

Kısım 2.1'de araştırmaya katılan ülkelerin sağladığı veriler doğrultusunda resmi belgelerde ve veri tabanlarındaki dillerle ilgili olarak bilgiler sunulmaktadır. Kısım 2.2 okul öncesi eğitimde yer alan ulusal, yabancı, yöresel/azınlık ve göçmen dillerindeki eğitime odaklanmaktadır. Kısım 2.3 öğretmenler ve organizasyon alt başlıkları altında yine dört temel dil türüne odaklanarak ilköğretimde öğretilen dillere yönelik ülkeler arası kıyaslamalar sunulmaktadır. Aynı kıyaslamalı yaklaşım orta dereceli okullar için Kısım 2.4'te sunulmaktadır. Kısım 2.5 okul öncesi, ilköğretim ve orta dereceli okullara ilişkin üç tür veriyi ülkeler arası kıyaslama yoluyla sunmaktadır. Kısım 2.6'nın odak noktası ileri ve yükseköğretimde öğretilen dillerdir. Kısım 2.7 görsel-işitsel medya ve basında yer alan dillere ilişkin araştırmamızın sonuçlarını sunmaktadır. Kısım 2.8 kamu hizmetlerinde ve kamusal alanlarda kullanılan dillere ilişkin durumu sunmaktadır. Kısım 2.9 tüm ülke ve bölgelerde araştırmaya katılan işletmelerdeki dil kullanımına ilişkin durumu kıyaslamalı olarak vermektedir. Kısım 2.10 görsel-işitsel basın yayın organları, kamu hizmetleri ve iş dünyasındaki dil kullanımına ilişkin durumu ülkeler arası kıyaslama yolu ile sunmaktadır. Bu bölümde sunulan bulgular ışığında bu araştırmadan ortaya çıkan önemli bulgular ve sonuçlar Avrupa Birliği (AB) projelerinde adet olduğu üzere, kitabın ilk bölümünde sunulmaktadır.

Almanya, özellikle eğitim ve sosyo-kültürel uygulamalar alanında merkezi olmayan federatif bir devlet yapısına sahiptir. Almanya'nın üç farklı eyaletindeki çok farklı dil politikaları ve uygulamalarından dolayı Dil Zengini Avrupa (DZA) projesinin talep ettiği verilerin Almanya'da tutarlı bir şekilde derlenmesi mümkün olmamıştır. Dil Zengini Avrupa projesinin odak noktası olan dil politikaları ve uygulamaları merkezi bir yapıdan çok uzakta eyaletler ve hatta okullar düzeyinde kararlaştırılmaktadır. Almanya'nın bu özerk yaklaşımı gözetilince Almanya'da ortak uygulama ve politikalarından söz etmek mümkün olmamaktadır. Bu sebeplerden dolayı Almanya'ya ilişkin bulgular Bölüm 2'de sunulan ülkeler arası kıyaslamada yer almamaktadır.

2.1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarındaki diller

Dil Zengini Avrupa proje anketinin birinci bölümünde araştırmaya katılan ülke ve bölgelerde farklı dillere ilişkin resmi belgelerin ve veri tabanlarının mevcudiyeti incelenmiştir. İnancımız odur ki, dilsel çoğulculuğu destekleyen resmi belgelerin olması ve mevcut dillerin dökümünü sağlayan veri tabanlarının olması söz konusu ülke ve bölgelerde çokdillilikle ilgili bir bilincin oluşmasına ve daha iyi eğitim politikalarının geliştirilmesine yol açacaktır. Dil Zengini Avrupa verileri, Avrupa Konseyi (AK) resmi kayıtları, ve Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesinin ilgili hükümlerine dayanarak bu alandaki politikaları ve rapor edilen uygulamaların haritasını çıkartmamız mümkün olmuştur.

Dille ilgili resmi hükümler ve dil politikalarına ilişkin belgelere yönelik iki temel araştırma sorumuza verilen 24 ülke ve bölgenin yanıtları Tablo 1’de sunulmaktadır. Yöresel/azınlık dillerine ilişkin yasa hükümleri araştırmaya katılan ülkelerin büyük çoğunluğunda mevcutken yabancı dillere ilişkin hükümler 14 ülke/bölgede, göçmen dillerine ilişkin ise sadece beş ülkede mevcuttur. Ulusal dil ve yabancı dillerle ilgili resmi dil politikalarına ilişkin belgeler araştırmaya katılan tüm ülke/bölgelerde mevcutken, yöresel/azınlık dilleriyle ilgili 19 ülke/bölgede ve göçmen dilleriyle ilgili ise sadece dört ülkede mevcuttur.

Tablo 1: Araştırmaya katılan 24 ülke/bölgede dile ilişkin yasa hükümleri ve resmi belgeler

Ülke/Bölge	Dillerle ilgili hüküm içeren ulusal veya yöresel/federal yasa mevcut mu?				Ülkede/bölgede dillerin öğretiminin desteklenmesine ilişkin resmi dil politikası belgeleri mevcut mu?			
	Ulusal	Yabancı	Yöresel/Azınlık	Göçmen	Ulusal	Yabancı	Yöresel/Azınlık	Göçmen
Avusturya	√		√		√		√	
Bask Bölgesi	√		√		√	√	√	
Bosna Hersek	√		√		√	√	√	
Bulgaristan	√	√	√	√	√	√	√	
Danimarka	√	√	√	√	√			
Estonya	√	√		√	√	√		
Fransa	√	√	√		√	√	√	√
Frizlan	√	√	√		√	√	√	
Galler	√	√	√			√	√	
Hollanda	√	√	√		√	√	√	
İtalya			√		√	√	√	
İngiltere			√		√	√	√	
İskoçya	√	√	√	√	√	√	√	
İspanya	√	√	√	√	√	√	√	√
İsviçre	√		√		√	√	√	√
Katalonya	√		√		√	√	√	√
Kuzey İrlanda	√	√	√		√	√	√	
Litvanya	√	√	√		√	√	√	
Macaristan	√	√	√		√	√	√	
Polonya	√		√					
Portekiz	√		√		√	√		
Romanya	√	√	√		√	√	√	
Ukrayna	√	√	√		√	√	√	
Yunanistan	√				√	√		

Kısım 1.1'de değinildiği üzere Avrupa'daki dilsel çoğulculuğu destekleyen önemli belgelerden birisi Avrupa Konseyi'nin *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesidir*. Bu sözleşme bir taraftan Avrupa'nın kültürel mirası olan yöresel/azınlık dillerini korumak ve geliştirmek için düzenlenmişken diğer taraftan da bu dilleri konuşan bireylerin hem kamusal hem de kişiye özel alanlarda kullanmalarını sağlamak içindir. Her şeyden önce ve önemlisi bu Sözleşme tüm devletlerin kendi hükümlerini alanlarında kullanılan yöresel/azınlık dillerinin kullanımına ilişkin gözetilmesi gereken ilke ve amaçları belirler. İkinci olarak, Sözleşme yöresel/azınlık dillerinin kamusal alanda kullanımını desteklemek ve yüreklendirmek için alınması gereken somut önlemleri içerir. Sözleşme kapsamına geleneksel olarak kullanılan yöresel/azınlık dilleri dahilken son dönemde göç yoluyla gelen diller ve ulusal dilin farklı ağızları dahil değildir. Bu sözleşmeyle yöresel/azınlık

dillerinin mümkün olduğu oranda eğitimde, görsel-işitsel medya ve basın yayın organlarında, hukuki ve idari alanlarda, ekonomik ve sosyal yaşamda, ve kültürel etkinliklerde kullanılmaları desteklemek ve yaygınlaştırmak hedeflenmiştir.

Araştırmaya katılan 18 ülke parlamentosunun 11'i Sözleşme'yi onamış, Fransız ve İtalyan hükümetleri imzalamıştır. Bulgaristan, Estonya, Yunanistan, Litvanya ve Portekiz'de bu sözleşme ne onanmış ne de imzalanmıştır. Bu sözleşmenin tasdik edilmemesinin nedenlerinden birisi sözleşme ilkelerinin ülke anayasası ile çelişiyor olması gösterilebilir. Tablo 2 resmi belgelere ve *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi*'ne göre her ülkede hangi dillerin tanındığı, korunduğu ve geliştirildiğine ilişkin bilgi sunmaktadır. Daha fazla bilgi için okurlar Avrupa Konseyi web sitesine bakabilirler. Konuyla ilgili bilgiler sürekli güncellenmektedir.

Tablo 2: Yöresel/Azınlık dillerinin 18 ülkede resmi tanınma, korunma ve desteklenmesi

BÜYÜK HARFLERLE: SADECE ÜLKENİN RESMİ BELGELERİYLE

İtalik: ülkenin resmi belgeleriyle ve *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi (YADAS) hükümleriyle*

Ülke	Yöresel/Azınlık dilleri ülkesel veya YADAS resmi belgeleri ve hükümleriyle tanınır, korunur ve/veya desteklenir
Avusturya	<i>Hırvatça (Burgenland'da), Çek dili (Viyana'da), Macarca (Burgenland'da ve Viyana'da), Romanca (Burgenland'da), Slovakça (Viyana'da), Slovence (Carinthia ve Styria'da)</i>
Bosna Hersek	<i>Arnavutça, Çek dili, Almanca, Macarca, İtalyanca, İbrani dilleri (Eskenazi dili ve Ladino dili), Makedonca, Karadağca, Lehce, ROMANCA, Rusyn dili, Sırp-Hırvatça, Slovakça, Slovence, Türkçe, Ukraynaca</i>
Bulgaristan	ERMENİCE, İBRANİCE, ROMANCA, TÜRKÇE
Büyük Britanya	İngiltere'de <i>Keltçe</i> , Kuzey İrlanda'da <i>Keltçe ve Ulster-İskoçça</i> , İskoçya'da <i>Keltçe ve İskoçça</i> , Galler'de <i>Galce</i>
Danimarka	<i>Almanca</i> (ESKIMO-ALEUT VE FAROESE DİLİ YASAYLA KORUNMAKTADIR)
Estonya	YENİ DİLLER YASASI (2011) ESTONYA'DA KONUŞULAN TÜM YÖRESEL DİLLERİN KORUNMASINI ÖNEMLİ BULMAKTADIR
Fransa	BASKÇA, BRETONCA, KATALAN DİLİ, KORSİKA DİLİ, ALSACE VE MOSELLE BÖLGELERİNDE ALMAN AĞIZLARI (ALSACIEN VE MOSELLAN), BATI FLEMENKÇE, FRANCO-PROVENÇAL, D'OİL DİLLERİ ('KUZEYİN DİLLERİ: FRANCCOMTOIS, WALONCA, CHAMPENOIS, PICARD, NORMAND, GALLO, POITEVIN-SAINTONGEAIS, LORRAIN, BOURGUIGNON-MORVANDIAU), OCCİTAN ('GÜNEYİN DİLLERİ: GASCON, LANGUEDOCIEN, PROVENÇAL, AUVERGNAT, LIMOUSIN, VIVARO-ALPIN), PARLERS LIGURIENS (ROYA VADİSİNDE ALPLERE KADAR VE KORSİKA'DA BONIFACIO). BU 41 DİLE EK OLARAK DENİZ AŞIRI FRANZIZ BÖLGELERİNDE KONUŞULAN DİLLER VE ARAPÇA AĞIZLARI, ERMENİCE, BERBER DİLLERİ GİBİ GÖÇMEN DİLLERİ.
Hollanda	<i>Limbörgce, Aşağı Saksonca, Romanca, Eskenazi dili:</i> korunan ve tanınan. Frizce: desteklenen
İtalya	ARNAVUTÇA, KATALAN DİLİ, HIRVATÇA, FRANCO-PROVENÇAL, FRANZIZCA, FRIULAN, ALMANCA, YUNANCA, LADIN, OKSİTAN, SARDİNCE, SLOVENCE
İspanya	<i>Baskça, Katalan, Galiçya dili, Valencian, Arapça, Aranese Occital, Asturian/Bable, Berber dilleri, Caló, Fable Aragonese, Porekizce, Romanca</i>
İsviçre	<i>Grisons and Ticino kantonlarında İtalyanca, Berne Kantonunda Romansch dili, Fransızca; Bosco-Gurin ve Ederswiler Kantonlarında Almanca ve Fribourg ve Valias kantonlarında Walser Almancası, Yenish (İsviçre Romancası), Eskenazi dili.</i>
Litvanya	BELARUSÇA, İBRANİCE, LEHCE, RUSÇA
Macaristan	<i>Ermenice, Bulgarca, Yunanca, Lehce, Rusyn dili, Ukraynaca, Hırvatça, Almanca, Romanca, Boyash, Rumence, Sırpça, Slovakça, Slovence</i>
Polonya	<i>Ermenice, Belarusaça, Çek dili, Almanca, İbranice, Karaimce, Kashubian, Lemko, Litvanya dili, Romanca, Rusça, Slovakça, Tatarca, Ukraynaca, Eskenazi</i>
Portekiz	MIRANDESE
Romanya	<i>Arnavutça, Ermenice, Bulgarca, Hırvatça, Çek dili, Almanca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Makedonca, Lehce, Romanca, Rusça, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Tatarca, Türkçe, Ukraynaca, Eskenazi dili</i>
Ukrayna	Belarusça, Bulgarca, Kırım Tatarcası, Gagavuzca, Almanca, Yunanca, Macarca, Moldovca, Lehce, Rumence, Rusça, Slovakça, Eskenazi dili
Yunanistan	<i>Desteklendiği rapor ediliyor ama hiçbir dil belirtilmemiş.</i>

Dillerin *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi* uyarınca tanınması ve/veya korunması eğitimde kullanılacakları anlamına gelmemektedir. Tablo 3, her bir ülkede ulusal yasalara göre veya *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi* uyarınca resmi olarak öğretilen dillerin dağılımını sunmaktadır.

Tablo 3: 18 ülkenin eğitim kurumlarında resmi olarak öğretilen Yöresel/Azınlık dilleri
BÜYÜK HARFLERLE: SADECE ÜLKENİN RESMİ BELGELERİNE GÖRE SAĞLANAN EĞİTİM
İtaliik: ülkenin resmi belgeleriyle ve *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi (YADAS)* hükümleriyle sağlanan eğitim

Ülke	Yöresel/Azınlık dillerinde ülke ve/veya bölge genelinde sağlanan eğitim	Toplam dil
Avusturya	<i>Burgenland: Hırvatça, Macarca, Romanca; Carinthia: Slovence</i>	4
Bosna Hersek	<i>Arnavutça, Çek dili, Almanca, Macarca, İtalyanca, İbrani dilleri (Eskenazi dili ve Ladino), Makedonca, Karadağ dili, Lehce, Romanca, Rumence, Rusyn dili, Slovakça, Slovence, Türkçe, Ukraynaca</i>	17
Bulgaristan	ERMENİCE, İBRANİCE, ROMANCA, TÜRKÇE	4
Büyük Britanya	<i>Cornish, İrlanda dili, Keltçe, Galler dili</i>	4
Danimarka	<i>Almanca</i>	1
Estonya	VÖRU DİLİ	1
Fransa	BRETON, BASKÇA, KATALANCA, KORSIKAN DİLİ, CREOLE, FRANSIZ İŞARET DİLİ, GALLO, OKSİTAN, ALSACE BÖLGESİ DİLLERİ, MOSELLE BÖLGESİ DİLLERİ. TAHITI VE MALENEZYA DİLLERİ (AJIE, DREHU, MENGONE, PAICI) deniz aşırı Fransız bölgelerinde mevcuttur.	10 + 5
Hollanda	Sadece Frizlan bölgesinde <i>Frizce</i>	1
İtalya	ARNAVUTÇA, KATALANCA, HIRVATÇA, FRANCO-PROVENÇAL, FRANSIZCA, FRIULAN, ALMANCA, YUNANCA, LADIN, OKSİTAN, SARDİNİAN, SLOVENCE	12
İspanya	<i>Aranese-Occital, Baskça, Katalanca, Galiçya dili, Valencian dili</i>	4
İsviçre	<i>İtalyanca, Romansch dili</i>	2
Litvanya	BELARUSÇA, İBRANİCE, LEHCE, RUSÇA	4
Macaristan	<i>Hırvatça, Almanca, ROMANCA, BOYASH DİLİ, Rumence, Sırpça, Slovakça, Slovence</i>	8
Polonya	<i>Ermenice, Belarusça, Almanca, İbranice, Kashubian, Lemko, Litvanya dili, Rusça, Slovakça, Ukraynaca, Çek dili, Karaimce, Romanca, Tatarca, Eskenazi dili</i>	15
Portekiz	Miranda do Douro bölgesinde MIRANDESE	1
Romanya	<i>Almanca, Bulgarca, Hırvatça, Çek dili, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Lehce, Romanca, Rusça, Sırpça, Slovakça, Tatarca, Türkçe, Ukraynaca</i>	15
Ukrayna	<i>Belarusça, Bulgarca, Kırım Tatarcası, Gagavuzca, Almanca, Yunanca, Macarca, Moldovca, Lehce, Rumence, Rusça, Slovakça, Eskenazi dili</i>	13
Yunanistan	-	-

Tablo 3'te görüldüğü gibi eğitimde sunulan diller arasında ciddi farklılıklar vardır. Genel olarak en çok sayıda yöresel/azınlık dilinin öğretimi Güney-Doğu Avrupa ve Orta Avrupa ülkelerinde yapılmaktadır. Fransa ve İtalya dışındaki Batı Avrupa ülkelerinde bu durum farklılık göstermektedir. *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi*'nde 'yöresel' ve 'azınlık' kavramları belirsizlikler içermektedir ancak göçmen dilleri belirgin bir şekilde bu tanımların dışında bırakılmışlardır (Extra & Gorter, 2008: 31). Batı Avrupa ülkelerinde göçmen dilleri yöresel/azınlık dillerine kıyasla çok daha yaygın ve belirgin bir konuma sahiptir ama çok daha az tanınmakta, korunmakta ve desteklenmektedir. Her ne kadar Trakya bölgesindeki ilkokullarda Türkçe konuşan çocuklara Türkçe eğitimi verilse de Dil Zengini Avrupa projesine katılan ülkeler arasında Yunanistan'da hiçbir yöresel/azınlık dili resmi olarak tanınmamakta ve öğretilmemektedir. Resmi belgelere göre eğitimi mevcut olmayan diller aslında okullarda öğretilmektedir ve araştırmamızın yapıldığı dönemdeki duruma ilişkin bilgiler Kısım 2.3 ve 2.5'te sunulmaktadır.

Hem Avrupa'da hem de diğer ülkelerde nüfus gruplarının tanımlanmasına ve saptanmasına yarayan veri tabanlarının türüne ilişkin farklılıklar mevcuttur. Bu veri tabanları dile ilişkin tekli veya çoklu sorular içerebilirler. Avrupa'daki duruma ilişkin olarak Poulain (2008) ülke genelinde yapılan nüfus sayımları, idari kayıtlar ve istatistiksel anketler arasında bir ayırım yapmaktadır. Nüfus sayımları (genellikle beş veya on yıl gibi) belli zaman aralıklarında yapılmaktadır ve ülke geneline yönelik veri tabanları oluştururlar. İdari kayıtlar genellikle merkezi olarak yerel yönetim düzeyinde tutulmaktadır ve düzenli olarak her yıl ve hatta aylık olarak güncellenir (örneğin Hollanda'da kayıtlar aylık olarak güncellenmektedir). İstatistiksel anket çalışmaları bazı nüfus gruplarına yönelik düzenli olarak belli aralıklarla tekrarlanır. Her üç tür veri toplama yöntemi farklı birleşenler içerebilir. Tablo 4 araştırmaya katılan 24 ülke ve bölgedeki uygulama ve yöntemlere ilişkin genel durumu sunmaktadır.

Tablo 4: Ülke veya bölge genelinde ulusal, yöresel/azınlık ve göçmen dillerine ilişkin verilerin derlenme yöntem ve uygulamaları

Ülke/Bölge	Verilerin derlenme yöntemleri ve uygulama şekilleri
Avusturya	-
Bask Bölgesi	Nüfus sayımı verileri ve ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili anket verileri
Bosna Hersek	-
Bulgaristan	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Danimarka	-
Estonya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Fransa	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı ve anket verileri
Frizlan	Ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili anket verileri
Galler	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı ve anket verileri
Hollanda	-
İtalya	Ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili anket verileri
İngiltere	Yerel yönetim idari kayıtları, nüfus sayımı verileri, ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili anket verileri
İskoçya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
İspanya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı ve anket verileri
İsviçre	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili yerel yönetim idari kayıtları ve anket verileri
Katalonya	Yerel yönetim idari kayıtları, nüfus sayımı verileri, ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili anket verileri
Kuzey İrlanda	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Litvanya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Macaristan	Ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Polonya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Portekiz	Sadece ulusal dille ilgili nüfus sayımı verileri
Romanya	Ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleriyle ilgili nüfus sayımı verileri
Ukrayna	Ulusal dil ve yöresel/azınlık dilleriyle ilgili nüfus sayımı ve anket verileri
Yunanistan	-

Tablo 4'te görüldüğü gibi birçok ülke ve bölge dillere ilişkin veri toplama uygulamalarına sahipler ve birçoğu ulusal dil, yöresel/azınlık ve göçmen dilleri olmak üzere üç farklı dil türünü hedef almaktadırlar. 24 ülke ve bölgenin beşinde hiçbir veri toplama yöntemi uygulanmamaktadır. Bu ülkeler Avusturya, birçok azınlık diline sahip olmasına rağmen Bosna Hersek, Danimarka, Hollanda ve Yunanistan'dır. Portekiz sadece ulusal dile ilgili veri toplamaktadır.

Tablo 5 geniş kapsamlı araştırmalarda ve ülke çapında gerçekleştirilen nüfus sayımlarında dillere ilişkin soruların genel dökümünü sunmaktadır. Dillere ilişkin anket soruları arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkıyor. Extra (2010) ülke çapında gerçekleştirilen geniş ölçekli araştırmalarda kullanılan anadili, evde konuşulan başlıca dil ve ev dili gibi soruların geçerliğini sorgulamıştır. İngilizcenin hakim toplum dili olduğu Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi ülkelerdeki geniş kapsamlı nüfus sayımı gibi araştırmalardan elde ettiği verilerden faydalanarak Extra "anadili" sorusunun geçerliği en düşük soru iken "evde kullanılan dil" sorusunun geçerliği en yüksek soru olduğunu öne sürmektedir (konuyla ilgili tanımlar için açıklayıcı sözlük bölümünde anadili ve ecdad-dili bakabilirsiniz). Avrupa

ülkeleri bu durumu kavramış görünüyor çünkü araştırmaya katılan ülkelerin yarısından fazlası "evde kullanılan dil" sorusunu sormaktadır. İsviçre'de dil kullanımı ile ilgili soruların en göze çarpanlar olduğu anlaşılıyor. Özellikle kullanılan başlıca dile ilgili olarak sorulan "Hangi dilde düşünüyor ve en iyi biliyorsunuz?" sorusu çok ilginçtir. Bu konuyla ilgili son bir yorum yapmak gerekirse, 24 ülkenin/bölgenin sadece 11'inde dil becerileriyle ilgili sorular sorulmaktadır. Bu sorulara verilecek yanıtların türü de sorunun formatına göre değişiklikler göstermektedir; bazen "Evet/Hayır", bazen beceri odaklı "Yapabilir misiniz?" ve bazen de "Ne kadar iyi yapabilirsiniz?" türünden becerinin derecesiyle ilgili sorular vardır.

Sonuç olarak, Avrupa ülkelerinde var olan veri tabanları ve bunların oluşturulmasında kullanılan uygulama ve yöntemlerle sorulan sorular arasında ciddi farklılıklar olduğu görülmektedir. Avrupa perspektifinden bakınca çokdillilikle ilgili bilinç ve farkındalığı artırmak, gerçek veriler üzerinden dil planlaması yapmak ve Avrupa genelinde kıyaslamalı araştırma yapabilmek için bu alanda fikir alışverişine ve deneyimlerin paylaşılmasına ihtiyaç vardır.

Tablo 5: 24 ülke/bölgede veri toplama mekanizmaları ve dile ilgili soruların dağılımı

Ülke/Bölge	Başlıca dil sorusu	Konuşulan (X) dile ilgili becerilerin (konuşma/ anlama/okuma/yazma) soru şekli
Avusturya	Ev dili	-
Bask Bölgesi	Ev dili + Başlıca dil + anadili	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Bosna Hersek	-	-
Bulgaristan	anadili	-
Danimarka	-	-
Estonya	anadili	Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Fransa	Ev dili	(X) –ebilir misin?
Frizlan	Ev dili	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Galler	Ev dili + Başlıca dil	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Hollanda	-	-
İtalya	Ev dili	-
İngiltere	Ev dili + Başlıca dil	(X) –ebilir misin?
İskoçya	Ev dili + Başlıca dil	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
İspanya		
İsviçre		
Katalonya	Ev dili + Başlıca dil + anadili	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Kuzey İrlanda	Başlıca dil	(X) –ebilir misin? Ne kadar iyi (X) –ebilirsin?
Litvanya	anadili	-
Macaristan	Başlıca dil + anadili	(X) –ebilir misin?
Polonya	Ev dili	-
Portekiz	anadili	-
Romanya	anadili	-
Ukrayna	anadili	-
Yunanistan	-	-

2.2 Okul öncesi eğitimde diller

Kısım 1.1’de değinilen birçok AB ve AK belgelerinde erken dil öğreniminin önemine dikkat çekilmiş, dolayısıyla araştırmamızda okul öncesi eğitimde öğretilen diller konusuna yer verilmiştir. Avrupa Birliği 1997 Konsey Kararıyla Avrupa Birliği dillerinin mümkün olduğunca erken yaşlarda öğretilmesi tavsiye kararını almıştır; ve hem 2002 hem de 2008 AB Konsey Sonuç Bildirgesinde çokdilliliğin mümkün olduğunca erken yaşlarda desteklenmesi kararı vurgulanmaktadır. Avrupa Komisyonu’nun *Green Paper on Migration and Mobility – [Göç ve Hareketlilik Yeşil Belgesi]* (2009) başlıklı karar belgesinde göçmen çocuklarının yaşadıkları ülkenin dilini mümkün olan en erken yaşta öğrenmelerinin önemini vurgularken anadilleri ve kültürel kökenleri muhafaza etmenin de önemine işaret etmiştir.

Avrupa Konseyi de göçmen çocuklarının yaşadıkları ülkeye uyum sürecinin başarıyla tamamlanması için Üye Devletlerin ulusal dillerini öğretmek için gerekli önlemleri okul öncesi eğitimde almalarını tavsiye etmektedir (*Recommendation CM/Rec(2008)4 on strengthening the integration of children of migrants and of immigrant background – Göçmen çocuklarının uyumunun güçlendirilmesiyle ilgili CM/Rec(2008)4 sayılı Tavsiye*).

Kültürler arası ve çoğuldilli eğitim için müfredat geliştirilmesi ve uygulanması Rehberi – The Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education adlı eserinde Beacco vd. (2010: 45) yapılması gerekenleri çok iyi özetlemektedir:

Keşfetme ve sosyalleşme alanı olarak okul öncesi eğitim çokdilli ve kültürler arası eğitim için temel sahadır. Özellikle dilsel ve kültürel kökenleri farklı olan ve daha az imkanlara sahip olan göçmen çocuklarının dilsel alışkanlıkları okul uygulamalarından farklı olduğu hallerde okul öncesi eğitimin önemi daha da artar. Bu açıdan bakıldığında, ve özellikle nitelikli dil eğitimi hakkı gözetildiğinde birinci temel koşul her kökenden gelen tüm küçük çocuklara yerli-göçmen ayrımı gözetilmeksizin eğitim hakkının güvence altına alınmalıdır.

Yöresel/azınlık dilleri açısından konuya yaklaşan *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi* (YAAS) (1992) okul öncesi eğitimin yöresel/azınlık dilleri açısından önemine dikkat çekmektedir: ‘Üye Devletler ilgili yöresel/azınlık dillerinde en azından talep eden ailelerin çocukları için okul öncesi eğitim hizmeti sağlamalıdır’ (Bölüm III, Madde 8 – Eğitim, Fıkra 1).

Erken dil öğrenimiyle ilgili en son yayın Avrupa Konseyi’nin 2011 tarihli *Language Learning at pre-primary level: making it efficient and sustainable – Okul Öncesi dönemde dil öğrenme: verimli ve sürdürülebilir kılma* adlı El Kitabıdır. Söz konusu El Kitabı 28 uzmandan oluşan bir grup tarafından hazırlandı ve erken dil öğrenmenin avantajlarını ve dezavantajlarını üye ülkelerdeki durumu sergileyerek ve olumlu uygulamalardan örnekler vererek anlattılar.

Bu bölümde araştırmaya katılan ülke/bölgelerdeki durumdan yola çıkarak okul öncesi eğitimde erken dil öğrenmenin içyüzü sergilenecektir. Araştırmaya katılan birçok ülke/bölgede devlet eliyle okul öncesi eğitim sağlanmadığını belirtmekte fayda var. Analizlerimizde okul öncesi eğitim açısından Avrupa Birliği kriterlerine en fazla uyum gösteren ülke ve bölgeleri saptayarak bilgi alış-verişini sağlamak ve belli bir bilinç-farkındalık yaratmak istiyoruz. Ayrıca araştırmamızın okul öncesi eğitimdeki dil öğrenimi açısından ortaya koyduğu zorluklara da dikkati çekmek istiyoruz.

Okul öncesi eğitimde ulusal dil eğitimi için ek destek

Aşağıdaki hususları gözetererek her bir ülkedeki araştırmacılarımıza okul öncesi eğitimde ulusal dilin öğrenimi için sağlanan desteğin düzeyini sorduk. Bu bağlamda:

- Desteğin hedef kitlesinin kimler olduğu
- Kaç yıl süreyle bu desteğin sağlandığı
- Haftada kaç gün bu desteğin sağlandığı
- Sınıf açabilmek için belli bir öğrenci sayısının gerekip gerekmediği
- Finansman kaynağının ne olduğu

Araştırmaya katılan 24 ülke/bölgenin 15’inde okul öncesi eğitimde ulusal dilde destek programları sağlanmaktadır. Bu ülkeler Avusturya, Bask Bölgesi, Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Frizlan, Litvanya, Hollanda, Kuzey İrlanda, Romanya, İskoçya, İspanya, İsveç, Ukrayna ve Galler’dir. Yukarıda belirtilen boyutlarla ilgili bu ülkelerdeki uygulama Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6: 15 ülke/bölgede okul öncesi eğitimde ulusal dilin öğreniminde sağlanan ek destek

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	Tüm öğrenciler	14	Sadece göçmen çocukları	1	Destek yok	0
Desteğin süresi	≥2 yıl	10	1 yıl	5	<1 yıl	0
Haftada gün sayısı	<1 gün	3	0.5–1 gün	10	<0.5 gün	2
Kaç öğrenci gerektiği	Koşul yok	13	5–10	2	>10	0
Devlet desteği oranı	tamamen	14	kısmen	1	hiç	0

Okul öncesi eğitim sunan 15 ülkenin 14'ünde ulusal dilin öğreniminde tüm çocuklar için ek destek sağlanmaktadır. Sadece İsviçre'de bu destek göçmen çocuklarına verilmektedir. Hollanda, Frizlan ve Ukrayna ulusal dilin öğreniminde haftalık ders saati olarak en fazla ek destek sağlayan ülkelerdir. 15 ülkenin 10'u iki ve daha fazla yıl süresince ek destek sağlarken beş ülke (Bulgaristan, Danimarka, Hollanda, İskoçya ve İsviçre) bir yıl süreyle destek sağlamaktadır. 14 ülkede bu destek devlet eliyle sağlanırken İsviçre'de aileler masrafların bir kısmını karşılamaktadırlar.

Okul öncesi eğitimde yabancı dil öğretimi

Okul öncesi eğitimde sunulan yabancı dil öğretimine ilişkin araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları sorduk:

- Hangi dillerin eğitimi verilmektedir?
- Yabancı dil öğretimine haftada kaç saat ayrılmaktadır?
- Kaç yıl süreyle yabancı dil öğretimi sağlanmaktadır?
- Sınıf açmak için öğrenci sayısı koşulu var mıdır?
- Finansman kaynağı nedir?

Önemli bir not olarak araştırmacılarımızın özel sektör tarafından sağlanan yabancı dil öğretimine dikkate almadığını belirtmemizde fayda var. Özel sektörde bu hizmet çok geniş olarak sağlanabilmektedir. Genel olarak 24 ülke/bölgenin yedisinde devlet kurumları okul öncesi eğitimde yabancı dil öğretimi sağlamaktadır. Araştırma sonuçları Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7: Yedi ülke/bölgede okul öncesi eğitimde sunulan yabancı dil öğretimi

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	7	sınırlı	0	destek yok	0
Eğitimin süresi	≥2 yıl	6	1 yıl	0	<1 yıl	1
Haftada gün sayısı	>1 gün	1	0.5–1 gün	6	<0.5 gün	0
Kaç öğrenci gerektiği	koşul yok	6	5–10	0	>10	1
Devlet desteği oranı	tamamen	2	kısmen	3	hiç	2

Okul öncesi eğitimde yabancı dil öğretimi sağlayan ülkeler Bosna Hersek, Bask Bölgesi, Bulgaristan, Katalonya, Estonya, İspanya ve Ukrayna'dır. Bask Bölgesi haftada bir günden fazla yabancı dil öğretimi sunarken diğer ülkeler yarım gün ve bir gün arasında değişen sürelerde yabancı dil öğretimi yapmaktadır. Okul öncesi eğitimde öğretilen yabancı dillerin dökümü Tablo 8'de sunulmaktadır. Yabancı dil öğretiminin bedeli aileler tarafından ödenmesine karşın Bulgaristan en fazla sayıda dil seçeneğini sunmaktadır. Tüm ülkelerde en çok öğretilen diller İngilizce, Fransızca ve Almanca'dır.

Tablo 8: Yedi ülke/bölgenin okul öncesi eğitiminde yabancı dil öğretimi

Ülke/Bölge	Öğretilen yabancı diller
Bosna Hersek	İngilizce, Fransızca, Almanca
Bask Bölgesi	İngilizce
Bulgaristan	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca
Katalonya	İngilizce
Estonya	İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	Madrid ve Valencia: İngilizce; Sevilla: İngilizce, Fransızca ve Almanca
Ukrayna	İngilizce, Fransızca, Almanca

Bu bulgulardan çıkaracağımız genel sonuçlar birçok ülkede erken yaşlarda dil öğretiminin yapılabilmesi için yapılması gereken işlerin yanı sıra desteğe ihtiyaç olduğudur. Ancak Avrupa Konseyi'nin 2011 raporunda belirtildiği üzere erken dil öğrenimi konusunda çok fazla şey yapılmaktadır ve daha derinlemesine araştırmalara ve çözümlenmelere gereksinim vardır.

Okul öncesi eğitimde yöresel/azınlık dilleri öğretimi

Araştırmacılarımıza yabancı dil öğretimine ilişkin sorduğumuz aynı soruları yöresel/azınlık dillerine ilişkin olarak da sorduk. Bu eğitimin verildiği 17 ülkeden elde edilen bulgular Tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9: 17 ülke/bölgenin okul öncesi eğitiminde yöresel/azınlık dil öğretimi

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	14	sadece anadili olanlar	1	destek yok	2
Eğitimin süresi	≥2 yıl	15	1 yıl	2	<1 yıl	0
Haftada gün sayısı	>1 gün	12	0,5–1 gün	3	<0,5 gün	2
Kaç öğrenci gerektiği	koşul yok	13	5–10	2	>10	2
Devlet desteği oranı	tamamen	15	kısmen	2	hiç	0

Tablo 9'da sergilendiği üzere 17 ülkenin 15'inde yöresel/azınlık dilleri iki yıldan fazla süreyle öğretilirken, 13 ülkede sınıf açılması için minimum öğrenci sayısı koşulu yoktur. Kuzey İrlanda ve Ukrayna'da sınıf açabilmek için en az 10 çocuk gerekirken Danimarka ve Macaristan'da en az beş öğrenci koşulu vardır. 15 ülkede eğitimin finansmanını devlet sağlarken Katalonya ve İngiltere'de masrafların bir kısmı veliler tarafından karşılanmaktadır. Bosna Hersek, Bulgaristan, Estonya, Fransa, Yunanistan, Polonya ve İsviçre'de okul öncesi eğitimde yöresel/azınlık dillerinde eğitim verilmemektedir.

Tablo 10'da 17 ülkenin okul öncesi eğitim kurumlarında öğretilen yöresel/azınlık dillerinin dökümü sunulmaktadır. Araştırmacılarımızın rapor ettiği üzere çok sayıda yöresel/azınlık dilinde öğretim Avusturya, Macaristan, İtalya ve Romanya'da sağlanmaktadır.

Tablo 10: 17 ülke/bölgenin okul öncesi eğitiminde öğretilen yöresel/azınlık dilleri

Ülke/Bölge	Sunulan Yöresel/Azınlık dilleri
Avusturya	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Tyrol'de İtalyanca, Slovakça, Slovence
Bask Bölgesi	Baskça
Danimarka	Almanca
Frizlan	Frizce
Galler	Galce
Hollanda	Frizce (sadece Frizlan bölgesinde)
İngiltere	Keltçe (Cornwall)
İtalya	Arnavutça, Hırvatça, Franco-Provençal, Fransızca, Friulian, Almanca, Yunanca, Ladin, Occitan, Sardinian, Slovence
Katalonya	Katalanca (her yerde), Aranese Occitan (Val d'Aran)
Kuzey İrlanda	İrlandaca
Litvanya	Belarusça, İbranice, Lehce, Rusça
Macaristan	Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Yunanca, Romanca/Boyash, Rumence, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Slovence
Portekiz	Mirandese
Romanya	Bulgarca, Hırvatça, Çek dili, Almanca, Yunanca, Macarca, Lehce, Sırpça, Slovakça, Türkçe, Ukraynaca
İskoçya	Keltçe
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	Valencian (Valencia'da)
Ukrayna	Kırım Tatarca, Almanca, Macarca, Moldovca, Lehce, Rumence, Rusça

Okul öncesi eğitimde göçmen dilleri öğretimi

Araştırma verilerinden anlaşıldığı üzere okul öncesi eğitimde göçmen dillerinde eğitim henüz yaygın değildir. Ancak uygun öğretim malzemesi ve donanımlı öğretmen bulma zorluklarına rağmen Danimarka, İspanya ve İsviçre okul öncesi eğitim kurumlarında göçmen dillerinde eğitim sağlamaktadır. İsviçre'nin Zürih kantonunda 17 farklı dilde eğitim veriliyor olması çok çarpıcıdır. Başka ülkelerde/bölgelerde bu tür bir hizmet söz konusu değildir. Okul öncesi kurumlarda öğretilen göçmen dilleri Tablo 11'de sunulmaktadır.

Tablo 11: Üç ülke/bölgenin okul öncesi eğitiminde öğretilen göçmen dilleri

Ülke/Bölge	Öğretilen Göçmen dilleri
Danimarka	Arnavutça, Arapça, Boşnakça, İzlandaca, Somalice, Tamil, Türkçe, Urduca / Panjab dili
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	(Fas) Arapça, Portekizce, Rumence
İsviçre – Zürih Kantonu	Arnavutça, Arapça, Boşnakça, Bulgarca, Çince, Hırvatça, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Portekizce, Rusça, Slovence, İspanyolca (Latin Amerika), Türkçe
İsviçre – Cenevre Kantonu	Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Türkçe

Göçmen çocuklarının dilsel uyumunu sağlamak için okul öncesi eğitimde İsviçre çocuklara ana dillerinde eğitim sağlamaktadır. İspanya'da *Strategic Plan for Citizenship and Integration 2007-2010 (Vatandaşlık ve Uyum Strateji Planı 2007-2010)* planı kapsamında göçmen çocuklarının ana dillerini ve kültürlerini muhafaza etmeleri için bazı okul öncesi eğitim kurumlarında anadili dersleri verilmektedir. Danimarka'da anadili eğitiminin masrafları ulusal ve yerel idarelerce karşılanırken İspanya ve İsveç'te iki taraflı anlaşmalar çerçevesinde göçmenleri gönderen ülkeler giderleri üstlenmektedir.

2.3 İlköğretim okullarında diller

Avrupa Komisyonu (2002) sonuç bildirgesinde öğrencilerin iki ve daha fazla dil öğrenebilmeleri için alınması gereken önlemlerin önemine dikkat çekmiştir. Her çocuğun küçük yaşlardan itibaren anadili dışında en az iki dil öğrenmesi hedefi vurgulanmıştır. Öğretilecek dillerin çeşitliliğinin önemine dikkat çekilmiştir. Ayrıca dil öğretim programlarının kültürler arasında hoşgörüyü ve anlayışı sağlamanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Anadili ulusal dil olmayan ve farklı kökenlerden gelen çocukların dilsel uyumunun sağlanması için alınması gereken önlemler vurgulanırken söz konusu çocukların anadillerine ve kültürel kökenlerine saygı gösterilmesi gereği de belirtilmiştir. Öğretmen yetiştirme programlarının önemi ve öğretmenlerin hareketliliğine işaret edilirken öğretmenlerin *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesine* uygun dil becerilerine sahip olmalarının önemine dikkat çekilmiştir. Avrupa Komisyonu (2008) sonuç bildirgesinde benzer mesajlar yeniden vurgulanırken yaşam boyu öğrenmenin önemine ek vurgu yapılmıştır. Dil becerilerinin sürekli canlı tutulması için resmi ve gayri-resmi kursların önemine dikkat çekilmiştir. Öğrencilere çok farklı dillerin öğretilmesinin önemi vurgulanırken ölçme ve değerlendirme işlemlerinin ölçünleştirilmiş araçlarla yapılmasının

önemi anlatılmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarının değeri ve öğretmen değişim programlarının önemine dikkat çekilirken *Bütünleşik İçerik ve Dil Öğretimi (İBDÖ)* programlarının yaygınlaştırılması gerekliliği vurgulanmıştır. Avrupa Komisyonu benzer vurguları (2011) raporunda da dile getirmiş nitelikli öğretim programlarına, performans değerlendirmesine, öğretmen yetiştirme ve değişim programlarına, İBDÖ programlarına, farklı dillerin öğretilmesinin önemine, ulusal dilde sağlanan eğitimin güçlendirilmesine ve farklı etnik ve dilsel kökenden gelen çocukların anadillerine ve kültürel kökenlerine gösterilecek saygının önemine dikkat çekmiştir.

Avrupa Konseyi de dilsel çeşitliliği ve çoğulculuğu desteklerken ilköğretim okullarında kültürler arası anlayışa dayalı bir eğitimin sunulabilmesi için somut sınıf içi uygulamalar ve programlar sağlamaktadır. *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi* ailelerin talebi halinde ulusal dilde öğretimin önemi göz ardı edilmeden yöresel/azınlık dillerinde verilecek eğitimin önemine dikkat çekmektedir. *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi* dil programları için ortak bir çerçeve sunarken, müfredat, sınavlar ve ders kitaplarının Avrupa genelinde ortak niteliklere sahip olmasının önemini vurgulamaktadır. uluslararası işbirliğinin ve değişim programlarının etkinleştirilebilmesi için yabancı dil müfredatlarının ve alınan sertifikaların (derecelerin) eşgüdümüne önem verilmektedir. 98 (6) sayılı *Tavsiye kararı* Üye Devletlerin geniş kapsamlı çoğulcu dil programları geliştirmelerini ve dil dersleri dışındaki konuların da yabancı dillerde öğretilmesini önermektedir. Avrupa Birliği gibi Avrupa Komisyonu de farklı ülkelerdeki kurumlar arası ilişkilere ve değişim programlarına verdiği önemi vurgulamaktadır. Avrupa Konseyi *1740 sayılı (2006) Tavsiye kararı* ile genç Avrupalıların anadillerini (veya anadilleri farklı ise yaşadıkları ülkenin ulusal dilini) çok iyi öğrenmelerinin önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda her genç Avrupalı vatandaşı olduğu ülkenin ulusal dilini de çok iyi öğrenmelidir. Avrupa Konseyi ayrıca ikidilli eğitimin başarısının önkoşulu olduğunu vurgularken ikidilli ve çoğulcu yaklaşımın faydalarına dikkat çekmektedir.

Birçok Avrupa okulundaki dilsel çeşitliliği gözetince öğrencilerin anadillerinde ders vermek her zaman mümkün olmamaktadır. Ancak Extra & Yağmur (2004: 99-105) farklı ülkelerdeki başarılı uygulamaları örnek göstererek dilenirse farklı dillerde dil öğretiminin mümkün olduğunu vurgulamışlardır. Avustralya'nın Victoria eyaletinde (Melbourne şehri) *Victorian School of Languages (Victoria Diller Okulu)* çok başarılı bir şekilde farklı dillerde eğitim vermektedir ve dilenirse Avrupa kurumları tarafından örnek alınabilir. Victoria eyaletinde yaşayan her çocuk anadili dışında bir dili okulda öğrenme imkanına sahiptir ve liseyi bitiren her genç anadili dışında bir dili bilerek mezun olmaktadır. Buna anadili İngilizce olan çocuklar da dahildir. Velilerin ve çocukların talebi halinde 60 farklı dilde eğitim imkanı mevcuttur. Çocuklar ya okullarında ya da ders saatleri dışında veya hafta sonu okullarında dil dersleri alabilmektedir.

Dil Zengini Avrupa araştırmamızda yukarıda değinilen konuları ve tavsiyeleri ve Avrupa Birliği kriterlerini kapsayan sorular yer almaktadır.

İlköğretimde ulusal dilde destek

Tablo 12'de ilköğretim okullarında ulusal dilde destek programlarının organizasyonuna ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Araştırmacılara aşağıdaki sorular yöneltildi:

- Dil müfredatı ne oranda belirgin ve tutarlıdır?
- Yeni gelenlerin dil öğrenmesi için ne oranda destek verilmektedir?
- Yeni gelenlere okula başlamadan önce sorun saptayıcı testler uygulanıyor mu?
- Dil becerilerinin gelişimi izleniyor mu?

Tablo 12: 24 ülke/bölgedeki ilköğretim okullarında ulusal dilde destek

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Müfredat	Tutarlı ve belirgin	19	genel	5	belirsiz	0
Yeni gelenler için ek destek	Okul öncesi	22	Eğitim esnasında	0	yok	2
Okula girişte test uygulaması	Bütün öğrenciler	8	Sadece göçmenler	7	yok	9
Dil becerilerinin izlenmesi	Ulusal düzeyde ölçünleştirilmiş	16	Okul genelinde	8	yok	0

Araştırmacılarımızın yanıtlarına göre 19 ülke/bölgede ilköğretim okullarında tutarlı ve hedefleri belirgin bir ulusal müfredat uygulanırken beş ülkede genel bir müfredat vardır. Ukrayna ve İtalya dışındaki tüm ülkelerde yeni gelenlerin ulusal dili öğrenmeleri için ek destek programları vardır. Sorun saptayıcı testler konusunda ilgili farklı yaklaşımlar vardır ve program geliştiricilerin bu konuya özel ilgi göstermesi gerekmektedir. Sekiz ülke (Avusturya, Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Litvanya, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler) okula başlayan bütün çocuklara sorun saptayıcı testler uygularken, yedi ülke bu testi sadece göçmen çocuklarına uygulamaktadır; ve dokuz ülke hiçbir test uygulaması yapmamaktadır. Dil becerilerinin gelişiminin düzenli olarak izlenmesi konusunda uygulamalar ciddi farklılıklar göstermektedir. 16 ülke/bölge ulusal düzeyde ölçünleştirilmiş testler kullanırken sekiz ülke okul düzeyinde testler kullanmaktadır. Genel olarak Bulgaristan, Danimarka, Litvanya ve İskoçya Dil Zengini Avrupa projesinde belirlenen ulusal dilde destek kriterine tam uyum gösterirken İtalya, Polonya ve Ukrayna'da bu uyumun daha düşük olduğu görülmüştür.

İlköğretimde yabancı dil öğretimi

İlköğretim okullarında yabancı dil öğretimiyle ilgili olarak araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları yönelttik:

- Hedef kitle
- Zorunlu yabancı dil derslerinin sayısı
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İBDÖ (İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi) uygulamasının boyutu
- Yabancı dil öğretiminin hangi sınıfta başladığı
- Yabancı dil derslerinin zaman çizelgesindeki yeri
- Sınıf açılabilmesi için öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı
- Dil becerilerinin gelişiminin takip edilmesi
- Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi kapsamında ulaşılması gereken hedeflerin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

24 ülke/bölgenin 23'ünün ilköğretim okullarında yabancı dil dersleri verilirken sadece Galler'de yabancı dil öğretimi yapılmamaktadır. Yukarıda belirtilen boyutlarla ilgili sonuçlar Tablo 13'te sunulmaktadır.

Tablo 13: 23 ülke/bölge ilköğretim okullarında yabancı dil derslerinin organizasyonu

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	23	sınırlı	0	destek yok	0
Zorunlu yabancı dil sayısı	iki	2	bir	18	sadece seçmeli	3
Müfredat	tutarlı ve belirgin	20	genel	3	belirsiz	0
İBDÖ uygulaması	yaygın	1	bölgesel	13	yok	9
Dil öğretiminin başlama dönemi	1'inci sınıftan itibaren	12	orta sahfada	7	son sahfada	4
Planlama	okul saatleri içinde	21	kısmen okul saatlerinde	1	okul saatleri dışında	1
Asgari öğrenci sayısı koşulu	yok	21	5-10 öğrenci	1	>10 öğrenci	1
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	10	okula özgü ölçütler	13	yok	0
Ulaşılmış hedeflenen düzeyler	Avrupa ortak çerçevesine bağlı	7	ulusal veya okulla sınırlı	13	belirtilmemiş	3
Devlet desteğinin oranı	tamamen	23	kısmen	0	hiç	0

Araştırmamızın bulgularına göre ankete katılan ülkeler/bölgeler arasında Galler dışındaki tüm ülkeler ilköğretim okullarında yabancı dil öğretimi yapmaktadır. Danimarka ve Yunanistan ilköğretimde iki yabancı dilin öğrenilmesini zorunlu kılmaktadır. 18 ülke/bölge ilköğretim okullarında bir yabancı dil öğrenmek zorunludur. İngiltere, Kuzey İrlanda ve İskoçya'da yabancı diller seçmeli ders olarak verilmektedir; zorunlu değildir. Çalışmaya katılan 20 ülke/bölgede müfredat açık seçik ve belirli hedeflere sahipken İtalya, Hollanda ve Frizlan bölgesinde müfredat genel tanımlara dayalıdır. Sadece İspanya'da yaygın olarak *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* (İBDÖ) uygulaması yapılmaktadır. 13 ülkede İBDÖ uygulaması mevcuttur ancak bu sistematik ve yaygın değildir. 12 ülke/bölgede yabancı dil öğretimi ilköğretim birinci sınıftan itibaren yapılırken yedi ülke/bölgede ilköğretimin orta sahfasından itibaren ve Frizlan, Hollanda,

İskoçya ve İsviçre'de ise ilköğretimin son yıllarında yabancı dil öğretimi yapılmaktadır. Araştırmaya katılan 10 ülkede dil becerilerinin gelişiminin izlenmesi ölçünleştirilmiş testlerle yapılırken 13 ülkede bölgesel ve okul düzeyinde uygulamalar vardır. Şüphesiz bütün ülkelerin *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi*'ne (AOÖÇ) uygun olarak müfredatlarını geliştirme gayreti içinde olmalarına rağmen sadece yedi ülke ölçme ve değerlendirme uygulamalarında AOÖÇ düzeylerini sistematik olarak uygulama hedefi olarak kullanmaktadır. Bu ülkeler Bulgaristan, Estonya, Fransa, Romanya, İskoçya, İspanya ve İsviçre'dir.

Tablo 14 ilköğretim okullarında seçmeli ve zorunlu olarak öğretilen yabancı dillerin dökümünü sunmaktadır.

Tablo 14: 23 ülke/bölgenin ilköğretim okullarında okutulan yabancı diller

Ülke/Bölge	İlköğretimde sunulan yabancı diller
Avusturya	Hırvatça, Çek dili, İngilizce, Fransızca, Macarca, İtalyanca, Slovakça, Slovence (bu dillerden birisi zorunlu)
Bask Bölgesi	İngilizce: zorunlu
Bosna Hersek	İngilizce veya Almanca: zorunlu; Fransızca, İtalyanca, Arapça: seçmeli
Bulgaristan	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca: Slovence (bu dillerden birisi zorunlu)
Danimarka	İngilizce, Fransızca veya Almanca: zorunlu; İspanyolca, Almanca, veya Fransızca: seçmeli
Estonya	İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça: bu dillerden birisi zorunlu diğerleri seçmeli
Fransa	İngilizce, Almanca, çok daha az oranda Arapça, Çince, İtalyanca, Portekizce, Rusça, İspanyolca: bu dillerden birisi zorunlu
Frizlan	İngilizce: zorunlu; Fransızca, Almanca, İspanyolca: seçmeli
Hollanda	İngilizce: zorunlu; Fransızca, Almanca, İspanyolca: seçmeli
İngiltere	Fransızca, Almanca, İspanyolca ve nadiren Çince, İtalyanca, Japonca ve Urduca: seçmeli
İskoçya	Fransızca, Almanca, İspanyolca: seçmeli
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	İngilizce, Fransızca, Almanca: bu dillerden birisi zorunlu
İsviçre	Zürich Kantonunda: İngilizce zorunlu; Cenevre Kantonunda: Almanca zorunlu; Ticino Kantonunda: Fransızca zorunlu
İtalya	İngilizce: zorunlu
Katalonya	İngilizce: zorunlu
Kuzey İrlanda	İspanyolca, Fransızca: seçmeli
Litvanya	İngilizce, Fransızca veya Almanca: bu dillerden birisi zorunlu
Macaristan	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça: bu dillerden birisi zorunlu
Polonya	İngilizce, Fransızca, Almanca: bu dillerden birisi zorunlu
Portekiz	İngilizce, Fransızca: birisi zorunlu
Romanya	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca: bu dillerden birisi zorunlu
Ukrayna	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca: bu dillerden birisi zorunlu
Yunanistan	İngilizce, Fransızca veya Almanca: zorunlu

İngilizce, Fransızca ve Almanca en çok öğretilen yabancı diller olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok ülke/bölgede bu dillerden birisinin öğrenciler tarafından öğrenilmesi zorunludur. İtalyanca, Rusça, ve İspanyolca bazen zorunlu bazen de seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bazı ülkelerde Arapça, Çince ve Japonca seçmeli yabancı dil dersi olarak okutulmaktadır. İlköğretim okullarında bu denli geniş bir yelpazede farklı dillerin yabancı dil olarak okutuluyor olması Avrupa'daki çokdillilik için çok olumlu bir işarettir. Ancak burada sunulan resimle İngilizce'nin artan hakimiyetinin gösterildiği Eurydice (2008) araştırma bulguları arasında bir denge kurulması gerekiyor. http://eacea.ec.europa.eu/about/eurydice/documents/KDL2008_EN.pdf

Dil öğrenimini başarıyla gerçekleştirmek için hedefleri somut ve belirgin olan tutarlı bir müfredata sahip olmak önemlidir. *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi* bu amaçların gerçekleştirilmesi için önemli bir araç olmuştur. AOÖÇ kapsamlı bir yaklaşım ve belge niteliğine bürünerek, a) iletişim için gerekli olan becerileri, b) ilgili dil bilgisi ve becerileri, c) iletişimle ilgili durum ve konularla ilgili dil öğretiminde gerekli olan betimleyici ölçütleri sunar hale gelmiştir. Araştırmaya katılan ülke/bölgelerin çoğu AOÖÇ ölçütlerini yabancı dil eğitiminde kullansa da yedi ülke/bölge bu ölçüt ve ilkeleri belirgin olarak kullanmaktadır. Tablo 15 araştırmaya katılan ülkelerde belirlenen dil öğrenim hedeflerini sunmaktadır. Beklenildiği üzere A1/A2 düzeyi ilköğretimde en çok hedeflenen düzeyler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 15: Yedi ülke/bölgede yabancı dil öğretiminde hedeflenen AOÖÇ düzeyleri

Ülke/Bölge	İlköğretimin sonunda ulaşılmaması hedeflenen dil beceri düzeyleri
Bulgaristan	A1–A2
Estonya	A1–A2
Fransa	A1
İskoçya	A1
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	A2; Valencia için belirtilmemiş
İsviçre	Zürich Kantonunda: A2.1 sözel ve yazılı beceri için, A1.2 yazılı anlatım için
Romanya	A1

İlköğretimde Yöresel/Azınlık Dillerinin Öğretimi

Yabancı dil öğretimine ilişkin araştırma sorularıyla bağlantılı ve tutarlı olarak her ülkedeki araştırmacılarımıza yöresel/azınlık dilleriyle ilgili olarak aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Hedef kitle
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İBDÖ (İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi) uygulamasının boyutu
- Yöresel/azınlık dili öğretiminin hangi sınıfta başladığı
- Yöresel/azınlık dil derslerinin zaman çizelgesindeki yeri
- Sınıf açılabilmesi için öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı
- Dil becerilerinin gelişiminin takip edilmesi
- İlköğretim sonunda ulaşılmaması gereken dil becerisi hedeflerinin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

Araştırmaya katılan 24 ülke/bölgenin 22'sinde yöresel/azınlık dillerinin öğretimi yapılmaktadır. Sadece Danimarka ve Estonya bu eğitimin sağlanmadığını belirtmiştir. Tablo 16'da yukarıdaki boyutlarla ilgili 22 ülke/bölgenin sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 16: 22 ülke/bölgenin ilköğretim okullarında yöresel/azınlık dillerinin öğretimi

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	20	sadece anadili olanlar	2	destek yok	0
Müfredat	tutarlı ve belirgin	16	genel	5	belirsiz	1
İBDÖ uygulaması	yaygın	12	bölgesel	6	yok	4
Dil öğretiminin başlama dönemi	1'inci sınıftan itibaren	19	orta sahfadan itibaren	3	son sahfada	0
Planlama	ders saatleri içinde	17	kısmen okul saatleri içinde	4	okul saatleri dışında	1
Asgari öğrenci sayısı koşulu	koşul yok	16	5–10 öğrenci	3	>10 öğrenci	3
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	8	okulla sınırlı ölçütler	11	yok	3
Ulaşılmaması hedeflenen düzeyler	ulusal veya bölgesel ölçütler	14	okulla sınırlı ölçütler	3	belirtilmemiş	5
Devlet desteğinin oranı	tamamen	21	kısmen	1	hiç	0

Araştırmaya katılan ülkelerin 20'sinde yöresel/azınlık dil derslerine etnik ve dilsel kökenine bakılmaksızın tüm öğrencilerin katılması mümkünken Bulgaristan ve Yunanistan'da sadece anadili azınlık dili olan öğrenciler bu derslere devam edebilmektedir. Avusturya dışındaki tüm ülkelerde öğrenme hedefleri belirgin müfredatlar vardır. Yabancı dil eğitimine kıyasla *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* uygulaması çok daha yaygındır. 12 ülke/bölge İBDÖ uygulamasını düzenli olarak yaparken 6 ülke/bölge bu uygulamayı bölgesel olarak yapmaktadır. 22 ülke/bölgenin 19'unda yöresel/azınlık dil öğretimi ilköğretimin ilk yıllarında başlarken sadece Fransa, Polonya ve İsviçre ilköğretimin orta safhasında azınlık dillerinde öğretime başlamaktadır. 16 ülke/bölge azınlık dillerinde sınıf açılabilmesi için herhangi bir öğrenci sayısı koşulu koymazken İngiltere (Cornwall

bölgesi), Macaristan ve Polonya bu dersleri açmak için en az beş öğrenci olması koşulunu koymakta ve Avusturya, Bulgaristan ve Kuzey İrlanda ise en az 10 öğrenci şartı koymaktadır. Dil becerilerinin izlenmesi 19 ülke/bölgede yaş grubuna uygun ölçünleştirilmiş testlerle yapılırken İtalya, Hollanda ve Frizlan'da dil becerilerinin gelişimi izlenmemektedir. 14 ülkede başarı düzeyleri ulusal/bölgesel ölçütlere göre değerlendirilirken üç ülke/bölge okul düzeyinde standartlar belirlemiştir. Beş ülkede (Avusturya, Bosna Hersek, Yunanistan, İtalya ve Kuzey İrlanda) somut hedefler belirlenmemiştir.

Tablo 17 araştırmaya katılan ülkelerde öğretilen yöresel/azınlık dillerinin dağılımını sunmaktadır.

Tablo 17: 22 ülke/bölgede ilköğretimdeki yöresel/azınlık dilleri

Ülke/Bölge	İlköğretimde sunulan Yöresel/Azınlık dilleri
Avusturya	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Slovakça, Slovence, Romanca
Bask Bölgesi	Baskça
Bosna Hersek	Diğer ulusal diller: Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça
Bulgaristan	Ermenice, İbranice, Romanca, Türkçe
Fransa	Bask, Breton, Katalan, Korsikaca, Occitan; TAHITIAN ve MELANESIAN dilleri (AJIE, DREHU, NENGONE, PAICI) Fransa'nın deniz aşırı bölgelerinde.
Frizlan	Frizce
Galler	Galce
Hollanda	Frizce (sadece Frizlan'da)
İtalya	Almanca, Arnavutça, Katalanca, Hırvatça, Fransızca, Franco-Provencal, Friulian, Ladin, Occitan, Sardinian, Slovence, Yunanca
İngiltere	Keltçe (Cornish – Cornwall'de)
İskoçya	Keltçe
İspanya (Madrid, Valenica, Sevilla)	Valencian (sadece Valenica'da)
İsviçre	Diğer ulusal diller: Almanca, Fransızca, İtalyanca
Katalonya	Her yerde Katalanca; Val d'Aran bölgesinde Aranese Occitan
Kuzey İrlanda	İrlanda dili
Litvanya	Belarusça, İbranice, Lehce, Rusça
Macaristan	Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Yunanca, Lehce, Romanca/Boyash dili, Rumence, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Slovence
Polonya	Kashubian
Portekiz	Mirandese
Romanya	Almanca, Bulgarca, Hırvatça, Macarca, İtalyanca, Lehce, Romanca, Rusça-Lipovan, Sırpça, Slovakça, Türkçe, Ukraynaca
Ukrayna	Almanca, Belarusça, Bulgarca, Eskenazi dili, Kırım Tatarca, Gagauzca, Macarca, Moldovca, Lehce, Rumence, Rusça, Slovakça, Yunanca
Yunanistan	Türkçe

Avusturya, Bulgaristan, Fransa, Macaristan, İtalya, Litvanya, Romanya ve Ukrayna gibi ülkelerin ilköğretim okullarında sunulan yöresel/azınlık dillerinin sayısı dörtten fazladır ve bu diller ders olarak okutulduğu gibi bazen öğretim dili olarak da kullanılmaktadır.

İlköğretimde göçmen dillerinin öğretimi

Yöresel/azınlık dillerinin öğretimine ilişkin araştırma sorularıyla bağlantılı olarak her ülkedeki araştırmacılarımıza göçmen dilleriyle ilgili sorular yöneltilmiştir. 24 ülke/bölgeden sadece beşinde göçmen dillerinde eğitim verilmektedir. Bu ülkeler Avusturya, Danimarka, Fransa, İspanya (Madrid ve Valencia şehirleri), ve İsviçre'dir (Zürich kantonu). Sonuçlar Tablo 18'de sunulmaktadır.

Tablo 18: Beş ülke/bölgenin ilköğretim okullarında göçmen dillerinin öğretimi

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	bütün öğrenciler	2	sadece anadili olanlar	3	destek yok	0
Müfredat	tutarlı ve belirgin	2	genel	3	belirsiz	0
İBDÖ uygulaması	yaygın	1	bölgesel	3	yok	1
Dil öğretiminin başlama dönemi	1'inci sınıftan itibaren	2	orta sahfadan itibaren	1	son sahfada	2
Planlama	ders saatleri içinde	0	kısmen okul saatleri içinde	2	okul saatleri dışında	3
Asgari öğrenci sayısı koşulu	koşul yok	2	5-10 öğrenci	1	>10 öğrenci	2
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	0	okul ölçütleri	5	yok	0
Ulaşılmaması hedeflenen düzeyler	ulusal ve bölgesel ölçütler	0	okul ölçütleri	0	belirtilmemiş	5
Devlet desteğinin oranı	tamamen	2	kısmen	3	yok	0

Fransa ve İsviçre'de göçmen dillerinin eğitimi tüm öğrencilere açıkken Avusturya, Danimarka ve İspanya'da (Madrid, Valencia, Sevilla) bu derslere sadece göçmen gruplarından öğrenciler katılabilmektedir. Göçmen dillerinde sınıf açılabilmesi için asgari öğrenci sayısı koşulu Fransa ve İsviçre'de yoktur ancak İspanya'da en az beş öğrenci gerekirken Avusturya ve Danimarka'da en az 10 öğrenci gerekliliği koşulu vardır. Avusturya ve Danimarka'da hedefleri açık seçik belirlenmiş müfredat mevcutken diğer ülkelerde müfredat genel bir çerçeveden ibarettir. İspanya'da göçmen dilleri öğretim dili olarak kullanılırken Avusturya, Danimarka ve Fransa'da bu uygulama pek yaygın değildir. İspanya ve İsviçre göçmen dillerini kısmen okul saatleri içinde öğretirken diğer ülkelerde bu dersler okul saatleri dışında verilmektedir. Göçmen dillerinde elde edilen başarı bölgesel ve ülkesel ölçütlerle hiçbir şekilde ilişkilendirilmezken dil becerileri genel olarak tüm ülkelerde izlenmektedir. Göçmen dillerinin öğretim masraflarının tamamı Avusturya ve Danimarka devletleri tarafından karşılanırken Fransa, İspanya ve İsviçre masrafları göçmenleri gönderen ülkelerin devletleri ile ortaklaşa karşılamaktadırlar.

İlköğretimde öğretilen göçmen dillerinin ülkelere göre dağılımı Tablo 19'da sunulmaktadır.

Tablo 19: Beş ülke/bölgenin ilköğretim okullarında öğretilen göçmen dilleri

Ülke/Bölge	İlköğretimde öğretilen göçmen dilleri
Avusturya	Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Lehce, Rusça, Türkçe
Danimarka	Arnavutça, Arapça, Boşnakça, İzlanda dili, Somalice, Tamil, Türkçe, Urduca/Punjab dili
Fransa	Arapça, Hırvatça, İtalyanca, Portekizce, Sırpça, İspanyolca, Türkçe
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	(Fas) Arapça, Portekizce (Madrid ve Valencia)
İsviçre	Zürich: Arnavutça, Arapça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Bulgarca, Çince, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Kürtçe, Portekizce, Türkçe, Rusça, İspanyolca, Slovence, İsveççe
İsviçre	Cenevre: Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Türkçe

İlköğretimde Öğretmen Yetiştirme

Öğrencilerin dil gelişimlerini desteklemek ve kültürler arası iletişim becerilerini artırmak için nitelikli öğretmen yetiştirme'nin önemi hem Avrupa Birliği hem de Avrupa Konseyi tarafından sürekli olarak dile getirilmiştir. Her iki kurum da öğretmenlerin kendi dil becerilerini geliştirmelerinin, kültürler arası iletişim becerilerini artırmalarının ve çokdillilik ve çoğuldillilik konularında bilinç düzeylerini yükseltmelerinin önemini vurgulamıştır. Öğretmenlerin öğrettikleri dillerin konuşulduğu ülkelerde değişim programları yoluyla belli bir süre kalmalarının önemi dile getirilmiş ve öğretmenlerin bu tür programlara katılmaları desteklenmiştir (EC 2008: 11).

Araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları yönelttik:

- Öğretmen nitelikleri
- Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim olanakları
- Yabancı dil öğretmenlerinin değişim programlarına katılımları
- Öğretmenlerin mesleğe girişini artırmak için alınması gereken önlemler

Tablo 20'de dört dil grubunun öğretmenleriyle ilgili olarak alınan sonuçların dağılımı sunulmaktadır. Akılda bulundurulması gereken bir konu tüm ülkelerde her tür dilin öğretilmediği tespittir. Özellikle göçmen dilleri sadece beş ülkede öğretildiği için o alanda alınan düşük puanlar bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Tablo 20: 24 ülke/bölgenin ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin yetiştirilmesi ve mesleki nitelikleri

Boyut	Yanıtlar	Ülke Sayısı				Yanıtlar	Ülke Sayısı				Yanıtlar	Ülke Sayısı			
		UD	Y/A	YD	GD		UD	Y/A	YD	GD		UD	Y/A	YD	GD
Öğretmen nitelikleri	Branşı dil olan öğretmenler	16	17	14	2	Sınıf öğretmenleri	8	5	9	3	Belirtilmemiş	0	2	1	19
Hizmet öncesi eğitim	Konuya özel	20	18	17	1	Genel	4	3	4	2	Yok	0	3	3	21
Hizmet içi eğitim	Konuya özel	16	14	20	1	Genel	7	7	3	4	Yok	1	3	1	14
Öğretmen artırma önlemleri	Yapısal önlemler	3	7	8	0	İlanlar yoluyla işe alma	20	15	14	24	Yok	20	15	14	24
Öğretmen değişim hareketliliği	Eğitimin bir parçası	U.D.	U.D.	2	U.D.	Yapısal değil – maddi destek	U.D.	U.D.	13	U.D.	Yok	U.D.	U.D.	9	U.D.

U.D: uygulama dışı

Araştırmaya katılan ülke/bölgelerin ilköğretim okullarının üçte ikisinde dil derslerini branşları dil olan öğretmenler yürütmektedir. 24 ülkenin 16'sında ulusal dili uygun formasyonu olan öğretmenler yürütürken yöresel/azınlık dilleri için bu rakam 17, yabancı diller için 14 ve göçmen dilleri için sadece ikidir. Elbette İBDÖ uygulamalarının yaygın olduğu bölgelerde asıl branşı dil olmayan öğretmenlerin ders vermeleri, dersin anlatıldığı dilde uygun seviyeye sahip olmaları kaydıyla önemli değildir. Birçok ülkede anadili ve yöresel/azınlık dil öğretimini zaten sınıf öğretmenleri yapmaktadır. Ancak yabancı dil öğretmenlerinin mutlaka uygun formasyona sahip olmaları beklenir. Avusturya, İngiltere, Fransa, Frizlan, İtalya, Hollanda, Kuzey İrlanda, İskoçya ve İsviçre'de yabancı dil öğretimini branşı yabancı dil öğretimi olmayan sınıf öğretmenleri yapmaktadır.

Eğitim veren öğretmenleri hizmet öncesi ve hizmet içi programlarla mesleğe hazırlamak bütün ülkelerde yaygınken İtalya ve Kuzey İrlanda yabancı dil öğretmenleri için hizmet öncesi eğitim programları olmadığını belirtmiş ve Yunanistan ise ulusal dil öğretmenleri için hizmet içi eğitim programları verilmediğini belirtmiştir. İngiltere'de Keltçe (Cornish) öğretmenleri de hizmet içi veya dışı eğitime tabii tutulmamaktadır. Göçmen dilleri için sadece Avusturya'da hizmet öncesi ve içi eğitim vardır. Elbette anket yoluyla programların içeriği ve kapsamına ilişkin bilgi derlenmesi mümkün olmadığı için bu alanın başka çalışmalarla derinlemesine araştırılması gerekmektedir.

Bu araştırmanın kapsamı dışına düşen bir başka konu da yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri öğretmenlerinin resmi sıfatının etnik okullarda anadili öğretmeni olurken, toplumun tamamına açık genel okullarda anadili bu diller olmayan öğrencilere öğretmenlik yaparken sıfatlarının yabancı dil öğretmeni olacağı konusudur. Dolayısıyla öğretmenlik alanlarına ve konularına bağlı olarak bu tür öğretmenler ya anadili öğretmenleri için olan hazırlık programlarına veya yabancı dil öğretmenleri için olan programlara katılabilirler.

Yabancı dil öğretmenleri için geliştirilmesi gereken alanlardan birisi uluslararası öğretmen değişim programlarıdır. Katalonya ve İsviçre dışında hiçbir ülke/bölgede bu konuya ilişkin yapısal programlar yoktur. 13 ülke/bölge öğretmen değişim programlarını maddi olarak desteklerken somut yapısal programlara sahip değillerdir. Öğretmenlerin öğrettikleri dilin konuşulduğu ülkede zaman harcamaları ve o ülkenin dilini ve kültürünü yerinde öğrenmeleri için değişim programlarının önemi çok büyüktür. Bu yolla Avrupa Birliği'nin öğretmen hareketlilik programlarının geliştirilmesi tavsiyesine de uyulmuş olacak ve öğretmenlerin ileri düzeyde kültürel ve dilsel bilgi-beceri kazanmaları sağlanmış olacaktır.

İlginc bir bulgu bazı ülkelerin yabancı dil öğretmen sayılarını artırmak için kendilerince aldıkları önlemlerdir. Bu alanda çok verimli işbirliği ve bilgi alış-verişi imkanları olabilir. Bu durum öğretmen ihtiyacının arttığını mı yoksa öğretmenlik mesleğine ilginin giderek azaldığını mı göstermektedir? Bask Bölgesi, Danimarka, Estonya ve İsviçre'de özel önlemlerle öğretmen istihdamı artırılmaya çalışılmaktadır. Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Frizlan, Macaristan, Litvanya ve Ukrayna ek istihdam yaratmak için önlemler alırken yabancı dil öğretmenlerinin verimliliğini artırmaya yönelik eğitim programları hazırlamaktadır. Yöresel/azınlık dillerine gösterilen ilgi sonucu Bask Bölgesi, Bosna Hersek, Danimarka, Kuzey İrlanda, İskoçya, İspanya ve Ukrayna yöresel/azınlık dilleri öğretmenlerinin istihdamını artırmak için özel önlemler almaktadırlar. Ancak hiçbir ülkede göçmen dilleri öğretmenlerinin istihdamına yönelik bir çalışma yoktur dolayısıyla bu ilgi gösterilmesi ve geliştirilmesi gereken bir alandır.

2.4 Orta dereceli okullarda diller

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin çokdillilik konusundaki tavsiye raporlarında öğrencilerin ilkokullarda öğrendikleri dilleri geliştirmelerinin gelecek yaşamları ve eğitim fırsatları açısından önemine dikkat çekmektedir. Önceden öğrendikleri dilleri orta dereceli okullarda geliştirerek hem iletişim becerilerini artırır hem de iş hayatına ve yüksek öğrenime hazırlanmış olurlar.

Avrupa Konseyi'nin CM/R (98) 6 sayılı Tavsiye kararına göre, orta dereceli okullarda dil öğrenmenin amacı aşağıda belirtildiği gibi olmalıdır:

Öğrenciler kendilerinden beklenen iletişim düzeyini artırarak o dili konuşan insanlarla günlük yaşamlarında etkili bir şekilde iletişim kurabilir, kişisel ve sosyal ilişkilerini geliştirebilir ve diğer insanların kültürlerine ve davranışlarına saygı göstermeyi öğrenebilirler.

Orta dereceli okullar çok daha geniş bir yelpazede yabancı dil öğrenme fırsatı sunmalıdır ve öğrencilere bir başka Avrupa dili veya bir diğer dil öğrenme olanağı vermelidir. Ulaşılan beceri düzeyleri standart Avrupa kriterleri kullanılarak izlenmelidir. *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* (İBDÖ) daha yaygın olarak uygulanmalıdır. Öğretmenlere verilecek ek eğitimler, değişim programları, uluslararası işbirliği imkanlarının artırılması ve sosyal ağların kurulması ve ortak projelerin geliştirilmesi başarıyı artıracak diğer önlemlerdir. Araştırmamızda bu konuların birçoğu gündeme alınmıştır.

İlköğretime kıyasla orta dereceli okulların Avrupa genelinde kıyaslanması daha zordur. Liselerin farklı kademelerden ve yapıardan oluşması ve uzmanlık alanı olan okulları kapsamı bu kıyası güçleştirmektedir. (İlgili konular için *Sözlükçe*'ye bakabilirsiniz.) Ayrıca dil öğretim programlarının planlanması da ciddi farklılıklar içermektedir. Tüm bu zorluklara karşın araştırmacılarımız 24 ülke/bölgede dil öğretiminin organizasyonu ve öğretmenlere ilişkin veriler topladılar.

Orta dereceli okullarda ulusal dil eğitimi için ek destek – Organizasyon

Orta dereceli okullarda ulusal dilde iletişim kurma ve anlama zorluğu çeken herkes için ve yeni gelen göçmenler için ulusal dilde destek programları önemini korumaktadır. İlköğretim okullarındakine benzer bir şekilde araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları yönelttik:

- Dil müfredatı ne oranda belirgin ve tutarlıdır?
- Yeni gelenlerin dil öğrenmesi için ne oranda destek verilmektedir?
- Yeni gelenlere okula başlamadan önce sorun saptayıcı testler uygulanıyor mu?
- Dil becerilerinin gelişimi izleniyor mu?

Sonuçlar Tablo 21’de sunulmaktadır.

Tablo 21: 24 ülke/bölgenin orta dereceli okullarında ulusal dilde destek

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Müfredat	tutarlı ve belirgin	20	genel	4	belirsiz	0
Yeni gelenler için ek destek	okul öncesi	21	eğitim esnasında	0	yok	3
Okula girişte test uygulaması	bütün öğrenciler	9	sadece göçmenler	5	yok	10
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal düzeyde ölçünleştirilmiş	15	okul genelinde	8	yok	1

Araştırmacılarımızın bildirimlerine göre 20 ülke/bölgede hedefleri belirgin ve tutarlı bir öğretim programı vardır ancak Frizlan, Hollanda, İtalya, ve Kuzey İrlanda’da müfredat genel ilkelere oluşmaktadır. Yeni gelen göçmenler için ulusal dilde destek programları 21 ülke/bölgede mevcutken Danimarka, İtalya ve Ukrayna’da bu tür bir destek söz konusu değildir. Ne tür destek verildiği ve desteğin içeriği ise daha derinlemesine araştırılması gereken konulardır. İlkokullarda olduğu gibi orta dereceli okullarda da çok az sayıda ülke ortaokula başlayan öğrencilere olası dil sorunlarını saptayıcı testler uygulamaktadır. Bu uygulamayı yapan ülke/bölgeler: Bosna Hersek, Katalonya, İngiltere, Fransa, Polonya, Portekiz, İskoçya, Ukrayna ve Galler’dir. Diğer yandan Bulgaristan, Macaristan, Litvanya, İspanya ve Bask Bölgesi ise bu testleri sadece göçmen kökenli öğrencilere uygulamaktadırlar. Bu testlerin nasıl oluşturulduğu ve alınan sonuçların öğretim programlarını nasıl etkilediği ve ne tür iyileştirmelere gidildiği konusu ise daha derinlemesine araştırılması gereken bir başka alandır. İlköğretim okullarında olduğu gibi ulusal dil becerileri düzenli olarak izlenmektedir; 15 ülke/bölge bu amaçla ulusal düzeyde ölçünleştirilmiş testler kullanırken 8 ülke bölgesel veya okul düzeyinde geliştirilmiş testler kullanmaktadır. Danimarka’da ise bu tür testler kullanılmamaktadır.

Orta dereceli okullarda yabancı dil eğitimi

Tablo 22’de orta dereceli okullarda yabancı dil öğrenimin organizasyonu ile ilgili bilgiler sunulmaktadır. Araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları yönelttik:

- Hedef kitle
- Yabancı dil derslerinin sayısı; zorunlu olup olmadıkları
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İBDÖ (İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi) uygulamasının boyutu
- Yabancı dil derslerinin zaman çizelgesindeki yeri
- Sınıf açılabilmesi için öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı
- Dil becerilerinin gelişiminin takip edilmesi
- Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi kapsamında ulaşılması gereken hedeflerin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

Tablo 22: 24 ülke/bölgenin orta dereceli okullarında yabancı dil derslerinin organizasyonu

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	24	sınırlı	0	destek yok	0
Zorunlu yabancı dil sayısı (alt kademe liseler)	iki	14	bir	10	sadece seçmeli / yok	0
Zorunlu yabancı dil sayısı (üst kademe liseler)	iki	9	bir	10	sadece seçmeli / yok	5
Müfredat	tutarlı ve belirgin	20	genel	4	belirsiz	0
İBDÖ uygulaması	yaygın	1	bölgesel	14	yok	9
Planlama	okul saatleri içinde	23	kısmen okul saatlerinde	1	okul saatleri dışında	0
Asgari öğrenci sayısı koşulu	yok	19	5–10 öğrenci	5	>10 öğrenci	0
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	11	okula özgü ölçütler	13	yok	0
Ulaşılması hedeflenen düzeyler	Avrupa Ortak Çerçevesine bağlı	13	ulusal veya okulla sınırlı	7	belirtilmemiş	4
Devlet desteğinin oranı	tamamen	24	kısmen	0	hiç	0

Beklenildiği gibi araştırmaya katılan tüm ülkeler hem alt kademe hem de üst kademe orta dereceli okullarda yabancı dil öğretimi vermektedirler. Ancak sunulan “zorunlu” yabancı dil derslerinin sayıları, sunulan dillerin yelpazesi, dil becerilerinin ölçülmesi, İBDÖ uygulamaları, *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi*’nin kullanılma oranı ve ulaşılmaması hedeflenen seviyeler arasındaki farklılıklar ciddi oranlardadır.

20 ülke hedefleri belirgin ve tutarlı bir öğretim programına sahip olduklarını bildirirken Hollanda, Fransa, Kuzey İrlanda ve İtalya müfredatlarının genel bir çerçeveye sahip olduğunu belirtmiştir. İlköğretim okulları için sadece İspanya İBDÖ uygulamasını yaygın olarak uyguladığını bildirmişti. Orta dereceli okullarda ise *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* uygulamasını en yaygın yapan ülkenin Fransa olduğu anlaşılmaktadır. 14 ülke/bölge İBDÖ uygulamasını

bölgesel düzeyde ve belli okullarda yaptığını belirtirken 9 ülke/bölge İBDÖ uygulamasına hiç yer vermediğini bildirmiştir. *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* konusu kapsamlı olarak Kısım 2.5’te ele alınmaktadır. Yabancı dil dersleri açmak için asgari öğrenci sayısı koşulu birçok ülkede söz konusu değildir ancak Bulgaristan, Danimarka, Litvanya, Romanya ve Yunanistan özellikle seçmeli yabancı dil derslerinin açılabilmesi için en az beş öğrencinin olması şartını koymaktadır. 11 ülke dil becerilerinin ölçme değerlendirilmesinde ulusal ölçekte geliştirilmiş testlerin kullanıldığını bildirirken 13 ülke/bölge okul düzeyinde geliştirilmiş testleri kullandıklarını rapor etmektedirler.

Tablo 23 orta dereceli okullarda zorunlu olarak okutulan yabancı dil derslerinin dökümünü sunmaktadır.

Tablo 23: Alt ve üst kademe orta dereceli okullarda zorunlu olarak okutulan yabancı diller

Okul Seviyesi	İki zorunlu yabancı dil okutan ülkeler	Tek zorunlu yabancı dil okutan ülkeler	Zorunluluğun olmadığı ülkeler
Alt kademe orta dereceli okullar	Avusturya, Danimarka, Estonya, Yunanistan, İtalya, Litvanya, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, İsviçre, Ukrayna	Bask Bölgesi, Bosna Hersek, Bulgaristan, Katalonya, İngiltere, Macaristan, Kuzey İrlanda, İspanya, Galler	İskoçya
Üst kademe orta dereceli okullar	Avusturya, Bulgaristan, Estonya, Fransa, Macaristan, Polonya, Portekiz, Romanya, İsviçre	Bask Bölgesi, Bosna Hersek, Katalonya, Danimarka, Frizlan, İtalya, Litvanya, Hollanda, İspanya, Ukrayna	İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda, Yunanistan

14 ülke/bölge alt kademe orta dereceli okullarda iki yabancı dil öğrenilmesini zorunlu kılarken üst kademe orta dereceli okullarda ülke sayısı dokuzdur. Danimarka, Frizlan, İtalya, Litvanya, Hollanda, ve Ukrayna üst kademe okullarda zorunlu yabancı dil sayısını bire düşürürken Yunanistan zorunluluk şartını kaldırmaktadır. Macaristan ise alt kademedeki tek zorunlu yabancı dil şartını ikinci kademe de iki zorunlu dile çıkarmaktadır. Her iki kademede de iki zorunlu yabancı dil şartı koyan ülkeler ise Avusturya, Estonya, Fransa, Polonya, Portekiz, Romanya ve İsviçre'dir. Diğer taraftan İngiltere, Kuzey İrlanda ve Galler'in alt kademe orta derece okullarında tek dil zorunlu iken üst kademe orta dereceli okullarda "zorunluluk" yoktur. Yabancı dil dersleri seçmelidir. İskoçya'da ise dil öğrenme bir hak olarak görülmekte dolayısıyla teknik olarak "zorunlu" ifadesi kullanılmamaktadır. Uygulamada ise orta dereceli okullardaki birçok öğrenci bir yabancı dil öğrenmektedir.

Beklenildiği üzere ulaşılmış hedeflenen dil düzeyleri orta dereceli okullarda *Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi* ile daha yakından ilişkilendirilmiştir. 13 ülke/bölge ulaşılmış hedeflenen beceri düzeylerini somut olarak belirtmiştir. Hedeflenen düzeyler Tablo 24'te sunulmaktadır.

Tablo 24: 13 ülke/bölge orta dereceli okullarında hedeflenen AOÖÇ düzeyleri

Ülke/Bölge	Lise öğrenimi sonunda ulaşılmış hedeflenen yabancı dil beceri düzeyleri
Avusturya	B2
Bask Bölgesi	B1
Bulgaristan	B1-B2 (ilk yabancı dil için); A1 (ikinci yabancı dil için)
Danimarka	B2
Estonya	Alt kademe: B1 (ilk yabancı dil için); A2 (ikinci yabancı dil için); Üst kademe: iki yabancı dil B seviyesinde (B1 veya B2)
Fransa	B2 (ilk yabancı dil için); B1 (ikinci yabancı dil için); A2/B1 (üçüncü yabancı dil için)
Frizlan	Okul türüne göre düzeyler A1 ve B2 arasında değişir (okuma becerisi için C1)
Hollanda	Okul türüne göre düzeyler A1 ve B2 arasında değişir (okuma becerisi için C1)
İsviçre	Zürih ve Cenevre kantonlarında: B2.
Litvanya	Alt kademe: B1 (ilk yabancı dil için); A2 (ikinci yabancı dil için); Üst kademe: alt kademede alınan sonuçlarla bağlantılı olarak, B2, B1 veya A2
Macaristan	(ilk yabancı dil için): B1 veya B2; (ikinci yabancı dil için)
Portekiz	Düzeyler A.2.2'den B.1.2'ye kadar değişir
Romanya	B2

Avrupa genelinde orta dereceli okullardaki yabancı dil beceri düzeyleri için en fazla B2 düzeyinin hedeflendiği ve bunu B1 düzeyinin takip ettiği görülüyor. Bu hedeflerin öğrencilerin seviyesi düşünülerek AOÖÇ'ye göre tespit edildiği düşünülebilir. Avrupa genelinde yürütülen SurveyLang çalışmasının sonuçları hedeflenen bu düzeylerin ne oranda gerçekleştirildiğini de gösterecek.

Orta dereceli okullarda yöresel/azınlık dil eğitimi

Yöresel/azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi bağlamında ve ulusal yükümlülükler çerçevesinde ülkeler/bölgeler yöresel/azınlık dillerini öğretmeye ve bu diller yoluyla eğitim vermeye kararlıdır. Orta dereceli okullarda yöresel/azınlık dil öğreniminin organizasyonu ile ilgili olarak araştırmacılarımıza aşağıdaki başlıklarla ilgili sorular yönelttik:

- Hedef kitle
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İBDÖ (İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi) uygulamasının boyutu
- Yöresel/azınlık dil derslerinin zaman çizelgesindeki yeri
- Sınıf açılabilmesi için öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı
- Dil becerilerinin gelişiminin takip edilmesi
- Ulaşılmış gereken hedeflerin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

Orta dereceli okullarda 19 ülke yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlamaktadır ve sonuçlar Tablo 25'te sunulmaktadır.

Tablo 25: 19 ülke/bölgenin orta dereceli okullarında yöresel/azınlık derslerinin organizasyonu

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	18	sınırlı	1	destek yok	0
Müfredat	tutarlı ve belirgin	16	genel	3	belirsiz	0
İBDÖ uygulaması	yaygın	10	bölgesel	8	yok	1
Planlama	okul saatleri içinde	15	kısmen okul saatlerinde	3	okul saatleri dışında	1
Asgari öğrenci sayısı koşulu	yok	13	5–10 öğrenci	1	>10 öğrenci	5
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	10	okula özgü ölçütler	8	yok	1
Ulaşılması hedeflenen düzeyler	Avrupa ortak çerçevesine bağlı	14	ulusal veya okulla sınırlı	3	belirtilmemiş	2
Devlet desteğinin oranı	tamamen	19	kısmen	0	hiç	0

Danimarka, İngiltere, Estonya, Polonya ve Yunanistan yöresel/azınlık dillerinde eğitim vermemektedir. Bu eğitimi sağlayan 19 ülke/bölge arasında 10 ülke *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi*'ni yaygın olarak sağlarken 8 ülkede bölgesel olarak sağlanmakta ve sadece Bulgaristan İBDÖ uygulaması yapmamaktadır. Bulgaristan dışındaki tüm ülkelerde yöresel/azınlık dilleri ilgi gösteren tüm öğrencilere açıktır. Sadece Bulgaristan'da yöresel/azınlık dilini anadili olarak konuşan öğrenciler bu derslere katılabilmektedir. Avusturya dışındaki ülkelerde dersler okul saatleri içinde verilirken Bosna Hersek ve Bulgaristan'da kısmen okul saatleri içinde kısmen de dışındadır. 13 ülkede ders açabilmek için asgari öğrenci sayısı koşulu yokken İskoçya'da sınıf açabilmek için en az beş öğrenci şartı vardır. Avusturya, Bulgaristan, Fransa, Kuzey İrlanda ve Romanya'da en az 10 öğrenci şartı vardır. 18 ülke/bölge dil becerilerinin gelişimini ulusal düzeyde veya okul çapında ölçünleştirilmiş testlerle izlerken İtalya'da ölçme değerlendirme yapılmamaktadır. Avusturya ve Galler ulaşılması gereken hedef tespiti yapmazken diğer tüm ülkelerde bu tür hedefler saptanmıştır. Bütün ülkelerde derslerin finansmanı devlet tarafından sağlanmaktadır.

Orta dereceli okullarda göçmen dilleri eğitimi

Artan uluslararası hareketlilik ve hem Avrupa içinden hem de dışından Avrupa ülkelerine olan göç sonucu Avrupa okullarında konuşulan göçmen dillerinde ciddi bir artış olmuştur ve birçok çocuk için okulda kullanılan ulusal dil onlar için ikinci dil niteliğindedir. Avrupa Birliği belgelerinde sınıf içinde kullanılan dillere ve kültürlere verilmesi gereken öneme vurgu yapılmaktadır. Avrupa Konseyinin *CM/R (98) 6 sayılı Tavsiye kararına* göre:

Bütün diller ve kültürler arasında bir eşitlik vardır ve farklı toplumlarda büyüyen çocuklar kendi gruplarının dillerinde sözel ve yazılı becerilerini geliştirirken diğer grupların dillerine ve kültürlerine saygı duymayı öğrenirler.

Avrupa Komisyonunun 2008 EC Green Paper on Migration and Mobility belgesinde eski Avrupa Ekonomik Topluluğu döneminden kalan 77/486/CEE yönergesine vurgu yapılarak, anadili ve kültürü derslerinin önemini vurgular.

Üye Devletler göçmeni gönderen devletlerle işbirliği içerisinde göçmen çocuklarının anadillerini ve kültürlerini geliştirmeleri için desteklemelidir.

Dil Zengini Avrupa araştırmamızda Üye Devletlerin göçmen dillerini hem göçmen çocuklarına hem de diğer öğrencilere ne oranda öğrettiğini saptamaya çalıştık. Okul öncesi ve ilköğretimde tanık olduğumuz gibi çok az sayıda ülke sistematik olarak göçmen dillerinin öğrenilmesini sağlamaktadır (okul öncesi kurumlarda üç ülke; ilköğretimde beş ülke). Orta dereceli okullarda ise 24 ülkenin sekizi göçmen dillerinde eğitim olanağı sağlamaktadır. Bu ülkeler Avusturya, Danimarka, İngiltere, Estonya, Fransa, Hollanda, İskoçya ve İsviçre'dir.

Aşağıdaki boyutlara odaklanarak, Tablo 26'da göçmen dillerinin eğitimi ile ilgili durum sunulmaktadır:

- Hedef kitle
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İBDÖ (İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi) uygulamasının boyutu
- Göçmen dillerinin zaman çizelgesindeki yeri
- Sınıf açılabilmesi için öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı
- Dil becerilerinin gelişiminin takip edilmesi
- Ulaşılması gereken hedeflerin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

Tablo 26: Sekiz ülke/bölgenin orta dereceli okullarında göçmen dillerinde derslerin organizasyonu

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	4	sınırlı	3	destek yok	1
Müfredat	tutarlı ve belirgin	3	genel	3	belirsiz	2
İBDÖ uygulaması	yaygın	1	bölgesel	2	yok	5
Planlama	okul saatleri içinde	1	kısmen okul saatlerinde	1	okul saatleri dışında	6
Asgari öğrenci sayısı koşulu	yok	4	5-10 öğrenci	2	>10 öğrenci	2
Dil becerilerinin izlenmesi	ulusal ölçütler	1	okula özgü ölçütler	5	yok	2
Ulaşılmaması hedeflenen düzeyler	Avrupa ortak çerçevesine bağlı	2	ulusal veya okulla sınırlı	3	belirtilmemiş	3
Devlet desteğinin oranı	tamamen	5	kısmen	2	hiç	1

Göçmen dillerinde eğitim sağlayan 8 ülke arasında İngiltere, Danimarka, Fransa ve Hollanda bu dersleri sadece göçmen çocuklarına değil tüm öğrencilere yabancı dil olarak da sunmaktadır. Bu haliyle bu dersler diğer ülkelere takip edilmesi gereken değerli model uygulamalar olarak gösterilebilir. Sadece Fransa göçmen dillerinde İBDÖ uygulamasına yer vermektedir ancak Avusturya ve İsviçre de bazı bölgelerde uygulamalar yapmaktadır. Hollanda göçmen dillerindeki eğitimi müfredatın bir parçası olarak okul saatleri içinde organize ederken İngiltere ve İsviçre (Zürih) kısmen okul saatleri içinde vermektedir. Diğer ülkeler ise okul saatleri dışında bu dersleri sunmaktadır. İngiltere, Fransa, Hollanda ve İskoçya'da göçmen dillerinde sınıf açılabilmesi için asgari öğrenci sayısı koşulu yoktur. Ancak Danimarka ve İsviçre'de en az beş öğrenci şartı varken Avusturya ve Estonya'da en az 10 öğrenci koşulu vardır. Dil becerilerinin gelişimi İngiltere'de ulusal ölçekte kullanılan testlerle izlenirken Avusturya, Danimarka, Fransa, Hollanda ve İsviçre'de okulların kendi geliştirdikleri testler kullanılmaktadır. Estonya ve İskoçya'da ise dil becerilerinin gelişimi izlenmemektedir. Sadece Estonya ve Hollanda ulaşılması gereken dilsel beceri düzeylerini ulusal düzeyde saptamaktadırlar. Avusturya, Danimarka, İngiltere, Hollanda ve İskoçya'da derslerin finansmanını devlet sağlamaktadır. Fransa ve İsviçre'de ise derslerin tüm finansmanı göçmeni gönderen ülkeler tarafından karşılanmaktadır. Estonya'da ise veliler gerekli finansmanı sağlamaktadırlar. Hem ilköğretimde hem de orta dereceli okullarda göçmen dillerinde eğitim sağlayan ülkeler Avusturya, Danimarka, Fransa ve İsviçre'dir.

Orta dereceli okullarda ulusal dil dışındaki dillerin genel görünümü

İlköğretim dışındaki okullarda öğretilen dillerin yabancı dil mi, yöresel/azınlık dil mi yoksa göçmen dili mi olduğunu değerlendirmek zorluklar içermektedir çünkü hedef kitle homojen değildir ve çokkültürlü ortamlarda öğrenciler etnik kökenlerinden bağımsız olarak ulusal dil dışındaki dil derslerini seçebilmektedirler. Bu zorluklara rağmen araştırmanın başlangıcında uyguladığımız ulusal, yabancı, yöresel/azınlık ve göçmen dilleri ayırımını muhafaza ettik. Ancak bu statik yaklaşımın sakıncaları olduğunun farkındayız. Tablo 27 bu dillerle ilgili orta dereceli okullardaki genel durumu sunmaktadır.

Tablo 27: 24 ülke/bölgede orta dereceli okullarında verilen yöresel/azınlık (çoğunlukla), yabancı dil (çoğunlukla) ve göçmen dilleri (italik yazılı yabancı diller üst kademe orta dereceli okullarda öğretilmektedir)

Ülke/Bölge	(Çoğunlukla) Yöresel/Azınlık	(Çoğunlukla) Yabancı diller	(Çoğunlukla) Göçmen dilleri
Avusturya	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Romanca, Slovakça, Slovence	Zorunlu (listeden ikisi) İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca	Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Lehce, Rusça, Türkçe
Bask Bölgesi	Baskça	Zorunlu İngilizce, Almanca Seçmeli Arapça, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Türkçe	–
Bosna Hersek	Diğer ulusal diller Boşnakça/Hırvatça/Sırpça	Zorunlu İngilizce, Almanca Seçmeli Arapça, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Türkçe	–
Bulgaristan	Ermenice, İbranice, Romanca, Türkçe	Zorunlu (listeden 1-2) Hırvatça, Çek dili, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Japonca, Korece, Lehce, Rumence, Rusça, Sırpça, Slovakça, İspanyolca Seçmeli listedeki diğerleri	–
Danimarka	–	Zorunlu İngilizce Seçmeli Eski Yunanca, Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Japonca, Latince, Rusça, İspanyolca	Arapça, Türkçe
Estonya	–	Zorunlu (listeden 2) İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça	Çince, Fince, İsveççe
İngiltere	–	Zorunlu 14 yaşına kadar 1 dil. Bu herhangi bir dil olabilir; başlıca diller: Fransızca, Almanca, İspanyolca fakat ayrıca Arapça, İtalyanca, Japonca, Çince, Lehce, Portekizce, Rusça, Türkçe & Urduca	Arapça, Çince, Urduca
Katalonya	Heryerde Katalanca, Aranese-Occitan (Val d'Aran)	Zorunlu (listeden 1) İngilizce, Fransızca, nadiren Almanca ve İtalyanca Seçmeli Eski Yunanca, Latince ve diğerleri	–
Fransa	<i>Alsacian/Almanca, Baskça, Breton, Katalanca, Korsikaca, Occitan, Mosellan, Creole, Tahitian, Melanesian dilleri (Ajié, Drehu, Nengone, Paici)</i>	Zorunlu 19 dilden 2'si: İngilizce, İspanyolca, Almanca, Arapça, Çince, İtalyanca, Portekizce, Rusça, Danca, Hollandaca, Yunanca, İbranice, Japonca, Norveççe, Lehce, İsveççe, Türkçe, Eski Yunanca ve Latince; diğer diller, yöresel diller seçmeli	Arapça, Hırvatça, İtalyanca, Portekizce, Sırpça, İspanyolca ve Türkçe
Frizlan	Frizce (sadece Frizlan'da)	Bkz. Hollanda	–
Galler	Galce	Zorunlu 14 yaşına kadar 1 dil, Fransızca, Almanca, İspanyolca	–
Hollanda	Frizce (sadece Frizlan'da)	Zorunlu İngilizce ayrıca ikinci kademe bir başka yabancı dil. Seçmeli Eski Yunanca, Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Latince, Rusça, İspanyolca.	Arapça, Türkçe
İskoçya	Keltçe	Seçmeli 1 Fransızca, Almanca ya da İspanyolca, İtalyanca ve Çince.	Çince, Rusça, Urduca
İsviçre	(diğer ulusal diller) Fransızca, Almanca, İtalyanca	Zorunlu (1–2) İngilizce, Yunanca, Latin, İspanyolca	Zürih'te: Arnavutça, Boşnakça, Çince, Hırvatça, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Kürtçe, Portekizce, Rusça, Sırpça, Slovence, İspanyolca, İsveççe, Türkçe Cenevre'de: Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, Türkçe

Ülke/Bölge	(Çoğunlukla) Yöresel/Azınlık	(Çoğunlukla) Yabancı diller	(Çoğunlukla) Göçmen dilleri
İtalya	Arnavutça, Katalanca, Hırvatça, Franco-Provençal, Fransızca, Friulian, Almanca, Yunanca, Ladin, Occitan, Sardinca, Slovence	Zorunlu İngilizce ve bir başka yabancı dil	–
Kuzey İrlanda	İrlanda dili	Zorunlu 14 yaşına kadar 1 dil, genellikle Fransızca, Almanca veya İspanyolca	–
Litvanya	Rusça, Lehce, İbranice, Belarusça	Zorunlu (biri) İngilizce, Fransızca, Almanca Seçmeli diğer diller	–
Macaristan	Romanca, Boyash	Zorunlu (listeden 1–2) Çince, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca, <i>Latinca</i>	–
Polonya	–	Zorunlu (listeden 2) İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca	–
Portekiz	Mirandese	Zorunlu (listeden 2) İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, <i>Latinca</i> , <i>Yunanca</i>	–
Romanya	Bulgarca, Hırvatça, Macarca, İtalyanca, Lehce, Romanca, Rusça-Lipovan, Slovakça, Sırpça, Türkçe, Ukraynaca	Zorunlu (listeden 2) İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Portekizce, <i>Rusça</i> , İspanyolca	–
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	Valencian yalnız Valencia’da	Zorunlu (listeden 1) İngilizce, Fransızca, Almanca	–
Ukrayna	Belarusça, Bulgarca, Kırım Tatarca, Gagauzca, Almanca, Yunanca, İbranice, Macarca, Moldova, Lehce, Rumence, Rusça, Slovakça	Zorunlu (listeden 1–2) İngilizce, Fransızca, Almanca veya İspanyolca okula bağlı olarak Seçmeli : Ermenice, Çek dili, Korece, Türkçe, Vietnamca: okul saatleri dışında	–
Yunanistan	–	Zorunlu İngilizce Seçmeli Fransızca, Almanca	–

Her ne kadar İspanyolca ve İtalyanca gibi Avrupa dilleri de yaygın olsa da orta dereceli okullarda en çok okutulan yabancı diller İngilizce, Almanca ve Fransızca’dır. Arapça, Hırvatça, Lehce, Rusça ve Türkçe gibi göçmen dilleri de okullarda seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Arapça ve Türkçe seçmeli ders olarak Fransa ve Hollanda’da sınav dersleri olarak sağlam bir statüye sahiptir. Fransa en geniş yelpazede en fazla dilin öğrenilme olanağını sunan ülke olarak görünmektedir. Öğrenciler hem modern Avrupa dillerini hem de Japonca ve Çince gibi popüler Asya dillerini seçmeli ders olarak öğrenme imkanına sahiptirler. Ayrıca yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dillerini seçmeleri de mümkün olmaktadır. Avusturya ve Hollanda da geniş bir yelpazede çok sayıda dil sunmaktadır. Doğu Avrupa ülkelerinde Rusça yaygın olarak öğretilmektedir. Bu bazen yöresel/azınlık dili olarak bazen de yabancı dil olarak gerçekleşmektedir. İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler’de Fransızca, Almanca ve İspanyolca en çok seçilen yabancı dil dersleridir. Göçmen dilleri okullarda sunulsa da daha çok tamamlayıcı eğitim olarak bilinen hafta sonu ve okul saatleri dışında öğretilmektedir.

Orta dereceli okul öğretmenlerinin donanımı

Beklenildiği üzere öğretmenlerin eğitim ve donanımlarına ilişkin olarak orta dereceli okulların ilköğretim okullarına kıyasla çok daha somut ve belirgin koşulları bulunmaktadır. Araştırmacılarımıza aşağıdaki soruları yönelttik:

- Öğretmen nitelikleri
- Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim olanakları
- Yabancı dil öğretmenlerinin değişim programlarına katılımları
- Öğretmenlik yapabilmek için belli bir dil seviyesi koşulu
- Öğretmenlerin mesleğe girişini artırmak için alınması gereken önlemler

Tablo 28’de dört dil grubunun öğretmenleriyle ilgili olarak alınan sonuçların dağılımı sunulmaktadır. Akılda bulundurulması gereken bir konu tüm ülkelerde her tür dilin öğretildiği için o alanda göçmen dilleri sadece sekiz ülkede öğretildiği için o alanda alınan düşük puanlar bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Tablo 28: 24 ülke/bölgenin orta dereceli okullarında görev yapan öğretmenlerin yetiştirilmesi ve mesleki nitelikleri

Boyut	Yanıtlar	UD	Y/A	YD	GD	Yanıtlar	UD	Y/A	YD	GD	Yanıtlar	UD	Y/A	YD	GD
Öğretmen nitelikleri	Branşı dil olan öğretmenler	23	16	22	3	Sınıf öğretmenleri	1	3	2	3	Belirtilmemiş	0	5	0	18
Hizmet öncesi eğitim	Konuya özel	22	17	22	3	Genel	2	2	2	2	Yok	0	5	0	19
Hizmet içi eğitim	Konuya özel	19	14	20	3	Genel	5	5	4	5	Yok	0	5	0	16
İstenilen dil seviyesi	AOÖÇ ile bağlantılı	4	U.D.	8	U.D.	Ulusal veya bölgesel ölçütler	13	U.D.	13	U.D.	Yok	7	U.D.	4	U.D.
Öğretmen artırma önlemleri	Yapısal önlemler	7	8	10	1	İlanlar yoluyla işe alma	2	0	1	1	Yok	15	16	13	22
Öğretmen değişim hareketliliği	Eğitimin bir parçası	U.D.	U.D.	2	U.D.	Yapısal değil – maddi destek	U.D.	U.D.	17	U.D.	Yok	U.D.	U.D.	5	U.D.

U.D.: uygulama dışı

24 ülkenin 23'ünde ulusal dilde destek eğitimi tam donanımlı öğretmenler tarafından verilmektedir. Sadece Estonya'da bu eğitim sınıf öğretmenleri tarafından sağlanmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim ülkelerin büyük çoğunluğunda sağlanmaktadır. Anadili ulusal dil olmayan öğretmenlerin ulusal dilde belli bir seviyeye ulaşmış olması koşulu 17 ülkede vardır. Ancak sadece dört ülke bu seviyenin ne olduğunu AOÖÇ düzeylerine göre belirlemektedir: Bask Bölgesi (B2), Estonya (C1), İtalya (C2), ve İsviçre (Zürih ve Ticino- C2). Yedi ülkede herhangi bir seviye belirtilmemiştir.

Yabancı dil öğretmenleri genellikle tüm ülkelerde gerekli formasyona sahip donanımlı öğretmenlerden oluşurken sadece Estonya ve Kuzey İrlanda'da branşı yabancı dil öğretimi olmayan sınıf öğretmenleri bu eğitimi vermektedir. İtalya ve Yunanistan hizmet öncesi eğitimin yabancı dil öğretimine yönelik olmaktan çok genel konuları kapsadığını rapor etmektedir. Öğretmenlerin değişim hareketliliği konusunda orta dereceli okulların ilköğretim okullarına göre daha yapısal uygulamalara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hem Avusturya hem de Katalonya yabancı dil öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet için eğitimleri esnasında öğrettikleri dilin konuşulduğu bir ülkede bir akademik dönem geçirdiklerini bildirmişlerdir. 17 ülke değişim programları kapsamında yurt dışına gitmek isteyen öğretmenleri maddi olarak desteklerken Estonya, Fransa, İtalya, Portekiz, ve Romanya değişim programlarını daha az desteklemektedirler. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tavsiyeleri doğrultusunda yabancı dil öğretmenlerinin öğrettikleri dilde belli bir seviyeye sahip olmaları gerekmektedir. Bu tavsiye doğrultusunda araştırmaya katılan sekiz ülkenin *Avrupa Ortak Çerçeve ve Ölçütleri*'ne uygun olarak yabancı dil öğretmenlerinden bekledikleri dil seviyesi Tablo 29'da sunulmaktadır.

Tablo 29: Sekiz ülke/bölgede yabancı dil öğretmenlerinden beklenen dil beceri seviyeleri

Ülke/Bölge	Orta dereceli okullarda yabancı dil öğretmenlerinden beklenen dil beceri seviyeleri
Avusturya	C1
Bask Bölgesi	B2
Bulgaristan	B2–C1
Estonya	C1
İsviçre	Zürih Kantonu: C2
Katalonya	C1–C2
Macaristan	C1
Romanya	C1

Genellikle en yaygın olarak istenen seviyenin C1 olduğu görülmektedir ancak Katalonya ve İsviçre'de (Zürih) dil seviyesi talebinin daha yüksek olduğu istenen C2 seviyesinden anlaşılmaktadır.

Frizlan dışındaki bölge ve ülkelerde yöresel/azınlık dilleri için gerekli formasyona sahip donanımlı öğretmenlerin olduğu anlaşılmaktadır. Frizlan'da genel formasyona sahip sınıf öğretmenleri Frizce derslerini vermektedirler.

Sadece Avusturya, Danimarka ve Hollanda'da dil öğretmeni olarak yetiştirilmiş öğretmenler göçmen dillerinde eğitim vermektedir. Ancak Estonya, Fransa ve İsviçre'de genel eğitim almış sınıf öğretmenleri bu eğitimi yürütmektedir.

İlköğretimde olduğu gibi birkaç ülkenin orta dereceli okullarında öğretmen açığı vardır ve öğretmen istihdamını artırmak için özel önlemler alınmaktadır. Uygun diplomaya sahip profesyonel insanların öğretmen olabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Öğretmen istihdamı için özel kampanya yürüten ülke ve bölgeler Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30: Öğretmen açığını kapatmak için özel istihdam programı olan ülkeler

Ulusal dil öğretmenleri	Yabancı dil öğretmenleri	Yöresel/Azınlık dilleri öğretmenleri	Göçmen dilleri öğretmenleri
Bask Bölgesi	Bask Bölgesi	Bask Bölgesi	İngiltere
İngiltere	Bulgaristan	Frizlan	İskoçya
Estonya	İngiltere	Kuzey İrlanda	
Frizlan	Frizlan	Romanya	
Hollanda	Macaristan	İskoçya	
Kuzey İrlanda	Litvanya	İspanya	
Romanya	Hollanda	İsviçre	
İskoçya	Romanya	Galler	
İsviçre	İskoçya		
	İsviçre		
	Galler		

Sadece İskoçya'nın her dört dil kategorisinde de aktif olarak öğretmen istihdam etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Bask Bölgesi, İngiltere, Romanya ve İsviçre'nin üç kategoride öğretmen istihdamına çalıştığı görülmektedir.

2.5 Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim arasındaki kesitsel görünüm

Bu bölümde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi belgelerinde de öne çıkan üç önemli konu doğrultusunda kesitler arası bir analiz sunulacaktır:

- İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi (İBDÖ)
- Yabancı dil öğretmen hareketliliği
- Okullarda çokdilliliğin ve çoğuldilliliğin tanınması

İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi (İBDÖ)

İBDÖ uygulamasında fen bilgisi veya coğrafya gibi dersler bir yabancı dilde öğretilir böylece öğrencilerin iletişimsel becerilerini çok daha iyi geliştireceğine inanılır. İlköğretimdeki ve ortaöğretimdeki uygulamalar kapsamında İBDÖ uygulamasını daha önce ele almıştık. Tablo 31 yoluyla her iki okul türünde farklı dillerde İBDÖ uygulaması yapan ülkeler sunulmaktadır.

Tablo 31: İlköğretim ve Ortaöğretimde İBDÖ uygulaması yapan ülke/bölgeler

Uygulama	İlköğretim			Ortaöğretim		
	YD (23)	Y/A (22)	GD (5)	YD (24)	Y/A (19)	GD (8)
Yaygın	1	12	1	1	10	1
Bölgesel	13	6	3	14	8	2
Mevcut değil	9	4	1	9	1	5

Beklenildiği üzere *İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi* uygulaması daha çok yöresel/azınlık dillerinde yaygın çünkü genellikle bu diller çocukların evlerinde kullandıkları diller olduğu için iletişim sağlamak daha kolay olmaktadır. Yabancı dil derslerinde öğrencilerin bu dillerdeki becerileri daha kısıtlı olduğu için İBDÖ uygulamasını yabancı dillerle yapmak daha zor olmaktadır. Sadece İspanya ilköğretim düzeyinde ve Fransa ortaöğretim düzeyinde bu uygulamayı yaygın olarak yapmaktadır. Her şeye karşın ilköğretim okullarında 13 ülkenin ve orta dereceli okullarda 14 ülkenin bu uygulamayı yapıyor olması model uygulamalar açısından iyi bir örnektir. Bu konu üzerine öğretmenlerin gelişimleri ve kullanılan malzemeler konusunda daha fazla araştırma faydalı olacaktır. Göçmen dillerini öğreten çok az ülke arasında yine sadece İspanya ilköğretim düzeyinde göçmen dillerinde İBDÖ uygulaması yaparken Fransa orta dereceli okullarda bu uygulamayı yapmaktadır. Bu durum bu iki ülkenin İBDÖ uygulaması alanında deneyim kazandığını göstermektedir.

Yabancı dil öğretmenlerinin hareketliliği

Avrupa Komisyonu *Lifelong Learning Programme – Yaşam Boyu Öğrenme Programı* ile öğretmenlerin başka ülkelere değişim programları kapsamında gitmesini teşvik etmektedir. Araştırmamız katılan ülkelerin öğretmenlerinin dillerini öğrettikleri ülkelere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim kapsamında gitmek için ne kadar desteklendiklerini sorduk:

- Bu tür programların uygulanıp, öğretmenlerin diğer ülkelerde bir dönem geçirmelerinin mümkün olup olmadığı
- Bu tür programların uygulanmayıp, talep eden öğretmenlere maddi destek sağlanıp sağlanmadığı
- Herhangi bir programa ve desteğe sahip olup olmadıkları

Bu sorulara verilen yanıtların dökümü ülkelere göre Tablo 32'de sunulmaktadır.

Tablo 32: 24 ülke/bölgede ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki yabancı dil öğretmenlerinin değişim programlarına katılımı

	İlköğretim	Ortaöğretim
Yapısal programlar mevcut – en az bir dönem yurt dışında geçiyor	Katalonya, İsviçre	Avusturya, Katalonya, İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla), İsviçre
Öğretmenlerin bireysel girişimleri destekleniyor	Avusturya, Bask Bölgesi, Bosna Hersek, Danimarka, İngiltere, Estonya, Yunanistan, Macaristan, Litvanya, Polonya, İskoçya, İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla), Ukrayna	Bask Bölgesi, Bosna Hersek, Bulgaristan, Danimarka, Frizlan, Galler, İngiltere, Macaristan, Litvanya, Hollanda, Kuzey İrlanda, Polonya, İskoçya, Ukrayna, Yunanistan,
Hiçbir destek ve uygulama yok	Bulgaristan, Fransa, Frizlan, İtalya, Hollanda, Kuzey İrlanda, Portekiz, Romanya, Galler	Estonya, Fransa, İtalya, Portekiz, Romanya

Katalonya ve İsviçre hem ilköğretim hem de orta dereceli okul öğretmenlerinin değişim programlarına katılımını yapısal programlarla desteklemektedir. Araştırmaya katılan ülkelerin yarısı öğretmenlerden talep geldiğinde maddi destek sağlamaktadır. Şaşırtıcı bir şekilde oldukça fazla sayıda ülke/bölge öğretmen değişim programlarını her iki okul düzeyinde de desteklememektedir. Bu durumun olası nedenlerini saptamak için araştırma yapılması gerekmektedir.

Okullarda çokdilliliğin ve çoğuldilliliğin tanınması

Çokdilli ve kültürlü eğitimin organizasyonu ve öğretmenlerin dilsel ve kültürel olarak heterojen bir yapıya sahip olan günümüzün sınıflarına hazırlanması Avrupa eğitim kurumlarının önündeki en büyük engellerden birisidir. Avrupa'daki çokdilli öğrenci kitlesini gözeterek Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi belgelerinde öğrencilerin çokdilli dil repertuarlarının eğitim öğretim faaliyetlerindeki yeri ve önemine dikkat çekilmekte ve öğretmenlerin sınıflarındaki bu durumdan faydalanmaları ve eğitimlerini geliştirmeleri için yapılması gereken etkinliklere işaret edilmektedir. Bunun ne oranda gerçekleşebileceğini kestirmek zordur dolayısıyla bu konu başlı başına bir araştırma konusudur. Ancak durum tespiti yapabilmek için araştırmacılarımıza çokdilli yaklaşımların ne oranda uygulandığını sorduk ve sonuçlar Tablo 33'te sunulmaktadır.

Tablo 33: 24 ülke/bölgede okul öncesi, ilköğretim ve orta dereceli okullarda çokdilliliğin ve çoğuldilliliğin tanınması

Tanıma düzeyi	Tutarlı ve bütüncül yaklaşım			Gayri-resmi yaklaşım (yapısal olmayan)			Uygulamada yeri yok		
	OÖE	İÖ	OÖ	OÖE	İÖ	OÖ	OÖE	İÖ	OÖ
Öğrencilerin çokdilli repertuarının kabul görmesi	8	11	9	15	11	11	1	2	4
Tüm dillere değer veren öğretmen eğitimi	7	8	4	14	12	16	3	4	4

*OÖE= okul öncesi eğitim, İÖ= ilköğretim, OÖ= ortaöğretim

Araştırmaya katılan ülkelerin çoğu toplumsal çokdilliliğin ve öğrencilerin dilsel repertuarlarının eğitimin her seviyesinde göz önünde bulundurulduğunu belirtmektedirler. Her ne kadar öğretmen yetiştirme programlarında özellikle de orta dereceli okullara yönelik öğretmenlerin yetiştirilmesinde bu konu yapısal bir şekilde ele alınmasa da eğitim çevreleri konunun farkındalar. Her üç okul türünde de konuya tutarlı ve bütüncül bir açıdan yaklaşan ülke/bölgeler Romanya, İspanya, ve Galler'dir. Diğer taraftan Bosna Hersek, İngiltere, Fransa ve İskoçya'nın okul öncesi ve ilköğretim okul öğretmenleri arasındaki duyarlılık orta dereceli okullara göre daha yüksekken Hollanda ve İsviçre'de tam tersi bir durum söz konusudur.

2.6 İleri ve yüksek eğitimde diller

Yetişkinler eğitiminde diller

Daha yaygın ismiyle Mesleki Eğitim – Vocational Education and Training – olarak bilinen ileri yetişkinler eğitimi Avrupa Komisyonunun ve Avrupa Birliği'nin çok önem verdiği alanlardan birisidir. AB ve AK 2002 yılında üzerinde anlaşıkları Coopenhagen Process ve Avrupa Birliği Konseyi'nin 2008 yılındaki tebliği ile yaşam boyu öğrenmenin önemi vurgulanmış ve yetişkinler eğitimi kapsamında daha fazla fırsatlar ve dil öğrenme imkanları yaratılması kararlaştırılmıştır. İşe-özel dil öğrenme imkanları sağlamak için Avrupa Birliği'nin yapısal fonlarından bütçe ayrılmıştır.

Avrupa Komisyonunun 2010 yılında yayınladığı *A new impetus for European cooperation in Vocational Education and Training to support the Europe 2020 strategy – Avrupa 2020 stratejisini desteklemek için Mesleki Eğitim konusunda Avrupa işbirliği için yeni bir girişim* – belge ile mesleki eğitimde kurumsal hareketlilik konusunda yeni bir yaklaşım çağrısında bulunmuştur. Mesleki eğitime devam edenlerin başka ülkelere giderek aynı zamanda

o ülkenin dilini de öğrenmesini tavsiye etmiştir. Özellikle bankacılık, turizm ve uluslararası ticaret konusunda eğitim alanların başka ülkelere giderek bu dallarda staj yapmalarının önemi vurgulanmıştır. Eşit öneme sahip bir diğer konu ise mesleki eğitim kurumlarına devam eden işsizler ve yeni gelen göçmenlerin çoğunlukta olması ulusal dilin öğrenimini de önemli kılmaktadır. Avrupa Konseyi'nin 1998 yılındaki 98 (6) sayılı Tavsiyesi mesleki dil öğrenimine yönelik dil kurslarının önemine işaret ederken kurumların genel kurslardan ziyade özel dil kurslarının önemine ve öğrencilerin uluslararası projeler yoluyla iş hayatına hazırlanmasına dikkat çekmektedir.

Dil Zengini Avrupa projesinin amacı Avrupa genelinde Mesleki Eğitim kurumlarında verilen dil derslerinin ve programların çeşitliliği hakkında bilgi edinmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için araştırmacılarımız alanında en büyük olan eğitim kurumlarından birinci elden veri topladılar. Toplam olarak 69 Mesleki Eğitim Kurumu hedeflenmiş 67'si çalışmaya katılmıştır (ayrıntılar için bakınız Kısım 1.5'te Tablo 4).

Ulusal dil eğitimi için Ek Destek

Ulusal dilin öğrenilmesinde kursiyerlere verilen desteğin düzeyini öğrenmek için araştırmacılarımıza aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Hedef kitlenin çeşitliliği
- Kursiyerlere verilen programların çeşitliliği
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- İşle ilgili becerilerin desteklenmesi ve genel beceri artırımı
- Ne tür finansal destekten faydalanıldığı
- Staj imkanlarının durumu
- AB kapsamında geliştirilen araçlardan faydalanılma oranı

Sonuçlar Tablo 34'te sunulmaktadır.

Tablo 34: Mesleki Eğitim kurumlarında (Sayı = 69) ulusal dil destek programları

Kriter	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı	Yanıtlar	Sayı
Hedef kitle	tüm öğrenciler	37	sınırlı	9	destek yok	23
Programların çeşitliliği	geniş yelpaze	30	sınırlı	24	mevcut değil	15
Müfredat	tutarlı ve belirgin	43	genel	8	belirsiz	18
Ders türleri	mesleki ve genel dersler	34	sadece genel dersler	13	sadece mesleki eğitim	7
Devlet desteğinin oranı	tamamen	39	kısmen	10	hiç	19
Şirketlerde staj dönemleri	eğitimin bir parçası	13	seçmeli	3	yok	53
AB enstrümanlarının kullanımı	evet	0			hayır	69

Derlenen bilgiye göre 69 Mesleki Eğitim kurumunun 30'unda ulusal dil öğrenimine destek için sunulan programların çeşitliliği oldukça fazladır. Başlangıç düzeyinde temel beceri kurslarından çok ileri düzeyde dil kurslarına kadar farklı programlar sunulmaktadır. 24 kurum çok sınırlı sayıda program sunarken 15 kurumda bu tür bir destek söz konusu değildir. Kurumların büyük çoğunluğunda tutarlı ve belirgin bir müfredat kullanılırken 34 kurum hem mesleki hem de genel dil kursları sunmaktadır. 39 kurumda sunulan programların tamamı devlet tarafından finanse edilirken 10 kurumun kısmi finansmanı sağlanmaktadır. Staj olanakları ve iş deneyimi AB dökümanlarında ısrarla tavsiye edilmesine rağmen 69 kurumun sadece 13'ünde işyerleriyle işbirliği sağlanarak staj imkanı verilmektedir. Kurumların hiçbirisinde Avrupa Birliği'nin *European Credit System (Avrupa Kredi Sistemi)* veya *Europass (Avrupa pasaportu)* gibi kredi sistemleri kullanılmamaktadır. Muhtemelen bu enstrümanlar ankete katılan kurumlar tarafından da bilinmiyorlar.

Mesleki Eğitimde Ulusal dil dışındaki diller

Mesleki eğitim kurumlarındaki yabancı dil, yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dillerini öğrenme imkanlarını araştırmak için araştırmacılarımız aşağıdaki soruları yönelttiler:

- Verilen dil derslerinin sayısı
- Ne tür programların olduğu
- Müfredatın ne oranda açık ve belirgin hedeflere sahip olduğu
- Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi kapsamında ulaşılması gereken hedeflerin olup olmadığı
- Devlet finansmanının ne oranda olduğu

Tablo 35: Mesleki Eğitim okullarında yabancı (YD), yöresel/azınlık (Y/AD) ve göçmen dillerinde (GD) derslerin organizasyonu (Sayı=69)

Kriter	Yanıtlar	YD	Y/AD	GD	Yanıtlar	YD	Y/AD	GD	Yanıtlar	YD	Y/AD	GD
Sunulan dil sayısı	>4 dil	15	0	1	3-4 dil	22	3	1	1-2 dil	25	22	2
Program çeşitliliği	zengin çeşitlilik	41	17	2	sınırlı	18	7	2	belirtilmemiş	10	45	65
Müfredat	tutarlı ve belirgin	50	18	1	genel	11	5	3	belirsiz	8	46	65
AOÖÇ ile uyum	tamamen uyumlu	26	U.D.	U.D.	ulusal ölçütler	27	U.D.	U.D.	belirtilmemiş	16	U.D.	U.D.
Derslerin maddi bedeli	ücretsiz	38	13	1	kısmen	22	11	1	ücretli	9	45	67

Diğer eğitim sektörlerindeki resme benzer bir şekilde Mesleki Eğitim kurumlarında sunulan dil dersleri arasında yabancı diller en çok desteği alırken ikinci grup yöresel/azınlık dilleri olmakta ve en az destek ise göçmen dillerine verilmektedir.

69 kurumun 62'si yabancı dil eğitimi verirken bu kurumların 15'inde 4'ten fazla yabancı dil öğrenme imkanı sunulmaktadır. 22 kurum 3-4 dilde ders verirken 25 kurum 1-2 dilde ders vermektedir. 41 kurum zengin çeşitlilik içeren programlar sunarken 22 kurum daha sınırlı bir program sunmaktadır. Kurumların 50'si çok tutarlı ve belirgin bir müfredata sahip olduklarını belirtirken 26 kurum AOÖÇ ile uyumlu uygulamalar yapmaktadır. 38 kurumda öğrenciler dersler için ücret ödemezken 22 kurumda masrafların bir kısmı

kursiyerler tarafından karşılanmaktadır. Bu durum yöresel/azınlık dillerinin konumu ile çelişmektedir. 24 kurum Y/A dillerinde eğitim verdiğini belirtirken bu kurumların sadece 13'ünde masrafların tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır. Her üç Mesleki Eğitim kurumunda da yöresel/azınlık dilleri sunulan ülke ve bölgeler Bask Bölgesi, Katalonya, Macaristan, Kuzey İrlanda ve Galler'dir. Bosna Hersek ve İsviçre'de ise ulusal dillerin tamamı her üç kurumda da öğretilmektedir. Göçmen dilleri ise sadece Avusturya, İngiltere, İtalya ve Galler'deki birer kurumda öğretilmektedir.

Tablo 36. 69 Mesleki Eğitim kurumunun 67'sinde verilen yöresel/azınlık dilleri, yabancı diller ve göçmen dilleriyle ilgili kesitsel bir görünüm sunmaktadır.

Tablo 36: Mesleki Eğitim kurumlarında verilen yöresel/azınlık dilleri, yabancı diller ve göçmen dillerinin ülkelere göre dağılımı

Ülke/Bölge	Yöresel/Azınlık dilleri	Yabancı diller	Göçmen dilleri
Avusturya	–	Arapça, Çince, Çek dili, Hollandaca (sadece web üzerinden), İngilizce, Fransızca, Almanca, Macarca, İtalyanca, Japonca, Lehce, Rumence, Rusça, Slovakça, Slovence, İspanyolca	Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Türkçe
Bask Bölgesi	Baskça	İngilizce, Fransızca	–
Bosna Hersek	Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça, (diğer ulusal diller olarak)	Arapça, Çek dili, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Latince, Farsça, Rusça, Türkçe	–
Bulgaristan	–	Hırvatça, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rumence, Rusça, İspanyolca Türkçe	–
Danimarka	–	İngilizce (İBDÖ), Fransızca, Almanca, İspanyolca	–
Estonya	–	İngilizce, Fransızca, Fince, Almanca, Rusça	–
Fransa	Korsikaca	Arapça, Çince, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça	–
Galler	Galce	Çince, Fransızca, Almanca, Yunanca, İtalyanca, İspanyolca	Arapça
Hollanda	–	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca	–
İngiltere	–	Fransızca, Almanca, Yunanca, İtalyanca, Japonca, Portekizce, Rusça, İspanyolca	Arapça, Çince, Türkçe, Urduca
İskoçya	–	Fransızca, Almanca, İtalyanca, Lehce, İspanyolca	–
İspanya	–	İngilizce, Fransızca	–
İsviçre	Fransızca, Almanca, İtalyanca (diğer ulusal diller olarak)	İngilizce, İspanyolca	–
İtalya	Slovence	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca	Arapça
Katalonya	Katalanca	İngilizce, Fransızca, Almanca	–
Kuzey İrlanda	İrlanda dili, Ulster Keltçe	Fransızca, Almanca, Yunanca, İtalyanca, Japonca, Lehce, Portekizce, Rusça, İspanyolca	Arapça, Türkçe, Çince
Litvanya	Lehce, Rusça	İngilizce, Fransızca, Almanca	–
Macaristan	Almanca	İngilizce	–
Polonya	–	İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça	–
Portekiz	Mirandese	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca	–
Romanya	Macarca, Romanca	İngilizce, Fransızca, Almanca	–
Ukrayna	Rusça ve Ukraynaca	İngilizce, Fransızca, Almanca	–
Yunanistan	–	İngilizce	–

Beklenildiği gibi İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca en yaygın olarak öğretilen yabancı diller iken Rusça hem yöresel/azınlık dili olarak hem de bazı ülkelerde göçmen dili olarak öğretilmektedir. Arapça da birkaç Mesleki Eğitim okulunda öğretilmektedir. Tahmin edildiği gibi yerel/azınlık dillerinin en yaygın olarak öğretildiği diller birden fazla ulusal dili olan ülkelerdir. Büyük olasılıkla Baskça, Katalanca, İrlanda dili, Ulster Keltçesi ve Galce gibi diller mesleki eğitim kurumlarında hem eğitim dilidir hem de ders olarak okutuluyordur.

Yükseköğretimde diller

Hem Avrupa Birliği hem de Avrupa Konseyi belgeleri her türlü eğitim kurumunda dilsel çoğulculuğun ve çokdilli becerilerin geliştirilmesini vurgulamaktadır. Üniversite düzeyinde bu konu daha da önem kazanmaktadır çünkü insanların kariyerlerine başlamadan önceki son aşama üniversitedir. Üniversite mezunları büyük olasılıkla işleri esnasında seyahat etmek ve diğer dilleri konuşan insanlarla irtibat kurmak zorunda kalırlar. Onların işlerini başarılı bir şekilde yürütmeleri için hem dil becerilerini geliştirmeleri hem de alanlarına ilişkin bilgi ve donanımı edinmeleri çok önem kazanmaktadır. Avrupa genelinde bazı üniversiteler dil becerilerini üniversiteye girmek için bir koşul olarak koyarken diğer üniversiteler de haftanın belli saatlerini dil öğretimine tahsis etmektedirler.

Avrupa Konseyi'nin 1998 CoE 98 (6) sayılı Tavsiye kararı diğer diller ve kültürlerle birinci elden deneyim sahibi olmak ve kurumlar arasında bağlantı ve işbirliğini geliştirilmesini desteklemektedir. Yüksek öğrenim *Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi*'nde de içerilmiştir ve dileyen öğrencilere yüksek öğrenim kurumları yöresel/azınlık dillerinde ders vermek zorundadırlar. Yabancı diller için yüksek öğrenim kurumları eğitim programlarını geliştirirken AOÖÇ düzeylerini ve hedeflerini özellikle sınavlarda temel çerçeve olarak kullanmalıdır.

Avrupa Birliği belgeleri Yüksek Öğretimde de dil eğitiminin çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi için eşit derecede önemlidir. AB Konsey kararları (2011) Üye Devletlerin Barcelona hedeflerini gerçekleştirmelerini ve eğitim kurumlarında – genel eğitim, mesleki eğitim, yüksek öğrenim ve yaşam boyu öğrenim kurumlarında – dil öğretimini desteklemelerini önermiştir. 2008 Konsey kararları da benzer tavsiyelerde bulunmuş ve değişim programlarının artırılmasını ve üniversitelerin tüm öğrencileri dil eğitimine tabii tutmasını önermiştir.

Yukarıdaki konular doğrultusunda araştırmacılarımıza üç üniversitenin yönetici/temsilcisi ile yapacakları mülakatlarda aşağıdaki konulara ilişkin sorular yöneltmelerini istedik:

- Eğitimde kullanılan öğretim dili
- Web sitelerinin hangi dillerde sunulduğu
- Ulusal dilde ek destek için hedef gruplar
- Öğrencilere sağlanan dil dersleri
- Program geliştirme ve sınavlarda AOÖÇ'nin ne oranda referans noktası olarak kullanıldığı
- Anadili ulusal dil olmayan öğrencilerin üniversiteye kaydı
- Anadili ulusal dil olmayan öğrencilerin hareketliliği
- Anadili ulusal dil olan öğrencilerin hareketliliği

Çalışmaya katılan 65 devlet üniversitesinde yukarıdaki konulara ilişkin veri toplanması gerçekleşti ve sonuçlar Tablo 37'de sunulmaktadır.

Tablo 37: 65 devlet üniversitesinde çokdillilik uygulamaları

Boyut	Ülke/bölge sayısı	Ülke/bölge sayısı	Ülke/bölge sayısı
Eğitim dil/leri	23 ulusal, yabancı, Y/A	31 ulusal ve yabancı	11 sadece ulusal dil
Websitesinde kullanılan diller	17 ulusal, yabancı, Y/A	38 Ulusal ve yabancı	10 sadece ulusal dil
Ulusal dilde ek destek için hedef gruplar	24 tüm öğrenciler	38 kısıtlı	3 hiç
Öğrencilere sağlanan dil dersleri	31 >4	10 3- 4	14 1- 2
Ulaşılması gereken seviye	34 AOÖÇ ile bağlantılı	22 sadece uluslararası	9 yok
Anadili ulusal dil olmayan öğrencilerin üniversiteye kaydı	33 uluslararası ve göçmen öğrenciler	31 sadece uluslararası	1 sadece anadili ulusal dil olan öğrenciler
Anadili ulusal dil olan öğrencilerin hareketliliği	10 zorunlu	51 tercihli	4 sağlanmıyor
Anadili ulusal dil olmayan öğrencilerin hareketliliği	1 zorunlu	60 tercihli	4 sağlanmıyor

Beklenildiği gibi araştırmaya katılan bütün Avrupa üniversitelerinde eğitim başlıca ulusal dilde yapılmaktadır çünkü öğrencilerin büyük çoğunluğunun anadilidir ve ülkenin resmi dilidir. Ancak, kurumların bir çoğunda başka diller de kullanılmaktadır. Küreselleşen ekonomi ve eğitim sistemlerinin etkisinin bu dillerin eğitim kurumlarındaki işlevleri ve dağılımlarıyla ilgili olarak daha fazla araştırma yapılması gereklidir. Öğrencilerin ve öğretim üyelerinin uluslararası hareketliliği ve üniversitelerin uluslararası öğrencileri kurumlarına celbetme istekleri İngilizcenin eğitim dili olarak daha fazla yaygınlaşmasına neden olmaktadır; ayrıca ders kitaplarının birçoğunun İngilizce dilinde yazılıyor olması da bu yaygınlaşmayı artırmaktadır.

Sadece ulusal dilin kullanıldığı 10 üniversite websitesi dışında 65 üniversitenin 55'inin web sitelerinin çokdillili olması çok cesaret verici bir durumdur. Bu durum büyük şehirlerdeki birçok Avrupa üniversitesinin çoğulculuğu benimseyerek farklı öğrencileri çekmek için ciddi bir gayret içinde olduklarının göstergesidir. Dil Zengini Avrupa projesi websiteslerinin tamamında kullanılan tüm dillerin dağılımını saptayamadığı için bu konuda daha derinlemesine bir araştırma yapılabilir.

Üniversite seviyesinde bile önemli olan bir konu daha başarılı olabilmeleri için ulusal dilde öğrencilere ek destek sağlanmasıdır. Ankete katılan 65 üniversitenin 24'ü tüm öğrencilere destek sağlarken 38 üniversite sadece anadili ulusal dil olmayan öğrencilere bu desteği sağlamaktadır. Bu da hizmetin düzeyinin oldukça iyi olduğunu göstermektedir.

Avrupa kurumlarının tavsiyeleriyle doğru orantılı olarak birçok üniversite anadili ulusal dil olmayan öğrencilere dil dersleri sağlamaktadır. Çok geniş bir yelpazede sunulan hizmet doğrultusunda 31 üniversite 4'ten fazla dil öğrenme imkanı sağlamaktadır. Sadece sekiz üniversite anadili ulusal dil olmayan öğrencilere ek dil öğrenme imkanı sağlamamaktadır. Üniversitelerin eğitim programları geliştirilirken ve sınavlar hazırlanırken AOÖÇ düzeylerinin üniversitelerin yarısında göz önünde bulunduruluyor olması çok iyi bir göstergedir. Elbette hangi dil dersinin ne kadar öğrenci tarafından takip edildiği bir başka derinlemesine araştırılması gereken konudur.

Avrupa üniversiteleri değişim programları kapsamında öğrenci hareketliliğini maddi olarak desteklemektedir ancak araştırmaya katılan üniversitelerden sadece 10'u değişim programlarını zorunlu kılmaktadır; büyük çoğunluk ise sadece 'cesaretlendirmektedir'. Beklenildiği gibi, bir üniversite dışında, anadili ulusal dil olmayan öğrenciler için değişim programları zorunlu değil sadece isteğe bağlıdır. Avrupa Komisyonu Erasmus programı kapsamındaki öğrenci hareketliliğiyle ilgili istatistiksel bilgiler yayınlanmaktadır. İlgili rakamlar ve hareketliliğin boyutu ile ilgili bilgi edinmek isteyenler http://ec.europa.eu/education/erasmus/statistics_en.htm adresinden bilgi edinebilirler.

2.7 Görsel-ışitsel medya ve basında diller

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi belgelerinde görsel-ışitsel medya ve basında çokdilli politika ve uygulamaların nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşler oldukça belirgindir. Avrupa Komisyonunun 2008 tarihli bildirisini çok sayıda dil konuşamayan insanlara yönelik olarak medya, yeni teknolojiler ve çeviri yoluyla sağlanması gereken hizmetleri vurguladı:

Medya alt yazılı filmler ve eğitici-eğlence programları kanalıyla dil öğrenmenin çok önemli bir kaynağı olabilir.

Bu bildiri yoluyla Üye Devletler alt yazı geleneğinin yaygınlaşmasını ve kültürel ürünlerin dolaşımını desteklemeye davet etmişlerdir. Avrupa Parlamentosu'nun 2009 yılındaki kararı da televizyon programlarında alt yazı kullanımını desteklemiştir. Çokdillilik Yüksek Kurulu (The High Level Group on Multilingualism) raporunun bir kısmını bu konu üzerine yazarak medyanın insanların dillere ve kültürlerine yönelik tutumlarını ekilemede ne kadar önemli bir rol oynadığına ve seslendirme yerine alt yazı kullanmanın önemine dikkat çekmiştir:

Genelde seslendirme yapan televizyon şirketlerinin hem alt yazılı hem de seslendirmeli programlar sunmaya özendirilerek izleyicilerine seçim hakkı vermeleri sağlanmalıdır.

Yöresel/azınlık dilleri açısından konuya bakınca Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi'nin 11'inci maddesi medya ile ilgilidir ve yöresel/azınlık dillerinde radyo ve televizyon kanallarının kurulmasını garanti altına alırken radyo, televizyon programlarının ve gazetelerin bu dillerde hazırlanmasını desteklemektedir. Ayrıca komşu ülkelerde bu yayınların orijinal dilinde ve formatında özgürce izlenmesinin sağlanmasını şart koşmaktadır.

Dil Zengini Avrupa araştırmamızda yukarıda belirtilen anlaşma ve kılavuzları göz önünde bulundurarak araştırmacılarımızdan çalışmaya katılan şehirlerdeki durumla ilgili veri toplamalarını istedik. Araştırmada aşağıdaki boyutlar içerildi:

- Radyo ve televizyonlarda kullanılan dillerin çeşitliliği
- Sinema ve televizyonlarda alt yazı uygulamaları
- Bölge dışında yapılan yöresel/azınlık dillerindeki program yayınlarının alınması
- İşaret dillerinde hizmet sağlanması
- Merkezi tren istasyonlarında ve büfelerde mevcut olan gazetelerin dilsel çeşitliliği

Radyo ve televizyon programlarında kullanılan dillerin çeşitliliğini saptamak için araştırmacılarımızdan ülkede en çok satılan gazetelerdeki radyo-televizyonların yayın akışlarından farklı dillerdeki programları tespit etmelerini istedik. Bu yöntem temel olarak dilsel peyzaj (*linguistic landscaping*) olarak bilinen araştırma yöntemiyle aynıdır. Bu tür araştırmaların sınırlılıklarının bilincinde olarak büfelerde ve istasyonlarda belli bir gün ve zamanda var olan gazetelerdeki radyo-televizyon programlarından yola çıkarak mevcut duruma ilişkin bir fikir edinmek temel amaçtı. Araştırmacılarımızın raporlarından yola çıkarak birçok ülkede çokdilli radyo ve televizyon programlarının varlığından söz etmek mümkündür. Araştırmacılarımız Bosna Hersek, Polonya ve Yunanistan'da sadece ulusal dillerde var olan programları ve gazeteleri rapor ettiler. Diğer birçok ülke İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde radyo ve televizyon programları sunduklarını belirtti. Ulusal dilin yanı sıra İngilizce

Avusturya, Bask Bölgesi, Katalonya, Danimarka, Estonya, İtalya, Hollanda/Frizlan, Portekiz, İspanya, İsviçre ve Ukrayna'da en yaygın olarak kullanılan dil olarak ortaya çıkmaktadır. Almanca televizyon programları en yaygın olarak Katalonya, Danimarka, Estonya, Fransa, Macaristan, Hollanda/Frizlan ve Romanya'da kayıt altına alınmıştır. Fransızca ise Katalonya, Danimarka, Estonya, İngiltere ve Estonya'da listelenmiştir. Birkaç ülkede yöresel/azınlık dillerinde çok zengin sayıda televizyon programları kaydedilmiştir; örneğin, Bulgaristan Ermenice, İbranice, Romanca ve Türkçe dillerinde televizyon programları sunmaktadır. Yöresel/azınlık dillerindeki programlar açısından Fransa, Macaristan ve Romanya da benzer eğilimler göstermektedir. Katalonya, İngiltere, Hollanda ve İsviçre gibi bazı ülke/bölgelerde göçmen dillerindeki programlara da yer verilmektedir. Radyo programları televizyon programlarına benzer bir durum sergilemektedir. Bulgaristan, Fransa, Macaristan, İtalya, ve Litvanya gibi ülkelerde televizyon programlarına kıyasla radyo programlarındaki çeşitlilik çok daha fazla iken tam tersi bir durum Katalonya, Estonya ve Hollanda'da gözlenmektedir. Bosna Hersek, Danimarka, Estonya, Litvanya, Portekiz, İsviçre ve Galler yöresel/azınlık dillerindeki televizyon ve radyo programlarının başka ülkelerden izlenebileceğini belirtirken Fransa ve Katalonya bunun mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Diğer ülkelerin araştırmacıları bu tür yayınların başka ülkelerde bazen izlenebileceğini rapor etmişlerdir. Bu bulguların arka planındaki nedenlerin saptanması bir başka araştırma gerektirmektedir.

Media Consulting Group – Medya Danışmanlık Grubu'nun (2007) yaptığı araştırmaya göre Avrupa Birliği'nin tavsiyelerine uygun olarak alt yazı geleneği Avrupa ülkelerinde artarak yaygınlaşmaktadır. Ancak dublaj ve seslendirme birçok ülkede daha hala yaygın uygulamadır. Ülkeler genellikle alt yazı uygulayan ülkeler ve dublaj yapan ülkeler olmak üzere iki ana sınıfa ayrılabilir da gerçek durum bundan çok daha karmaşıktır. Dil Zengini Avrupa projesinin Tablo 38'de sunulan bulguları Avrupa genelinde yapılan diğer çalışmalarla uyum içindedir. Ülkelerin yarısı alt yazı uygularken diğer yarısı dublajı tercih etmektedir.

Table 38: Televizyon ve sinemada alt yazı ve dublaj

Ülke/ Bölge	Televizyon programları		Film/sinema	
	Dublaj	Alt yazılı	Dublaj	Alt yazılı
Avusturya	√		√	
Bask Bölgesi	√		√	
Bosna Hersek		√		√
Bulgaristan	√			√
Danimarka		√		√
Fransa	√			√
Frizlan		√		√
Galler		√		√
Hollanda		√		√
İtalya	√		√	
İngiltere		√		√
İskoçya		√		√
İspanya (Madrid, Valenica, Sevilla)	√		√	
İsviçre		√		√
Katalonya	√		√	
Kuzey İrlanda		√		√
Litvanya	√			√
Macaristan	√		√	
Polonya	√		√	
Portekiz		√		√
Romanya		√		√
Ukrayna		√	√	
Yunanistan		√		√
Galler		√		√

Hem televizyon programlarına hem de sinema filmlerine dublaj uygulayan ülkeler Avusturya, Katalonya, Macaristan, İtalya, Polonya ve İspanya'dır. Hem televizyon programlarına hem de sinema filmlerine alt yazı uygulaması yapan ülkeler ise Bosna Hersek, Danimarka, İngiltere, Estonya, Frizlan, Yunanistan, Hollanda, Kuzey İrlanda, Portekiz, Romanya, İskoçya, İsviçre ve Galler'dir. Diğer ülkeler ise karma bir yaklaşım sergilemektedirler.

Gazetelerdeki dilsel çeşitliliği tespit etmek için araştırmacılarımız ana tren istasyonlarına ve büfelere giderek mevcut gazetelerden yola çıkarak gazetelerin dilsel dağılımını tespit etmişlerdir. Tablo 39'da ulusal dil dışındaki dillerde büfelere satın alınabilen gazetelerin dağılımı sunulmaktadır.

Tablo 39: Şehirlerde satılan gazetelerin dillerine göre dağılımı (tüm ülkelerdeki ortalamalar alındıktan sonra ilk 20 sıraya giren gazete-dilleri sıralanmıştır)

Gazetenin dili	Sıklık
1. İngilizce	408
2. Almanca	270
3. Fransızca	181
4. Rusça	162
5. İtalyanca	127
6. Arapça	77
7. Türkçe	54
8. İspanyolca	51
9. Hollandaca	46
10. Arnavutça	40
11. Sırpça	36
12. Çince	27
13. Hırvatça	23
14. Bulgarca	12
15. Japonca	11
16. Lehçe	10
17. Yunanca	8
18. Boşnakça	7
19. Macarca	7
20. İsveççe	6

Genel olarak gazetelerin dil dağılımına bakıldığında İngilizcenin büyük arayla Almanca, Fransızca, Rusça ve İtalyancanın önünde yer aldığı görülmektedir. Gazetelerin dil dağılımına bakınca şöyle bir gözlem ortaya çıkmaktadır: a) uluslararası turizme, iş adamlarına ve seyahat edenlere yönelik gazeteler; bu kapsama giren diller İngilizce, Almanca, Fransızca, veya Japonca; b) göçmen gruplarına hitap eden dillerdeki gazeteler; örneğin Arapça, Türkçe, Arnavutça, veya Çince. Elbette bu gözlem mutlak bir saptama değildir.

Araştırma konusu yaptığımız bir başka boyut, işaret dilinin televizyon programlarında ve önemli medya olaylarında ne oranda kullanıldığıydı. Avrupa Konseyi'nin parlamenter assemblesinin (2003) işaret dillerinin korunması konusundaki *Tavsiyesine* göre Üye Devletler işaret dillerini Avrupa'nın kültürel zenginliğinin bir parçası olarak değerlendirmelidir ve bu dillerin işitme engelli insanlar için doğal bir iletişim aracı olduğu gerçeğinden hareketle resmi olarak tanınması gerekmektedir. Ayrıca, televizyon programlarında işaret dilleri ve alt yazı kullanımının işitme engellilerin topluma bütünleşmesini güçlendireceği tavsiyesinde bulunulmuştur.

Tablo 40'da araştırmacılarımız tarafından işaret diliyle ilgili sorulara verilen yanıtlar üç başlık altında sunulmuştur. İşaret dilinin televizyonda kullanılıp kullanılmadığının yanı sıra işaret dilinin tanınıp desteklendiği resmi politikaların var olup olmadığı ve işitme engelli insanların resmi mercilerle iletişimde işaret dilini kullanıp kullanmadığı konusuna ilişkin yanıtlar sunulmuştur. Tablo 40 işaret diline ilişkin hizmetlerle ilgili durumu sergilemektedir.

Tablo 40: 24 ülke/bölgede işaret dili kullanım imkanları

Ülke/Bölge	İşaret dili resmi olarak tanınmakta veya desteklenmektedir	İşitme engelli insanlar resmi mercilerle iletişimde işaret dilini kullanabilir	İşaret dili kullanımı önemli medya olaylarında sağlanmaktadır.
Avusturya	√	Her zaman	Bazen
Bask Bölgesi	–	–	Bazen
Bosna Hersek	√	Her zaman	Bazen
Bulgaristan	√	Sadece bazı durumlarda	Düzenli olarak
Danimarka	–	Her zaman	Düzenli olarak
Estonya	√	Sadece bazı durumlarda	Her zaman
Fransa	√	Her zaman	Düzenli olarak
Frizlan	√	Sadece bazı durumlarda	Bazen
Galler	√	Sadece bazı durumlarda	Bazen
Hollanda	√	Sadece bazı durumlarda	Bazen
İngiltere	√	–	Düzenli olarak
İskoçya	√	Sadece bazı durumlarda	Düzenli olarak
İspanya (Madrid, Valencia, Sevilla)	√	Her zaman	Düzenli olarak
İsviçre	√	Her zaman	Düzenli olarak
İtalya	–	–	–
Katalonya	√	Her zaman	Bazen
Kuzey İrlanda	√	Sadece bazı durumlarda	Düzenli olarak
Litvanya	√	Her zaman	Bazen
Macaristan	√	Her zaman	Bazen
Polonya	–	–	–
Portekiz	√	Her zaman	Düzenli olarak
Romanya	√	Her zaman	–
Ukrayna	√	Her zaman	Bazen
Yunanistan	–	–	Bazen

Bask Bölgesi, Danimarka, Yunanistan, İtalya, ve Polonya dışındaki tüm ülkelerde işaret dili resmi olarak tanınmakta ve desteklenmektedir. Araştırmaya katılan ülkelerin yarısında işitme engelli insanlar resmi mercilerle irtibatlarında işaret dilini kullanabilmektedirler. Önemli medya olaylarının televizyonlardan aktarılmasında işaret dili ve alt yazı imkanı her zaman Estonya'da sağlanırken diğer ülkelerde de düzenli olarak sağlanmaktadır. Polonya ve Romanya'da bu imkanların olmadığı rapor edilmiştir. Genel olarak işitme engelliler için çok büyük öneme sahip olan işaret diline ilişkin duyarlılığın ve farkındalığın Avrupa genelinde yükselişte olduğuna tanık oluyoruz.

2.8 Kamu hizmetlerinde ve kamuya açık alanlarda diller

Avrupa Birliği'nin kamu hizmetlerinde çokdilliliğin önemini vurgulayan önemli belgelerinden birisi Avrupa Komisyonu (2008) iletişim belgesidir ve kamuya açık yerlerde ve kamu kurumlarında vatandaşlara ve ziyaretçilere çokdilli hizmet verilmesinin önemine işaret eder:

Avrupa'daki büyük metropoller ve turizm merkezleri farklı dillerde bilgi sunmalı ve kültürler arasında köprü kurabilmek için çokdilli elemanlar çalıştırılmalıdır. Ülkenin dilini konuşamayan yabancıların ihtiyaçlarını karşılamak için bu gereklidir. Özellikle hukuki tercümanlık ve mütercimlik hizmetleri önemlidir.

Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi kamu hizmetlerine vatandaşın hakları açısından da bakmaktadır. 9'uncu madde hukuki işlemlerle ilgili olup mahkemelerde yürütülen davalarda yöresel/azınlık dillerinin kullanılabilirliğini ve tercümanlık ve mütercimlik hizmetleri için ilgili kişilerden hiçbir ücret talep edilemeyeceğini belirterek vatandaşların kullandıkları dilde hukuki belge ibraz edebileceklerini belirtmektedir. 10'uncu madde idari mercilere ve kamusal hizmetlere yöneliktir ve yöresel/azınlık dillerini konuşan yeterli sayıda vatandaşın olduğu bölgelerde kamu hizmetlerini sunan görevlilerin bu dillerde iletişim kurabilmesini ve hizmetle ilgili metinlerin bu dillerde sağlanması gerektiğini belirtir. Ayrıca mümkün olduğu hallerde bu dillerin resmi mercilerde konuşmalarda ve toplantılarda da kullanılabilmesini önerir. Bu imkanlar sağlanırken devletin kullandığı resmi dil de göz ardı edilmemelidir.

Hem Avrupa Komisyonu hem de Avrupa Konseyi bir taraftan kamu hizmeti sunanların çokdilli olmalarının zorunluluğunu ifade ederken diğer taraftan da yerel dillerin vatandaşlar tarafından düşük maliyetlerle öğrenilmesini tavsiye etmektedir.

Bizim araştırmadaki vurgumuz şehirlerdeki kamu hizmetleri ve kamuya açık yerlerdeki dillerle ilgili ve merkezi olmayan yapılarla ilgili değildir. Eurocities (Avrupalı şehirler) ilişki ağıyla bağlantılı olan büyük Avrupa şehirlerinden ve bu alanda bir öncü olan İngiltere'nin Sheffield şehrinin tavsiyelerinden faydalanıyoruz. *Sheffield Language Strategy (Sheffield şehri dil stratejisi)* 2004 yılında yayımlandı ve dil öğrenme ve toplumsal içerilme arasında bir bağlantı kurmaya çalıştı. 2008 yılında Sheffield şehrinin dil stratejisi Avrupa Konseyi tarafından örnek uygulama olarak gösterilen ilk şehir oldu. Avrupa Konseyi, uzmanlarıyla bu tür girişimlere şehir, bölge ve ülke düzeyinde destek vermektedir. Reynolds (2008) çokdilliliğin eğitimde ve iş hayatında geliştirilmesini destekleyen bir rapor yazdı.

Dil Zengini Avrupa araştırmamızda amacımız şehir düzeyinde dil politikalarını ve stratejilerini incelemektir. Bunu gerçekleştirebilmek için aşağıdaki boyutlar göz önünde bulunduruldu:

- Şehrin çokdilliliği desteklemek ve geliştirmek için kurumsallaşmış bir dil stratejisi var mı?
- Hizmetler ve belgeler ulusal dil dışındaki dillerde de sağlanıyor mu?
- Websitesi ulusal dil dışındaki dillerde sunuluyor mu?
- Kamu hizmetlerinde mütercim ve tercümanlar ne oranda kullanılıyor?
- Personelin görev tanımlarında diller içeriliyor mu; başka dilleri konuşan elemanların istihdamına ilişkin bir madde var mı; ve personelin dil becerileriyle ilgili bir kayıt tutuluyor mu?
- Personelin çokdilli becerileri tanınıp-değer veriliyor mu?

Şehir temsilcilerine yukarıdaki maddelerin hangi dillerde tanınıp uygulandığını sorduk. Ayrıca fiili olarak kullanılan dillerin şehirde eğitim, acil servisler, sağlık, sosyal, hukuki, ulaşım, göç, ve turizm hizmetlerinde sözlü ve yazılı olarak ne oranda kullanıldığı da araştırılmıştır.

Dil Zengini Avrupa verileri anket, mülakat ve döküman analizi gibi farklı yöntemler kullanılarak derlenmiştir. Anket çalışmalarının bilinen sınırlılığı bu çalışma için de geçerlidir. Derinlemesine analiz mümkün değildir. Burada sunulan bulgular genel göstergelerdir ve gelecekteki çalışmalar ve tartışmalar için yol gösterici bir niteliğe sahiptir.

Anket çalışmasına 64 Avrupa şehri katıldı. Bu kitabın 1'inci kısmında araştırmaya katılan şehirlerin bir listesi sunulmuştur. Genel ilke, her ülkeden başşehirin, ikinci büyük kentin ve yerel/azınlık dillerinden birinin yoğun olarak kullanıldığı bir şehrin seçilmesiydi. Şehirlerdeki kurumsal düzeydeki genel dil politikaları ve uygulamaları ile ilgili durum Tablo 41'de sunulmaktadır.

Tablo 41: 64 şehirdeki dil stratejileri ve uygulamaları

Boyutlar	Yaygın uygulama	Nadiren uygulama	Uygulanmıyor
Çokdilliliği desteklemek ve geliştirmek için kurumsallaşmış bir dil stratejisi	20	25	19
Çokdilli hizmetler	30	24	10
Ulusal dil dışındaki dillerde Websitesi sunumu	27	18	19
Yıllık belediye raporlarının diğer dillerde sunumu	15	10	39
Mütercim ve tercümanların kullanımı	35	24	5
İş tanımlarında personelin dil becerilerinin tanımı	23	27	13
Çalışanlara sunulan dil eğitimi hizmetleri	18	24	22
Başka dilleri konuşan personelin istihdamı	11	30	23
Personelin dil becerilerinin kaydı	17	9	37

Araştırmacılarımızın raporlarına göre 64 şehir resmi dillerin dışında 140'dan fazla dilde hizmet sağlamaktadır. Tablo 46'da bu dillerle ilgili daha fazla bilgi bulunabilir.

Ortaya çıkan genel resme göre araştırmaya katılan şehirlerin yarısı çokdilliliğin yaygın bir şekilde uygulandığını rapor ederken şehirlerin sadece üçte biri kurumsallaşmış çokdilli politikalara sahipler. 64 şehrin sadece 10'unda çokdilli hizmetler sağlanmamaktadır. 27 şehir resmi dil dışındaki dillerde tam donanımlı web siteleri sunarken 18 şehir ise kısmi olarak bu hizmeti vermektedir. Ulusal dili konuşamayan insanlar için tercümanlık ve mütercimlik hizmetleri önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu tür hizmetler 35 şehirde çok yaygın olarak verilirken 24 şehirde kısmen sağlanmaktadır ancak beş şehirde bu tür hizmetler bulunmamaktadır. Şehirlerin üçte birinde (23) iş tanımlarında personelin dil becerileri içerilirken 27 şehirde kısıtlı da olsa buna nadiren yer verilmektedir. 18 şehirde personel için tam teşekküllü dil kursları düzenlenirken 24 şehirde bu nadiren yapılmaktadır. Sadece 11 şehirde başka dilleri konuşan personel alınmaktadır. Şehirlerin üçte birinde personelin dil becerilerinin kaydı tutulurken yarıdan fazlasında bu tür bir uygulamaya rastlanmamaktadır.

Yukarıda sunulan çokdilliliğin uygulanması ile ilgili boyutlar dışında Dil Zengini Avrupa araştırmacılarına bu uygulamaların hangi dillerde gerçekleştirildiği de soruldu. Tablo 42'de hizmetlerin kaç dilde verildiğine ilişkin kesitsel durum sunulmaktadır.

Tablo 42: 64 şehirde çokdillilik uygulamaları ve sunuldukları dillere göre dağılım

Hiçbir uygulama mevcut değil	1 şehir
Çok sınırlı sayıda dilde kısıtlı politikalar ve uygulamalar	6 şehir
Birkaç dilde kısmen geliştirilmiş politikalar ve uygulamalar	21 şehir
Birkaç dilde oldukça gelişkin uygulamalar ve politikalar	31 şehir
Birçok dilde çok iyi geliştirilmiş politikalar ve uygulamalar	3 şehir
Çok sayıda dilde çok ileri düzeyde geliştirilmiş politika ve uygulamalar	2 şehir

En üst düzeyde politika ve uygulamaların birçok dilde sunulduğu şehirler sırasına göre Viyana, Barselona, Londra, Milan, ve Krakow'dur. Bu şehirler bazı hizmetleri birçok dilde sunmaktadır fakat diğer şehirler sadece ulusal dilde veya sadece çok sınırlı olarak iki dilde kısıtlı hizmet sunmaktadır. Tablo 43'te sunulan hizmetler alanlarına ve dilsel kullanıma göre sunulmuştur.

Tablo 43: Sunulan hizmetlerin yaygınlık sırasına göre 64 şehirdeki dağılımı

Sözlü iletişim	Yazılı iletişim
1. Turizm hizmetleri	Turizm hizmetleri
2. Göç ve uyum hizmetleri	Göç ve uyum hizmetleri
3. Hukuk hizmetleri	Ulaşım hizmetleri
4. Sağlık hizmetleri	Sağlık hizmetleri
5. Sosyal servis hizmetleri	Acil vaka hizmetleri
6. Acil vaka hizmetleri	Sosyal servis hizmetleri
7. Eğitim hizmetleri	Hukuk hizmetleri
8. Ulaşım hizmetleri	Eğitim hizmetleri
9. Tiyatro programları	Tiyatro programları
10. Siyasi tartışmalar ve karar alma mekanizmaları	Siyasi tartışmalar ve karar alma mekanizmaları

En yaygın hizmet turizm alanında sunulmakta ve onu göç ve uyum hizmetleri, hukuk (sözel ve yazılı), ve ulaşım hizmetleri takip etmekte. Sağlık hizmetleri de birkaç dilde sunuluyor. En alt düzeydeki hizmetler kültür sektöründe ve siyasi alanda sunulmakta. Eğitim hizmetlerinin önemi gözetildiğinde ve birçok ailenin ve çocuğun anadilinin resmi dil dışında bir dil olduğu düşünülürse sunulan hizmet iyi bir düzeyde değil. Siyasi tartışmalarda ve politik katılımı farklı dillerde sunulan hizmetin kısıtlı olduğunu gözetirsek bu durumun siyasal katılımı ciddi oranda kısıtlayacağını ve özellikle azınlıkların, göçmenlerin ve yeni gelenlerin aktif vatandaşlık görevlerini yerine getiremeyecekleri düşünülebilir.

Her bir şehirde kullanılan dillerin sayısını bilmek tam olarak mümkün değildir çünkü veriler anket yoluyla derlenmiştir ve yerel idarede görevlilerin verdikleri bilgiye dayanarak sonuçlar sunulmaktadır. Kullanıldığı iddia edilen dillerin gerçekten kullanılıp kullanılmadığının daha fazla araştırma ve gözlem yoluyla sağlanmasının yapılması gerekmektedir. Her halükarda burada sunulan veriler çok sayıda şehirden derlendiği için ve çok önemli göstere niteliğinde olduğu için gelecekteki araştırmalara yol gösterecek niteliktedir.

Şehirlerde sunulan hizmetlerin kullanılan dil sayısına göre dağılımı Tablo 44'te sunulmaktadır.

Tablo 44: Sunulan sözel hizmetlerin dil sayısına ve şehir sayısına göre dağılımı

Çokdilli sözel hizmetlerin kapsamı	Şehir sayısı
Sadece ulusal/resmi dilde sunulan hizmetler	1
Ortalama 1 veya 2 dilde sunulan hizmetler	23
Ortalama 3 veya 4 dilde sunulan hizmetler	23
4'ten fazla dilde sunulan hizmetler	17

Verilen yanıtlara göre 17 şehir dörtten fazla dilde sözlü hizmet sağlarken 23 şehir 3-4 dilde hizmet vermektedir. En çok dilde en fazla sözlü hizmet sağlayan 10 şehir sıralı olarak Londra, Aberdeen, Glasgow, Madrid, Valencia, Zürih, Milan, Belfast, Barselona ve Lugano'dur.

Sağlanan yazılı hizmetler ve şehirlere göre dağılımı Tablo 45'te sunulmaktadır.

Tablo 45: Sunulan yazılı hizmetlerin dil sayısına ve şehir sayısına göre dağılımı

Çokdilli yazılı hizmetlerin kapsamı	Şehir sayısı
Sadece ulusal/resmi dilde sunulan hizmetler	1
Ortalama 1 veya 2 dilde sunulan hizmetler	30
Ortalama 3 veya 4 dilde sunulan hizmetler	27
4'ten fazla dilde sunulan hizmetler	6

Çok daha az sayıda şehirde farklı dillerde yazılı hizmet sunulmaktadır. Bu durum sözel tercümanlık ve mütercimliğe verilen önemin yazılı bilgi sağlama konusunda olmadığını göstermektedir. 40 şehir 3'ten fazla dilde sözel hizmetler sunduğunu bildirirken 33 şehir aynı hizmeti yazılı olarak vermektedir. Yapılan bildirimlere göre en çok hizmeti en çok dilde sağlayan 10 şehir sıralı olarak Londra, Glasgow, Aberdeen, Belfast, Valencia, Sevilla, Lugano, Zürih, Madrid ve Milan'dır.

Bu üst düzey veriler bize şehirlerin vatandaşlarının dil gereksinimlerine karşı duyarlı olduklarını göstermektedir; bu durum en azından en önemli hizmetler için geçerlidir ancak daha hala geliştirilmesi gereken çok hizmet ve bu hizmetleri başka dillere yaygınlaştırma gereği vardır. Şehirlerde verilen hizmetlerin dillere göre dağılımı sıklık oranları Tablo 46'da sunulmaktadır.

Tablo 46: Kamu hizmetlerinde kullanılan dillerin 64 şehre göre dağılımı (en yaygın 20 dil)

Kamu hizmetlerinde ve alanlarında kullanılan diller	Sıklık dağılımı
1. İngilizce	771
2. Almanca	290
3. Rusça	285
4. Fransızca	255
5. İspanyolca	153
6. Çince	117
7. Arapça	117
8. İtalyanca	98
9. Lehçe	69
10. Türkçe	67
11. Rumence	60
12. Hırvatça	58
13. Portekizce	55
14. Boşnakça	37
15. Japonca	36
16. Macarca	34
17. Urduca	34
18. Arnavutça	27
19. Sırpça	27
20. Farsça	21

Araştırmaya katılan tüm şehirlerde İngilizce hem sözel hem de yazılı hizmetlerde en çok kullanılan dil olarak ortaya çıkarken onu Almanca, Rusça, Fransızca ve İspanyolca takip etmektedir. Çince ve Arapça da öncelikli diller olarak belirlemekte, birkaç şehirde bu dillerde hizmet sunulmaktadır. Bu kısımda sunulan dillerin sıralaması ilginç bir şekilde gazetelerle ilgili bulgulara çok benzerlik göstermektedir. Gazetelerle ilgili yorumumuza benzer bir şekilde iki farklı dil grubunun ortaya çıktığını iddia edebiliriz: a) uluslararası seyahat edenler, iş adamları, ve turistlerin kullanımı hedeflenerek sunulan diller ki bunlar İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca, İspanyolca ve İtalyancadır; b) göçmenlerin ihtiyaçları gözetilerek sunulan hizmetler ki bu diller de Arapça, Türkçe, Hırvatça, Çince ve benzeri diğer dillerdir. Şehirlerin neden bu dillere öncelik verdiğinin kendilerince nedenleri vardır ve bunun nedenleri ancak daha derinlemesine başka araştırmalarla saptanabilir.

2.9 İş hayatında diller

Avrupa Birliği kurumları Avrupa'nın rekabet gücünü insanların iş bulma olanaklarını ve hareketliliğini artırmak için tutarlı bir şekilde çokdilliliği desteklemiştir. Avrupa Birliği Konseyi'nin (2008) kararları şirketlerin çok çeşitli dillerde yeterlik kazanarak farklı marketlere girmelerini tavsiye etmiş, çalıştırdıkları personelin dil becerilerinin önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Aynı yılın Avrupa Komisyon raporu (*EC Communication*) da ihracatta dilin ve kültürler arası iletişimin rolüne işaret eden 2006 yılında yapılan ELAN çalışmasına değinmiştir. Rapora göre Avrupa şirketleri farklı dillerde beceri ve kültürler arası anlayış eksikliği yüzünden çok ciddi oranda ticari kayıp yaşamışlardır.

Çokdillilik Yüksek Kurulu (The High Level Group on Multilingualism) (2007) yazdığı raporun bir bölümünü ticaret ve iş dünyasına ayırmıştır. İngilizcenin iş hayatında öncü rolü olduğunu ancak farklı dillerde iletişim kurabilmenin Avrupa'nın rekabet gücünü arttırabileceğini belirtmiştir. Yüksek Kurul şirketlerin dillere yatırım yapmasını, çalışanların dil becerilerini etkili bir şekilde kullanmalarını, dil becerilerinin etkili bir şekilde yönetimini, ve kamu ve özel sektörle dil öğretimi konusunda ortaklıklar kurarak iş dünyasında gerekli olan "geçerli" dillerin öğrenilmesinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

Avrupa Komisyonu tarafından kurulan *The Business Forum for Multilingualism – Çokdillilik için İş Forumu* (2008) iş dünyasının dil stratejileri üzerine bir dizi yeni tavsiyeler yayımlamıştır. Sonuç bölümünde Forum, personelin çokdilliliği konusuna dikkat çekmiştir.

Şirketler kendi bünyeleri içinde var olan dil becerilerinin dökümünü çıkarmalı ve bunu etkili bir şekilde stratejik olarak kullanmalıdır. İstihdam politikalarını, eğitim stratejilerini ve şirket içinde yükselme kriterlerini gözden geçirmelidir. Şirket çalışanlarının mevcut dil becerilerini geliştirmeleri için kurslar düzenlemeli ve işyerinin koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda bunların kullanılmasını sağlamalıdır (2008: 13).

Bu tavsiyeleri göz önünde bulundurarak Dil Zengini Avrupa projesi kapsamında ticari şirketlerin dil stratejilerini tespit etmek için bir anket geliştirilmiştir. Ankette şirketlerin personel istihdamında dil becerilerine öncelik verip vermediği, çalışanlar için dil kursları düzenleyip düzenlemediği, şirketlerdeki çokdilliliğin düzeyi, müşterilerle iletişimde kullanılan dillerin çeşitliliği ve tanıtım malzemelerinde kullanılan diller gibi konularla ilgili bilgi toplanması hedeflenmiştir. Araştırmanın hedefleri üç ana başlık altında toplanmıştır: *şirketin genel dil stratejileri, şirket içi dil stratejileri ve şirket dışı dil stratejileri.*

Dil Zengini Avrupa araştırmacıları çalışmaya katılan ülke/bölgelerdeki toplam 484 ticari şirketten veri toplamışlardır. Kısım 1, Tablo 5'te açıklandığı üzere araştırmada bankalar, oteller, inşaat şirketleri ve süper marketler olmak üzere dört ana iş sektöründen veri toplanmıştır. Bu sektörlerin seçiminde en önemli neden bu alanda şirketlerin sadece uluslararası ticari faaliyetleri değil aynı zamanda günlük ticari faaliyetlerinde müşteri ile yüz yüze olmalarıdır. Her ülke/bölgedeki araştırmacıların her sektördeki 6 şirketten olmak üzere toplam 24 şirketten veri toplamaları istendi. Temsil oranının dengeli olabilmesi için araştırmacılar çok uluslu, ulusal, bölgesel ve yerel şirket ayrımını göz önünde bulundurmaları istendi. Uygulanmak istenilen planın her ülke için çok da kolay olmadığı anlaşıldı. Tablo 47'de araştırmaya katılan şirketlerin sektörlere göre dağılımı sunulmaktadır. Otellerin katılımı diğer sektörlerde göre fazla olsa da dağılımda bir denge vardır.

Tablo 47: Şirketlerin sektörlere göre dağılımı (Sayı=484)

Oteller	Bankalar	İnşaat şirketleri	Süpermarketler	Toplam
140	120	116	108	484

Şirketin genel dil stratejileri alt başlığı altında şirket temsilcileri aşağıdaki konulara ilişkin yanıtlar verdiler:

- Şirketin belirgin bir dil stratejisine sahip olması
- Personel istihdamında dil becerilerine verilen önem
- Personelin dil öğrenmesi ve kültürler arası farkındalık geliştirmesi için uluslararası dolaşım imkanı sağlanması
- Kurum dışı çevirmen ve mütercimlerin kullanımı
- Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması
- Dil eğitimi için iletişim ağlarının kullanılması
- AB destek programları konusunda farkındalık
- AB program ve desteklerinin kullanımı

484 şirketten derlenen verilerin sonuçları Tablo 48’de sunulmaktadır.

Tablo 48: Şirketlerin çokdillilik planları ve uygulamalarına ilişkin stratejileri (484 şirket, %)

Şirket politikası	Yaygın olarak kullanılmakta	Bazen kullanılmakta	Mevcut değil
Dil stratejisi	24	28	48
Personel istihdamında dil becerilerine önem verilmesi	55	28	17
Personelin uluslararası dolaşım imkanı	23	27	50
Kurum dışı çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	22	35	43
Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	1	29	70
Dil eğitimi için iletişim ağlarının kullanılması	10	15	75
AB program ve desteklerinin kullanımı	5	8	87
AB destek programları konusunda farkındalık	0	27	73

Sonuçların gösterdiği gibi şirketlerin %25’inin belirgin bir dil stratejisi mevcuttur ve şirketlerin yarısı personeli işe alırken dil becerilerini dikkate alıyor. Şirketlerin %25’i personelin dil öğrenmesi ve kültürler arası farkındalık geliştirmesi için uluslararası dolaşım imkanı sağlıyor. Ancak aynı şirketlerin %70’i çalışanların dil becerileriyle ilgili herhangi bir kayıt tutmuyor ve sadece birkaç şirket Avrupa Birliği’nin dil öğrenme fonlarından faydalanıyor.

Şirket içi dil stratejileri konusunda şirketlere işyerlerinde dil becerilerinin geliştirilmesini nasıl desteklediklerini ve şirket içi iletişimde ve yazışmalarda nasıl bir dil stratejisi izlediklerini sorduk. Ulusal dil, iş İngilizcesi, yöresel/azınlık dilleri, yabancı diller ve göçmen dilleri gibi farklı dillere verilen göreceli önemi tespit etmek için şirketlere bu dillerde ne tür uygulamalar yaptıklarını ve ayrıca ulusal dil ve İngilizce dışındaki hangi dillere en çok önemi verdiklerini sorduk. Bu boyutlarla ilgili olarak aşağıdaki sorular yöneltildi:

- Personelin dil becerilerini geliştirmek ve dil öğretimi için eğitim sektörüyle işbirliği
- Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik programları
- Dil eğitimi imkanları
- Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi’nin (AOÖÇ) kullanımı
- Kurum içim belgelerde ve intranette kullanılan diller
- Yazılım programları ve web sitelerinde kullanılan diller

Bu boyutlarla ilgili sonuçlar dil türlerine göre Tablo 49’da sunulmaktadır.

Tablo 49: Ulusal dil (UD), İş İngilizcesi (İİ), Diğer diller (DD) gibi dil türlerine göre şirketlerin bildirdikleri olumlu dil uygulamaları (484 şirket, rakamlar % ifade etmektedir)

Kriter	Yaygın uygulanmakta			Bazen uygulanmakta			Uygulanmıyor		
	UD	İİ	DD	UD	İİ	DD	UD	İİ	DD
Dil öğretimi için eğitim sektörüyle işbirliği	7	10	7	10	17	7	83	73	86
Ödül ve teşvik programları	5	11	5	9	12	6	86	77	89
Dil eğitimi imkanları	14	27	12	18	23	12	68	50	76
Dil öğreniminde AOÖÇ kullanımı	4	7	3	7	9	6	89	84	91
Kurum içim belgelerde ve intranette kullanılan diller	96	41	14	3	21	10	1	38	76
Yazılım programları ve web sitelerinde kullanılan diller	88	46	11	6	22	5	6	32	84

Tablo 49'da görüldüğü gibi iş İngilizcesi öğretimi için şirketlerin %27'si yaygın olarak eğitim sağlarken, %14'ü anadili ulusal dil olmayan personel için ulusal dilde destek sağlıyor ve %12 şirket de diğer dillerde imkan sağlıyor. Çok küçük sayıda şirket ödül ve teşvik sistemi uygularken bu uygulama iş İngilizcesi için %11 oranında yaygın olarak uygulanmakta ve %5 oranında da ulusal diller ve diğer diller için uygulanmaktadır. Personelin dil becerilerini geliştirmek ve dil öğretimi için eğitim sektörüyle işbirliği oranı da oldukça düşüktür. İş İngilizcesi için yaygın ve bazen uygulama birlikte alındığında oran %25 civarındadır. Bu oran ulusal dil için %17 ve diğer diller için %14 civarındadır. AOÖÇ uygulaması çok az sayıda şirket tarafından yapılmaktadır ki bu alanda ciddi farkındalık geliştirilmesinin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Şirketlerin günlük çalışmalarında kullanılan diller ve şirket içi yazışmalarda kullanılan diller konusunda ise ulusal dillerin ciddi bir hakimiyeti vardır. Yine de şirketlerin yarısı iş İngilizcesinin yaygın olarak kullanıldığını rapor etmiştir. Bunların dışındaki diğer dillerin kullanım oranı ise sadece %10'dur.

Kurum dışı dil stratejileriyle ilgili olarak şirketlere aşağıdaki konularla ilgili sorular yönelttik:

- Yıllık iş raporlarında kullanılan diller
- Pazarlama araçlarında kullanılan diller
- Markalaştırma amaçlı kullanılan diller
- Websitesinde kullanılan diller

Sonuçlar dil türlerine göre Tablo 50'de sunulmaktadır.

Tablo 50: Ulusal dil (UD), İş İngilizcesi (İİ), Diğer diller (DD) gibi dil türlerine göre şirketlerin kurum dışı dil uygulamaları (484 şirket, rakamlar % ifade etmektedir)

Kriter	Yaygın uygulanmakta			Bazen uygulanmakta			Uygulanmıyor		
	UD	İİ	DD	UD	İİ	DD	UD	İİ	DD
Yıllık iş raporlarında kullanılan diller	92	38	11	2	11	5	6	51	84
Pazarlama araçlarında kullanılan diller	95	40	19	2	17	11	3	42	70
Markalaştırma amaçlı kullanılan diller	92	48	22	5	24	19	3	28	59
Websitesinde kullanılan diller	92	61	30	2	5	5	6	34	65

Bu sonuçlara göre dış dünyayla iletişimde şirketlerin yarısı ulusal dilin yanı sıra iş İngilizcesi kullanırken %30 kadarı da web sitelerinde diğer dilleri kullanmaktadır.

The Business Forum for Multilingualism – Çokdillilik için İş Forumu (2008: 13) ticarete başarının temel koşulunun çoğulcu dil stratejilerinden geçtiğini belirtmiştir:

Küçük işletmelerden çok uluslu çok büyük işletmelere dönüşmek, yaratıcı ve dinamik dil stratejileri geliştirilmesi ve bunların şirketlerin kendi imkanlarına ve yapılarına başarıyla uyarlanmasıyla gerçekleşir.

Bizim Dil Zengini Avrupa anketimizde şirketlere ulusal dil ve İngilizce dışında hangi dillere öncelik verdiklerini sorduk. Tablo 51'de sunulan sonuçlar şirketler tarafından en çok değinilen 20 dilin dağılımını göstermektedir.

Tablo 51: Dört iş sektöründeki 484 şirketin çokdilli repertuarı (İngilizce dışında en çok değinilen 20 dil)

İş dünyasındaki diller	Değnilme sıklığı	Farklı ülkelerdeki dillerin dağılımı (Eğer bir dil beşten fazla ülke tarafından değinilmişse listeye alınmıştır ve en az beş kere değinilen diller burada gösterilmektedir)
1. Almanca	430	İsviçre, sadece Cenevre ve Ticino kantonları (57), İspanya* (38), Bosna Hersek (33), Macaristan/Litvanya/Hollanda (27)
2. Rusça	333	Estonya (94), Ukrayna (78), Litvanya (64), Yunanistan (20), Polonya (15)
3. Fransızca	322	İsviçre, sadece Cenevre ve Ticino kantonları (71), İspanya* (47), Birleşik Krallık (41), Hollanda (37), Portekiz (33)
4. İspanyolca	155	Portekiz (31), İsviçre (29), Birleşik Krallık (28), Hollanda (18), Fransa (16)
5. İtalyanca	134	İsviçre, sadece Cenevre ve Ticino kantonları (26), Avusturya (24), Bosna (16), İspanya* (15), Birleşik Krallık (15)
6. Fince	66	Estonya (59), Danimarka (2), Litvanya (2), Hollanda/Polonya/Birleşik Krallık (1)
7. Çince	55	Birleşik Krallık (34), Yunanistan (9), İspanya* (4), Hollanda (3), Polonya (2)
8. Lehçe	47	Hollanda (12), Ukrayna (11), Litvanya (7), Avusturya (6), Birleşik Krallık (5)
9. Portekizce	35	İspanya* (13), İsviçre (11), Hollanda (3), Birleşik Krallık (3), Avusturya/Fransa (2)
10. Türkçe	29	Bosna Hersek (13), Hollanda (6), İsviçre (4), Avusturya (3), Romanya (2)
11. Arapça	26	Birleşik Krallık (10), Portekiz/İsviçre (4), Yunanistan (3), İspanya* (2)
12. Hırvatça	26	Avusturya (17), Macaristan/İtalya (3), İsviçre (2), Bosna Hersek (1)
13. Çek dili	26	Avusturya (16), Macaristan (6), Polonya (3), İsviçre (1)
14. Macarca	23	Avusturya (11), Polonya (9), Romanya (3)
15. Katalanca	22	İspanya* (18), Birleşik Krallık (3), Polonya (1)
16. İsveççe	22	Estonya (12), Danimarka (4), Litvanya/Birleşik Krallık (2), Polonya/İspanya* (1)
17. Japonca	20	Birleşik Krallık (7), Polonya (5), İtalya (3), Hollanda (2), Yunanistan/İsviçre/Ukrayna (1)
18. Letonya dili	20	Estonya/Litvanya (9), Danimarka/Birleşik Krallık (1)
19. Rumence	19	Avusturya (9), Yunanistan (5), Macaristan (3), Bulgaristan (2)
20. Danca	18	Macaristan (6), Litvanya (5), Estonya/Polonya (3), Birleşik Krallık (1)

* İspanya için değinilen sıklıklar sadece Madrid, Sevilla ve Valencia şehirlerinden toplanan verilerdir.

Araştırmaya katılan şirketlerde Almanca, Rusça, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca en çok kullanılan diller olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuçlardan ortaya çıkan bir başka bulgu Almanca, Fransızca ve Japonca gibi dillerin birçok ülkedeki farklı sektörlerdeki şirketler tarafından kullanıldığıdır. Diğer taraftan Rusça ve Fince gibi diller sadece o dillerin konuşulduğu ülkelere komşu olan ülkelerde kullanılmaktadır. Fincenin Estonya şirketlerinde kullanılıyor olması Fincenin listede üst sıralarda olmasına yol açmıştır. Çince, Türkçe, Arapça ve Japonca gibi diller bazı Avrupalı şirketlerde değer görmektedir; muhtemelen bu dillerin daha öncelikli olması beklenebilir. Şirketlerin dil tercihleriyle ilgili olarak daha fazla araştırma yapılmasında fayda vardır ve alınan sonuçların benzer çalışmaların sonuçlarıyla kıyaslanması genel durumun anlaşılmasını sağlayacaktır.

2.10 Eğitimin ötesindeki çokdilliliğin kesitsel görünümü

Eğitim dışındaki alanlardaki çokdillilikle ilgili durumun kıyaslamalı görünümünü inceleyebilmek için Tablo 52’de farklı alanlarda ulusal diller dışında en çok değinilen 20 dile ilgili sonuçlar sunulmaktadır. Yazılı basında, kamu hizmetleri ve iş dünyasında en çok değinilen 20 dilin kesitsel durumu Tablo 53’te sunulmuştur.

Tablo 52: Gazetelerde, kamu hizmetleri ve iş dünyasında en çok kullanılan 20 dilin dağılımı

Gazete dilleri	Sıklık	Kamu hizmetlerinde kullanılan diller	Sıklık	Şirketlerde kullanılan İngilizce dışındaki diller	Sıklık
İngilizce	408	İngilizce	771	Almanca	430
Almanca	270	Almanca	290	Rusça	333
Fransızca	181	Rusça	285	Fransızca	322
Rusça	162	Fransızca	255	İspanyolca	155
İtalyanca	127	İspanyolca	153	İtalyanca	134
Arapça	77	Çince	117	Fince	66
Türkçe	54	Arapça	117	Çince	55
İspanyolca	51	İtalyanca	98	Lehce	47
Hollandaca	46	Lehce	69	Portekizce	35
Arnavutça	40	Türkçe	67	Türkçe	29
Sırpça	36	Rumence	60	Arapça	26
Çince	27	Hırvatça	58	Hırvatça	26
Hırvatça	23	Portekizce	55	Çek dili	26
Bulgarca	12	Boşnakça	37	Macarca	23
Japonca	11	Japonca	36	Katalanca	22
Lehce	10	Macarca	34	İsveççe	22
Yunanca	8	Urduca	34	Japonca	20
Boşnakça	7	Arnavutça	27	Letonya dili	20
Macarca	7	Sırpça	27	Rumence	19
İsveççe	6	Farsça	21	Danca	18

Kamu hizmetlerinde kullanılan diller açısından İngilizce yine açık ara en yaygın olarak kullanılan dil durumundadır. Kıyaslamalı Tablo’da görüldüğü gibi farklı dil grupları farklı amaçlar için farklı alanlarda kullanılmaktadır: İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça gibi lingua franca olarak kullanılan diller; Arnavutça, Katalanca ve Slovence gibi belli bölgelerde karşılaşılan diller; Türkçe ve Arapça gibi belli başlı göçmen grupları tarafından kullanılan diller. Altı ülkede en çok desteklenen üç yöresel/azınlık dilinden birisi olan Romanca ve beş ülkede en çok desteklenen Slovence üç listenin hiçbirisinde görülmemektedir.

Bölüm 1 ve 2 için Kaynakça

Baetens Beardsmore, H.(2008).Language promotion by European supra-national institutions.In: O.García (ed.), *Bilingual Education: Multilingual and Multicultural Children and Youths in 21st Century Schools*. New York: Blackwell.

Ball, J.(2011). *Enhancing Learning of Children from Diverse Language Backgrounds: Mother tongue-based Bilingual or Multilingual Education in the Early Years*. Paris: UNESCO.

Beacco, J.C.and M.Byram (2007). *From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Guide for the development of language education policies in Europe*. Strasbourg: Language Policy Division.Council of Europe.

Beacco, J.C.et al.(2010). *Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education*. Strasbourg: Language Policy Division.Council of Europe.

Business Forum for Multilingualism (2008). *Languages Mean Business. Companies Work Better with Languages*. Brussels: European Communities.

Business Platform for Multilingualism (2011). *Report on the period September 2009 – June 2011*. Brussels: European Commission.

CILT (2006). *ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*. London CILT: The National Centre for Languages.

Civil Society Platform on Multilingualism (2009). www.euroclio.eu/new/index.php/partners-mainmenu-530/european-citizenship/1207-eu-civil-society-platform-on-multilingualism

Commission Staff Working Document (2008). *Inventory of Community Actions in the Field of Multilingualism*. Accompanying document to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council et al.Brussels: European Communities.

Commission Staff Working Paper (2011a). *An inventory of Community Actions in the Field of Multilingualism – 2011 update*. Brussels: European Commission.

Commission Staff Working Paper (2011b). *Report on the Implementation of the Council Resolution of 21 November 2008 on a European Strategy for Multilingualism*. Brussels: European Commission.

Commission Staff Working Paper (2011c).Language Learning at Pre-Primary School Level: Making it Efficient and Sustainable. A Policy Handbook. Brussels: European Commission.

Committee of Ministers (1998). Recommendation to Member States concerning Modern Languages.Strasbourg: Council of Europe.

Committee of Ministers (2008). Recommendations to Member States on the Use of the Council of Europe's Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the Promotion of Plurilingualism.Strasbourg: Council of Europe.

Council of Europe (1954). European Cultural Convention. Strasbourg: Council of Europe.

Council of Europe (2001). *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Council of the European Union (2002a).Resolution on Linguistic Diversity and Language Learning.Brussels: European Commission.

Council of the European Union (2002b). Presidency Conclusions of the Barcelona European Council, 15–16 March 2002.Brussels: European Communities.

Council of the European Union (2008). Council Resolution on a European Strategy for Multilingualism. Brussels: European Communities.

Council of the European Union (2011). Council Conclusions on Language Competences to Enhance Mobility. Brussels: European Communities.

Cullen, J.et al.(2008). *Multilingualism: Between Policy Objectives and Implementation*. Brussels: European Parliament.

European Charter for Regional or Minority Languages (ECRML) (1992).Strasbourg: Council of Europe.

European Commission (1995). *Whitebook. Teaching and Learning: Towards a Cognitive Society*. Brussels: European Commission.

European Commission (1995). *White paper on Education and Training – Teaching and Learning – Towards the Learning Society. Com (95) 590 final, 29 November 1995*. Brussels: European Commission.

European Commission (2001). *Europeans and Languages. Special Eurobarometer Report 54*. Brussels: European Commission.

European Commission (2006). *Europeans and their Languages. Special Eurobarometer Report 243*. Brussels: European Commission.

European Commission (2008). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions. *Multilingualism: An Asset for Europe and A Shared Commitment*. Brussels: European Communities.

- European Commission (2010). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions. *A New Impetus for European Cooperation in Vocational Education and Training to Support the Europe 2020 Strategy*. Brussels: European Communities.
- European Commission (2012). *Europeans and their Languages. Special Eurobarometer Report 386*. Brussels: European Commission.
- European Commission (2012). *First European Survey on Language Competences. Final Report and Executive Summary*. Brussels: European Commission.
- European Commission Green Paper (2008). *Migration and Mobility: Challenges and Opportunities for EU Education Systems*. Brussels: European Commission.
- European Language Portfolio (ELP). Strasbourg: Council of Europe.
- European Parliament (2003). *EP Resolution with Recommendations to the Commission on European Regional and Lesser-used Languages in the Context of Enlargement and Cultural Diversity*. Brussels: European Parliament.
- European Parliament (2009). *EP Resolution on Multilingualism: An Asset for Europe and a Shared Commitment*. Brussels: European Parliament.
- Eurydice (2009). *Integrating Immigrant Children into Schools in Europe*. Brussels: Eurydice/European Commission.
- Eurydice/EuroStat (2008). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe*. Brussels/Luxembourg: Eurydice/EuroStat.
- Eurydice/EuroStat (2009). *Key Data on Education in Europe*. Brussels: Eurydice/Eurostat.
- Extra, G.(2010). *Mapping linguistic diversity in multicultural contexts: Demolinguistic perspectives*. In: J. Fishman and O. Garcia (eds.), *Handbook of Language and Ethnic Identity, Second Edition*. Oxford: Oxford University Press, 107–122.
- Extra, G.and D. Gorter (eds.) (2008). *Multilingual Europe: Facts and Policies*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Extra, G.and Yağmur, K.(eds.) (2004). *Urban Multilingualism in Europe: Immigrant Minority Languages at Home and School*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Extra, G.and K.Yağmur (2011). *Report on the Pilot Studies in Poland and Spain*. Berlin/Brussels: British Council.
- Fishman, J.and O.Garcia (eds.) (2010). *Handbook of Language and Ethnic Identity. Disciplinary and Regional Perspectives*. Oxford/New York: Oxford University Press.
- Grin, F.(2003). *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue (2008). *A Rewarding Challenge. How the Multiplicity of Languages Could Strengthen Europe*. Brussels: European Communities.
- Heller, M. (2007). Bilingualism as ideology and practice. In: M.Heller (ed.), *Bilingualism: A Social Approach*. Basingstoke: Palgrave, 1–24.
- High Level Group on Multilingualism (HLGM) (2007). *Final report*. Brussels: European Communities.
- McPake, J. and T. Tinsley (co-ords.) (2007). *Valuing All Languages in Europe*. Graz: ECML.
- Media Consulting Group (2007). *Study on dubbing and subtitling needs and practices in the European audiovisual industry*. Brussels: European Commission.
- Media Consulting Group (2011). *Study on the Use of Subtitling. The Potential of Subtitling to Encourage Language Learning and Improve the Mastery of Foreign Languages*. Brussels: European Commission.
- Nic Craith, M. (2003). Facilitating or generating linguistic diversity. The European Charter for Regional or Minority Languages. In: G.Hogan-Brun and S.Wolff (eds.), *Minority Languages in Europe. Frameworks, Status, Prospects*, 56–72. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- OMC Group Languages for Jobs (2011). *Providing Multilingual Communication Skills for the Labour Market*. Brussels: European Commission.
- Parliamentary Assembly (1998). *Recommendation on Linguistic Diversification*. Strasbourg: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2001). *Recommendation on the European Year of Languages*. Strasbourg: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2003). *Recommendation on the Protection of Sign Languages in the Member States of the Council of Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2006). *Recommendation on the Place of the Mother Tongue in School Education*. Strasbourg: Council of Europe.

Parliamentary Assembly (2008). *Recommendation on the Integration of Adult Migrants and Education*. Strasbourg: Council of Europe.

PIMLICO Project (2011). *Report on Language Management Strategies and Best Practice in European SMEs*. Brussels: European Commission.

Poulain, M. (2008). *European migration statistics: definitions, data and challenges*. In: M.Barni and G.Extra (eds.), *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 43–66.

Reynolds, C. (2008). *Sheffield's Language Education Policies. City Report*. Strasbourg/Sheffield: Council of Europe/Sheffield City Council.

Schermer, T. (2011). Language Politics. In: B. Wolff, M. Steinbach and R. Pfau (eds.), *Handbook of Sign Linguistics* (to appear).

Strubell, M., et al. (2007). *The diversity of language teaching in the European Union*. Final report to the European Commission, Directorate General for Education and Culture. Brussels: European Communities.

UNESCO (2003). *Recommendation Concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace*. Paris: UNESCO.

Glossary – Sözlükçe

Eğitim düzeyleri ve türleri hakkında verilen tanımlar, kaynağını Uluslararası Eğitimde Standart Sınıflandırma'dan alır. UESS yaygın olarak Eurydice'in bir dizi belgesinde Avrupa'da eğitim hakkında anahtar veri ile birlikte kullanılır.

CLIL – İBDÖ

Content and Language Integrated Learning – İçerikle Bütünleşik Dil Öğretimi

İBDÖ, öğrencilerin başka bir dil aracılığıyla fen bilgisi, coğrafya gibi konuları öğrenmesini içerir.

Curriculum – Müfredat

Bir okulun, her bir sınıf düzeyinde/eğitim öğretim yılında hangi konuların yılda kaç hafta ve haftada kaç saat öğretileceğini ve her yıl/sınıf düzeyinde başarılı olmak için gereken içerik ve kazanımları belirleyen eğitim programının tamamıdır.

Foreign languages – Yabancı Diller

Evde öğrenilmeyen ve kullanılmayan buna karşın okulda öğrenilen ve öğretilen diller ya da eğitim dışı sektörlerde yaygın iletişim aracı olarak kullanılan diller.

Immigrants – Göçmenler

Eurydice belgelerinde ve EuroStat istatistiklerinde göçmenler, ülkede ikamet eden yabancı uyruklu ve/ya da vatandaşı olmayan nüfus grupları olarak geçer. Bizim LRE projemizde, göçmenler yabancı uyruklu olabilir ya da olmayabilir ve onlar vatandaşlık edinme üzerine ülkeye özgü bir dizi düzenlemelere bağlı olarak o ülkede ikamet eden ancak o ülkenin vatandaşı olan ya da olmayan kişiler olabilir.

Immigrant children – Göçmen çocukları

Kendi asıl ülkesinden, ya da anne/babasının veya büyükanne/büyükbabasının asıl ülkesinden başka bir ülkede okula giden çocuklar. Bu terimler, mültecileri, sığınmacıları, göçmen işçilerin çocuklarını, uzun dönem ikamet statüsüne sahip üçüncü dünya ülkesi vatandaşlarının çocuklarını, uzun dönemdir ikamet etmeyen üçüncü dünya ülkesinden işçilerin çocuklarını, düzenli olarak ikamet etmeyen çocukları ve özellikle eğitimle ilgili yasal hükümlerden yararlanmak zorunda olmayan göçmen kökenli çocukları içeren çeşitli yasal farklı durumları kapsar.

Immigrant languages – Göçmen dilleri

Ülkede yaşayan göçmenler ve onların soyundan gelenler tarafından konuşulan ve kaynağı asıl geldikleri ülkelerde olan diller.

In-service teacher training – Hizmet içi eğitim

Öğretmenlik ve/veya pedagoji/eğitim alanındaki son gelişmeler hakkında öğretmenleri bilgilendirmek ve onların bilgilerini tazelemek için açılan yenileyici hizmet içi kurslar.

Lower secondary education – Birinci kademe ortaöğretim

Öğretim daha konu-odaklı olmakla birlikte, ortaöğretimde ilköğretim düzeyinin temel programlarına devam edilir. Genellikle bu düzeyin sonu zorunlu eğitimin sonuyla örtüşür. Katılımcı LRE ülkeler bağlamında, birinci ve/veya ikinci kademe ortaöğretim, yaşa bağlı farklılıklara ve/veya okul türüne bağlı farklılıklara gönderimde bulunabilir.

Mother tongue/Native language – Anadili/etnik köken dili

Genellikle ilk öğrenilen ve hala anlaşılabilir dil olarak tanımlanmıştır. Avrupa'daki büyük ölçekli çalışmalarda ve nüfus sayımlarında anadiliyle ilgili geleneksel araştırma sorusu kademeli olarak evde konuşulan dil sorusuyla yer değiştirmektedir çünkü denekler için evde kullanılan dil kavramı, anadili ya da yöresel dil kavramlarına göre daha saydamdır.

Multilingualism – Çokdillilik

Büyük ya da küçük bir coğrafi alan içinde birden fazla farklı dillerin var olması durumu; örneğin resmî bir dil olarak kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın, bir sosyal grubun konuştuğu dil gibi.

National language(s) – Ulusal dil(ler)

Bir ulus devletin resmî dil(ler)i.

Plurilingualism – Çoğuldillilik

Birçok bireyin dil dağarcığında var olan çeşitli dillerin kullanılması durumu; genellikle anadili veya birinci dil olarak adlandırılan dilleri ve herhangi bir sayıda diğer dilleri içerir.

Pre-primary education – Okul öncesi eğitim

Okul öncesi eğitim, organize eğitimin ilk aşaması olarak tanımlanır. Okul veya merkez tabanlıdır ve en az üç yaş düzeyindeki çocuklar için tasarlanmıştır.

Pre-service teacher training – Hizmet öncesi öğretmen eğitimi

Nitelikli öğretmen yetiştirmek için öğrencileri eğitme kursu/programı, diğer bir deyişle öğretim hizmetine başlamadan önce alınan eğitim.

Primary education – İlköğretim

Bu düzey dört ile yedi yaş arasında başlar ve tüm ülkelerde / bölgelerde zorunludur. Genellikle beş ila altı yıl sürer.

Public vocational education and training (VET) – Kamusal mesleki eğitim ve öğretim

Kamusal mesleki eğitim ve öğretim kamu tarafından finanse edilir, yani özel sektöre finanse edilmez.

Public general university education – Kamusal genel yükseköğretim

Kamu (özel değil) üniversitelerindeki eğitim, özellikle teknik veya tıbbi olanlar hariç.

Regional or minority languages – Yöresel veya azınlık dilleri

Ülkenin çoğunluk nüfusunun dışında sayıca daha küçük bir grubu oluşturan ve ülkenin belirli bir bölgesinde geleneksel olarak kullanılan diller. Azınlık dilleri devletin resmi dil(ler)inden farklıdır (tanım Bölgesel veya Azınlık Dilleri için Avrupa Şartı'na dayanmaktadır. Avrupa Konseyi, 1992). Genel bir kural olarak, bunlar etnik kökleri söz konusu bölgelere dayanan ya da söz konusu bölgelere yerleşmiş olan ve kuşaklar boyunca orada yaşayan grupların dilleridir. Bölgesel/azınlık dilleri resmi dil statüsüne sahip olabilir; ancak bu statü tanımı gereği konuşulduğu bölgeyle sınırlı olacaktır.

Romani/Sinte – Romanca/Çingene dili

Bizim LRE projemizde azınlık dilleri/bölgesel diller olarak tanımlandı, ülkesiz diller olarak değil.

Sign languages – İşaret dilleri

İşaret dilleri, görsel ve elle işaretlere dayalı kendine özgü dilbilgisi ve sözcük dağarcığı olan dillerdir. Bu diller işitme engelli olarak doğmuş olan insanların doğal dilleridir. İşaret dilleri konuşulan dillerden türetilmemiştir ve uluslararası ve evrensel değildir. Dünyada yüzlerce farklı işaret dili vardır.

Teaching in/of language X – X dilinde/yoluyla Öğretim

Böyle formüle edilirse, bir dilde öğretim veya bir dil yoluyla öğretim arasında ayırım yapılmaz yani öğretim aracı olarak kullanılarak bir dilin öğretilmesi ya da onun okul müfredatında bir ders olarak öğretilmesidir.

Upper secondary education – İkinci kademe Ortaöğretim

Bu düzey genellikle zorunlu eğitimin sonunda başlar. Giriş yaşı 15 ya da 16'dır. Giriş koşulları (zorunlu eğitimin sonu) ve diğer minimum okula kabul şartları vardır. Eğitim birinci kademe ortaöğretime göre daha konu odaklıdır. İkinci kademe ortaöğretimin normal süresi iki yıldan beş yıla kadar değişir. Katılımcı LRE ülkeler bağlamında, birinci veya ikinci kademe ortaöğretim yaşa bağlı farklılıklar ve/veya okul türüne bağlı farklılıklar anlamına gelebilir.

Vocational education and training (VET) – Mesleki eğitim ve öğretim (MEÖ)

Avrupa ülkelerindeki MEÖ kendine özgü ekonomik ve sosyal ortamlarda şekillenmiş farklı ulusal sistemleri kapsar. MEÖ ortaöğretim ya da ileri düzeyde eğitimin bir parçası olabilir ya da yetişkin mesleki eğitiminin bir parçası olabilir. MEÖ genellikle meslek odaklı eğitim programları ve kurslardan oluşur. Bizim projemizde MEÖ, 5B alanında içerilen üniversite eğitimi içermez.

BÖLÜM 3

ULUSAL VE YÖRESEL PROFİLLER

Giriş

Guus Extra, Martin Hope ve Kutlay Yağmur

Bu kitabın üçüncü bölümü 19 farklı kısımdan oluşan 25 ulusal ve yöresel profil içermektedir. 13 AB ülkesine ek olarak Bosna Hersek ve Ukrayna'dan oluşan 15 ülkenin ulusal profili sunulmaktadır. 4 ülke için yöresel profiller sunulmuştur (Hollanda, İspanya, Birleşik Krallık ve Almanya). Her bir profil nitel ve nicel veriler sağlarken ulusal/yöresel konuma ilişkin bilgi, Bölüm 1 ve 2'de sunulan 8 dil alanına ilişkin veriler, genel önemli bulgular ve istikbal vaat eden girişim ve deneysel uygulamalar konusunda bilgi sunmaktadır. 8 dil alanına ilişkin olarak tercihler bu çalışmanın 2. bölümünde tanıtılmıştı. Her bir profilin yapısı bu çalışmanın 2 nolu ekinde sunulmaktadır.

1. Avusturya
2. Bosna Hersek
3. Bulgaristan
4. Danimarka
5. Estonya
6. Fransa
7. Almanya
8. Yunanistan
9. Macaristan
10. İtalya
11. Litvanya
12. Hollanda
 - 12.1 Hollanda geneli
 - 12.2 Frizlan bölgesi
13. Polonya
14. Portekiz
15. Romanya
16. İspanya
 - 16.1 Madrid, Valencia, Sevilla
 - 16.2 Katalonya
 - 16.3 Bask Bölgesi
17. İsviçre
18. Ukrayna
19. Birleşik Krallık
 - 19.1 İngiltere
 - 19.2 Galler
 - 19.3 İskoçya
 - 19.4 Kuzey İrlanda

ULUSAL VE YÖRESEL PROFİLLERİN DÜZENİNE İLİŞKİN REHBER

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

Aşağıda sayfa düzenine ilişkin sunulan bilgi okuyucunun ulusal/ yöresel profilleri yorumlamasına yardımcı olmak içindir. Söz konusu profiller tablolarla sunulan anket verileri ve bunlara ilişkin ülke/bölgenin araştırmacıları tarafından sunulan yorumları içermektedir. Her bir Tabloda sunulan tercihler Dil Zengini Avrupa projesinde kullanılan soruları yansıtmaktadır.

Her bir profil aşağıdaki kısımlardan oluşmaktadır:

Ülke/Bölgenin genel durumu

Bu bölümde ülke/bölgeye ilişkin durum ve genel bağlam tanımlanmıştır. Ülkedeki dillere ilişkin mevcut durum toplumsal, tarihsel, nüfussal ve hukuki açılardan sunulmaktadır.

Alan 1: Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Bu bölümde standart bir çerçeve kullanılarak ulusal dil(ler), yabancı dil, yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleriyle ilgili yasa ve yönetmeliklerle resmi dil politikaları hakkında bilgi

sunulmaktadır. Bu bölüm ayrıca her bir ülke/bölgede dille ilgili veri toplama yöntemleri hakkında bilgi vermektedir.

Alan 2: Okul öncesi eğitimde diller

Bu bölümde okul öncesi eğitime yönelik olarak sunulan yöresel/azınlık dillerinde, yabancı dilde, göçmen dillerinde ve ulusal dil(ler)in öğretiminde sunulan ek destekle ilgili bilgi sunulmaktadır. Her bir dil grubu için aşağıdaki konularla ilgili bilgi sunulmaktadır: hedef kitle, verilen eğitimin süresi, asgari öğrenci sayısı koşulu, derslerin haftada kaç gün verildiği, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime tabi tutulup tutulmadığı ve devlet finansmanının ne oranda olduğu. Olası yanıtlarla ilgili şıklar aşağıdaki Tablo'da sunulmuş ve araştırmacıların ülkelerindeki uygulamaya en yakın olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. İlk seçenek Avrupa tavsiyeleriyle en uyumlu olan uygulamadır.

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı/sadece anadili olanlar/ destek yok	≥2 yıl/1 yıl/<1 yıl	yok/5–10/>10	>1 gün /0.5–1 gün/<0.5 gün	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	tamamı/kısmen/yok
YD	tamamı/kısıtlı/ destek yok	≥2 yıl/1 yıl/<1 yıl	yok/5–10/>10	>1 gün /0.5–1 gün/<0.5 gün	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	tamamı/kısmen/yok
GD	tamamı/sadece anadili olanlar/ destek yok	≥2 yıl/1 yıl/<1 yıl	yok/5–10/>10	>1 gün /0.5–1 gün/<0.5 gün	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	tamamı/kısmen/yok
UD desteği	tamamı/sadece göçmen çocukları/ destek yok	≥2 yıl/1 yıl/<1 yıl	yok/5–10/>10	>1 gün/0.5–1 gün/<0.5 gün	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	tamamı/kısmen/yok

Alan 3: İlköğretim okullarında diller

Bu bölümde ilköğretim okullarında öğretilen dillere yönelik bilgiler sunulmaktadır. Verilen bilgiler dil eğitiminin organizasyonu ve uygulanan dil öğretimi başlıkları olarak iki bölümde sunulmaktadır. Organizasyonla ilgili olarak yöresel/azınlık dilleri, yabancı dil, göçmen dilleri ve ulusal dil(ler)in oluşturduğu dört dil türüyle ilgili olarak bilgi sunulmaktadır. Ulusal dil(ler)in öğretiminde sunulan ek destekle ilgili olarak müfredat, yeni gelenlere verilen ek desteğin derecesi, okula başlamadan önce tanı testlerinin kullanımı ve öğrencilerin dil becerilerinin ölçünleştirilmiş testlerle izlenmesi konularında bilgi verilmektedir.

Dil öğretim müfredatının özellikleri göz önünde bulundurularak yöresel/azınlık dilleri, göçmen dilleri ve yabancı dil öğretimi hedef kitle türleri; bu dillerin eğitim dili olarak kullanılıp kullanılmadığı; dil öğretiminin başlama dönemi; ders açılabilmesi için asgari öğrenci koşulunun olup olmaması; ölçünleştirilmiş testlerle dil becerilerinin gelişiminin izlenip izlenmediği; finansman kaynakları türü gibi kıstaslar açısından değerlendirilmektedir. Bütün sorular için verilen ilk seçenek Avrupa tavsiyeleri ve uygulamalarına en yakın olan durum ve uygulamaya işaret etmektedir.

3a. Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	okula başlamadan önce/ eğitim esnasında/yok	tamamı/ sadece göçmenler/yok	ulusal ölçekte ölçünlü/okul ölçeğinde/yok

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı/ sadece anadili olanlar/ destek yok	tutarlı ve belirgin/ genel/ belirgin değil	yaygın/ bölgesel/yok	birinci sınıftan itibaren/orta aşamadan itibaren/sadece son safhada	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/ 5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/ okul ölçeğinde/yok	ulusal veya bölgesel kistaslar/ okul kistasları/ belirtilmemiş	tamamı/ kısmen/yok
YD	tamamı/ kısıtlı/ destek yok	tutarlı ve belirgin/ genel/ belirgin değil	yaygın/ bölgesel/yok	birinci sınıftan itibaren/orta aşamadan itibaren/sadece son safhada	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/ 5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/ okul ölçeğinde/yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ ulusal veya okul kistasları/ belirtilmemiş	tamamı/ kısmen/yok
GD	tamamı/ sadece anadili olanlar/ destek yok	tutarlı ve belirgin/ genel/ belirgin değil	yaygın/ bölgesel/yok	birinci sınıftan itibaren/orta aşamadan itibaren/sadece son safhada	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/ 5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/ okul ölçeğinde/yok	ulusal veya bölgesel kistaslar/ okul kistasları/ belirtilmemiş	tamamı/ kısmen/yok

3b. Öğretim

Herhangi bir eğitim sisteminde öğrenim kazanımlarının gerçekleştirilebilmesi için öğretmenler önemli rol oynarlar. Bu tabloda ilköğretim okullarındaki dil öğretmenleri ve onların resmi formasyonları hakkında okuyucular bilgi bulabilirler. Her bir dil türü için öğretmenlerin donanımları hakkında bilgi vardır.

Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime tabi tutulup tutulmadıkları ve yabancı dil öğretmenlerinin uluslararası değişim ve hareketlilik programlarından yararlanıp yararlanmadıkları gibi konularda bilgi verilmektedir.

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/genel/yok	konuya özgü/genel/yok	U/D
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/genel/yok	konuya özgü/genel/yok	U/D
YD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/genel/yok	konuya özgü/genel/yok	eğitimin parçası/resmi olmayan destek/yok
GD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/genel/yok	konuya özgü/genel/yok	U/D

Alan 4: Ortaöğretimde diller

Orta dereceli okullar için okuyuculara aşağıdaki iki temel boyut doğrultusunda bilgi sunulmaktadır: dil öğretiminin organizasyonu ve mevcut dil öğretimi uygulamaları. Organizasyon kapsamında ulusal dil öğretimi ve müfredat odaklı bilgi sunulurken yeni gelenler için ek dil desteği, okula başlarken kullanılan erken tanı testlerinin mevcudiyeti ve öğrencilerinin dil becerilerinin gelişiminin ölçünlü testler yoluyla izlenip izlenmediği gibi konularda bilgi sunulmaktadır.

Y/A, yabancı ve göçmen dilleri eğitimi hakkında hedef kitle, dil öğretim müfredatı, bu dillerin öğretim dili olarak kullanılıp kullanılmadığı, ders programındaki yerleri, asgari öğrenci sayısı koşulunun olup olmadığı, ölçünlü testlerle dil becerilerinin gelişiminin izlenip izlenmediği, somut öğrenim kazanımlarının mevcudiyeti ve dil öğretimi için ne tür fonların olduğu konusunda bilgi sunulmaktadır. Bütün sorular için verilen ilk seçenek Avrupa tavsiyeleri ve uygulamalarına en yakın olan durum ve uygulamaya işaret etmektedir.

4a. Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin/genel/belirgin değil	okula başlamadan önce/eğitim esnasında/yok	tamamı/sadece göçmenler/yok	ulusal ölçekte ölçünlü/okul ölçeğinde/yok

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı/sadece anadili olanlar/destek yok	tutarlı ve belirgin/genel/belirgin değil	yaygın/bölgesel/yok	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/okul ölçeğinde/yok	ulusal veya bölgesel kıstaslar/okul kıstasları/belirtilmemiş	tamamı/kısmen/yok
YD	tamamı/kısıtlı/destek yok	tutarlı ve belirgin/genel/belirgin değil	yaygın/bölgesel/yok	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/okul ölçeğinde/yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar/belirtilmemiş	tamamı/kısmen/yok
GD	tamamı/sadece anadili olanlar/destek yok	tutarlı ve belirgin/genel/belirgin değil	yaygın/bölgesel/yok	okul saatleri içinde/kısmen okul saatleri içinde/okul saatleri dışında	yok/5-10/>10	ulusal ölçekte ölçünlü/okul ölçeğinde/yok	ulusal veya bölgesel kıstaslar/okul kıstasları/yok	tamamı/kısmen/yok

4b. Öğretim

İlköğretimdeki duruma benzer olarak bu Tabloda okuyucular dört dil türünde eğitim veren dil öğretmenleri ve donanımları hakkında bilgi bulabilirler. Her bir dil türü için öğretmenlerin resmi donanımları, hizmet öncesi veya hizmet içi eğitime tabi

tutulup tutulmadıkları, dil seviyesi koşulunun olup olmadığı ve yabancı dil öğretmenlerinin uluslararası değişim hareketliliği programlarından faydalanıp faydalanmadıkları konularında bilgi sunulmaktadır.

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar/belirtilmemiş	U/D
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	U/D	U/D
YD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya bölgesel düzeyler/yok	eğitimin parçası/ resmi olmayan destek/yok
GD	dil (branş) öğretmenleri/sınıf öğretmenleri/donanımsız	konuya özgü/ genel/yok	konuya özgü/ genel/yok	U/D	U/D

Alan 5: İleri ve yükseköğretimde diller

5a. İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu)

Mesleki eğitim kursları birçok ülkede sağlanmaktadır. Dil Zengini Avrupa projesine katılan ülkelerden araştırmaya katılan her şehirde dört dil türünün eğitimi hakkında bilgi derlenmiştir. Bu yayında okuyucular Y/A, yabancı ve göçmen dillerinin eğitimi hakkında bilgi sahibi olurken dil öğretim müfredatının özellikleri, ulaşılması hedeflenen öğrenim kazanımlarının mevcudiyeti ve bu dillerin öğretimi için ne tür fonların olduğu konusunda bilgi edineceklerdir.

Sayfa kısıtlılığından dolayı ulusal dilde destek programlarıyla ilgili olarak burada bilgi sunulamamaktadır ancak ilgilenen okurlar Dil

Zengini Avrupa (LRE) web sitesinden bu konuda ayrıntılı bilgi edinebilirler. Sitede destek programlarının çeşitliliği, hedef kitle türleri, müfredatın ne oranda belirgin ve tutarlı olduğu, Mesleki Eğitim kurumunun iş hayatına yönelik ne tür mesleki bilgiler sunduğu, devlet finansman oranları, şirketlerde staj olanaklarının mevcudiyeti ve AB araçlarının ne oranda kullanıldığı gibi konularda bilgi sunulmaktadır. Bütün sorular için verilen ilk seçenek Avrupa tavsiyeleri ve uygulamalarına en yakın olan durum ve uygulamaya işaret etmektedir.

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı	
Y/AD	Kurum A	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok
	Kurum C	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal/yok	tamamı/kısmen/yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	AOÖÇ ile bağlantılı/ ulusal /yok	tamamı/kısmen/yok
	Kurum C	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	AOÖÇ ile bağlantılı/ ulusal/yok	tamamı/kısmen/yok
GD	Kurum A	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok
	Kurum C	zengin çeşitlilik/ kısıtlı/belirtilmemiş	tutarlı ve belirgin/genel/ belirgin değil	U/D	tamamı/kısmen/yok

5b. Yükseköğretim (üç üniversite)

Araştırmaya katılan her şehirdeki en büyük devlet üniversitesi hedeflenmiştir. Okurlar aşağıdaki konularla ilgili bilgi edinebilirler: öğretimde kullanılan diller, üniversite web sitesinde kullanılan diller, ulusal dilde ek destek sağlanan hedef gruplar, yabancı dil

öğretiminde ulaşılmaması hedeflenen düzeyler, ülke vatandaşı olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi, uluslararası öğrenci değişim programlarının mevcudiyeti.

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	tamamı/ kısıtlı/ yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya kurumla sınırlı/yok	uluslararası ve göçmen/sadece uluslararası/ sadece anadili ulusal dil olanlar	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	tamamı/ kısıtlı/ yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya kurumla sınırlı/yok	uluslararası ve göçmen/sadece uluslararası/ sadece anadili ulusal dil olanlar	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	ulusal, yabancı ve Y/A/ulusal ve yabancı/ sadece ulusal	tamamı/ kısıtlı/ yok	AOÖÇ ile bağlantılı/ulusal veya kurumla sınırlı/yok	uluslararası ve göçmen/sadece uluslararası/ sadece anadili ulusal dil olanlar	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor	zorunlu/ seçmeli/ sunulmuyor

Alan 6: Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Araştırmaya katılan her bir şehirde aşağıdaki konularda bilgi derlenmiştir: radyo ve televizyonlarda kullanılan ulusal dil dışındaki diller, radyo-televizyon ve sinemalarda ulusal dil dışındaki yapımların alt yazılı veya dublajlı olarak yayımı, Y/A

dillerindeki yapımların bölge dışında izlenmesi ve televizyonda işaret dili kullanımı. Bütün sorular için verilen ilk seçenek Avrupa tavsiyeleri ve uygulamalarına en yakın olan durum ve uygulamaya işaret etmektedir.

Şehirler	Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
Şehir 1	alt yazılı/dublajlı	alt yazılı/dublajlı	her zaman/düzenli/bazen/ asla	her zaman/düzenli/bazen/ asla
Şehir 2	alt yazılı/dublajlı	alt yazılı/dublajlı	her zaman/düzenli/bazen/ asla	her zaman/düzenli/bazen/ asla
Şehir 3	alt yazılı/dublajlı	alt yazılı/dublajlı	her zaman/düzenli/bazen/asla	her zaman/düzenli/bazen/ asla

Ayrıca araştırmaya katılan her şehirde ulusal ve bölgesel dil dışındaki dillerde mevcut olan gazetelerle ilgili bilgi derlenmiştir. İlgili bilgi Dil Zengini Avrupa projesi web sitesinde sunulurken bu yayının 2. bölümünde sadece Avrupa genelinde bilgiler sunulmaktadır.

Alan 7: Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Araştırmaya katılan her şehirde kent düzeyinde kurumsallaşmış dil stratejileri ve birçok farklı alanda çokdilli sözlü-yazılı iletişim hizmetlerinin kullanım oranlarıyla ilgili bilgi derlenmiştir. Kurumsallaşmış dil stratejileri bağlamında kullanılan dillerin sayısı ve hangi amaçla kullanıldığı Tablo 7a'da sunulmaktadır. İletişim

hizmetleri açısından Tablo 7b şehirlerde en yaygın olarak kullanılan hizmetlerin sıralamasını göstermektedir. Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan dillerle ilgili daha fazla bilgi LRE web sitesinden alınabilir.

7a. Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri (3 şehir)

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C
3-4	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C
1-2	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C

7b. İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Alan 8: İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

Projeye katılan şehirlerde araştırmaya katılması için seçilen şirketlerin genel dil stratejileri yanı sıra ulusal dil, iş İngilizcesi ve diğer dillerle ilgili şirket içi ve dışı dil stratejileri konusunda bilgi derlenmiştir. Aşağıdaki tablolar yoluyla bu stratejileri kullanan şirketlerin sayısı görülebilmektedir. LRE web sitesinde bu stratejileri nadiren veya hiç kullanmayan şirketlerin sayıları da sunulmaktadır. Ayrıca şirketlerle ilgili çokdillilik profilleri LRE web sitesinden elde edilebilir.

8a. Genel dil stratejileri

		GENEL DİL STRATEJİLERİ							
		Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım									

8b. Şirket içi-harici dil stratejileri

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ					ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ				
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım										
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım										
Ek diller	Yaygın kullanım										

1 AVUSTURYA

Tanja Nagel, Anke Schad, Barbara Semmler ve Michael Wimmer

Ülkenin Genel Durumu

2011 yılındaki kayıtlı son verilere göre, Avusturya Cumhuriyeti'nin nüfusu 8,43 milyondur. 2001 ve 2011 yılları arasında yabancı uyruklu vatandaşların sayısı üçte birden daha fazla orandaki bir artışla (%35) 957.000 kişiye ulaşmıştır. Göçmenlerin büyük bölümü Avrupa Birliği ülkelerinden gelmektedir. Avusturya'da yaşayan Alman vatandaşların sayısı iki kat artarak 152.000 kişiye yükselmiştir. Sırp, Karadağlılar ve Kosovalılardan oluşan ikinci büyük göçmen grup 133.000 kişide sabit kalmıştır; Türkiye'den gelen göçmenlerin oluşturduğu üçüncü büyük grup %10 oranında gerilemiş ve 114.000 kişiye düşmüştür (Avusturya İstatistik 2011).

Resmi sayımlarda azınlık dili konuşucularının sayısının belirlenmesi, Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi'nin üçüncü maddesine göre, birçok azınlığın üzerlerindeki gerçek veya algılanan baskı nedeniyle ana dillerini Almanca olarak seçmeleri azınlık hakları örgütleri tarafından eleştirildi. Tavsiye Komitesi Avusturyalı otoritelere gelecekte yapılacak nüfus sayımlarında dille ilgili soruların açık uçlu olmasını ve kişilerin bu sorulara çoklu dil ve kimlik bildiriminde bulunmasına imkan tanıyan nitelikte olması gerektiğini önemle vurgulamıştır. (Advisory Committee 2011:11-12). Azınlık grupları kendi tahmini konuşucu sayılarını beyan ederler. Örneğin Macarca için 2001'deki nüfus sayımında dil sorusuna göre 25,884 konuşucu sayılmıştır. Oysa onların tahmini neredeyse iki katıdır (Initiative Minderheiten n.d.).

Avusturya, özellikle çocuklar ve gençler bakımından dilsel çeşitliliğin önemli olduğu bir ülkedir. Günlük hayatta Almanca dışında bir dil kullanan öğrencilerin dağılımının en yüksek olduğu yer Viyana (41.8%), en düşük olduğu yer Carinthia'dır (8.9%). İki veya çokdilli genç gruplar, aynı zamanda bireyin dil ve eğitim profilini etkileyen göç tarihleri bakımından heterojen bir yapı ile nitelenir (Biffi/Skrivanek 2011: 1).

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil ve bölgesel azınlık dilleri dil kanunu ve/veya dil politikaları belgelerine göre ele alınmışlardır. Almanca ile ilgili yurt dışındaki çocuk ve gençlerin ulusal dildeki eğitim ve öğretimleri Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İtalya, Polonya, Sırbistan, Slovakya ve Slovenya olmak üzere yedi ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Avusturya tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sözleşmeye göre tanınan bölgesel azınlık dilleri şunlardır: Burgenland Hırvatçası, Hırvatça, Çekçe, Burgenland'da Macarca, Viyana'da Macarca, Burgenland Romancası, Slovakça, Carinthia'da Slovence ve Styria'da Slovedir. Özel bölgelerde, Sözleşme tarafından desteklenen, bölgesel azınlık dillerinde eğitime ilişkin resmi hükümler vardır.

Avusturya'da ulusal ve bölgesel çapta dilsel çeşitlilik üzerine resmi veri toplama mekanizmaları artık yoktur. Dile ilişkin bir soru içermeyen 2011 nüfus verilerinin yerine 2001 nüfus verileri kullanılmaktadır.

2011'de yayınlanan Entegrasyon için Ulusal Eylem Planı (NAP) kapsamında uzmanlar ve paydaşlarla diyalog süreci İçişleri Bakanlığı tarafından koordine edilir. Almancadaki yeterli entegrasyonun anahtarı olarak kabul edilir. Göçmenler Avusturya'ya girmeden önce bir dil sınavını geçmek (A1 düzeyi) zorundadırlar. Avusturya, önkoşullarıyla Almanya, Fransa, Danimarka ve Hollanda'ya benzer (Bundesministerium für Inneres 2011).

2011 yılının Haziran ayında, Avusturya hükümeti Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi'nin uygulanmasına ilişkin üçüncü raporunu yayınladı. Raporda, topografyadaki ve Burgenland ve Carinthia'daki belirli kamu hizmetlerinde azınlık dillerinin kullanımı hakkında ikidilli işaretler üzerindeki tartışmaya kalıcı bir çözümü garanti eden 2011'de bir anayasa hukuku değişikliği de önerilmektedir. (Bundeskanzleramt 2011:11).

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı diller ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-İçi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	genel	konuya özgü	tamamı
UD desteği	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Tyrol'de İtalyanca, Slovakça, Slovence
------	--

2010'dan beri okul öncesi eğitime 5 yaşında katılım bütün Avusturya'da zorunlu olmuştur. Bu ölçüt, esasen bütün çocukların okula girmeden önce Almancayı öğrenmeleri için konulmuştur.

Dil Eğitimi Politikası Profili'nde (LEPP) belirtildiği gibi okul öncesi eğitim merkezi olmayan parçalı uygulama ile nitelenir. Bunun, özellikle dil eğitimcilerinin yeterlikleri söz konusu olduğunda, teklifin niteliği ve teklifin niceliği bakımından (münferit eyaletler arasındaki eşitsizlikler ile) dilsel çeşitliliğin uygulanmasına ilişkin sonuçları vardır (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/ Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 82-88).

3 İlköğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tüm çocuklar için	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	belirgin değil	bazı bölgelerde	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bazı bölgelerde	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı
GD	sadece anadili olanlar	tutarlı ve belirgin	bazı bölgelerde	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri dışında	>10	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek
GD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Romanca, Slovakça, Slovence
YD	Hırvatça, Çek dili, İngilizce, Fransızca, Macarca, İtalyanca, Slovakça, Slovence (bu dillerden birisi zorunlu)
GD	Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Lehce, Rusça, Türkçe

Demografik gelişme nedeniyle, özellikle ilköğretim düzeyinde, göçmen dili eğitiminin (Muttersprachlicher Unterricht) genişlemesi bir hükümet önceliği olarak kabul edilir. Göçmen dili eğitiminin amacı müfredatta ikidilliliği ve göçmen ev dilleri ve Almanca'nın eşitliğini sağlamak olarak tanımlanır.

2009/2010 eğitim-öğretim yılında, Avusturya'daki ilköğretim öğrencilerinin %29,4'ü Almanca dışındaki başka bir dil ile göçmen dili eğitimine katılmıştır (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur 2011: 13).

Federal Eğitim Kültür ve Sanat Bakanlığı'ndaki Göç ve Okullar Dairesi teklifleri koordine eder. Bu daire bilgi notları, örneğin yasal çerçeve üzerinde istatistik ve veriler yayınlar. www.muttersprachlicher-unterricht.at platformunda ebeveynler çocuklarının kayıt bilgilerine Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça ve Türkçe olarak erişebilirler.

Diğer yabancı ve azınlık dillerinin yanı sıra göçmen dili eğitimindeki temel zorluk sadece genişleme değil aynı zamanda kaliteyi geliştirmektir. Her iki açıdan nitelikli öğretmen sayısı öğretmen yetiştirme reform talebinin temel sorunudur (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 88-91).

Avrupa Çokdilli Şehirler Projesi'nin bir parçası olan Viyana'da ilköğretim öğrencileri içinde okul başarısı ve dilsel çeşitlilik arasındaki bağlantı üzerine bilgi üretmek için veri toplanmaktadır (Brizic 2011).

4 Ortaöğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	kısmen okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	kısmen okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	sadece anadili olanlar	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri dışında	>10	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirtilmemiş	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	eğitimin parçası
GD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Burgenland-Hırvatça, Çek dili, Macarca, Romanca, Slovakça, Slovence
YD	İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca: akademik liselerde 2 dil zorunlu; birinci kademe (alt düzey) orta dereceli okullarda 1 dil zorunlu.
GD	Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Lehçe, Rusça, Türkçe

Ortaöğretim düzeyinden (ISCED 2) itibaren, Avusturya okul eğitim sistemi genel (*Hauptschule*) ve akademik ortaöğretim okulları halini alır. Bu arayüz dil eğitim süreçlerinin kesintiye uğratılabilmesi, devam ettirilebilmesi ve ilerletilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

“Viyana, 2009/2010 öğretim yılında” genel liselerin yanı sıra akademik liselerde göçmen dilinde eğitim sağlayan tek “eyalet olmuştur” (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur 2011: 25). Diğer tüm eyaletler sadece genel liselerde göçmen dilinde eğitim sağladı.

Akademik lise müfredatı iki zorunlu yabancı dili içerir. Buna karşılık genel lise müfredatında yalnızca bir yabancı dil vardır.

Yeni Lise (The New Middle School) 2008-2009 yılında lise eğitimindeki geleneksel bölünmüşlüğü aşmak için oluşturuldu. 2015/2016’da bütün genel liseler Yeni Liselere dönüştürülecektir. Daha fazla bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış öğretimle sosyal öğrenme ve entegrasyon, Yeni Lise kavramının pedagojik bir parçasıdır. Bu, özellikle göçmenlik geçmişi olan öğrencilerin potansiyelini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

İngilizce bütün okul seviyelerindeki öğrencilerin %99’u tarafından en çok seçilen yabancı dildir. Yerel azınlık dilleri ortaöğretim okullarında bir ders olarak sunulabilir. Karar bölgeye bağlıdır: Burgenland’da öğrencilerin %12,9’u Hırvatça, Carinthian’daki öğrencilerin %10,6’sı Slovence öğrenmektedir (2004/5 eğitim öğretim yılı verilerine göre, Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 149).

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmi
	Kurum C	zengin çeşitlilik	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmi
GD	(sadece) Kurum A	zengin çeşitlilik	genel	U/D	yok

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli

Gençlerin mesleki eğitimi ve üniversite eğitimi dışında, Avusturya'nın yetişkin eğitimi geleneği 19. yüzyılda hem burjuva hem de işçi sınıfı girişimlerinden kaynaklandığı belirtilmelidir. 2009/2010'da eğitim birimlerinin %39,4'ü için diller yetişkin eğitiminin en güçlü eğitim alanıdır (Verband Österreichischer Volkshochschulen 2011: 1). Viyana'da yetişkin eğitimi 60'tan fazla dilde sunulmaktadır.

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	dublajlı	bazen	bazen

Avusturya yayın kuruluşu ORF yasa gereği yöresel azınlık dili konuşucuları için hizmet sağlamak zorundadır. Televizyon ve radyo programları dışında, çevrimiçi bir platform olan *volksgruppen.orf.at* Hırvatça, Çekçe, Macarca, Romence, Slovakça ve Slovencede haber, bilgi, ses ve video akışı sağlar.

FM4 genç kitleleri hedefleyen bir ORF radyo istasyonudur. Radyo ikidilli olmasına rağmen, ağırlıklı olarak İngilizce konuşulur. Haber bültenleri İngilizce okunurken, günde iki kere Fransızca okunur. FM4'ün kullanıcıları ve canlı yayın konukları "Anadili Konuşuru İlkesi" ilkesi'ni takip etmeleri ve anadillerini konuşmaları için teşvik edilir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri (iki şehir)

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütecimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Viyana Graz	Graz	Viyana Graz	Viyana	Viyana Graz
3-4	Viyana					
1-2	Graz		Viyana		Graz	

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm Göç ve uyum Siyasi tartışma ve karar alma Eğitim Ulaşım	Turizm Ulaşım Tiyatro Göç ve uyum

LRE projesi nüfus açısından büyük şehirlere odaklanmış olmasına rağmen Avusturya, geniş ölçüde daha küçük kasabalar ve bölgelerdeki dilsel azınlıklar ile nitelenir. Bu nedenle, 2011 yılında parlamento tarafından topografyada azınlık dillerinin kullanımına (BGBl. I Nr. 46/2011) ve genellikle bu küçük kasabaları etkileyen kamu hizmetlerinde kullanılan resmi diller üzerinde anayasal bir değişikliğe karar verildi.

8 İş dünyasında diller (19 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın kullanım	6	12	5	4	0	0	2	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	4	0	5	1	19	19	19	19	18	18
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	7	2	9	2	7	5	9	6	9	12
ek diller	yaygın kullanım	6	0	4	1	2	2	2	3	4	3

Avusturya Ekonomi Araştırma Enstitüsü, 2005 yılında 2017 Avusturyalı şirket arasında kendi talepleri üzerine yabancı diller ile ilgili bir anket düzenlemiştir. Şirketlerin %86'sı yabancı dilin gerekli olduğunu belirtmiştir. Şirketlerin %45'i ise çalışanları için en çok İngilizcenin gerekli olduğunu dile getirmiştir. Araştırmaya göre, Doğu Avrupa'daki iş ortakları ile iletişim kurmak için Almanca kullanılmaktadır (Tritscher-Archan 2008: 172).

İhracat odaklı bir ülke olarak Avusturya'da dil becerileri yabancı pazarlara ve bazı şirketlere ulaşmak için bir araç olarak kabul edilir. Örneğin bankalar ve iletişim sağlayıcıları etno marketing denilen iç pazara yönelik çeşitliliğe yanıt vermek için kendi kampanyalarında ve hizmetlerinde azınlık dillerini kullanırlar.

Önemli bulgular

Avusturya çokdillilik açısından kararsız gelişmelerle tanımlanır. Hükümet programı bir taraftan özellikle İngilizceye, komşu ülkelerin dillerine ve göçmen dillerine atıfla çocuklar ve gençlerin eğitim yoluyla dil becerilerinin edinimlerinin önemini vurgulayarak Avusturya toplumunun artan çeşitliliğini tanıır (Republik Österreich 2008: 206).

Diğer taraftan, sürekli bir eğitim dili oluşturmak ile daha çeşitli ve kapsamlı bir dil eğitimi sürecini karşılamanın zorluğu öncelikli olarak bir kaynak sorunudur (Örneğin nitelikli öğretmen sayısı).

Almanca başarılı bir entegrasyon için en önemli dil olarak kabul edilir. Toplum örneğin ekonomide belirli ihracat odaklı ticaret ve işler için ek dil becerilerinin yararlarının farkına yavaşça varmaktadır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Dil Zengini Avrupa (Language Rich Europe) kapsamında birçok iyi uygulama örnekleri vardır. EDUCULT projesi aktif bir proje olarak iyi bir örnektir. *Sag's multi* ikidilli vatandaşlar için EDUCULT ile birlikte *Verein Wirtschaft für Integration (VWFI)* işadamları tarafından organize edilen yıllık retorik bir yarışmadır. Öğrenciler yedinci sınıftan itibaren (12 yaş) kendi ek dilleri ve Almanca arasındaki değişimi konuşmalarında sunarlar. 2009'dan beri yaklaşık 700 öğrenci bu yarışmada yer almış ve 40'tan fazla dilde performanslarını sunmuştur.

SPIN: *Österreichisches Sprachen-Kompetenz-Zentrum* (ÖSZ) tarafından başlatılan *SprachenInnovations Netzwerk*, www.oesz.at/spin adresinde yaratıcı dil projelerine ilgi duyan kesimler için bir veri tabanı sunmaktadır.

Kaynakça

Biffi, Gudrun, Skrivaneck, Isabella (2011): Schule-Migration-Gender Endbericht. Study commissioned by the Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur. Available at www.bmukk.gv.at/medienpool/21041/schule_migration_gender_eb.pdf accessed 7 December 2011.

Brizic, Katharina (2011): 'Multilingual cities' Wien. Available at www.oew.ac.at/dinamlex/Multilingual-Cities_Wien-2009_Endbericht-V1Stand20111111.pdf accessed 7 December 2011.

Bundeskanzleramt Österreich (2011): 3. Bericht 3. Bericht der Republik Österreich gemäß Artikel 15 Abs. 1 der Europäischen Charta der Regional- oder Minderheitensprachen. Available at www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=45599 accessed 7 December 2011.

Bundesministerium für Inneres (2011): Nationaler Aktionsplan für Integration. Available at www.integrationsfonds.at/nap/bericht/ accessed 7 December 2011.

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (2011): Der muttersprachliche Unterricht in Österreich. Statistische Auswertung für das Schuljahr 2009/10. Available at www.bmukk.gv.at/medienpool/3720/nr5_11.pdf accessed 7 December 2011.

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur und Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung, Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum (eds.) (2008): Language Education Policy Profile. Country Report Austria. Available at www.oesz.at/download/spol/lepp_engl_1.pdf accessed 7 December 2011.

Initiative Minderheiten (n.d.): Minderheiten in Österreich / Volksgruppen. Available at http://minderheiten.at/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=30 accessed 9 December 2011.

Republik Österreich (2008): Regierungsprogramm 2008-2013. Available at www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=32965 accessed 7 December 2011.

Statistik Austria (2011): Registrierzählung 2011. Pressemeldung. Available at www.statistik.at/web_de/presse/059977 accessed 7 December 2011.

Tritscher-Archan, Sabine (ed.), Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft (2008): Fremdsprachen für die Wirtschaft. Zahlen, Daten, Fakten.

Verband österreichischer Volkshochschulen (2011): Statistikbericht 2011. Available at http://files.adulteducation.at/statistik/berichte/statistik_2011.pdf accessed 7 December 2011.

2 BOSNA HERSEK

Jasmin Džindo ve Selma Žerić

Ülkenin Genel Durumu

Bosna Hersek üç resmi dil ile çokuluslu ve çokdilli bir ülkedir: Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça (hem Latin hem de Kiril alfabesi ile). Bu diller, eski Yugoslavya'da resmi dil olarak kullanılan Sırpça-Hırvatçadan gelmektedir. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra, Bosna Hersek, bölge çapında tamamen eşit üç resmi dili, Boşnakça, Hırvatça ve Sırpçayı, yasal olarak standartlaştırmıştır. Bu diller arasındaki dilbilgisel, sözcüksel ve sessel farklılık çok azdır. Bu durum bizi, Bosna Hersek nüfusunun tamamının üç dili de anladığı ve günlük ve profesyonel yaşamlarında karar verirken üç dili de serbestçe kullanabildikleri sonucuna götürür.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Üç ulusal dil (Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça), yabancı diller ve bölgesel azınlık dillerinin hepsi dil politikaları belgelerinde ele alınır. Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi hükümet tarafından imzalanmış ve parlamento tarafından onaylanmıştır. Sözleşme çerçevesinde aşağıdaki diller tanınmıştır: Arnavutça, Çekçe, Almanca, Macarca, İtalyanca, Yahu dilleri olan İbranice ve Yahudice, Makedonca, Karadağca, Lehçe, Romence, Rusça, Slovakça, Slovence, Türkçe ve Ukraynacadır. Ülke çapında dilsel çeşitliliğe yönelik veri toplama mekanizmaları mevcut değildir.

Bosna-Hersek Okul Öncesi Eğitim Çerçeve Kanunu (2007), Bosna-Hersek Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Dairesi Kanunu (2007), Bosna-Hersek İlköğretim ve Ortaöğretim Çerçeve Kanunu (2003), Ortaöğretim Mesleki Eğitim Çerçeve Kanunu (2008), Bosna-Hersek Yükseköğretim Çerçeve Kanunu (2007) gibi okul öncesi, ilk ve ortaöğretim ile yükseköğretimi düzenleyen çok sayıda yasa vardır.

Bosna Hersek Anayasası'nda ulusal dillere ilişkin maddeler içeren mevzuat vardır. Siyasi ve hukuki düzeni kurmak bu ülkenin temel hukuki davasıdır. Bosna Hersek'te Bosna Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti olmak üzere iki ayrı varlık olduğu için, ulusal dilleri ve resmi alfabeleri bahsedilen Bosna Hersek Federasyonu Anayasası ve Sırp Cumhuriyeti Anayasası olarak iki ek anayasa vardır. Romenlerin Eğitim İhtiyaçları üzerine Bosna Hersek Eylem Planı (İnsan Hakları ve Mülteciler Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır.) incelendiğinde ulusal diller, yabancı diller ve bölgesel azınlık dillerinin eğitim ve öğretimini teşvik etmek amacıyla oluşturulan resmi dil politikaları vardır. İşaret dili resmi dil politikaları ile ilgili devlet belgelerinde resmi olarak tanınmıştır. Bu konu, Bosna Hersek İşaret Dilinin Kullanımı Kanunu'nun mevzuatları altındadır. İşitme engelliler, Bosna Hersek'te herhangi bir kurumdaki çeşitli işlemlerinde işaret dilini kullanmakla ilgili yasal hakka sahiptirler.

Bosna Hersek, idari açıdan ikiye bölünmüş olmasının yanı sıra, özerk ve ayrı bir idari birim olan Brcko Bölgesi'ni de kapsar. Bosna Hersek Federasyonu federal birim olarak kabul edilen ve yüksek düzeyde özerkliğe sahip on kantona bölünmüştür. Devlet yapısı içindeki büyük karmaşıklık nedeniyle, eğitim ve dil politikalarında tutarsız yaklaşımlar vardır. Bu durum göz önüne alındığında, mevcut resmi dil durumu çeşitlidir. Varlıklar arasındaki çeşitli farklılıklar dışında, her kanton içinde kendi yasaları olan ayrı bir Eğitim Bakanlığı olduğu için kantonlar içinde de farklılıklar vardır. Böyle geniş bir yasal dayanak ele alındığında, dil politikaları tamamen uyumlu değildir ve nüfusun çoğunluğu için belirli bir kantonda (Sırp Cumhuriyeti) eğitim kurumlarındaki resmi dili belirlemek olağandışı değildir. Müfredat üç ulusal dilden birine dayalıdır ancak, üç ulusal dilin tümü okul öncesinden yükseköğretime kadar eğitim sisteminin her kademesinde sunulur. Öğrenciler ilköğretimin başında sınıflarında hangi ulusal dilin olacağına karar verirler. Ders kitapları ve müfredat bu karara göre ayarlanır. Ulusal diller dışında yabancı diller Bosna Hersek'te her eğitim düzeyinde geniş bir yelpazede sunulur. Ancak uyum eksikliği burada da söz konusudur. Sonuç olarak aynı kanton içindeki okullarda farklı yabancı diller sunulur. Okulun hangi kanton içinde olduğuna bağlı olarak İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça ve Arapça gibi beş altı yabancı dil okul öncesi, ilk ve ortaöğretimde sunulur. Bosna Hersek'teki yükseköğretim kurumları Arapça, Çekçe, İngilizce, Fransızca, Almanca, Yunanca, Latince, Farsça, Rusça, İspanyolca ve Türkçe eğitimi sağlamaktadır.

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Ek ulusal dil desteği, yöresel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
YD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	yok	yok	kısmi

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

YD	İngilizce, Almanca, Fransızca
----	-------------------------------

Bosna Hersek genelinde tutarlı bir okul öncesi eğitim vardır. Genel olarak toplumdaki ve sınıftaki çokdilliliğe özel önem verilerek dil öğretim programları bütüncül bir yaklaşımla kullanılır. Göçmen dillerinin hiçbirinde eğitim sunulmazken, okul öncesi eğitimde çoğunlukla İngilizce, Almanca ve Fransızca yabancı dil olarak sunulur.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretim başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	genel	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	genel	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Diğer Ulusal Diller	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça
YD	İngilizce veya Almanca zorunlu. Arapça , Fransızca, veya İtalyanca seçmeli.

İlköğretim boyunca yabancı dillerin yanı sıra ulusal dillerin öğretimi için tutarlı ve açık bir program kullanılır. Sınıflar, sadece İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça ve Arapçayı içeren beş altı farklı dilden seçilen zorunlu bir yabancı dil ile ulusal dilde oluşturulur. Bunlardan bazıları zorunlu bazıları da seçmeli yabancı dil olarak öğretilir. Bu diller müfredatın bir parçası olarak sunulmaktadır. Yeterlik düzeyleri yaşa uygun standartlaştırılmış ölçme araçları kullanılarak test edilir ve izlenir. Göçmen dilleri ilköğretimde öğretilmez.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	kısmen okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel düzeyler	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

UD	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça
YD	İngilizce veya Almanca zorunlu Arapça, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Türkçe seçmeli

Ortaöğretimde, ikinci yöntem yaygın bir şekilde uygulanmamasına rağmen, bir konunun veya bütün konuların yabancı dilde öğretimi bir arada kullanılır. Ulusal ve yabancı dillerin öğretimi için tutarlı ve açık bir program vardır. Öğrencilerin yeterlik düzeyleri yaşa uygun standartlaştırılmış ölçme araçları kullanılarak test edilir ve izlenir. Ortaöğretimde İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça ve Türkçe gibi farklı yabancı diller içinden seçilen iki yabancı dil zorunludur. Bunlardan bazıları zorunlu bazıları seçmeli yabancı dil olarak öğretilir. Göçmen dilleri ortaöğretimde öğretilmez.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U/D	kısmi
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U/D	kısmi
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U/D	kısmi
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal, yabancı ve Y/A	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal, yabancı ve Y/A	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal, yabancı ve Y/A	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Ankete katılan kurumlara göre, Bosna Hersek'teki yükseköğretim kurumları ulusal ve yabancı dillerde temel iletişimden ileri dil becerilerine kadar geniş bir program seçeneği sunmaktadır. Ulusal ve yabancı dillerin öğretimi için oluşturulmuş tutarlı ve açık öğretim programları vardır ve öğrenciler İngilizce, Almanca, İtalyanca, Fransızca, İspanyolca, Türkçe, Arapça, Farsça, Latince, Yunanca, Rusça ve Çekçeyi öğrenmek için seçebilirler.

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	her zaman veya düzenli	bazen

Ulusal diller, yerel düzeyde çoğunluğun ulusal dili baskın dil olarak belirlemesine rağmen görsel-ışitsel ve yazılı basında az ya da çok eşit düzeyde temsil edilirler, Medyada, bu dillere ilişkin sistematik bir değerlendirme yoktur. Devlet düzeyinde görsel-ışitsel medyaya gelince üç ana yayın vardır: devlet radyo ve televizyonu (BHRT), FTV ve RTRS. Devlet televizyonunda her iki alfabe de kullanılır. Televizyon programları bir gün Latin Alfabesi'nde, ertesi gün Kiril Alfabesi'nde yayın yapabilirler.

Ulusal diller dışında, İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca gazeteler de vardır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4						
3-4	Saraybosna Mostar					
1-2	Banja Luka	Saraybosna Mostar Banja Luka	Saraybosna Mostar Banja Luka	Saraybosna Mostar Banja Luka	Saraybosna Mostar Banja Luka	

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm Ulaşım Göç ve uyum	Turizm Ulaşım Göç ve uyum

Yerel yönetimler arasındaki iletişim ulusal dilde kurulur. Bazen İngilizce ve Almanca da kullanılır. Belediye tesislerinde, iletişimin İngilizce, Fransızca ve Almanca olduğu ulaşım, turizm, göç ve entegrasyon hizmetleri dışında sözlü ve yazılı iletişim ulusal dilde sağlanır.

8 İş dünyasında diller (29 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve müşterimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	4	26	10	6	0	4	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	0	6	3	0	29	23	29	28	27	29
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	0	14	6	2	21	24	11	20	16	25
Ek diller	yaygın kullanım	0	4	3	0	3	1	1	0	5	2

Araştırılan şirketlerin yazılı ve sözlü iletişimde kullandıkları ana dil üç ulusal dilden biri (bölgeye bağlı olarak) ve bazen İngilizcedir.

Önemli bulgular

Avrupa Birliği'ne katılımı hedefleyen, Bosna Hersek'in sosyal ve ekonomik kalkınma dinamiklerine göre, devlet yetkilileri yanı sıra kanton yetkilileri de sürekli dil politikalarının kapsamının geliştirilmesine ve uyumlulaştırılmasına çalışmaktadır. Daha önce belirtilen gerçeklere ve bu denemeye akılda kalan mevcut duruma ilişkin belirtilere dayanarak, bu ülkede görünürdeki çokdilli durumun günlük yaşamda bir iletişim engeli yaratmadığı sonucuna ulaşabiliriz. Tabi ki, ilerleme için birçok neden vardır. Örneğin yasaların uyumlulaştırılmasında, üç resmi ulusal dil ve iki alfabenin varlığının kamusal farkındalığının yükseltilmesinin yanı sıra, bütün benzerlikler ve ufak farklılıklar kabul edilmeli ve saygı duyulmalıdır.

3 BULGARİSTAN

Gueorgui Jetchev

Ülkenin Genel Durumu

Bulgar ortaçağ devletleri güçlü bir edebiyat geleneği olan üç merkez tarafından desteklenmiştir: Preslav ve Ohrid Edebiyat Okulları (8-11. Yüzyıllar Birinci Bulgar Krallığı boyunca) ve Tarnova Edebiyat Okulu (12-14. Yüzyıllar İkinci Bulgar Krallığı). Bulgarlar, Osmanlı İmparatorluğu altında Türkçe konuşan mercilerden ve Yunanlılardan gelen kültürel etkilere karşı başarıyla direnmişlerdir.

Bulgarlar, kendi dilsel ve edebi geleneklerini doğru kullanmakla ilgili görüşlerinde kararlı olmuşlardır. 24 Mayıs tarihinde Aziz Kiril ve Metodi, Slav havarileri ve Avrupa azizlerinin misyonerlik ve edebi çalışmaları resmi bir tatil günü olarak kutlanır. Bu gün, Bulgaristan'da kültür ve edebiyatı oluşturan Kiril Alfabesi'ne adanmıştır.

1991 Anayasası "ulusal" veya "etnik azınlık" terimlerini kullanmaz. Ancak, etnik, dilsel ve dinsel gruplara mensup kişilerin temel haklarını garanti eder. Anayasanın 36. Maddesi etnik grup üyelerine kendi dillerini kullanma ve kendi dillerinde eğitim alma hakkı tanır. 54. Madde etnik gruplara kendi etnik tanımlamalarına uygun olarak kültürlerini geliştirme hakkını yasayla garanti altına alır. Bütün bunlar, Bulgaristan'daki azınlıkların eşit haklarını garanti altına alan yasal ve siyasi çerçeveyi yaratmıştır.

Bulgar etnik modeli entegrasyon ilkelerini, ortak ulusal ve Avrupa değerlerini ve etnik ve dini kimliğe saygıyı dengelemeyi amaçlamaktadır.

2011 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, nüfusun %85,2'sinin anadili Bulgarca, nüfusun %9,1'nin anadili Türkçe, %4,2'sinin ise anadili Romen dilidir. Ulusal İstatistik Enstitüsü'ne göre, nüfus sayımı verileri etnik ve dilsel kimlik arasındaki güçlü ilişkiyi gösterir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Bulgar çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi Avrupa ve Avrupa dışındaki 30'dan fazla ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Bulgaristan tarafından onaylanmıştır. Ulusal düzeyde 4 yerel/azınlık dilinin ulus veya bölge çapında eğitimine resmîyet sağlanmıştır: Ermenice, İbranice, Romence ve Türkçe.

Bulgaristan'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları nüfus verileri için mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmaları, ulusal, yerel/azınlık ve göçmen dili çeşitleri anadili sorusuna dayanarak ele alınmaktadır.

Yurt dışındaki Bulgar vatandaşların Bulgarca Resmi Eğitim Müfredatı, Eğitim, Gençlik ve Bilim Bakanlığı'nın genel ağ sayfasında bulunabilir. Onlar Ulusal Dil ve Yurt Dışı Kültür hükümet programının bir parçasıdır.

Millet Meclisi'ndeki Eğitim, Bilim, Çocuk, Gençlik ve Spor Komitesi ve Kültür, Sivil Toplum ve Medya Komitesi ulusal dile ilişkin karar tasarıları ve önerilerden sorumludur. Bilim insanları ve uzmanlar komitelerin toplantılarına katılabilirler. Bulgar Bilim Akademisi'nde Bulgar Dili Enstitüsü Bulgar ulusal dil politikalarından sorumlu merkezi bir koordinasyon organıdır (www.ibl.bas.bg/en/index.htm). Bulgar Dili Enstitüsü, üniversitelerdeki Bulgar Dili ve Edebiyatı bölümleriyle işbirliği halindedir.

1991 Anayasası Bulgarca'yı ülkenin resmi dili olarak bildirir (Madde 3), ama aynı zamanda anadili Bulgarca olmayan vatandaşların anadili eğitimini ve anadillerini kullanma haklarını garanti eder (Madde 36).

Bulgaristan 7 Mayıs 1999 tarihinden itibaren Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşme'ye taraf olmuştur. Bakanlar Kurulu'nun bir parçası olan Etnik ve Entegrasyon Sorunları İşbirliği Ulusal Konseyi ulusal düzeyde Sözleşme'nin uygulamalarını izler.

Türk, Romen ve diğer azınlıkların anadillerinde eğitim alma hakları vardır. Temmuz 1999 tarihli ve 2002'de değiştirilen Eğitim Standartları, Genel Eğitim Temel Müfredat Kanunu'nda anadili dersleri ilk ve ortaokul müfredatında zorunlu ders olarak yazılmıştır (Madde 15-3). 1991 tarihinde çıkan ve 1998'de değiştirilen Eğitim Yasası Uygulama Kurallarında anadili terimi, "çocuğun ailesi ile iletişim kurduğu dil" olarak tanımlanmıştır (Madde 8-2). 2005 yılında Etnik Azınlığa mensup Çocukların ve Gençlerin Eğitim ve Entegrasyon Merkezi (<http://coiduem.mon.bg>) kurulmuştur. Bu merkez "anadili Bulgarca olmayan vatandaşlar" yerine "azınlıklar" terimini içeren tek devlet kuruluşudur.

1998 tarihli Radyo ve Televizyon Kanunu'ndaki bir madde azınlık dillerindeki programlar üzerinedir. Madde 49: Bulgar Ulusal Radyosu ve Bulgar Ulusal Televizyonu yurt dışında yaşayan Bulgarları içerir yurt dışı yayınları; anadili Bulgarca olmayan Bulgaristan vatandaşlarının kendi anadillerindeki yayınları içerir ulusal ve bölgesel programlar üretmek zorundadır.

Bulgaristan'da İşitme Engelliler Birliği 2004 yılında Ulusal İşaret Dili Merkezi tarafından kuruldu. Bulgar Ulusal Televizyonu saat 16.00 haberlerinde işaret dilinde günlük çeviri sunmaktadır.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yöresel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
YD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	konuya özgü	konuya özgü	yok
UD desteği	tamamı	1 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

FL	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca
-----------	---

Okul öncesi eğitimi ve öğretimi geliştirme ulusal programı (2006-2015), 2003 yılından beri zorunlu olan okul öncesi eğitim süresi boyunca anadili Bulgarca olmayan çocuklar için kendi özel ihtiyaçları göz önüne alınarak oluşturulmuş Bulgarca programların gerekli olduğunu vurgular. 2002'de değiştirilen Eğitim Kanunu ile bu çocuklar için Bulgar dilinde özel bir müfredat başlatılmıştır.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	sadece anadili olanlar	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	>10	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Ermenice, İbranice, Romanca, Türkçe
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca: bu dillerden birisi zorunlu

İlk ve ortaokul eğitimi için “anadili dersi” olarak sunulan dört dilin resmi müfredatı Eğitim, Gençlik ve Bilim Bakanlığının genel ağ sayfasında bulunabilir. Anadili eğitimi zorunlu değildir, sadece İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça derslerini içeren seçmeli dersler listesinden seçilebilir “zorunlu seçmeli ders” anlamına gelir. Bu nedenle çok az Türkçe konuşan çocuk bu dersleri alır ve bunların sayısı da son yıllarda azalmaktadır.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	sadece anadili olanlar	tutarlı ve belirgin	yok	kısmen okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	>10	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal ve okul sınırlı ölçütler	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Ermenice, İbranice, Romanca, Türkçe
YD (italik yazılı diller sadece ikinci kademe lisede verilmektedir)	Hırvatça, Çek dili, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Japonca, Korece, Lehçe, Rumence, Rusça, Sırpça, Slovakça, İspanyolca; bunların bir veya ikisi zorunlu, ikinci veya üçüncü diller seçmeli

“Yabancı dil merkezli” (sınıfların tamamı ya da bir parçasında) okulların tüm ülke çapında geniş bir ağı vardır. Bu okullar matematik, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, tarih ve felsefe gibi birçok çeşitlilikteki konuyu öğretme aracı olarak birinci yabancı dili kullanır. Bu konular lise eğitiminin başından itibaren (dokuzuncu ve onuncu yıllarda) Ders İçeriği Üzerinden Dil Öğretimi (CLIL) yöntemi kullanılarak öğretilir. Bu okullarda bir yıl için (ortaokulun son yılında- sekizinci sınıf) yoğun bir dil dersi (haftada en az 18 saat) verilir.

Lise eğitimi düzeyinde, bu ağı parçası olmayan bir sınıf bulmak çok zordur. Yabancı dil merkezli okul modeli 1952’de Bulgaristan’ın kuzeyinde bulunan Lovech şehrindeki eğitim dilinin İngilizce, Almanca ve Fransızca olduğu bir okulda oluşturulmuştur. 1960’ta başkent de dahil birçok şehirde Rusça ile birlikte üç dilin ayrı ayrı öğretildiği yeni okullar oluşturuldu. 1970’te bu ağı İspanyolca da eklenmiştir. 1990’dan beri, söz konusu bu diller, diğer diller kadar, ülke çapında yabancı dil merkezli okullarda sunuldu.

5 İleri ve Yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde veya Yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	AÖÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	AÖÖÇ ile bağlantılı	yok

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin değişimi
Üniversite A	ulusal ve yabancı dil	ulusal ve yabancı dil	tüm öğrenciler	AÖÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı dil	ulusal ve yabancı dil	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı dil	sadece ulusal dil	kısıtlı	AÖÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Bulgarca dersleri yabancı dil dersi olarak Erasmus öğrencilerine, üniversitedeki yabancı öğrenciler kadar verilmektedir. Sofya’daki Yüksek İslam Enstitüsü ve Kırcaali ve Razgrad’da kurulan Türk Tiyatroları gibi Sofya, Filibe ve Şumnu üniversitelerindeki Türk Dili ve Edebiyatı dersleri için nitelikli uzmanlara büyük ihtiyaç bulunmaktadır.

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	alt yazılı	bazen	Sofya'da genellikle Filibe'de düzenli Şumnu'da bazen

Bulgaristan Radyosu, İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Sırpça, Yunanca, Arnavutça, Türkçe ve Arapça olmak üzere on dilde web tabanlı programlar sunmaktadır.

Oldukça sınırlı olmasına rağmen Türkçe görsel basında yer bulmaya başlamıştır. Bulgar Ulusal Radyosu 1993'ten beri Bulgaristan'daki Türk nüfus için sabah ve akşamları yarım saat Türkçe yayın yapmaktadır. Yayınlar içinde haberler ve Türkçe ile Bulgarca halk şarkıları yer almaktadır. 2001 baharında Bulgar Ulusal Televizyonu on dakikalık Türkçe programlar yayınlamaya başlamıştır.

Geçiş dönemi boyunca, Türk basınına kurmaya yönelik girişimler de yapılmıştır. Şu anda, Sofya'da üç haftalık Türkçe gazeteler (Sabah, Zaman ve Müslümanlar) ile Filiz adlı çocuk gazetesi ve Balon adlı çocuk dergisi vardır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Websitesi mevcudiyeti	Tercüman kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Şumnu				
3-4		Sofya Filibe		Sofya		
1-2	Sofya Filibe Şumnu		Sofya Filibe Şumnu	Filibe Şumnu	Sofya Filibe Şumnu	

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm Hukuki Sağlık Acil hizmetler Ulaşım Göç ve uyum	Turizm Ulaşım Acil hizmetler Sağlık Göç ve uyum

Bu alanda çokdilliliği genişletmek için yapılması gereken çok şey vardır. Sofya, Filibe ve Şumnu'daki araştırmalarda, yaygın bir şekilde tercüman kullanılmasına rağmen, acil servis, göç ve turizm servislerinde sınırlı düzeyde yabancı dil hizmeti sunulduğu görülmüştür. Kamu hizmetlerinde ve bazı hizmet alanlarında en sık kullanılan Bulgarca ve İngilizce dışında Türkçe, Almanca, Fransızca ve Rusça da kullanılabilir. Tüm şehirlerin genel ağ sayfası İngilizcedir, ancak Şumnu'da Rusça da kullanılmaktadır. Tüm şehir idarelerine öncelikli olarak İngilizce konuşan işçiler alınır ve istihdamları sırasında İngilizce eğitimi almaları sağlanır.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma	Dil stratejisi mevcudiyeti
yaygın kullanım	1	7	0	1	0	0	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	0	0	0	0	21	18	22	23	18	23
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	0	1	0	1	5	7	8	4	9	12
Ek diller	yaygın kullanım	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Kamu hizmetleri ve kamusal alanlarda olduğu gibi işletmelerde de çokdilliliği genişletmek için yapılması gereken çok şey vardır. Ankete katılan şirketlerin hemen hemen yarısı bazı dil strateji biçimlerine sahiptir. İş İngilizcesi tanıtım amaçlı Bulgarcaya ek olarak şirketlerin üçte ikisinde internet üzerinde kullanılmaktadır. Diğer diller nadiren kullanılmaktadır ve iş İngilizcesi dışında dil eğitimi verilmemektedir. Birkaç şirket dil eğitimi desteklemek için eğitim sektörüyle ilişki kurmuş ve az sayıdaki çalışanlarının dil becerilerini geliştirmek için uluslararası bağlantılar sağlamıştır.

Önemli bulgular

Dil Zengini Avrupa (LRE) araştırmamız hem ulusal hem yabancı dil için eğitim alanlarındaki her düzeyde çokdillilik ile ilgili güçlü noktaları ortaya çıkardı. Yerel/azınlık dillerinin eğitim ve medya alanlarında daha geniş bir şekilde yer bulabilmesi için önemli bazı adımlar atılmıştır. Bu adımların kamu hizmetlerinde ve işletmelerde daha fazla geliştirilmesi gerekir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Etnik Azınlığa mensup Çocukların ve Gençlerin Eğitim ve Entegrasyon Merkezi Müdürü Lilyana Kovatcheva, Avrupa Konseyi Dil Politikaları Birimi'nin 2008 yılında hazırladığı Rumence İçin Program Çerçevesi'nin altı ulusal danışmanından biridir (www.coe.int/t/dg4/linguistic/Romanca_doc_EN.asp).

Bulgaristan'da Avrupa Dil Günü Avrupa Birliği Ulusal Kültür Merkezi tarafından başarılı bir şekilde organize edilir. Merkezin aşağıdaki üyeleri katılmıştır: Avusturya Konsoloslugu, İngiliz Kültür Derneği, Çek Merkezi, Polonya Enstitüsü, Fransız Enstitüsü, Goethe Enstitüsü, Yunan Kültürü Vakfı, Macar Kültür Enstitüsü, Cervantes Enstitüsü, İspanya Konsoloslugu, İtalyan Kültür Enstitüsü, bunların yanında Rus Kültürü Merkezi, İsveç Konsoloslugu, Avrupa Komisyonu Çeviri Genel Müdürlüğü, Bulgar Kültür Enstitüsü ve İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi. 2011 Avrupa Dil Günü Sofya Belediyesi, Etnik Azınlığa Mensup Çocukların ve Gençlerin Eğitim ve Entegrasyon Merkezi, Bulgaristan Ulusal Radyosu tarafından desteklenmiştir.

Kaynakça

National Statistical Institute, Republic of Bulgaria: 2011 POPULATION CENSUS IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (FINAL DATA)

ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES: Opinion on Bulgaria. (adopted on 27 May 2004)

STOYCHEVA, Maria, CHAVDAROVA, Albena and VESELINOV, Dimitar (2011) Language Policies Bulgaria-Europe (Ezikovi politiki. Bulgaria-Evropa). Sofia, Universitetsko izdatelstvo 'Sv. Kliment Ohridski'.

PACHEV, Angel (2006): Ezikovite obštnosti, Sofia, Sema RŠ.

VIDENOV, Mihail (2005): Diglosijata, Sofia, Akademično izdatelstvo Marin Drinov.

JETCHEV, Gueorgui (2006): «Éléments de politique linguistique de l'État bulgare», *Lengas*, revue de sociolinguistique, n° 60, pp. 191-203.

4 DANİMARKA

Sabine Kirchmeier-Andersen

Ülkenin Genel Durumu

Danca, Danimarka'da yaşayan yaklaşık beş buçuk milyon kişinin konuştuğu resmi dildir. Ülkede yaşayanların % 90'ı Danimarkalıdır ve Danca anadilleridir. Geri kalan yüzde 10 nüfusun dillerinden sadece Almanca resmi dil olarak kabul edilir. Anadili Almanca olan yaklaşık 20.000 kişi güney Jutland'da yaşamaktadır.

Danimarka'da yaşayan Danca konuşanların dışında, anadili ya da kültürel dili Danca olan yaklaşık 50 bin Alman kökenli Danimarkalı güney Schleswig'de yaşamaktadır.

Faroe ve Grönlandca dilleri, Faroe ve Grönland adasında yasal olarak garanti altına alınmasına rağmen eğitim dili (ya da okullarda okutulan zorunlu dil) Dancadır. Danca İzlanda'da 19.yy başlarından beri okul programlarının bir parçasıdır ve Danca hala diğer İskandinav ülkeleriyle iletişimi kolaylaştıran bir dildir.

Danimarka, tüm İskandinav ülkelerinde yaşayanların resmi kurumlarla iletişimlerinde kendi anadillerinde iletişim kurabilmelerini güvence altına alan *İskandinav Dil Sözleşmesini* (1987) onaylamıştır. Danimarka ayrıca İskandinav Bakanlar Birliği'nin hazırladığı yol haritası niteliğindeki İskandinav Dil Sözleşmesi'ni de onaylamıştır (2006). Bu anlaşmaya göre ulusal ve azınlık dilleri desteklenmeli ve korunmalıdır; üniversiteler paralel dil kullanma stratejisini benimseyerek ulusal dillerin yanı sıra İngilizcenin kullanılmasını da sağlamalıdır; İskandinav ülkelerinin vatandaşlarına ana dillerini öğrenmenin yanı sıra uluslararası öneme sahip bir dili ve yabancı bir dil öğrenme fırsatı verilmelidir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Danimarkalı çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi özellikle Avrupa ve dışındaki yaklaşık 20 ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. *Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi* Danimarka tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sözleşmede Almanca Yöresel/Azınlık dili olarak tanınmıştır. Eskimo-Aleut (Grönland) ve Faroe ayrıca *Home Rule* yasası ile korunmaktadır. Danimarka'da Almanca eğitiminin verilmesini sağlayan sözleşme hükmü yürürlükte değildir.

Danimarka'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları yoktur.

Danimarka Anayasası'nda Danca'nın veya başka dillerin kullanımına ilişkin ve genelde dil kullanımını düzenleyen herhangi bir hüküm yoktur. Ancak, Danca'nın azınlık çocukları tarafından ikinci bir dil olarak öğretilmesinin teşvikine ilişkin kararlar mevzuatın bir parçasıdır. Ayrıca Danca Dil Kurumu'nun hazırladığı yazım kurallarının bütün okullar ve kamu kuruluşlarında kullanılması gerektiğine ilişkin bir kanun hükmü vardır. İşaret dilini resmi olarak tanıyan herhangi bir resmi belge veya politik karar olmamasına rağmen işaret dilinin öğretilmesine ilişkin resmi tavsiyeler mevcuttur.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesinde diller (Yabancı dillerde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftada gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	1 yıl	5-10	0.5-1 gün	genel	genel	tamamı
GD	sadece anadili olanlar	1 yıl	5-10	0.5-1 gün	genel	genel	tamamı
UD desteği	tamamı	1 yıl	yok	0.5-1 gün	genel	konuya özgü	tamamı

Okul öncesinde sunulan diller

Y/AD	Almanca
GD	Arnavutça, Arapça, Boşnakça, İzlandaca, Pencap dili, Somalice, Tamil dili, Türkçe, Urduca

Danimarka'da çocukların % 85'inden daha fazlası özel ya da devlet okullarındaki kreşlere devam ederler. Danimarka yerel yönetimlerinin üç yaşında olan ve kreşe gitmeyen bütün çocukların dil gelişimini izlemesi zorunludur ve eğer gerekirse haftada 15 saate kadar dil gelişimini destekleyen programlar sunarlar. Dil desteğinin amacı çocuğun Dancada gerekli olan dil gelişimini okula başlamadan önce sağlamaktır. Düzenli olarak kreşe giden çocuklar izlenmezler fakat gerekirse zorunlu dil gelişimi dersi alırlar.

3 İlköğretimde diller (Yöresel/Azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	Tutarlı ve belirgin	Genel eğitime başlamadan önce	mevcut	Ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	Tutarlı ve belirgin	yok	orta safhadan	okul saatleri içinde	5-10	Ulusal ölçekte ölçünlü	Ulusal veya okulla sınırlı ölçütler	tamamı
GD	Sadece anadili olanlar	Tutarlı ve belirgin	yok	1'inci sınıftan	okul saatleri dışında	>10	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	Sınıf öğretmenleri	genel	genel	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	genel	resmi olmayan destek
GD	dil (brans) öğretmenleri	genel	genel	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

YD	İngilizce ve Fransızca ya da Almanca zorunlu; İspanyolca, Almanca ya da Fransızca ve göçmen dilleri seçmeli
GD	Arapça, Arnavutça, Boşnakça, İzlandaca, Somalice, Tamil dili, Türkçe, Urduca / Pencap dili

Danimarkalı çocuklar genellikle beş ya da altı yaşında okula başlarlar ve 15-16 yaşında eğitimlerini tamamlarlar.

2002'ye kadar göçmen dillerinin müfredat dışında ilköğretim okullarında okutulması için gerekli finansmanı devlet tarafından sağlanmıştı. Bu durum hala Avrupa Birliği, EEA bölgesi, Grönland ve Faroe adalarında yaşayan çocuklar için geçerlidir. 2002'den beri göçmen çocuklarına ana dillerinde eğitim sağlama görevi yerel yönetimlerin (belediyeler) kararına bırakılmıştır. Bundan dolayı, göçmen dillerinin eğitimi sadece sayıca çok sayıda oldukları bölgelerde örneğin Kopenhag'da verilmektedir.

Sprog er nøglen til verden (2011) komite raporu ilköğretimin birinci yılından itibaren İngilizcenin yabancı dil olarak öğretilmesini ve çocuklar 11-12 yaşına gelince de (Almanca ya da Fransızca) üçüncü bir dilin öğretilmesini önermiştir. Rapor ayrıca Arapça, Çince ve Portekizce (Brezilya) dillerinin seçmeli ders olarak verilmesini önermiştir.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	yok	yok	yok

	Hedef grup	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Devlet finansmanı miktarı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	Kısmen okul saatleri içinde	>10	Ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	Okul saatleri dışında	5-10	Okul ölçeğinde	okulla sınırlı kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Okul öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Dil seviyesi gerekliliği	Hareketlilik
UD desteği	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	genel	Ulusal veya okulla sınırlı ölçütler	U.D.
YD	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	genel	Ulusal veya bölgesel ölçütler	resmi olmayan destek
GD	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	genel	belirtilmemiş	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

YD (<i>İtalyan yazılı diller sadece ortaöğretimin ikinci kademesinde</i>)	İngilizce zorunludur. <i>Eski Yunanca, Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Japonca, Latince, Rusça, İspanyolca</i> seçmeli
GD	Arapça ve Türkçe

Danimarka'da ortaöğretimde öğrencilerin iyi düzeyde ulusal dil bilgisine sahip olması beklenir. Dil becerilerinin testler yoluyla değerlendirilmesi ortaöğretime geçiş sürecinin bir parçasıdır.

En son yapılan 2005 reformundan beri Danca ve İngilizce zorunlu diller olarak okutulurken Eski Yunanca, Arapça, Çince, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Japonca, Latince, Rusça, İspanyolca ve Türkçe seçmeli dersler olarak sunulmaktadır. Bu reform birçok yabancı dil dersi alan öğrencilerin sayısında önemli bir düşüşe yol açmıştır. Sonradan yapılan ufak tefek değişikliklere rağmen genel durum değişmemiş ve bu reform düzenlemesiyle üç dil öğrenen çocukların sayısı %41'den %3'e düşmüştür.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Azınlık ve Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı	
YD	Kurum A	Mevcut değil	belirtilmemiş	yok	hiç
	Kurum B	Mevcut değil	belirtilmemiş	yok	tamamı
	Kurum C	Mevcut değil	belirtilmemiş	yok	hiç

Yükseköğretim (üç üniversitede)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin değişimi
A Üniversitesi	Ulusal ve yabancı	Ulusal ve yabancı	Tüm öğrenciler	yok	Sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
B Üniversitesi	Ulusal ve yabancı	Ulusal ve yabancı	Tüm öğrenciler	yok	Sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
C Üniversitesi	Ulusal, yabancı ve Y/AD	Ulusal ve yabancı	sınırlı	yok	Sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli

Danimarka üniversiteleri Avrupa Yükseköğretim Alanı (Bologna Süreci) ile Anglo-Sakson eğitim sistemine (Lisans-Lisansüstü) uyum sağlamışlardır. Bu değişikliklerin bir sonucu olarak uluslar arasılaşma konusuna odaklanma ve uluslararası öğrencileri üniversiteye çekmek için çalışmalar artmıştır. Danimarka üniversitelerinde derslerin %25'i İngilizce olarak verilmektedir. Yüksek Meslek Okulları (90-150 AKTS) ve lisans diploması veren mesleki okullar (180- 240 AKTS) önemli sayıda programlarını İngilizce sunarlar.

2005 yılından beri birçok öğrencinin İngilizce programları tercih etmesi, diğer dillerdeki programların kapanmasına neden olmuştur. İspanyolca, Almanca ve Fransızca hala bazı programlarda öğretilmekte iken, İtalyanca ve Rusça programlarında neredeyse hiç öğrenci bulunmamaktadır. Japonca ve Çince programlarında küçük bir artış vardır. Bazı üniversiteler Türkçe ve Arapça programları sunmaktadırlar.

6 Görsel İşitsel Medyada ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
Alt yazılı	Alt yazılı	Her zaman	Kopenhag'da düzenli olarak Aarhus ve Aabenraa'da yok

Danimarka'da altı ulusal televizyon kanalı vardır, bunlardan üçü (DR1, DR2, TV2) genel ruhsat ücretine tabidir. Ayrıca, her gün yayın yapan yerel televizyon kanalları vardır. Aralık 2002 kanununa göre, yerel radyo ve televizyonlar kamunun bilgiye ve önemli sosyal tartışmalara erişimini güvence altına almalıdır. Bu kanallar Danca dilini ve kültürünü kullanmakla yükümlüdürler.

İşaret dili önemli medya olaylarında kullanılır ve özel bir işaret dili kanalı mevcuttur.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Websitesi mevcudiyeti	Mütercim kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Kopenhag	Kopenhag Aabenraa			Kopenhag	
3-4						
1-2	Aabenraa		Aabenraa	Aabenraa	Aabenraa	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Acil hizmetler Göçmenlik ve uyum Turizm Sağlık Hukuki	Göçmenlik ve uyum Hukuki Turizm Sağlık Sosyal

İskandinav Dil Sözleşmesine göre (The *Nordic Language Convention*) İskandinav dillerinden herhangi birini konuşan bir kişi kamu kurumlarıyla iletişimde kendi anadilini kullanma hakkına sahiptir.

8 İş dünyasında diller (12 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve müşterilerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkanlarının farkında olma
Yaygın kullanılan	4	7	1	5	0	0	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanılan	1	0	3	0	11	11	10	12	12	11
İş İngilizcesi	Yaygın kullanılan	0	0	2	0	3	6	4	3	5	6
Ek diller	Yaygın kullanılan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Danimarkalı şirketler daha çok küçük ve orta ölçekli şirketlerdir. % 92'si 10 kişiden daha az çalışan, %2'si 50 kişiden daha fazla kişinin çalıştığı şirketlerdir. İşlerin % 68'i özel şirketlerindir.

Danimarka Sanayi araştırmasına göre (2007) % 25'ten daha fazla büyük firma İngilizceyi ortak dil olarak kullanmaktadır. Diğer dillerin kullanımı ve çeviri hizmetleri azalmaktadır. Danimarka sanayisi öğrencilerin dil derslerine gösterdikleri ilginin düşmesinden dolayı ciddi kaygılarını belirtmiş ve mühendislikle birlikte dil becerilerinin de geliştirileceği çift dal eğitimini bir çözüm önerisi olarak sunmuşlardır.

Önemli Bulgular

Danimarka son 150 yıldır Danca'nın anadil olarak konuşulduğu tekdilli bir ülkedir. Danimarka'da vatandaşlar oldukça iyi düzeyde Almanca, Fransızca ve 1945 yılından beri de İngilizce dil becerisine sahiptirler. Ayrıca, Danimarkalılar, tüm İskandinavya ülkelerinde İsveççe ve Norveççeyi de karşılıklı olarak anlayabilirler.

Son on yıldır İngilizce Almanca ve Fransızca'ya karşı konumunu çok daha güçlendirdi. Buna paralel olarak Danca/İngilizce dil stratejisini Danimarka hükümeti de güçlü bir şekilde destekledi. İskandinav dilleri dahil olmak üzere yabancı dil becerilerinde düşüş vardır. Arapça ve Türkçe gibi göçmen dillerindeki becerinin geliştirilmesi desteklenmemektedir. Sonuç olarak, İngilizce dışındaki yabancı dillere olan ilgi üniversitelerde, okullarda ve şirketlerde düşmektedir. Son dönemde gündeme getirilen İngilizcenin ilköğretimin ilk yıllarından itibaren öğretilmesi önerisi diğer dillere olan ilgiyi daha da azaltacaktır. Eğer Danimarka Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi dil politikalarına uyum göstermek istiyorsa bu gelişme ciddi mücadeleleri gerektirecektir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Bütünleşik İçerik Dil Öğretimi (BİDÖ)

Fredericia'daki *Købmagergade skole* okulu *Bütünleşik İçerik Dil Öğretimi*'ni deneysel olarak 2001 yılından beri uygulamaktadır. 2005 ortaöğretimin ilk basamağı için biyoloji ve matematik gibi fen derslerinin anadili İngilizce olan öğretmenlere öğretilmesi gündeme gelmiştir.

Centre for Internationalisation and Parallel Language Use (CIP)

Uluslararasılaşma ve Paralel Dil Kullanımı Merkezi (CIP) 2008'de paralel dil kullanımı ilkelerine dayalı bir dil politikası uygulamak için Kopenhag Üniversitesince kurulmuştur.

Nordic Language Coordination

İskandinav Dil İşbirliği (Nordic Language Coordination) Kuzey Ülkeleri Bakanlar Konseyi himayesinde Danca, İsveççe ve Norveççe anakara İskandinav dilleri arasındaki karşılıklı anlaşmayı geliştirmek amacıyla 2009 yılında kurulmuştur.

Tegn på sproget (İşaret dili)

Tegn på sproget, Eğitim ve Uyum Bakanlıkları ile üniversiteler, üniversite kolejleri ve okullarla işbirliği içinde 2008 yılında altı yıllık bir süre için kurulan araştırma ve geliştirme projesidir. Projenin amacı Danca'yı ikinci dil olarak kullanan öğrencilerin yazılı Danca'ya tutum ve yaklaşımlarını derinlemesine irdelemek ve bulguları değerlendirerek yeni öğretim yöntemleri geliştirmektir.

Kaynakça

Sprog til Tiden (Language in time). Report by the language policy group of the Danish government (2008).

Sprog er nøglen til verden (Language is the key to the world). Report by a working group under the ministry of research, innovation and higher education (2011).

Nordic Convention of Languages (1987).

www.efnil.org

5 ESTONYA

Kersti Sõstar

Ülkenin genel durumu

Estonya toplumundaki mevcut dil durumunu anlamak için tarihe göz atmak gerekir. Birinci Dünya Savaşı öncesi, Estonya iki yüzyıl boyunca Rus İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. Estonca, 1920 tarihli ilk Estonya Anayasası temelinde Estonya Cumhuriyeti'nin (1918-1940) ilk döneminde resmi dil statüsüne ulaşmıştır. Sovyet dönemi boyunca (1945-1985), Estonca eskiye göre biraz daha az olsa da gelişmeye devam etmiştir. O zaman, Sovyetler Birliği merkez yönetimi boyunca çeşitli ekonomik sektörlerde Rusça üstün bir dildi. Rusça yaşamın diğer alanlarına da yayılmıştı. Kamu sektöründe çalışan Estonca konuşmayan Sovyet vatandaşları Estonya'ya taşındı, ama Estonca bilgisi 1989'a kadar onlar için gerekli değildi. O zamandan beri, ülkedeki bütün vatandaşlar için yabancı dillerinin öğretimi yanı sıra Estoncanın öğretimi için fırsatlar yaratılmasına daha fazla önem verilmiştir. Dil politikası ulusal azınlıkların haklarını ve kendi kültürlerini korumayı desteklemeyi amaçlamaktadır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal diller, yabancı diller ve göçmen dillerinin tümü dillerle ilgili mevzuat ve dil politikaları belgelerinde ele alınmıştır. Yurt dışındaki Estonya menşeli çocukların ve yetişkinlerin anadili eğitimi ve öğretimi Belçika ve Lüksemburg'da (ortak-)finans edilmektedir. Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Estonya tarafından imzalanmamış ve onaylanmamıştır. Ancak, yeni ulusal Diller Kanunu (2011), Estonya yöresel azınlık dillerinin korunmasının önemli olduğunu dikkate almaktadır.

Estonya'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları nüfus verileri için mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmaları, ulusal, yerel/azınlık ve göçmen dili çeşitleri anadili sorusuna ek olarak konuşma/anlama/okuma/yazma becerileri bakımından dilsel yeterliğin nasıl olduğu sorusuna dayanarak ele alınmaktadır.

Dil kullanımı, Dil Kanunu'nun yanı sıra, Anayasa, Vatandaşlık Kanunu ve Estonya Cumhuriyeti'nde eğitim alanına ilişkin diğer bazı kanunlarca yönetilir. Dil Kanunu, Estoncanın deşışkeleri, yabancı diller, azınlık dilleri ve Estonca İşaret Dili'ne ek olarak kişilerin özel ihtiyaçlarındaki dil kullanımları üzerine odaklanır. Dil geliştirme stratejilerinin önemli bir rolü vardır. Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Estonca Dil Konseyi 2004-2010 dönemi için Estoncanın geliştirilmesine yönelik ilk stratejiyi hazırlamıştır; Estonca Dilini Geliştirme Planı 2011-2017 dönemi için hazırlanmıştır. Her iki belge de çokdillilik ve bir ölçüde yabancı diller ile ilgili sorunlara değinir. Yabancı dillerle ilgili sorunlar 2009-2015 Estonca Yabancı Diller Stratejisi'nde ele alınmıştır (www.hm.ee/index.php?03247 'Eesti vöörkeelte strateegia 2009–2015').

Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'na göre, Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi'nin onayı yakın gelecekte planlanmamaktadır, ama Estonya Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi kriterlerini yerine getirmektedir.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yöresel/azınlık, göçmen dillerinde ve ek olarak ulusal dillerde eğitim sağlanmamaktadır)

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri
YD	destek yok	<1 yıl	yok	<0.5 gün	genel	genel	yok

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

YD	İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça
-----------	--------------------------------------

Kreşlerdeki dil öğretimi çoğunlukla Estoncadır ama diğer diller yerel yönetimin kararına göre kullanılabilir. Öğretim, okul öncesi çocuk bakımına yönelik kurumlar için ulusal bir programa dayalı olarak gerçekleştirilir. Estonca konuşmayan çocuklara, Estonca yerel yönetimler yoluyla devlet destekli dil eğitimi ile üç yaşından itibaren öğretilir. 2003'ten beri Estonca öğreten birçok kreş daldırma dil öğretim programlarına katılmıştır. Kreş öğretmenleri programa bağlı olarak özel eğitim almışlardır. Bir anadili olarak Estoncanın öğretimi, ses eğitimi, cümle yapısı, okuma ve yazma ile çocukların edebiyata olan ilgilerini uyandırmayı içerir.

Ebeveynlerin talebi üzerine ve yabancı devletlerin dilsel ve kültürel temsiliyet üzerindeki desteği ve inisiyatifleri ile yabancı diller okul öncesi çocuk eğitimi kurumlarında artan bir biçimde öğretilmeye başlamıştır. Ancak kreşlerde yabancı dillerin öğretimine ilişkin istatistiksel veri yoktur.

3 İlköğretimde diller (Yerel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	orta aşamadan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

YD	İngilizce, Almanca, Fransızca veya Rusça dillerinden birisi zorunlu diğerleri seçmeli
----	---

Anadili öğretimi (Estonya dili ve edebiyatı veya Rus dili ve edebiyatı) ilköğretimin ilk döneminde (okul eğitiminin daha sonraki aşamalarında da) zorunludur. Yabancı diller, 1991/1992 öğretim yılından itibaren üçüncü sınıftan başlayarak okullarda öğretilmektedir. Çocuklar (veya ebeveynler) öğrenmek istedikleri dili (İngilizce, Rusça, Almanca veya Fransızca) özgürce seçebilirler. Eğitim dili Estonca dışında bir dil olan okullarda, ulusal dil birinci sınıftan itibaren öğretilir. Estoncaya ek olarak, yabancı diller okul müfredatına uygun olarak öğretilir. Eğitim dili başka olan okullar için 1997'de ilk Estonca öğretimi programı kabul edilmiştir. Bu okulların çoğu, Estonca öğrenimini desteklemek için erken dil öğretimi programlarına geçmiştir. 2002 programı yabancı dil öğretimini birinci sınıftan itibaren başlatma fırsatı ve üçüncü sınıftan itibaren öğrenme zorunluluğu sunmuştur.

4 Ortaöğretimde diller (Yerel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	sadece anadili olanlar	belirsiz	yok	okul saatleri dışında	>10	yok	ulusal veya bölgesel kıstaslar	yok

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	yok
YD	dil (branş) öğretmenleri	genel	genel	U.D.	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

YD	İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, bu dillerden ikisi zorunlu
GD	Çince, Fince, İsveççe

1996 birinci ulusal genel eğitim programında okul kademesine bakarak düzenlenmiş çalışma içerikleri kabul edilmiştir. Ulusal programa dayanarak, okullar anadili ve edebiyat (Estonca ve Rusça) ve yabancı diller dahil olmak üzere kendi müfredatlarını hazırladı. Birinci yabancı dil üçüncü sınıftan itibaren, ikinci yabancı dil altıncı sınıftan itibaren öğretilir. Üçüncü yabancı dil onuncu sınıfta seçmeli ders olarak eklenmiştir. Son yıllarda, ortaöğretim öğrencilerinin yarısına yakını birinci yabancı dil olarak İngilizce, ikinci yabancı dil olarak Rusça, üçüncü yabancı dil olarak Almancayı seçmektedir. 2010/2011 akademik yılında, öğrencilerin %8,9'u Almanca, %1,9'u Fransızca seçmiştir. Seçmeli derslerde en yaygın olarak seçilen dil Almancadır. Bu dillere ek olarak, bazı okullar öğrencilere İbranice, Çince, İspanyolca, İtalyanca, Japonca, Latince, İsveççe ve Finceyi üçüncü yabancı dil olarak öğrenme fırsatı sunmaktadır.

Altıncı sınıftan itibaren ikinci dil olarak Estoncanın öğrenimini desteklemek için pek çok okul geç yaş dil öğrenme programına katılmıştır. 2007'de okullarda yabancı dilin öğretimi ile Estonca öğretimi de başladı; 2011/2012 akademik yılında zorunlu derslerin en az %60'ı Estonca öğretilmektedir. Gözden geçirilen ilk ve ortaöğretim okulları ulusal müfredatı 2011/2012 akademik yılından itibaren yürütülmektedir. İkinci dil olarak Estonca ve yabancı diller için öğrenme çıktıları Avrupa Konseyi dilsel yeterlik düzeyi sistemi uyarınca değerlendirilir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller**İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde veya Yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)**

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılabilecek seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	belirtilmemiş	belirsiz	yok	yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	kısıtlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılabilecek seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal, yabancı ve Y/A	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	yalnız uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Meslek okullarındaki öğretim dili Estoncadır; öğretim dili olarak diğer dillerin kullanımına Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından karar verilir. Meslek okulları, mesleki konularda ulusal müfredata ve okul müfredatına göre eğitim sağlamaktadır. Rusça orta sınıflar için mesleki okullarda Estonca öğretimi zorunludur ve temel eğitimin sonunda ulaşılan düzeye bağlıdır. Yabancı diller iki müfredat altında iki farklı akıma göre öğretilir: yabancı dil ve uzman yabancı dil. Bazı teknik disiplinler durumunda hemen hemen hiç yabancı dil eğitimi verilmezken, bazı disiplinlerde meslek okullarında İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İtalyanca, İsveççe ve Finceyi içeren yabancı diller öğretilmektedir.

The *Estonian Qualifications Authority*, söz konusu mesleklerin takibi için gerekli olan yabancı dillerdeki ve Estoncadaki dilsel yeterlik düzeylerini belirten mesleki standartların geliştirilmesini koordine eder. Estonca bilgisi açısından memurlar, çalışanlar ve girişimcilerin gereksinimleri için bir hükümet yönetmeliği oluşturulmuştur. Bir değişiklik ardından Dil Yasası (2008) başlatılmıştır, dilsel yeterliliğin zorunlu düzeyleri Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'na uygun olarak belirlenmiştir; Estonca dilsel yeterlik sınavları A2, B1, B2 ve C1 seviyelerinde yapılmaktadır.

Üniversiteler Kanunu'na göre, üniversitelerde öğretim dili Estoncadır; diğer dillerin öğretim dili olarak kullanılmasına üniversite konseyi tarafından karar verilir. Bir taraftan, Estoncada yüksek bir yeterlik düzeyine ulaşmak için yüksek eğitimi Estonca ile sağlamak amaçlanmaktadır; diğer açıdan, özellikle daha yüksek düzeylerde uluslararası bağlantılar kapsamında İngilizce dil öğretiminin oranı yükseltilmektedir. Rusça da yüksek eğitim kurumlarında bir öğretim dili olarak kullanılmaktadır.

Lisans öğrencileri çoğunlukla İngilizceyi, ikinci dil ve yabancı dil olarak Rusça Estonca, Almanca ve çok olmasa da Fransızca'yı alırlar. Diğer yabancı dilleri öğrenme fırsatları üniversite dil merkezleri sayesinde önemli derecede genişletilmiştir: burada İtalyanca, İspanyolca, Fince, İsveççe, Türkçe ve diğer dilleri öğrenme imkânı vardır. Yabancı diller tüm öğrencilere ve yabancı dilbilimcilere genel ve uzman dili olarak öğretilir. Yabancı diller müfredat altında çoğunlukla seçmeli dersler olarak seçilmesine rağmen, Yüksek Eğitim Standartları'nda öngörülen yükseköğretim düzeyindeki öğrenme çıktıları yabancı dil yeterlik düzeyi sağlamaktadır. Bu yabancı dilleri öğrenmek için bir teşviktir. Öğretmenler ve öğrenciler arasında iyi bir yabancı dil yeterliği olanlar Yüksek Eğitimi Uluslararasılaştırma Stratejisinin amaçlarını takip etmek için hizmet vermektedir.

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
Tallinn ve Tartu'da alt yazılı Narva'da dublajlı	Tallinn ve Tartu'da alt yazılı Narva'da dublajlı	Tallinn ve Tartu'da alt yazılı Narva'da düzenli	Her zaman

Alt yazılı televizyon programları ve filmlerin yaygın oluşu insanların erken yaştan itibaren Estonca dışında diğer dillere maruz kalmaları anlamına gelir. Ancak, yabancı programların büyük çoğunluğu Estonya televizyonunda İngilizce yayın yapmaktadır. İzleyiciler sürekli ve ağırlıklı olarak İngilizceye daha az olsa da Rusça, Almanca ve İspanyolcaya maruz kalmaktadırlar. Çocuk programları ve özellikle çizgi filmler dublajlı olarak sunulur.

Estonca dışında diğer dillerin aralığı ulusal televizyon programlarında sınırlıdır. Estonya Ulusal Yayıncılık tarafından yapılan bir çaba ile haberler ve kültür programları Rusça sunulabilmektedir. Diğer taraftan, uydu televizyonları ve internet dünyanın her yerinden programlara erişimi sağlamaktadır. Ancak, bu tip televizyon sağlayıcıları bu çalışmaya dahil edilmemiştir.

İncelenen üç şehirde Rusça başta olmak üzere sınırlı sayıda yabancı dilde gazete vardır. Turizm ve geniş Rus topluluğunun varlığı gazetelerle ilgili bu dilsel seçimi açıklar.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Tallinn					
3-4	Tartu	Tallinn Tartu	Tallinn			Narva
1-2	Narva	Narva	Tartu Narva	Tallinn Tartu Narva	Tallinn Tartu Narva	

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm Eğitim Acil servis Sağlık Sosyal	Turizm Eğitim Acil servis Sağlık Sosyal

1995'te kabul edilen Estonya Cumhuriyeti Dil Yasası, Estonca kullanımının zorunlu olduğu alanları tanımlar. Ayrıca devlet kurumları ve yerel yönetimlerde ulusal azınlıkların dil kullanımının koşulları ve kapsamını ortaya koymaktadır. Nüfusunun en az yarısının ulusal azınlık grubundan oluşan bölgelerde, kişiler yerel hükümetler ve bölgede bulunan devlet kurumlarından azınlık dilinde (Estoncaya ek olarak) bilgi alma hakkına sahiptirler. Bu durum araştırılan üç şehrin ikisinde böyledir. Bu kentlerde hizmetler Rusça, İngilizce ve Fince gibi geçerli birkaç dilde sunulmaktadır. Kentlerin genel ağ sayfalarının ulusal dil dışında İngilizce ve Rusça biçimleri de vardır. Ayrıca kente ilişkin temel ve turistik bilgiler Fince, İsveççe ve Almanca sunulmaktadır.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	5	15	7	6	0	6	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşlerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	4	1	7	1	24	21	24	24	23	19
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	2	0	8	0	9	13	9	12	9	14
Ek diller	yaygın kullanım	3	1	7	0	3	4	4	8	5	15

Tarihsel olarak uluslararası ilişkiler ve ticaret Estonya ekonomisi için her zaman önemli olmuştur ve genel dil uygulamaları şirketlerin yazılı iletişim stratejilerinden çok daha güçlüdür. Dil yetkinlikleri çalışanlar için önemli bir gereklilik olarak kabul edilir. Birçok iş için Rusça bilgisi yaygın bir standarttır. İngilizce veya Rusça ek bir yabancı dil olarak ön koşuldur.

Estonya'da çokdilliliğin önemi Estonya'nın meslek dilleri profiline yansımıştır. Araştırılan bu dört şirket tipinden hepsi (bankalar, oteller, süpermarketler ve inşaat şirketleri) zorunlu olarak uluslararası ticaret ile ilgilenmemektedir. Küçük yerel marketler ve inşaat şirketleri yalnızca yerel toplulukları hedef alır.

Önemli bulgular

Estonya dil sorunlarına uzun bir zaman ayırdı ve Estonca'yı korumak ve geliştirmek, tüm halkın dil becerilerini geliştirmek ve çeşitli dillerin kullanılmasını teşvik etmek için elinden geleni yaptı. Estonya'ya, dil eğitimi politikalarının analizinde Avrupa Konseyi Dil Politikaları Birimi tarafından yardım edildi. Bu analiz 2011 yılında tamamlandı. Geçtiğimiz on yıl içinde geliştirilen Estonca ve yabancı diller için stratejiler daha ileri amaçlar ortaya koydu. Stratejilerin geliştirilmesi süreci dille ilgili işbirliğinin geliştirilmesi kapsamında farklı alanlardan uzmanların bir araya gelmesinde önemli bir rol oynadı. Ortak çabalar tüm eğitim düzeylerinde Estoncanın durumunun güçlendirilmesine katkıda bulundu. Stratejik hedeflerin tümünün değerli olmasına rağmen, bunların uygulanması kaynakların kullanılabilirliğine bağlıdır. Bu durum özellikle Yabancı Dil Stratejilerinin uygulanmasında hissedilir.

Sonuç olarak, Estonya anadili ve devlet dili olarak Estoncanın öğretimi için iyi koşullar yarattı. Diğer diller arasında Rusça ve İngilizce baskındır, diğer diller daha az kullanılmakta ve öğretilmektedir. Eğitim kurumları kendi müfredatlarında üçüncü bir yabancı dili öğrenme fırsatlarını yaratmak için yollar aramaktadır. Çokdilliliğin gelişimi için farklı projelerle Fransızca, Almanca, İsveççe ve Fince dillerinin öğretimi desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Ancak Estonya halen gerçek bir çokdillilikten uzak görünmektedir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Estonca Dilini Geliştirme Planı'nda ortaya konulan anadili ve ikinci dil olarak Estoncanın öğrenilmesini ve yaygınlaştırılmasını teşvik eden hedefler takip edilmelidir. 2007'de başlayan okullarda Estonca dışındaki öğretim dillerinden Estonca dili öğretimine geçiş birçok kaynak gerektirir ve gerektirmeye devam edecektir. Bu geçiş daldırma programlarına katılan okullarda daha başarılı olmaktadır. Buna ek olarak, birleşik içerik dil öğretimi yöntemi yaygınlaştırılmalıdır.

Yabancı diller Estonca'yı geliştirme planlarında söz konusu edilmiş olmasına rağmen, anadili ve yabancı diller ile ilgili hedefler geliştirme planlarında ayrıştırmıştır. Estonya hem belgede ortaya konulan prensipler hem de Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan dilsel yeterlik düzeyleri bakımından Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Ölçütleri: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme ölçütlerini rehber edinmelidir. Bu belge Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'nın talebi üzerine 2006'da Estoncaya çevrilmiştir. Estonya Yabancı Dil Stratejisi dil becerilerinin değerlendirilmesi ve finansman ilkelerinin sürekliliğinin sağlanmasının yanı sıra yabancı dilleri öğrenme ve öğretme politikalarının sürekliliğini teşvik etmeyi amaçlar. Birçok stratejik hedef, buna öncelik verilerek ayrıştırmalıdır.

Yetişkinlerin ikinci dil olarak Estonca dil becerilerinin değerlendirilmesi Avrupa Konseyi dilsel yeterlik düzeyine bağlıdır, öz değerlendirme araçlarının geliştirilmesine (dil portfolyosu gibi) ve ulusal sınavlar yapılmasına devam edilmeli ve uluslararası yeterlik sertifikaları bu dil becerisi düzeylerine göre kabul edilmelidir. Avrupa Konseyi dil yeterlik düzeylerine bağlı ulusal müfredatın (2011) uygulanması eğitim sistemi için bir sorundur. Dil yeterlik düzeyleri anlayışı işverenlerin yanı sıra meslek ve yetişkin eğitiminde yaygın ve uyumlu hale getirilmelidir.

Kaynakça

Estonian Language Development Plan 2011–2017
www.hm.ee/index.php?03238

Language Education Policy Profile: Estonia
www.hm.ee/index.php?044904

Language Education Policy Profile: Estonia
www.hm.ee/index.php?044904

Estonian Foreign Language Strategy 2009–2015
www.hm.ee/index.php?03238

6 FRANSA

Louis-Jean Calvet

Ülkenin Genel Durumu

Fransa'nın genel durumunu tanımlamadan önce kullanılan anketin, Avrupa'daki durumların karşılaştırılabilir olduğu varsayımından yola çıktığının altını çizmek gerekir. Bununla birlikte bir takım ulusal özelliklerin gözden kaçma riski de mevcuttur. Avrupa'nın dillerle ilgili yönergelerinin uygulamasını inceleyip bundan pay çıkarmak elbette mümkündür ve araştırma sonuçları söz konusu ülkeler için son derece önemli bir veri tabanı oluşturmaktadır. Bu veriler, örneğin Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) hazırladığı "İyi Yaşam Endeksi" (*Better Life Index*) modeline dayanarak, talep üzerine oluşturulan bir endeks şeklinde kamuya sunulabilir.

Fransa (Metropolitan Fransa ve deniz aşırı topraklar), gerek yerli gerekse göç kaynaklı birçok dilin konuşulduğu bir ülkedir. Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi'ndeki çalışmalarının bir parçası olarak, Milli Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı ve Kültür ve İletişim Bakanlığı, dilbilimci Bernard Cerquiglini'ni Fransa Dilleri hakkında bir rapor hazırlamak üzere görevlendirdi. Bu rapor, 1999 yılının Nisan ayında yetkililere sunuldu. Raporla, resmi dil dışında ülkede konuşulan 75 dil olduğu yer alıyordu. Ancak, Fransız uyruklu vatandaşların konuştuğu bu dillere göçmenlerin konuştuğu birçok dili de eklemek gerekmektedir. Şunun da altını çizmek gerekir ki, etik sebeplerden dolayı Fransa'da etnik veya ulusal azınlıklar teftiş edilmemektedir.

Ancak, 1999 yılında yapılan nüfus sayımı, göçmen dillerinin ve yöresel dillerin aktarımı ile ilgili ilginç veriler ortaya koydu. Bu verilere göre, Fransızların %26'sı evde Fransızca dışında başka bir dil konuşulan bir ortamda yetişmiş. Bu vatandaşlar ISO 639-3 koduyla *Ethnologue* tarafından tanımlanmış ve kataloglanmış yaklaşık 400 dile tekabül eden 6,700 'dil ismi' verdiler. Göçmen dillerinin genç kuşaklara aktarım oranları şöyle: Türkçe %86, Lehçe %25. Yöresel dillerin aktarım oranları ise şöyle: Alzasça %45 ve Bretonca %10. Bu sonuçlardan çıkan anlam şu ki; bazı göçmen dilleri yöresel dillerden daha fazla aktarılmış ve göç ne kadar yeni ise, aktarım oranı da o kadar yüksektir. Yöresel dillerin aktarım oranları ise sürekli düşüş halindedir.

Son olarak, otuzdan fazla ülkede resmi dil olduğu halde ikinci dil olan ve fazla sayıda çeşitleri olan Fransızca aynı zamanda Fransa'daki göçmen gruplara yabancı dil olarak da öğretilmektedir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller, yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Fransalı çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi Avrupa ve Avrupa dışında yaklaşık 130 ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Fransa'da hükümet tarafından imzalanmış fakat parlamento tarafından onaylanmamıştır. Ulusal düzeyde, bir takım yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri, ülke veya yöre genelindeki eğitimi de kapsayacak şekilde resmi belgelerde tanınmış, korunmuş ve/veya desteklenmiştir. Söz konusu diller şunlardır: Baskça, Bretonca, Katalanca, Korsikaca, Alzasça, Mozel Fransik Dili, Batı Flamanca, Frankoprovensal (veya Arpitanca), Oy Dilleri, ('Kuzey Dilleri' Franc-Comtois, Valonca, Champenois, Picard Dili, Normanca, Gallo, Poitevin-Saintongeais, Lorrain Dili, Burgonyaca) Oksitan veya Ok Dilleri ('Güney Dilleri'. Gaskonca, Languedokça, Provensal, Auvergnat Dili, Limousin Dili, Vivaro-Alpin), Ligürya Ağızları (Alpes-Maritimes'in Royain vadisinde ve Korsika'nın Bonifacio bölgesinde konuşulan ağızlar) bunlara, Fransa Dilleri'nin resmi listesinde yer alan deniz aşırı topraklarda konuşulan 41 dili ve göçmen toplulukların konuştuğu teritoryal olmayan diyalektal Arapça, Batı Ermenicesi, Berberce, Judeo-İspanyol dili ve Romanca da dahildir. Hem Y/A dilleri hem de göçmen dilleri Fransa'daki diller olarak değil Fransa'nın Dilleri olarak değerlendirilmektedir. Bu da diğer Avrupa ülkelerinde nadir rastlanan azınlık dillerine yönelik dikkate değer içerici ve kapsayıcı bir bakış açısının kanıtıdır.

Fransa'da ülke genelinde dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları mevcuttur. Bu veri toplama yönteminde, ulusal, Y/A ve göçmen dillerinin çeşitleri ile ilgili olarak evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

Fransız Anayasası'nın (25 Haziran 1992 tarihli anayasa değişikliği ile eklenen) 2. Maddesinde 'Fransa Cumhuriyeti'nin dili Fransızcadır' denilmektedir ve (23 Temmuz 2008 tarihli anayasa değişikliği ile eklenen) 75-1. maddede 'yöresel diller ulusal mirasın birer parçasıdır' ifadesi yer almaktadır (bu dillerin Anayasada yer almadığını da belirtmek gerekir). Ayrıca bu yöresel diller ortaöğretimde de öğretilmektedir ve öğretmen alımları için düzenli olarak seçme sınavları düzenlenmektedir (CAPES). Toubon Yasası olarak bilinen 'Fransız dilinin kullanımı' ile ilgili yasanın (4 Ağustos 1994) 1. Maddesi, Fransızcanın 'kamu hizmetlerinde öğretim, çalışma ve konuşma dili' olduğunu belirtmektedir. İlgili başlıklarda yasanın diğer maddelerine de değinilecektir.

UD = Ulusal Dil/ler
YD = Yabancı Dil
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (eğitim sağlanmamaktadır)

Bu ve bundan sonraki üç başlıkla ilgili olarak (ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim), 'Fransız dilinin kullanımı' ile ilgili yasanın 11. Maddesi aşağıdaki hususları taahhüt eder:

'Devlet kurumlarında ve özel kurumlarda öğretim dili Fransızcadır. Aynı zamanda sınavlarda ve tezlerde kullanılan dil de Fransızcadır. Bununla beraber, yöresel veya yabancı dil ve kültür öğretiminin ihtiyaçları doğrultusunda veya öğretmenlerin yabancı ülkeden gelmesi veya misafir öğretmen olmaları durumunda istisnalar söz konusu olabilir. Yabancı okullar veya yabancı uyruklu öğrencilere eğitim vermek üzere kurulan okullar ve uluslararası düzeyde eğitim veren okullar bu durumun dışındadır.'

3 İlköğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	Tutarlı ve belirgin	Okula başlamadan önce	Mevcut değil	Ulusal ölçekte ölçünlüleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	eğitimin orta döneminden itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal ve bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	eğitimin orta döneminden itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	tamamı	genel	mevcut değil	eğitimin son döneminde	okul saatleri dışında	yok	okul ölçeğinde	ulusal ve bölgesel ölçütler	kısmi

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	Dil öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	Sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	Sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok
GD	Sınıf öğretmenleri	yok	genel	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Kıta Fransa'sında Baskça, Bretonca, Katalanca, Korsikaca, Oksitan ve Denizaşırı topraklarda Tahiti Dili, Melanezya Dilleri (Ajjié Dili, Drehu Dili, Nengone Dili, Paici Dili).
YD	İngilizce veya Almanca zorunlu, nadiren Arapça, Çince, İtalyanca, Portekizce, Rusça, İspanyolca vb. diğer diller.
GD	Arapça, Hırvatça, İtalyanca, Portekizce, Sırpça, İspanyolca, Türkçe

İlköğretim dili Fransızcadır. Buna paralel olarak, okul programı dahilinde, göçmen çocuklarına yönelik Arapça ve Türkçe gibi bazı göçmen dilleri için kendi ülkeleri tarafından düzenlenen anadil ve kültür dersleri (ELCO) verilmektedir. Arapça derslerinde evlerde konuşulan çeşitli lehçeler yerine standart Arapça öğretilmektedir.

İlköğretim öğrencileri (3., 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin %99,9'u) genellikle İngilizce olmak üzere yabancı bir dil de öğrenmektedirler. Aynı zamanda bazen yöresel bir dil dersi de görmektedirler (49,800 öğrenci).

Ayrıca yöresel dilde eğitim veren laik ve ücretsiz Vakıf okulları da (örneğin Bretonca için Diwan, Oksitan için Calendreta ve Katalanca için Bressola) mevcuttur.

4 Ortaöğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	Tutarlı ve belirgin	Okula başlamadan önce	tamamı	Ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	Okul saatleri içinde	yok	Okul ölçeğinde	Ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	Okul saatleri içinde	yok	Okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	tamamı	genel	yaygın	Kısmen okul saatleri içinde	yok	Okul ölçeğinde	ölçüt yok	kısmi

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	Dil öğretmenleri	konuya özel	konuya özel	yok/mevcut değil	U.D.
Y/AD	Dil öğretmenleri	konuya özel	konuya özel	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
YD	Dil öğretmenleri	konuya özel	konuya özel	AOÖÇ ile bağlantılı	yok
GD	Sınıf öğretmenleri	yok	konuya özel	yok/mevcut değil	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Baskça, Bretonca, Katalanca, Korsikaca, Kreole Dili, Oksitan, Alzavaş/Almanca, Mozel Fransik Dili; Fransa'nın denizaşırı topraklarında Tahiti Dili, Melanezya Dilleri (Ajji Dili, Drehu Dili, Nengone Dili, Paici Dili).
YD	Bu 19 dilden 2 tanesi zorunludur. İngilizce, İspanyolca, Almanca, Arapça, Çince, İtalyanca, Portekizce, Rusça, Danca, Hollandaca, Yunanca, İbranice, Japonca, Norveççe, Lehçe, İsveççe, Türkçe, Eski Yunanca ve Latince. Yöresel diller gibi diğer diller seçmeli ders olarak verilmektedir.
GD	Arapça, Hırvatça, İtalyanca, Portekizce, Sırpça, İspanyolca ve Türkçe

Fransa'da öğrenciler, birçok Avrupa ülkesine kıyasla daha fazla dil seçeneği arasından zorunlu yabancı dil seçebilmektedir. Bu diller siyasi yaklaşımlarına göre ikiye ayrılır: bir tarafta AB üyesi ülkelerin dilleri, diğer tarafta Fransa'nın dış politikası dolayısıyla sunulan diller (Arapça, Çince, Japonca). Öğrencilerin (veya velilerin) genellikle tercih ettikleri İngilizceyi İspanyolca ve Almanca takip etmektedir. Tercih edilen diller arasında olan Rusça, Berlin Duvarı'nın yıkılması ile birlikte beğeni kaybetmiştir. Arapça ise genellikle göçmen kökenli öğrenciler tarafından tercih edilmektedir.

Fransa'da eğitimi verilen yabancı diller listesine onbir yöresel dili de eklemek gerekmektedir (Baskça, Bretonca, Katalanca, Korsikaca, Creole Dili, Gallo, Melanezya Dilleri ve Alsace bölgesinin yöresel dilleri, Moselle bölgesinin yöresel dilleri, Oksitan ve Tahiti Dili).

Ayrıca bakalorya (*baccalauréat*) sınavında öğrenciler kendi seçtikleri bir yöresel veya yabancı dilde sınav olabirler. 2011 bakalorya sınavında toplamda 57 dilde sözlü veya yazılı sınav gerçekleştirilmiştir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı	
Y/AD	Kurum A	ayrıntı verilmemiş	ilkeler belirtilmemiş	Yok/Mevcut değil	yok
	Kurum B	ayrıntı verilmemiş	ilkeler belirtilmemiş	Yok/Mevcut değil	yok
	Kurum C	sınırlı	genel	Yok/Mevcut değil	tamamı
YD	Kurum A	çok çeşitli	genel	ulusal	kısmi
	Kurum B	çok çeşitli	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	yok
	Kurum C	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı dil	ulusal ve yabancı dil	sınırlı	ulusal veya kurumsal ölçekli	sadece uluslararası öğrenciler	zorunlu	zorunlu
Üniversite B	sadece ulusal dil	ulusal ve yabancı dil	sınırlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası öğrenciler	tercihli	tercihli
Üniversite C	sadece ulusal dil	sadece ulusal dil	sınırlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası öğrenciler	tercihli	tercihli

Yukarıda sözü geçen yasada belirtildiği gibi yükseköğretim dili Fransızcadır. Ancak üniversite bünyesinde, örneğin Aix-Marsilya Üniversitesi'nde otuz olmak üzere birçok dil dersi verilmektedir. Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ulusal Enstitüsü (INALCO) gibi alanında uzman bir yükseköğretim kurumu ise 93 farklı dilde ders vermektedir.

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	alt yazılı	hiç bir zaman	sürekli

Ulusal medyada (radyo ve televizyon) yöresel dillerde yerel programlar mevcuttur. Bu çalışmada televizyonda rastlanan yabancı diller ile ilgili araştırma yapılmamıştır ve şunu da belirtmek gerekir ki kablolu televizyon veya uydu aracılığıyla birçok dünya dilinde yapılan yayına ulaşmak mümkündür. Basında ise yöresel dilde az sayıda yayın olmasına karşın yabancı yayınlar yüksek sayıdadır. Turizm ve göçün birleşik etkisi, dışarıdan gelen çokdilliliğin Fransa'daki önemli yerini korumasını sağlamaktadır. Paris ve Marsilya illerinde bütün sene boyunca ve Corte'de turist sezonunda geniş bir yelpazede yabancı dilde yazılı medya bulmak mümkündür. Marsilya'da 13 ve Paris'te 15 dilde olmak üzere, bu iki ilde yabancı dilde toplam yaklaşık 80 yayın mevcuttur.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Tercüman kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Marsilya	Marsilya			Paris	
3-4		Paris			Marsilya	
1-2	Paris		Marsilya	Marsilya		

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm	Turizm
Ulaşım	Ulaşım
Hukuki	Hukuki
Tiyatro	Eğitim
Sağlık	Sağlık

Kamu hizmetlerinin dili Fransızcadır. 'Fransız dilinin kullanımı' ile ilgili yasa, kamu veya özel hukuka tabi olsun, bir kamu hizmeti görevini yerine getirirken vatandaşların Fransızca kullanmaları gerektiğini özellikle belirtmektedir (Madde 5).

Kamusal alanda Fransızcanın yanı sıra yöresel diller bazı şehirlerde cadde ve sokak tabelalarında ve bazı otoyollarda yol tabelalarında görülmektedir. Bu durum farklı bölgelere göre değişmektedir. Korsika'da Korsikaca daha yaygınken, Bretonca ve Oksitan kendi bölgelerinde daha az yaygındır. Bunu giriş bölümünde ele aldığımız bu dillerin düşük aktarım oranları bağlamında değerlendirmemiz doğru olacaktır.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

		GENEL DİL STRATEJİLERİ							
		Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın kullanım		7	11	5	7	0	3	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	3	1	4	1	23	21	23	23	23	22
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	4	2	12	3	12	11	7	11	12	12
Ek diller	Yaygın kullanım	2	1	5	1	1	0	1	0	2	1

Farklı etkenleri göz önünde bulundurarak şirketlerde kullanılan dilleri incelersek en yaygın dillerin (İngilizce, İspanyolca, Almanca, Hollandaca, İtalyanca, Portekizce gibi) ağırlıklı olarak Avrupa dilleri olduğunu görmek mümkündür.

İş sözleşmeleri için Fransız yasası Fransızcanın öncelikli olduğunun altını çizmekte ve aynı zamanda yabancı çalışanlarını korumaktadır. 'Fransızca dilinin kullanımı' ile ilgili yasanın 8. Maddesi gereğince 'sözleşmeye tabi olan bir pozisyonu tanımlamak için Fransızcada karşılığı olmayan yabancı bir terim kullanılmak zorundaysa, söz konusu terimin sözleşmede açıklamasının bulunması gerekmektedir. Çalışanın yabancı kökenli olduğu ve sözleşmenin yazılı olduğu durumlarda çalışanın isteği üzerine kendi dilinde sözleşmenin bir çeviri taslağı hazırlanır. Her iki metin de hukuki olarak bağlayıcıdır. İki metin arasında tutarsızlık olduğu takdirde yalnızca çalışanın dilinde yapılan çeviri metnin hükümleri kullanılır'.

Önemli bulgular

'Göçmen dilleri' ve 'yabancı diller' arasındaki ayrımın, gerçek hayatın sunabileceği karmaşık durumlarda netliğini yitirebileceğinin altını çizmek gerekmektedir. Örneğin İtalyanca, İspanyolca veya Portekizce gibi göçmen nüfusun bir kısmının ana dili olan diller aynı zamanda ortaöğretimde 'yabancı' dil olarak öğretilmektedir. Yapılan araştırma bize, eğitim alanında Fransa'nın dil politikasının geniş olmakla birlikte (birçok dil seçeneği) küreselleşmenin dilbilimsel yönlerini de eşit bir şekilde yansıttığını gösteriyor (İngilizcenin hâkimiyet alanı Almanca ve İspanyolcaya kıyasla daha geniştir). Ancak Corte'deki durumun, yöresel bir dilin varlığının çokdilliliğe olan eğilimi azalttığı izlenimini verdiği de dikkate alınmalıdır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Uluslararası düzeyde, Uluslararası Frankofoni Organizasyonu, 2012 yılında Quebec'de Fransızca üzerine dünya çapında bir kongre düzenledi. Ulusal düzeyde ise, Fransız yetkililer 2011 yılının Aralık ayında deniz aşırı topraklardaki çokdillilik ile ilgili bir sözleşme düzenledi ve *Strategic Advisory Council on Languages* 2012 yılının Ocak ayında 'Dil öğrenmek dünyayı tanımaktır' isimli bir rapor yayınladı. Fransa'da üniversiteler, kent konseyleri ve eğitim merkezleri Fransızcanın yabancı dil olarak öğretilmesini yaygınlaştırmak hem göçmenlerin uyumunu sağlamak hem de Fransızca'yı yaygınlaştırmak amacıyla önemli çabalar sarfediyorlar. 2012/3 akademik yılının başlarında Strazburg Üniversitesi tipolojik yakınlığı olan diller arasındaki anlaşma oranlarını inceleyen bir proje başlatacaktır. Son olarak 2013 yılında Avrupa Kültür Başkenti olacak olan Marsilya şehri çokdilliliğini geliştirme çabalarına bu yolla destek bulmuş olacaktır.

7 ALMANYA

Ingrid Gogolin, Joana Duarte, Patrick Grommes

Almanya: Ülke Bağlamı

Almanya federal bir devlettir ve özellikle eğitim, kültür ve sosyal refah politikaları alanlarında merkezi bir yapıya sahip değildir. Eğitim, eyaletlerin sorumluluğundadır. Bundan dolayı, Almanya'nın tümü hakkında genel bilgi vermek mümkün değildir. Bu rapor, Almanya'nın üç eyaletini ele almaktadır. Her bir eyalette LRE-anketi için güvenilir genelleme yapmak mümkün olmadığından bu raporda nicel veri yer almamaktadır.

Aşağıdaki bölümlerde, farklı alanlar için LRE- projesi ile ulaşılan açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamalar, LRE-anketine verilen cevaplar ile desteklenmektedir. 1–4 alanları için, anketler Hamburg, Kuzey Ren-Vestfalya ve Baviera'daki bakanlıklardaki uzmanlara gönderilmiştir. Alan 5 için, Berlin, Flensburg, ve Münih şehirlerindeki üç mesleki okul ve üniversite ile iletişim kurulmuştur. Alan 6 (medya), alan 7 (kamu hizmetleri ve kamu alanları) ve alan 8 (iş dünyası) için Berlin, Flensburg ve Münih şehirlerindeki bilgi kaynakları ile eşit olarak iletişim kurulmuştur. Şehirler ve eyaletler, LRE izleme komitesinin isteği doğrultusunda seçilmiştir.

Alan 1 – Dil Çeşitliliği Hakkında Resmi Dökümanlar ve Bilgi Bankaları

Dil çeşitliliği hakkında ülke çapında veri toplama yapılmamıştır. Göçmenlik hakkında: Ulusal İstatistik Bürosu (www.destatis.de/DE/) yabancı vatandaşlar hakkında veri toplamaktadır. 2008'den beri düzenli temsili hane araştırması 'Mikrozensus', "doğum yeri" hakkında ek bilgi toplamaktadır. Dil hakkında veri toplanmamaktadır. Son zamanlarda, az sayıda eyalette (örneğin; Hamburg ve Kuzey Ren-Vestfalya) okula başlarken sorulan "evde hangi dil baskın olarak konuşulmaktadır" sorusu ile dil hakkında bilgi toplanmaktadır.

Alan 2 – Okul Öncesi Eğitimde Diller

Okul öncesi eğitim kurumlarında, pek çoğu göçmen azınlık çocukların en kısa zamanda uyumunu sağlamayı amaçlayan bir dizi özel program başlatılmıştır. Bu programlardan biri Baden-Württemberg eyaleti tarafından başlatılan 'Sag mal was' (www.sagmalwas-bw.de/) adlı programdır (Baden-Württemberg-Stiftung, 2011).

Okul öncesi eğitimde çalışan eğitimcilerin niteliklerinin geliştirilmesi için önemli bir baskı vardır. Bu eğitimcilerin çoğunun akademik derecesi veya karşılaştırılabilir bir yüksek eğitimleri yoktur. Bu girişimlerin merkezi ayaklarından biri de, ilköğretimde dil ve kültür çeşitliliği ile doğru bir şekilde nasıl baş edileceğidir. (örneğin, bkz. www.weiterbildungsinitiative.de; www.dji.de/sprachfoerderung).

Almanya'da 16 eyaletten 14'ünde, 'tanımlanmış eksikliği' olan çocuklar ilköğretime başlamadan önce özel destek alabilmektedir. Uygun testlerin büyük çoğunluğu, ne iki veya çokdillilik ne de Almanca dışındaki dilleri, dil gelişiminde etkisi

olan faktörler olarak göz önüne almaktadır. Ancak, bazı testler çokdillilik durumlarını içermektedir ve bazı göçmen dillerinde ikidilli testler sunmaktadır. Bu duruma bir örnek, HAVAS 5 'Katze und Vogel' testidir. Bu test, Almanca ve on göçmen dili için geliştirilmiştir (Autorengruppe Bildungsberichterstattung, 2012; Reich, Roth, & Neumann, 2007).

Saksonya ve Brandenburg'da bazı yuvalarda Sırpça dilinde okul öncesi eğitim verilmektedir ve Schleswig-Holstein'de Danimarkaca yuvalar bulunmaktadır.

Sadece Saksonya, Brandenburg ve Schleswig-Holstein eyaletleri azınlıkların korunmasını anayasalarına dahil etmiştir. Diğer eyaletlerde resmi olarak kabul edilmiş bölgesel azınlık dilleri yoktur.¹ Almanca dışındaki dillerde öğretim, pek çok yabancı dilde (çoğunlukla İngilizce ve Fransızca) ve bazı durumlarda göçmen dillerinde yapılmaktadır.

Alan 3 – İlköğretimde diller

Almanya'da ilköğretim okullarının çoğunda, bunu tanımlayan bir düzenleme olmamasına rağmen, Almanca okul dilidir. Bazı eyaletlerde ikidilli modeller olarak adlandırılan modellerle çalışan ilkokullar vardır. Bu okulların büyük çoğunluğu (bazıları kendilerini 'uluslararası okullar' olarak adlandırmaktadır) İngilizce veya Fransızca gibi itibarlı 'klasik' yabancı dillerin birinde öğretim yapmaktadır (bkz. örneğin, the 'Staatliche Europaschulen Berlin').

Birkaç eyalette yerel azınlıkların çocukları için ikidilli modeller geliştirmiştir (örneğin, Schleswig-Holstein'de Danimarkaca, ve Saksonya'da Sırpça – bkz. Gantefort und Roth 2011). Benzer olarak birkaç eyalette göçmen azınlık dillerinde ikidilli okullar açılmıştır. Hamburg, bir ikidilli sınıfı veya bölümü (İtalyanca, Portekizce, İspanyolca ve Türkçe) olan toplam altı okul ile buna bir örnektir (Duarte 2011).

Genel olarak, İngilizce ilk yabancı dildir. Ancak, bölgesel düzenlemelere göre diğer diller de verilebilir. Örneğin sınır bölgelerindeki okullarda, Fransızca ve Hollandaca ilk yabancı dildir. Bazı eyaletlerde yabancı dil öğretimi birinci sınıfta, ama çoğunda üçüncü sınıfta (dokuz yaşında) başlamaktadır. Yabancı dil dersi olan okullarda bu ders tüm çocuklara (göçmen kökenli çocuklar da dahil) zorunludur.

Göçmen azınlık dillerinde eğitim açısından bakıldığında, oldukça farklı bir resim belirmektedir. 1970'lerde eski Federal Almanya Cumhuriyeti eyaletleri misafir işçi dillerinde (işçi göçü için anlaşma yapılmış, işçi gönderen ülkelerin dillerinde) ana dil eğitimi olarak adlandırılan bir sistem geliştirmiştir. Bu diller; İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Yunanca, Yugoslavca, Türkçe ve daha az bulunmakla beraber Fas-Arapçası'dır. Bu sistemler Avrupa Birliği'nin isteği üzerine geliştirilmiştir.

¹ Bu yorum tüm eğitim sistemi ile ilgilidir.

Ancak, 1990'ların sonlarından ve özellikle Almanya'nın birleşmesinden beri, bu modeller pek çok sebepten dolayı gözden kaybolmuştur. Bugün, resmi okul sistemi içinde veya dışında öğretimi yapılan göçmen dillerinin sayıları ve bunların hangi diller olduğu hakkında güvenilir bilgi yoktur. Benzer olarak, bu programlara katılanların sayıları hakkında da bilgi bulunmamaktadır. Anekdotlardan elde edilen veriler doğrultusunda, bu tür dil öğretimlerine artan bir ilgi olduğunu tahmin edebiliyoruz (Fürstenau, Gogolin, & Yagmur, 2003). Bu programların çoğu özel girişimler tarafından yürütülmektedir ve resmi okul sistemi ile ilişkili değildir.

Prensipte, öğretmenler Almanca ve aynı zamanda yabancı dilleri öğretme yeterliğine sahiptir. Alman öğretmen eğitimi sistemine göre, öğretmenlerin iki konu alanı vardır ve öğretmenler yeterliklerine göre bu alanlara atanırlar. Alman üniversitelerinde göçmen dillerinin öğretmenleri için neredeyse hiç yeterlik yoktur. Hamburg, Essen-Duisburg (Kuzey-Ren Vestfalya) ve Tübingen (Baden-Württemberg) üniversitelerinde az sayıda yabancı dil olarak Rusça ve Türkçe öğretmeni yetiştirilmiştir. Ulusal ve yabancı dillerin yeterlik düzeyleri ulusal standartlarla uyumlu olmalıdır.

Alan 4 – Ortaöğretimde diller

Ortaöğretimde, Almanya oldukça kapsamlı bir yabancı dil eğitimi sistemi geliştirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu en az bir yabancı dil öğrenmektedir (çoğunlukla İngilizce). Ortaöğretimin tüm düzeylerinde ve tüm okul türlerinde ve aynı zamanda okul bitirme sınavlarında, Almanca zorunludur. Buna ek olarak, özel eğitim okulları hariç tüm ortaöğretim okullarında, bir yabancı dil zorunludur. İkinci yabancı dil, en yüksel okul bitirme sınavı olan 'Abitur' için zorunludur ama genellikle ortaokullarda altıncı sınıftan itibaren verilmektedir. Dil seçimi bölgelere göre ve okuldan okula değişmektedir. Günümüzde, Fransızca ve İspanyolca en popüler yabancı dillerdir. Çince ve Japonca gibi dillere de özellikle şehirde bulunan okullarda artan bir ilgi vardır. Okullar diğer farklı profiller ve programları teşvik etmek istiyorsa, eğitim programlarında farklı yabancı diller sunma konusunda az ya da çok özgürdür. Bir dizi üniversite derecesi için (örneğin, doktora), Latince hala pek çok üniversitede gereklidir. Dolayısıyla, Latince (ve bazı durumlarda klasik Yunanca) en yüksek okul bitirme derecesi olan Abitur'a yönelik okullarda öğretilmektedir. Tahminen, Alman devlet okul sisteminde 15 farklı dil yabancı dil olarak öğretilmektedir.

Pek çok eyalette yabancı dil olarak Almanca öğretimi programı vardır (bkz. www.bildungserver.de/Lehrplaene-Richtlinien-3271.html). Genel olarak, bu program sisteme yeni giren öğrencilere odaklanmıştır ve 'karşılama sınıfları'ndan itibaren bu öğrencileri okul sisteminde desteklemeyi amaçlamaktadır. İlköğretim sistemi ile karşılaştırılabilir olarak, miras dil öğretimi, çoğunlukla okul sistemi dışında veya ona ilişkilendirilmiş olarak, bazı göçmen dillerinde yapılmaktadır (örneğin, Saksonya'da 12 dilde). Çoğu eyalet miras dil sınıflarında başarının tanınması için şartlar oluşturmuştur. Örneğin, okul içinde veya dışında ilgili sınıflardan alınan puanları da resmi okul sertifikasına dahil ederek bunu yapmaktadırlar.

Ortaöğretim okullarındaki son görünüm, İngilizce ikidilli programların artmasıdır. Bu programların türleri farklıdır. Bazıları sadece İngilizce, diğerleri hem Almanca hem İngilizce ve BİDÖ (Bütünleşik İçerik ve Dil Öğretimi)'ni içerebilmektedir. Pek çok durumda, bu programlar ortaöğretimin en yüksek düzeyindedir.

Alman eğitim sisteminde yabancı dil öğretimi oldukça gelişmiştir ve geniş aralıkta farklı seçenekleri içermektedir. İngilizce öğretimi ve öğrenimi tüm öğrenciler için sanki minimum gereklilik gibidir.

Bavyera'da, bilgi kaynaklarımıza göre, sadece Almanca öğretim dili olarak kullanılmaktadır. Yabancı diller ortaöğretimin ilk ve ikinci kademesinde zorunludur. Dil seçimi okuldan okula ve okul türlerine göre değişmektedir. Standart olarak öğretimi yapılan yabancı diller; Latince, Rusça, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolcadır. Bavyera'da bölgesel veya azınlık dilleri yoktur. Hiç bir göçmen dili öğretimde kullanılmamaktadır. Almanca ve yabancı dil öğretmenleri üniversitelerde yetiştirilmiştir ve oldukça açık yeterlik standartlarını karşılamaları gerekmektedir.

Kuzey Ren- Vestfalya'da bölgesel ve azınlık dilleri yoktur. Almanca ve aynı zamanda göçmen dilleri, her durumda kesin ve açık programlar ile öğretimde kullanılmaktadır. Almanca ve yabancı dil öğretmenleri belli yeterlik düzeyine sahiptir ve yeterlik düzeyi ilgili standartlarla belirlenmiştir.

Alan 5 – İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç mesleki eğitim kurumunda)

Ele alınan okullarda odak Almanca ve aynı zamanda yabancı dil (İngilizce, Fransızca ve İspanyolca) becerilerindedir ve hiçbir göçmen dilinin öğretimi yapılmamaktadır. Bir ilginç sonuç, Flensburg'da okullarda Danimarkacanın tanınmış azınlık dili olarak değil de yabancı dil olarak listelenmesidir.

Yükseköğretim (üç üniversitede)

LRE anketi üç üniversiteye verilmiştir: Ludwig Maximilians Üniversitesi (Müni), Flensburg Üniversitesi ve Berlin Özgür Üniversitesi. Hepsinde öğretimin bir kısmı hem Almanca hem de yabancı dillerde yapılmaktadır. Ankette öğretim dili hakkında soru yoktur fakat büyük ihtimalle öğretim dili İngilizcedir. Tüm üniversiteler web sayfalarını ve kayıt şartları hakkındaki bilgileri Almanca ve yabancı dillerde sunmaktadır. Flensburg Üniversitesi 'bölgesel ve azınlık dilleri'nin kullanımını işaret etmektedir; pratikte büyük ihtimalle bu Danimarkacadır (bölgenin azınlık dili). Üniversitelerde verilen diller Arapça, Baskça, Çince, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Hollandaca, Farsça, Polonyaca, Portekizce, Rusça, İspanyolca, Türkçe ve Danimarkacadır.

Alan 5 – Medya

1990'ların sonlarına kadar pek çok devlet, özel radyo ve televizyon istasyonu bölgesel şivelerde, yerel azınlık dillerinde veya göçmen dillerinde programlar sunmuştur. Sonucusu genellikle çokdilli programlar (hatta bazen istasyonlar) olarak adlandırılmıştır. Bunlar, radyo ve televizyonlarda devlet kanunu altında neredeyse tamamen yok olmuştur.

Göze çarpan bir 'çokdilli istasyon' Fransız-Alman televizyon işbirliği ARTE'dir.

ARTE programlarının çoğunu ikinci bir (Fransızca veya Almanca) ses programı ile sunmaktadır. Yaygın olarak karşılaşılan bir diğer 'çokdilli' seçenek ise Almanca alt yazılardır (işitme engelliler için ve sesli yorumlarla görme engelliler için). İşaret dilinin küçük bir rolü vardır ve bu durumu gerektiren herhangi bir düzenleme yoktur. Özel televizyon ve radyo işletmeleri genellikle tekdillidir.

Ancak, kablo ve uydu kanalları ve radyo, dinleyicilerin pek çok yabancı istasyona ulaşmasına olanak tanımaktadır. Bunların çoğu Birleşik Krallık ve Fransa'dandır. Fakat önemli sayıda göçmen dillerinden (Rusya'dan ve Türkiye'den) programlar da vardır.

Alman televizyonunun bir diğer bilimsel özelliği, büyük film pazarı yanında, yabancı dildeki filmlerin dublajıdır. Yabancı dillerdeki neredeyse tüm filmler ve televizyon dizileri dublajlanmıştır. Sadece özel durumlarda, orijinal dillere ikinci bir ses programı ile ulaşılabilir. Benzer olarak, sinemaların çoğu yabancı dildeki filmleri sadece dublajlanmış olarak göstermektedir. Orijinal dil ve alt yazılı sürümler az-çok sanatsal sinemalarla sınırlıdır. Bunun nedeni, büyüyen film endüstrisi ile beraber gelişen 'dublaj endüstrisi'dir.

Berlin'de tanımladığımız gazete başlıkları ve sunulan diller Flensburg'dan büyük oranda fazladır. Şehirlerin büyüklüğü ve Berlin gibi şehirlerin uluslararası karakteri göz önüne alındığında bu sürpriz değildir. Berlin'de sunulan dillerde yine Avrupa dilleri baskındır fakat Çince, Japonca, Arapça ve diğer Afrika dilleri de temsil edilmektedir. Beklentiler doğrultusunda, ilgili dillerin tanındığı bölgeler hariç, yerel azınlık dillerinin Alman medya pazarında anlamlı bir rolü yoktur.

Göçmen dillerinde medya yaygındır. Almanya'nın belli başlı siyasi ve ekonomik ortaklarını temsil eden yabancı dillerde medya bütün bölgelerde bulunabilir. Gazete pazarındaki son gelişme 'isteğe bağlı baskı'dır. Bu teknoloji, sadece bir kişi için bile olsa, basılı medyanın herhangi bir dilde bulunmasına olanak vermektedir.

Alan 7 – Kamu hizmetleri ve kamu alanları

Şehir düzeyinde kurumsallaşmış dil stratejileri

Almanya'nın resmi dili, 'ulusal dil'e ilişkin bir kodlama olmamasına rağmen Almanca'dır. Yasal tüm iletişim Almanca olmak zorundadır aksi halde herhangi bir iletişim söz konusu değildir. Yasal itiraz durumlarında, sanıklara kendi dillerinde tercümanlar yardımcı olabilir. Ancak uygulamada, en azından büyük şehirler pragmatik bir tutum sergilemekte ve mümkün olduğunca çok bilgiyi Almanca dışındaki konuşulan dillerde iletmektedir. Özellikle sosyal refah ve sosyal katılım, güvenlik, göçmenlik hizmetleri ve turizm alanlarında. Bunun tutarlı bir stratejiyi ne kadar yansıttığı, ankete verilen cevaplarda açık değildir. Üç şehirde (Berlin, Flensburg ve Münih) anketi cevaplayanlar, çokdilliliği teşvik etme stratejisinin en azından kısmen uygulanmakta olduğunu belirtmiştir. Schleswig-Holstein'de resmi azınlık dili olarak Danimarkacanın özel bir statüsü vardır. Almanya'nın her yerinde olduğu gibi, İngilizce desteklenmektedir (sadece iş amaçlı değil). Münih'ten bir katılımcı çokdilliliğin desteklenmesine ilişkin çok detaylı örnekler vermiştir.

Aşağıdaki paragraflarda Berlin ve Münih için verilen cevapların bazıları sunulmaktadır. Flensburg için yukarıda bahsedilenden daha fazla bilgi elde edilememiştir.

Alan 7-A, şehir veya konsey düzeyinde kurumsallaşmış dil stratejilerini sormaktadır. Berlin katılımcısı bu soruyu şehir (Berlin için) ve aynı zamanda ülke düzeyinde cevaplamanın zor olduğunu belirtmiştir.² Burada yine, yönetim ve siyasetin genel unsuru olarak bir merkezden yönetilmeme durumu görünür

olmaktadır: bölge düzeyindeki otoriteler kendi politikalarını oluşturmada serbesttir. Katılımcıların bakış açısına göre çokdilliliği gerektiren temel konular güvenlik, suç ve kaza önleme ve genel bilgilerdir. Örneğin, ev güvenliği ile ilgili broşürler belirgin göçmen nüfusu olan bölgelerde Arapça ve Türkçe olarak dağıtılmıştır. Aynı zamanda, belediyenin web sayfasının bir kısmına ve diğer bilgilere; İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Çince, Polonyaca, Rusça, Türkçe, Sırpça, Hırvatça ve İspanyolca ulaşılabilir. Diğer pek çok durumda, memurların veya diğer devlet çalışanlarının çokdillilik becerileri geçici temelde kullanılmaktadır. Bu durum, kimin hangi vardiyada çalıştığına bağlı olarak bazen çok çeşitli dillerin var olduğu ve diğer zamanlarda da sadece Almanca ve İngilizce'nin konuşulduğu durumlara yol açmaktadır. Yasal amaçlarla ve suç takibinde, yeterlik sahibi dış tercümanlar ve çevirmenler kullanılmaktadır. Açıkçası sadece polisler Almanca dışındaki dil becerileri ek beceri olarak sorulmakta ve bu ek beceri başvuru sürecinde ek puan ile ödüllendirilmektedir. Bu durum; Arapça, Çince, Fransızca, İtalyanca, Hırvatça, Sırpça, Polonyaca, Rusça, İspanyolca, Türkçe ve Vietnamca gibi dillere yüksek ilgi uyandırmaktadır.

Münih şehir otoriteleri daha çeşitliliği olan bir resim sunmaktadır. Ancak, bu büyük ihtimalle bir katılımcının iletişimci stratejisinin etkisidir. Münih için; sosyal refah bölümünün Arnavutça, Habeşistan dili, Arapça, Azerice, Boşnakça, Hırvatça, Sırpça, Bulgarca, Çince, Çek, Dari dili, İngilizce, Filipince, Fransızca, Yunanca, İbranice, Hintçe, İtalyanca, Kongo dili, Svahili, Kürtçe, Laoca, Makedonca, Peştuca, Polonyaca, Portekizce, Pencap dili, Rumence, Rusça, Slovakça, Somalice, İspanyolca, Tamilce, Tacikçe, Tayca, Türkçe, Uygur dili, Ukraynaca, Urdu dili ve Vietnamca dillerinde tercüme hizmetleri sunduğu belirtilmiştir. Eğitim konuları hakkında tavsiyeler eğitim ve spor otoritesi tarafından bu dillerin pek çoğunda verilmektedir. Münih şehrinin aynı zamanda İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Arapça, Çince, Rusça, Japonca, İspanyolca ve Portekizce web sayfası vardır. Şehir yönetimi, İngilizce, Fransızca, Türkçe, Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça dillerinde tercüme ve çeviri hizmetleri sunmaktadır. Diğer 40 dil için ise, dış destek sağlanabilmektedir. Münih şehri, iş başvurusunda bulunanları Almancadaki beceri 'eksiklerini' çokdillilik becerileri ile dengelemelerine olanak vererek, çokdilliliği onaylamaktadır. Aynı zamanda, belediye çalışanlarının dil kursları eğer öğrendikleri dil, işlerinde kullanışlı ise kısmen ödenmektedir. Fakat Berlin'de olduğu gibi, Münih şehri de işçilerinin dil becerilerinin kaydını tutmamaktadır.

Alan 7-B, şehirdeki sözlü iletişim etkinliklerini sormaktadır. Bu alana verilen cevaplar korkutucudur. Bu, soruların oluşturulma biçiminden veya taşımacılık ve turist bilgilendirme gibi özel şirketler tarafından sağlanan bazı hizmetlerden kaynaklanıyor olabilir. Berlin'de acil servisler için, kimin o anda çalışmakta olduğuna bağlı olarak detaylı bilgi Türkçe, Rusça, Polonyaca, İspanyolca, İtalyanca, Hollandaca, Portekizce ve Fransızca dillerinde (kişinin anadiline bağlı olmaksızın farklı yeterlik düzeylerinde konuşulmaktadır) sunulabilmektedir. Göçmenlik ve uyum hizmetlerine genellikle İngilizce ve bazı durumlarda Fransızca, Türkçe, Rusça ve İspanyolca dillerinde ulaşılmaktadır. Arapça, Vietnamca, Rumence ve Bulgarca gibi diller için dış destek çağrılmaktadır. Tiyatrolar, Rus tiyatrosu ve bir kenar tiyatrosu (ufa-Fabrik: bilgiler İngilizce, İspanyolca ve Fransızca verilmektedir) hariç genelde Almanca ve İngilizce bilgi vermektedir. Münih için karşılaştırılabilir düzeyde veri elde edilememiştir.

² Üç Alman şehri; Berlin, Bremen ve Hamburg'un aynı zamanda politik olarak eyalet (*Bundesländer*: Federal States) statüsü vardır.

Pek çok Alman şehri göçmenlere bilgi ulaştırabilmek ve onların uyum sürecini desteklemek için, ya Yabancı Vatandaşlar Konseyi ('Ausländerbeirat') ya da benzeri kurumlar oluşturmuştur.

Alan 7-C, yazılı iletişim ile ilgili soruları içermektedir. Bu bölüme verilen cevaplar önceki iki bölüme verilen cevaplardan daha fazlasını içermemektedir. Genel yargı, iki büyük şehrin kültürel çeşitliliği kabul ettiği şeklindedir fakat şehirlerin kültürel çeşitliliğe tepkisi daha tutarlı olmalıdır.

Alan 8 – İş Dünyası³

Almanya'da iş dünyasında diller hakkında kamu tartışmaları iki olaya odaklanmaktadır. Birincisi; Almanca becerileri konusudur. İşveren organizasyonları (diğerlerinin yanında) okuldan ayrılanları staja başlamak için yeterli Almanca becerileri olmadığından yakınmaktadır. Bu yakınma, bazen göçmen kökenlilerle daraltılmış olsa da, sıklıkla daha genellenmektedir ve düşük düzeyli okuldan ayrılma sertifikası olan gençlere yöneliktir. İkincisi: çok sayıda önemli çalışma göstermektedir ki, işverenler iyi İngilizce ve Almanca bilmeyi artık yeterli bulmamakta ve işçilerinden başka dilleri de iyi bilmelerini istemektedir (Meyer & Apfelbaum, 2010).

Görüşülen 15 şirketten edilen bilgiler doğrultusunda, çokdillilik stratejilerinin şirketlerde rol oynadığı yorumu yapılabilir. Diğer dilleri, çok uluslu şirketlerde iç iletişimde veya tüketicilerle, müşterilerle ve iş ortakları ile iletişimde kullanma ihtiyacı vardır. Ancak pek çok durumda, bu stratejiler 'çokdillilik stratejileri' olarak adlandırılmaz fakat bunlar çeşitlilikle baş etme yollarının bir bölümü ya da genel bağlamıdır. Özel dil yönetimi uygulamaları bakımından, hemen hemen hepsi (15'te 13'ü) iç yazışmalarda ve belgelerde Almanca kullanılmaktadır. İş İngilizcesi, iki şirket tarafından oldukça yaygın, beş şirket tarafından ara sıra kullanılmakta ve diğerleri tarafından da hiç kullanılmamaktadır. Diğer diller sadece üç şirkette kullanılmaktadır ve bunlar: Danimarkaca (banka), Slovakça, Rusça, Polonyaca, İtalyanca, Macarca, Çekçe ve Bulgarca (inşaat şirketi, tahminen bu dilleri iş alanlarına göre ve işçilerin geldiği ülkeye bağlı olarak kullanılmaktadır), İngilizce ve Fransızca (otel)dir. Şirket içindeki bilgisayar yazılımları, pazarlama faaliyetleri ve web sayfalarında kullanılan diller hakkındaki sorular oldukça benzer bir resim ortaya koymaktadır. Sadece bir banka, Almanca ve Danimarkacayı eşit olarak kullandığını belirttiğinden, bunların dışındadır. Ayrıca, bir inşaat şirketi Danimarkaca bir pazarlama kampanyası yürütmüştür fakat bu kampanya sona ermiştir. Otellerden biri (verdikleri bilgiye göre) web sayfasında İngilizce, Fransızca, Flamanca, İspanyolca, İtalyanca, Hollandaca, Avusturya Almancası, Portekizce bilgileri verdiğini belirtmiştir. Sadece iki şirket sıklıkla ve dört şirket de ara sıra, dışarıdan çevirmenler ve tercümanlar kullanılmaktadır. Sadece bir şirket (banka) çalışanlarının dil becerilerinin düzenli olarak Almanca ve İngilizce kaydını tutmaktadır.

Daha çok anekdotlara dayanan bu cevaplar, genellemeye olanak tanımamaktadır. Bunlar, dil yönetimine (sadece iş talepleri Almanca dışındaki dillerde iletişimi gerektirdiğinde söz konusudur) ilgi duyulmaması olarak yorumlanabilir. İş dünyası ile ilgili başka hangi beklenti söz konusu olabilir sorusu sorulabilir. Meyer (Meyer, 2009) Alman şirketlerinin personeli arasında dil çeşitliliğine, eğer bu çeşitlilik yönetimin veya iş alanlarının bir gereği ise yatırım yaptıklarını belirtmektedir.

Ümit verici girişimler

Almanya'da çokdillilikle ilgili genel bir strateji olmamasına rağmen, son yıllarda çokdillilik resmi olarak artan bir oranda tanınmaya başlamıştır. Pek çok ümit verici girişim tanımlanabilirdi ancak, Almanya'daki merkezi olmayan sistemde bunların LRE araştırma araçları ile tespit edilememiş olması mümkündür. Girişimler ikidilli eğitim modellerinden, çokdilliliği dil eğitiminin (bkz. Projeler: 'Durchgängige Sprachbildung'/Continuous Language Education' - www.foermig.uni-hamburg.de) genel özelliği olarak uygulamaya koymayı amaçlayan geniş kapsamlı okul yenileşmesi modellerine kadar çeşitlilik göstermektedir. Birkaç proje, dil çeşitliliğini erken çocukluk eğitiminin genel özelliği olarak teşvik etmektedir (Tracy, Weber, & Münch, 2006). Bu tür girişimler hem özel sektörde hem de devlet ilköğretim sektöründe bulunabilmektedir. Bunlar, 'klasik' yabancı diller (temelde İngilizce veya Fransızca) ve aynı zamanda göçmen dillerini ele alan modelleri içermektedir. Ebeveynler ve aynı zamanda ilgili öğretmenler için bilgi portalları vardır (bkz. örneğin; www.fmks-online.de yabancı diller hakkında, veya bölgesel portallar örneğin; 'Bilingual-erziehen' [educating bilingual], www.bilingual-erziehen.de ele aldıkları dillerden bağımsız olarak tüm modelleri içermektedir). Son örnekte olduğu gibi, 'ikidilli' ve 'çokdilli' kavramları sıklıkla kullanılmaktadır (eğer bunlar özel girişimler ve aynı zamanda kamu veya siyaset dünyasında ve araştırmada eş anlamlı olarak kullanılıyorsa).

Bir diğer örnek de, şirketlerdeki çok sayıda çeşitlilik stratejileridir. Bu stratejiler, orta ya da küçük ölçekli işletmelerden (bunlar personelleri ve müşterileri arasındaki çeşitliliği ele almak için farklı yollar geliştirebilir) çok büyük şirketlerde bulunmaktadır. Büyük şirketlerde, örneğin göçmen personelle dil kaynak grupları ilgilenmektedir. Miras dil becerilerini destekleme bu tür etkinliklerin bir bölümüdür.

Sonuç olarak: kamu kanunlarında ve düzenlemelerinde çokdilliliği destekleyen kapsamlı girişimler bulunmasa da, bu girişimler bölgesel ve yerel düzeyde bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, gerçek resme ne kadar yakından bakarsak çokdillilik deneyimiyle ilgili o kadar çok keşifte bulunabiliriz.

Anahtar Sonuçlar

Almanya'da dil çeşitliliği açısından kararsız bir ortam vardır. Bir yandan, pek çok kamu girişi ve kampanyalar 'sadece Almanca' mesajını taşımaktadır. Deutschlandstiftung' un son kampanyası (Ulusal Göçmenlerin ve Mültecilerin Uyum Komisyonu, bakan Maria Böhmer tarafından desteklenmiştir) bu tür bir strateji için örnektir. Mesaj, Almanca konuşmanın uyum için en iyisi (eğer tek seçenek değilse) olduğudur (www.ich-spreche-deutsch.de/de/). Diğer yandan, ve en azından teorik anlamda, çokdilliliğin desteklenmesi ve tanınması için açık durumlar bulunmaktadır. Buna bir örnek, Goethe-Institut tarafından desteklenen 'Çokdillilik – sınırsız diller' kampanyasıdır (bkz. www.goethe.de/ges/spa/prj/sog/deindex.htm). En yüksek politik düzeyde bile, çokdilliliğin onaylandığından çok sık bahsedilmektedir. Buna bir örnek, Merkezi Hükümet adına hazırlanan ve politik bir çerçeve olan 'Ulusal Uyum Planı'nda bulunabilir. (Bundesregierung, 2007).

Eğitimle ilgili bölümde, eyaletlerin kültür işleri bölümü bakanlarının tüm öğrencilerin daha iyi Almanca konuşması ile ilgili stratejilere yatırım yapacağına ilişkin ifade bulunmaktadır. Ancak, Almanca öğrenmeye destek yanında, bakanlar eyaletin tüm öğrenciler için çokdilliliğin önemi ve faydasını onayladığını beyan etmektedir. Bu göçmen çocukların miras veya aile dillerini

³ Bu bölüm için az sayıda cevap elde edilmiştir. Çünkü, pek çok şirket iç politikalarını ortaya dökmek istememektedir.

içermektedir. Okulların rutin programlarında genel bir prensip olarak çokdilliliği yerleştirmek için uygun önlemler tanımlanmalıdır (Bundesregierung, 2007, p. 25f). 'Çokdillilik politikaları ve uygulamaları'na ilişkin açıklamalar (LRE projesinde amaçlandığı gibi) var olan durumun oldukça değişken fakat kesin bir resmini sunmaktadır. Biz bunun Almanlara ilişkin bir özellik olmadığına, fakat genel olarak Avrupa toplumlarının bir görüntüsü olduğuna inanmaktayız.

Kaynakça

Autorengruppe Bildungsberichterstattung (Ed.). (2012). *Bildung in Deutschland 2012. Ein indikatorengestützter Bericht mit einer Analyse zu Perspektiven des Bildungswesens im demografischen Wandel. Im Auftrag der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland und des Bundesministeriums für Bildung und Forschung*. Bielefeld: W. Bertelsmann.

Baden-Württemberg-Stiftung (Ed.). (2011). *Sag' mal was - Sprachförderung für Vorschulkinder. Zur Evaluation des Programms der Baden-Württemberg-Stiftung*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.

Bundesregierung. (2007). *Der Nationale Integrationsplan. Neue Wege, neue Chancen*. Berlin: Retrieved from www.bmj.bund.de/files/-/2321/181007_Nationaler%20Integrationsplan.pdf.

Fürstenau, S., Gogolin, I., & Yagmur, K. (Eds.). (2003). *Mehrsprachigkeit in Hamburg. Ergebnisse einer Sprachenerhebung an den Grundschulen in Hamburg*. Münster u.a.: Waxmann.

Meyer, B. (2009). Nutzung der Mehrsprachigkeit von Menschen mit Migrationshintergrund. Berufsfelder mit besonderem Potenzial. Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.

Meyer, B., & Apfelbaum, B. (Eds.). (2010). *Multilingualism at Work. From policies to practices in public, medical and business settings* (Vol. 9). Amsterdam: John Benjamins.

Reich, H. H., Roth, H.-J., & Neumann, U. (Eds.). (2007). *Sprachdiagnostik im Lernprozess. Verfahren zur Analyse von Sprachständen im Kontext von Zweisprachigkeit*. Münster: Waxmann.

Tracy, R., Weber, A., & Münch, A. (2006). *Frühe Mehrsprachigkeit. Mythen - Risiken - Chancen*. Stuttgart: Bande-Württemberg-Stiftung.

8 YUNANİSTAN

Sara Hannam ve Evagelia Papathanasiou

Ülkenin Genel Durumu

Balkan yarımadasının güney kısmında yer alan Yunanistan'ın nüfusu yaklaşık 11,320.000'dur (Eurostat, 2011). Ülkenin anadili çoğunluk tarafından kullanılan Yunancadır. Bunun yanında ülkede çoğunlukla diğer Balkan ülkelerinden, Türkiye, Çin, Pakistan, Sri Lanka, Afganistan, Filipinler'den ve çeşitli Afrika ülkelerinden Yunanistan'a yapılan eski yeni göç dalgalarının etkilerini taşıyan çeşitli diller mevcuttur. Ayrıca Türkçe yerel bir dil olarak varlığını sürdürmektedir. Verilerin toplandığı sırada Yunanistan tüm eğitim kademelerini ve kamu hizmetlerini etkileyen bir ekonomik çöküşün eşiğinde bulunuyordu. Aynı zamanda ülke Avrupa Birliği yapısı içinde ekonomik olarak hassas olan durumunu koruyordu.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Hem ulusal dil hem de yabancı diller, dil kanunu ve/veya dil politikaları belgelerine göre ele alınmışlardır. Yurt dışındaki çocuklara ya da yetişkinlere anadilin eğitimi ve öğretimi Avrupa genelindeki ülkelerde özellikle Almanya, Birleşik Krallık ve Fransa'da (ortak-)finanse edilmektedir. Ayrıca A.B.D, Avusturalya ve bazı Afrika ülkeleri de buna dahildir. Yunanistan Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartını henüz imzalamamıştır. Ülke anayasal bazı kısıtlamalardan dolayı Avrupa Birliği içerisinde bu şartı imzalamayan birkaç ülkeden biridir. Sonuçları arasında nüfus mübadelesi de bulunan Lozan Barış Antlaşması'ndan (24 Temmuz 1923) beri gerek Yunanistan gerekse Türkiye kendi topraklarında etnik azınlıkların varlıklarını kabul etmemektedir. Her iki ülke de sadece dini azınlıkların varlığını kabul eder. Bu Yunanistan'da Kuzey doğu Trakya'da yaşayan ve Müslüman azınlık olarak adlandırılan Türk topluluğuna karşılık gelir.

Yunanistan'daki dil çeşitliliğiyle ilgili resmi ulusal-/bölgesel çaplı veri toplama mekanizmaları mevcut değildir.

Halihazırda Yunanistan'da dil politikaları ile ilgili resmi bir belge bulunmamaktadır. Yerel, azınlık ve göçmen dilleri konusu politik olarak çok hassastır (Kiliari, 2009) çünkü bu konunun göç akışı ve bu akışın kontrolü ile ilgili tartışmalarla da kesişen yönleri mevcuttur. Trakya'da neredeyse her yerde Türkçe eğitim veren okullar bulunmasına rağmen bu durum Müslüman azınlığa bir lütuf olarak değerlendirilmekte ve siyasi belgelerde bu topluluğun diline açık bir şekilde gönderme yapılmamaktadır. Yakın zamanda yabancı dilleri düzenleyen bir dil politikası geliştirilmiş ve Eğitim Bakanlığı tarafından yabancı ve ülkesine geri gönderilmiş öğrencilerin dil miraslarına katkıda bulunmanın gerekliliğini vurgulayan bir çalışma yapılmıştır (www.diapolis.auth.gr, 2011).

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Uygulama yok)

3 İlköğretim okullarında diller (Göçmen dillerinde eğitim verilmiyor)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	sadece anadili olanlar	genel	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Türkçe
YD	İngilizce ve Fransızca veya Almanca

Ülkede ilköğretim seviyesinde yabancı dil eğitiminin ciddiye alınmasına rağmen okul öncesi dönemde yabancı dillerin öğretimi ile ilgili zorunlu ve resmi bir devlet önlemi bulunmamaktadır. Bu yönde kamu sektöründen ve özel girişimlerden kayda değer yatırımlar vardır. Ancak sonuçlar ne Yunancada ne de diğer yabancı dillerde yapılan öğretime ilişkin yatırımları yeterince yansıtmamaktadır. Ayrıca Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan çeşitli nüfus mübadeleleriyle bölgeye yerleşen topluluklar için Trakya'da ilköğretim seviyesinde okullarda Türkçe dersi okutulmaktadır. Son yıllarda sayıları azalmasına rağmen halen 200'ün üzerinde okulda ilköğretim seviyesinde Türkçe dersi okutulmaktadır. Ortaokulda bu rakam 10'a kadar geriler (Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικών Σχολείων – Azınlık Okulları Koordinasyon Merkezi, 2011). İngilizce ise baskın yabancı dil olarak varlığını sürdürmektedir. Ayrıca okullarda İngilizceden başka (Fransızca, Almanca gibi) yabancı diller gösterilmesi konusunda bir istekliliğin olduğu da görülmüştür. İtalyanca, İspanyolca, bazı Balkan dilleri ve Türkçe ders verebilen sınırlı sayıda öğretmen vardır ve devlet okullarının imkanları bu konuda kısıtlıdır. Ayrıca göçmen dilleri bu sektörlerde temsil edilmemekte ve bu dilleri konuşan topluluklar içinde öğretilmektedir.

4 Ortaöğretimde diller (Yöresel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	ulusal veya okul ölçeğinde kıstasla	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	genel	genel	belirtilmemiş	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	genel	genel	ulusal veya bölgesel kıstaslar	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

YD	İngilizce zorunlu Fransızca ve Almanca seçmeli
----	---

Ortaöğretimde yabancı dillerin öğretimine büyük zaman harcanmaktadır. Yabancı dillerin öğretimi çoğunlukla ebeveynler tarafından sağlanan ek kaynakların yardımıyla dil sınavlarının geçilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. İngilizce zorunlu yabancı dildir. Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca ise seçmeli dillerdir. Selanik'te bir devlet okulunda Ders İçeriği Üzerinden Dil Öğretimi (*Content and Language Integrated Learning*) CLIL İngilizce öğretiminde kullanılmaktadır. Ayrıca Xenios gibi multimedya uygulamaları ve daha başka yeni teknolojiler çapraz müfredat yaklaşımı gereğince yabancı dillerin öğretiminde kullanılmaktadır (Tangas, 2006). Göçmen dilleri bu sektörde yer almamaktadır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde veya Yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A				
	Kurum B				
	Kurum C	kısıtlı	belirgin değil	yok	tamamı

Yükseköğretim (iki üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	tamamı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Mesleki eğitim ve öğretim kurumları büyük ölçüde Yunanca eğitim verir. Bu kurumlarda yabancı dillerde ise İngilizcenin ağırlığı vardır. Mesleki eğitim kurumları Atina'da araştırılan sığınmacılar için çok sayıda Yunanca öğretim programı uygulamaktadır. Bu programlar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından önerilmiştir. Toplam 300 saatlik 15 programın her biri 323 sığınmacıya uygulanmıştır. Göçmenler ve mülteciler Yunan dili merkezince düzenlenen sınavlara girmekte ve katılım belgesi almaktadırlar. Mesleki eğitim kuruluşları hakkında bilgiye ulaşmada büyük problemler yaşanmıştır çünkü bu kurumlar bir geçiş süreci içindeydi ve Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bir teftişten geçmekteydi.

Üniversiteler ise Erasmus vb. programların etkisiyle dilsel çeşitliliğin daha zengin olduğu yerlerdir. Farklı ülkelerden gelen öğrenciler için ve aynı zamanda Yunan öğrenciler için Avrupa ve Avrupa dışı dilleri öğrenme fırsatlarını karşılayan girişimler vardır. Üniversite bölümleri tarafından oluşturulmuş programlar okullarda uygulanmaktadır (örneğin Selanik'te Selanik Aristotle Üniversitesi tarafından yürütülen BIDÖ projesi).

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	bazen	bazen

Yeni dilsel topluluklara, önünde böyle bir engel olmamasına karşın, radyo ve televizyonlarda yayın yapmaları için resmi bir yayın zamanı verilmez. Filmler genelde alt yazıyla verilir ve çocuklar için hazırlanan yayınların dışında dublaj çok nadirdir. Çok geniş kitlelere örneğin gerçek topluluklardan resmi olarak tanınmış olanlara kadar pek çok dilde yayın yapan gazeteler mevcuttur. Özellikle başkent Atina'da çeşitlilik daha çoktur.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4						Selanik
3-4		Xanthi				
1-2	Xanthi			Xanthi		

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim Turizm	Göç ve uyum Turizm

Politik ve ekonomik buhranların yaşandığı böylesi bir dönemde veri elde etmede ciddi güçlükler yaşandı. Görünüşe bakılırsa yabancı dillerin durumu hakkında sistematik politikalar mevcut değil. Bu konuda alınan önlemler ise geçici. İngilizcenin baskın yabancı dil olarak etkisi sürüyor. Kamusal alanda bireylerden Yunanca okuma yazma bilmeleri ve bu dilde iletişim kurmaları beklenmektedir.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	9	14	8	1	0	4	1	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AÖÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	1	2	2	0	21	18	20	22	19	20
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	2	4	6	0	10	12	9	12	13	22
Ek diller	yaygın kullanım	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2

Yabancı dil şartı iş dünyasında aranır, öyle ki yabancı dil bilmek arzu edilen bir özellik değil bir zorunluluktur. Ancak araştırdığımız iş yerlerine bakacak olursak göçmen dillerinden birini bilen kimselerin istihdam edilmeleri yolunda çok az şey yapılmaktadır. Komşu ülkelerle güçlü iş ve ticaret bağlarından dolayı birçok Balkan dilinin pragmatik sebeplerden kullanıldıkları görülebilir. Diğer dillerin konuşulmadığı iş ortamlarında İngilizce anlaşmayı sağlayan bir dil (lingua franca) olarak belirmektedir ve İngilizcenin akıcı bir şekilde kullanımına büyük önem atfedilmektedir. Bazı işyerleri çokdilliliği desteklemek amacıyla fazla sayıda dil bilenleri ödüllendirmektedir. Çokdillilik açısından bakamasa da bu ve benzeri daha birçok durum olduğu söylenebilir.

Önemli bulgular

Yunanistan'da yabancı dil öğretimine yönelik önemli ve uzun vadeli bir yatırım mevcut değildir. Gerek Balkan kökenli gerek diğer dünya dilleri geniş bir kitle tarafından konuşulsa da bu konu hakkında tartışmalar göç hakkındaki tartışmalarla kesişen yönler taşıdığından fazla irdelenmez. Veri toplarken kullandığımız araçların tanınmamasından ve ülkenin ciddi bir ekonomik darboğazdan geçmesinden dolayı bireylerde bir isteksizlik gözlemledik. Birçok veri kaynağı tarafından çokdillilik bir öncelik olarak görülmez. Kamusal alanda açıkça tekdilliliğe ihtiyaç duyulur ve tüm çevrelerde yabancı dil olarak İngilizce baskındır. Sivil toplum kuruluşlarında ve devlet sektöründe çokdillilik üzerine çalışan önemli kurumların yokluğu bu alandaki sorumluluğu bireylere ve toplumsal organizasyonlara bırakır. Bu tarz organizasyonlar ise genelde farklı dillerin genişleyen durumlarına odaklanırlar.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

İlköğretimde yerel ve azınlık dillerin durumuna bakarsak Selanik'teki Aristotle Üniversitesi'nin göçmenler ve Romanlar için iki program yürüttüğünü görürüz. Bu durumda Romanlar veri kütümüzde tek bir kez temsil edilmiş olmaktadır. Dil miraslarının korunması yönündeki girişimler de umut vericidir. Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler işbirliğiyle yabancı öğrenciler, Yunanca öğretmenleri ve Yunan bilimadamlarına bir aylık modern Yunanca dersleri verilmektedir. Yunan öğrencilere Avrupa Birliği içinde ya da diğer ülkelerde eğitim görmeleri, lisansüstü ve doktora eğitimi almaları ve yabancı dil kurslarına katılmaları için burslar verilmektedir. Ülkenin burs veren kurumu (The Sate Scholarship Foundation) öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliklerine, onların diğer eğitim sistemlerini ve diğer Avrupa ülkelerinin dillerini ve kültürlerini tanımalarına olanak sunar (Eurydice 2009/10: 222-223). Bu durum 2010'dan beri geçerlidir ve belki de ekonomik krizin baş göstermesiyle birlikte değişecektir.

Kaynakça

Coordination Office of Minority Schools

<http://syntonistiko.compulaw.gr/> [Accessed 2nd December 2011]

Eurostat

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1> [Accessed 2nd December 2011]

Hannam, S. and Papatthasiou, E. (2011) Current Issues and Trends in Language Education in Greece: A Brief Overview. In *Towards a Language Rich Europe - Multilingual essays on language policies and practices*, British Council.

Kiliari, A. (2009) Language Practice in Greece: The Effects of European Policy on Multilingualism. In *European Journal of Language Policy*. 1/1. pp. 21-28.

Tangas, P. (2006) Multimedia and Foreign Language Teaching: the Case of Greece. In Grabe, D. & Zimmemann, L. (eds), *Multimedia Applications in Education Conference Proceedings 2006*, FH JOANNEUM, Graz, Austria, pp.139-48. Available from: http://pek-patras.ach.sch.gr/docs/yliko0910/Multimedia_and_Foreign_Language_Teaching_the_Case_of_Greece_Tagkas.pdf [Accessed 5th December 2011]

9 MACARİSTAN

Csilla Bartha

Ülkenin genel durumu

Macaristan nüfusu 9,960,000 kişidir.¹ Tanınmış 13 resmi azınlık vardır,² bu oran 2001 nüfus sayımı verilerine göre toplam nüfusun yaklaşık %3'lük oranına işaret ederken son tahminlere göre bu oran %8-10 dolayındadır.³ En geniş azınlık grubu Romanlardır ve ülke toplamının tahmini olarak %6 ile %10'unu ve azınlık nüfusunun %60'ını oluştururlar. Onlar olması gerekenden daha düşük seviyede temsil edilirler ve diğer azınlıklarla karşılaştırıldıklarında çok daha düşük bir sosyo-ekonomik statüye sahiptirler.

Göç nüfusun yaklaşık olarak %2'sini oluşturur ve 206,909 üçüncü ülke yurttaşlarıyla büyüyen bir görünümündedir. Bu diğer Avrupa ülkelerinin göç rakamlarıyla karşılaştırıldığında oldukça küçük bir orandır. Ülkedeki göçmen gruplara mensup kişilerin sayıları ve oranları şu şekildedir: Romanlar (76,878-%37), Almanlar (20,232-%9), Sırp (16,301-%9), Ukraynalılar (16,537-%9), Çinliler (11,829-%6) ve Slovaklar (%3).⁴

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Macar çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi Avusturya'da (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Macaristan tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sözleşmede 8 yöresel/azınlık dili tanımlanmıştır. Bunlar: Hırvatça, Almanca, Romanca, Sırpça, Slovakça, Slovence ve Boyash dilidir. Bu 8 dil için ülke ve bölge çapında eğitim ile ilgili Sözleşme tarafından desteklenen resmi hükümler vardır. Sözleşme'de tanınan yöresel/azınlık dilleri dışında aşağıdaki yöresel/azınlık dilleri de resmi belgelerde teşvik edilir: Ermenice, Bulgarca, Yunanca, Lehçe, Rusça ve Ukraynaca.

Macaristan'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları nüfus verileri için mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmalarında, ulusal ve yerel/azınlık dili çeşitleri konuşma, anlama, okuma ve yazma becerileri açısından ev dili ve anadili sorusuna dayanarak ele alınmaktadır.

1 Ocak 2012 tarihinden beri, dilsel çeşitlilik ve çokdilliliğin yasal çerçevesi Macaristan'da değişti. Ancak, biz dil durumunu yürürlükteki mevzuata dayalı olarak analiz edeceğiz.

Eski Macaristan Anayasası, devletin resmi dili üzerine herhangi bir açık hüküm içermemektedir. Madde 68'e göre Macaristan Cumhuriyeti ulusal ve etnik azınlıkların korunmasını sağlamalı ve onların kamu işlerine kolektif olarak katılmalarını teşvik etmeli, kültürlerini geliştirmeli, anadillerini kullanmalarını, kendi dillerinde eğitim almalarını ve kendi dillerinde isim kullanmalarını sağlamalıdır.¹

¹<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/nep/nep21111.pdf>

²And a statutorily recognised linguistic minority, the Deaf people.

³Edit H. Kontra – Csilla Bartha (2010): Foreign language education in Hungary: Concerns and controversies. In: Sociolinguistica 24/2010. pp. 61–84, p. 74.

⁴<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/stattukor/nemzvand/nemzvand09.pdf>

¹ 2011 tarihli yeni Macaristan Anayasası devletin resmi dilini Macarca olarak belirtir. Bu Macar kültürünün bir parçası olarak Macar dilini ve Macar işaret dilini korumayı üstlenmektedir. Madde XXIX "Macaristan'da yaşayan her ulusal ve etnik grubun devletin bir parçası kabul edildiğini" ortaya koyar. Bir milliyete aidiyeti olan her Macaristan vatandaşı kendi kimliğini koruma hakkına sahiptir. Ulusal ve etnik azınlıklar kendi dillerini kullanma, kendi dillerinde isim kullanma, hem bireysel hem de kolektif kendi kültürlerini geliştirme ve kendi dillerinde eğitim alma hakkına sahiptirler. Yeni anayasa, açıkça ulusal köken ve dil temelindeki ayrımcılığı yasaklamaktadır.

Ulusal ve Etnik Azınlık Hakları üzerine 1993 tarihli LXXVII yasa² 13 azınlık dili tanımlar: Ermenice, Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Yunanca, Çingene dili (Romanca ve Boyash dili), Lehçe, Romanca, Rusça, Sırpça, Slovakça, Slovence ve Ukraynaca. Bu yasaya ek olarak, bugünün azınlık eğitimi ve yabancı dil eğitimi 1993 tarihli Halk Eğitimi Yasası'na, 1995 tarihli Ulusal Çekirdek Programı ve 1997 tarihli mezuniyet sınavları üzerine Hükümet Kararnameleri'ne ve 2005 tarihli Yükseköğretim Yasası'na dayalıdır.

Macaristan, geleneksel azınlık olarak tanımlanan diller için (Hırvatça, Almanca, Romanca, Sırpça, Slovakça, Slovence) en önemli iki Avrupa Konseyi belgesini onaylamıştır. Bunlar Avrupa Bölgesel Diller ve Azınlık Dillerini Koruma Anlaşması (1992/1995/1998) ve Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşme'dir (1995/1998). 2008 tarihli XLIII yasa madde 2(2) kapsamında Çingene dillerini (Romanca ve Boyash dili) içermektedir.

²Ulusal azınlık ve etnik azınlık arasındaki Macarca terminolojik ayrım öncelik bu grupların "akraba devlet" olup olmamalarına dayanmaktadır. Romanlar dolayısı ile bir etnik azınlık olarak kabul edilebilir durumda değildir. 1 Ocak 2012'de yürürlüğe giren 2011 tarihli yasa CLXXIX'te "milliyet" kavramı ulusal ve etnik azınlık yerine kullanılan yeni bir terimdir.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı dil, göçmen dilleri ve ulusal dilde ek destek sağlanmamaktadır.)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	5-10	>1 gün	konuya özgü	genel	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Yunanca, Romanca/Boyash dili, Rumence, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Slovence
------	--

Ulusal azınlık okulları ve özel ikidilli kurumlarda okul öncesi eğitim vardır. Yerel yönetimler, bir yerleşim yerinde en az sekiz öğrencinin velisi gerekli görürse yöresel/azınlık dilinde okul öncesi eğitim sağlamaktadır. Azınlık eğitim programı olan kreş sayısı 927'dir (tüm kreşlerin %21'i). 40.000'den fazla çocuk (okul öncesi eğitimdeki tüm öğrencilerin %12,5'i) azınlık kreşlerine kayıtlıdır. 21.000'den fazla çocuk Çingene azınlık eğitimi veren okullara kayıtlıdır ancak sadece %2,4'ü (yaklaşık 500 çocuk) Roman/Boyash dilinde eğitim almaktadır.¹ Çoğu durumda azınlık programları (eğitim sisteminin her kademesinde) örtülü bir biçimde yabancı dil eğitimi işlevi görür. Özellikle Almanca durumunda, çocuklar bir azınlık geçmişine sahip olmasalar da okullar ek mali destek yaratmak amacıyla azınlık eğitimi etiketi kullanılmaktadır.

Yabancı dilde okul öncesi eğitim özel kreşlerde (ücretli) gittikçe daha çok tercih ediliyor olsa da kamu kurumlarında yaygın bir uygulama değildir. Göçmen dillerinde okul öncesi eğitim yoktur.

¹ Diğer çocuklar öğretim dili tamamen Macarca olan Çingene kültür eğitimi denilen yerlerde eğitim alırlar. Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlési Biztosa, Jelentés a nemzeti és etnikai kisebbségi óvodai nevelés helyzetéről. Budapeşte, 2011, pp. 23-42. <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/205104474.pdf>

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır.)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatleri içinde	5-10	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	orta aşamadan itibaren	okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Yunanca, Lehçe, Romanca/Boyash dili, Rumence, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Slovence
YD	Zorunlu: İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça dillerinden birisi Seçmeli: Latince

Yöresel/azınlık dili eğitim programı olan 608 kurum vardır (Tüm ilköğretim okullarının %26,5'i). 100.000'den fazla çocuk (ilköğretimdeki tüm öğrencilerin %14'ü) yöresel/azınlık dili eğitimine kayıtlıdır. Ermeni, Ukraynalı ve Polonyalı topluluklar kamu eğitim sistemi içinde azınlık dili eğitimi almazlar. Roman çocukların %92'sine Romanca/Boyash dili öğretilmez.¹ Çocukların yarısından fazlası, ebeveynler Almanca'nın uluslararası pazar değerine karşı olumlu tutumlar ve kararlar belirledikleri için azınlık eğitimini Almanca alırlar. İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren bir yabancı dil zorunludur. Budapeşte'deki Çince-Macarca ilköğretim okulu dışında göçmen dilinde eğitim yaygın bir uygulama değildir.

¹Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlési Biztosa, *Jelentés a nemzeti és etnikai kisebbségi általános iskolai nevelés-oktatás helyzetéről*, Budapeşte, 2011, pp. 33-42.
<http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/217986220.pdf>

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır.)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Romanca, Boyash dili
YD	Zorunlu: İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca Seçmeli: Çince, Latince

Prensip olarak öğrenciler istedikleri yabancı dili seçmekte özgürdürler. Uygulamada alt ortaöğretimde İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca ve Rusça kullanılan yabancı dillerdir. Üst ortaöğretimde diğer diller de sunulur (Boyash dili, Çince, Romanca vb.). Yine de, Macaristan tek bir yabancı dil öğrenen öğrenci sayıları açısından yüksek orandadır. (%57.2; AB ortalaması: %33.4).¹

¹ Eurostat (2009): European day of languages. Eurostat News Release, Stat 09/137.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/09/137&type=HTML>

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
	Kurum B	belirtilmemiş	genel	U.D.	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	genel	U.D.	kısmi
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum B	belirtilmemiş	genel	yok	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal ve yabancı	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece ulusal	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal ve yabancı	kısıtlı	yok	sadece ulusal	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Ulusal ve yöresel/azınlık dilleri eğitimi ileri mesleki eğitim kurumlarında ve üniversite eğitiminde önemli bir rol oynamaz. Araştırılan her üniversite derslerini öğretim dili yabancı dil olarak sunar (özellikle İngilizce, Almanca ve Fransızca). Bazı üniversiteler bütün öğrenim dönemlerini (ücretlidir) yabancı dilde sağlar, böylece yabancı öğrencileri çekmeye çalışır.

Azınlık dili öğretmenlerini yetiştiren altı yüksek eğitim kurumu vardır. Ermenice ve Rusça öğretmeni eğitimi tamamen eksiktir. Altı yüksek eğitim kurumu alt ilköğretim düzeyi Hırvatça, Almanca, Romanca/Boyash dili, Sırpça, Slovakça ve Romanca öğretmenlerinin eğitimini sağlamaktadır. Yedi kurum Hırvatça, Almanca, Romanca/Boyash dili, Sırpça, Slovakça ve Romanca azınlık kreşleri öğretmenlerinin eğitim programlarını sunmaktadır. Azınlık öğretmenliği eğitiminin öğrenciler tarafından azalan bir biçimde tercih edilmesi nedeniyle azınlık kamu eğitim sisteminin sürekli çalışması, Almanca haricinde, tehdit altındadır.¹

¹ Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlése Biztosa, Jelentés a nemzetiségi felsőoktatás helyzetéről, Budapeşte, 2011, pp. 4-7. www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/223936615.pdf

6 Görsel-İşitsel Medya ve Basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	dublajlı	Budapeşte'de düzenli olarak Pécs ve Debrecen'de hiçbir zaman	bazen

Macaristan medyasında Macarcanın hâkimiyeti vardır. Ancak, radyo ve televizyon programları kamu kanallarında yöresel/azınlık dillerinde sunulmaktadır. Tamamen yöresel/azınlık dillerinde yayın yapan birkaç radyo istasyonu da vardır (örneğin MR4, Radyo C). Macar İşaret Dili Yasası'na göre, kamu televizyon yayıncısı kamu çıkarına yönelik tüm duyuru ve haber programlarını bir yayıncılık hizmeti olarak sunmalıdır. Hareketli resimler, kamu hizmeti programları 2010'dan beri sabit bir saatte ve 2015'ten itibaren tamamen Macarca alt yazılı veya işaret diliyle tercüme edilir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütecimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Debrecen		Debrecen		Debrecen
3-4	Budapeşte Pécs	Budapeşte Pécs				
1-2	Debrecen		Budapeşte Debrecen	Pécs	Budapeşte Pécs Debrecen	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim Sosyal hizmetler Acil servisler Hukuki Göç ve uyum	Sosyal hizmetler Hukuki Göç ve uyum Turizm Acil servisler

Araştırılan üç Macaristan şehrinin kamusal yönetimi ılımlı bir çokdillilik profili ile tanımlanır. Çoğu şehirde yabancı dilde ve bazen yöresel/azınlık dillerinde sözlü ve yazılı hizmet verilmektedir, ancak kurumsallaşmış dil stratejileri eksiktir. Kalıcı bir istihdamları olmasa da tercümanlar kullanılır. Macarca dışındaki diller repertuarına çoğunlukla İngilizce ve daha az ölçüde Almanca hakimdir. Azınlık topluluklarına ait alanlarda kendi dillerini kamu hizmetlerinde kullandıkları görülebilir.

8 İş dünyasında diller (21 şirketten toplanan veriler)

		GENEL DİL STRATEJİLERİ							
		Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım		3	5	11	6	0	3	1	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	2	0	2	1	18	17	17	16	16	18
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	2	0	3	3	12	11	9	6	14	13
Ek diller	yaygın kullanım	1	0	1	0	1	1	1	1	1	5

Ankete katılan şirketler genelde düşük dil profiline sahiptirler. Üçte birinde bazı dil politikaları vardır, ancak çalışanlarının dil becerilerine yatırım yüksek değildir. Çoğu zaman dil becerileri istihdam öncesi elde edilir. Şirketlerin çok azı anadili Macarca olmayan çalışanlarına destek sağlarken, şirketlerin yaklaşık yarısı çalışanları için sınırlı iş İngilizcesi eğitimi sağlamaktadır. Ulusal dil ve İngilizce genelde kullanılan dillerdir, bunu Fransızca ve Almanca takip eder.

Önemli bulgular

Macaristan tekdilli bir ülke olarak bilinir ancak gerçek çok farklıdır. Çeşitli eğitim biçimleri ve farklı okul türlerini kabul eden Macaristan'da sınıflarda ve geniş bir toplumda çokdilliliğin olup olmadığı sorusuna kesin bir cevap vermek olası değildir. Hatta aynı okul türleri içinde eğitimin verimliliği açısından büyük farklılıklar vardır. Azınlıklar için üç ana ve iki tip ek eğitim programı vardır: üç ana tip anadili, ikidilli, dil eğitimi, ek tipler olarak Çingene azınlıklar ve ek azınlık eğitimi için akademik iyileştirme eğitimi bulunur.

Yabancı dil eğitimi ve ikidilli eğitim konusunda uzman devlet okulları vardır. Bu kurumlarda Macarca dışındaki dillerin eğitimine sunulan destek daha üst düzeydedir. Bu açıdan genel eğitim daha düşük bir düzeydedir.

Macaristan'daki çoğu Roman ve işitme engelli kişilerin ortak özellikleri vardır. Kendi dillerini tanıma açısından değerlendirilen uzun bir gelenek ile birleştiğinde, bu özellikler düşük istihdam oranı, zayıf sosyal bağlam, birkaç işgücü piyasası fırsatları ve derin yoksulluk ile bağlantılı daha yüksek veya daha düşük sosyal ayrımlar içerir. Bütün bunlar, Roman ve işitme engelli gençlerin önemli bir bölümünün düşük bir eğitim seviyesine sahip olmaları ve kamusal eğitimden yüksek terk oranları ile ilişkilidir.

Eğitimde, işletmelerde ve kamu yönetimlerinde göçmen dillerinin eksikliği görece az sayıdaki göçmen varlığından kaynaklanmaktadır. Çoğu, komşu ülkelerden gelen anadili olarak Macarca konuşan etnik Macarlardır. Halk eğitimindeki yabancı öğrencilerin oranı da düşüktür.¹

Azınlık dilleri ve yabancı diller eğitiminin desteklenmesi için yasal çerçeve çok köklü olmasına rağmen çokdillilik uygulamalarının pratik alanda yapılması gerekmektedir.² 2006 yılında Special Eurobarometer 243 tarafından sağlanan istatistikler nüfusun sadece %42'sinin en az bir yabancı dilde konuşabildiğini göstermektedir. Buna karşılık AB ortalaması %56'dır.³

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Macaristan'da Roman ve Boyash dili dillerinde eğitimin sağlanmasının yanı sıra işitme engelliler için Macar İşaret Dili'ne yönelik birçok umut verici girişim ve yenilikçi gelişmeler vardır. Bunlar: yeni İşaret Dili Yasası'nın uygulanması; Eötvös Loránd Üniversitesi'nde HSL BA ve işitme engelli öğrenciler için İngilizce yabancı dil eğitimi programlarının açılması; Nyírtelek'te The Kedves Ház (Güzel Ev); Ózd'de t'Pedellus programı'; Sajókaza'da Dr. Ámbédkar Okulu projesi; Gandhi Kamu Vakfı ve Pécs Lisesi¹ Yabancı dil eğitimi alanında 2003'ten 2007'ye kadar işletilen ve birçok alt program biçimi bulunan Dünya Dili Projesi belirtilmelidir.²

Dilsel asimilasyon azınlık toplulukları içinde meydana geliyor olmasına rağmen, genç nesillerin farklı yabancı dilleri öğrenmedeki yüksek motivasyonu çokdillilik becerilerine ilişkin olumlu tutumlar oluşturabilir. Macaristan'ın, yabancı dil eğitiminin geçmiş uygulamalarına yönelik önyargılarını yenmiş olması bunun en büyük kanıtıdır. Rusçanın büyüyen bir piyasa değeri vardır.

¹ Illés Katalin – Medgyesi Anna (2009): Migráns gyermekek oktatása. Menedék – Migránsokat Segítő egyesület. Az Európai Unió Európai Integráció Alapjának támogatásával megvalósuló program kiadványa. www.menedek.hu/files/20090831konyv_belso.pdf

² Edit H. Kontra – Csilla Bartha (2010): Foreign language education in Hungary: Concerns and controversies. In: Sociolinguistica 24/2010, pp. 61-84. at p. 68.

³ European Commission (2006): Europeans and their languages 2005. ec.europa.eu/public_opinionU.D.rchives/ebs/ebs_243_en.pdf

¹ Bartha Csilla – Hámori Ágnes (2011): Cigány közösségek, nyelvi sokszínűség és az oktatás nyelvi kihívásai – magyarországi helyzetkép. In: Európai Tükör, XI. évfolyam, 3. szám, pp. 107-131. www.kormany.hu/download/7/1b/20000/europai_tukor_2011_03.pdf

² Fischer Márta – Öveges Enikő (2008): A Világ–Nyelv pályázati csomag háttere és megvalósítása (2003-2006). Áttekintő tanulmány. www.okm.gov.hu/letolt/vilagnyelv/vny_fischer_oveges_090115.pdf

10 İTALYA

Monica Barni

Ülke Özeti

İtalyanca, İtalya nüfusunun %90'ı tarafından temel dil olarak kullanılmakta ve konuşulmaktadır (ISTAT, 2007). Bu, yerel dillerin hükmü ile karakterize edilmiş yüzyıllık İtalya geleneğinde radikal bir değişimdir.

İtalya'nın birleşmesinden önce (1861), İtalyanca yüzyıllardır edebiyat dili olarak kullanılmıştır. Fakat sadece Floransa-Toskana ve Roman bölgelerinde konuşulmaktaydı (De Mauro, 1963, 1979, 1994). 1861'den sonra ülkenin politik birleşimi dil birleşimini ve standart dil kullanımını gerektirmiştir. Sonuç olarak, son 150 yıldır lehçe kullanımında fark edilir bir gerileme olmuştur. Günümüzde nüfusun %6,4'ü evde ve dışarıda lehçe ile konuşmaktadır. İtalyanların %40'dan fazlası standart İtalyanca ve İtalyanca lehçe kullanımının, bağlama bağlı olduğunu belirtmiştir. Benzer olarak, bazı Y/AD dilleri birleşmeye direnmiş ve nüfusun % 3,9'u tarafından konuşulmaktadır (ISTAT, 2007).

Bugünlerde İtalyan toplumunun büyük çoğunluğu tarafından kullanılan standart İtalyancanın genel yayılımına rağmen, İtalya hala farklı lehçeler, çeşitlilik ve kayıtlarla karakterize olmuş bir dilsel kimlik sunmaktadır (www.ethnologue.com/ethno/docs/distribution.asp?by=country). Bu karmaşık panoramaya son yıllarda yeni bir faktör eklenmiştir: yurt dışından göç. İtalya'da bugün 5.000.000'dan fazla yabancı vardır (her 12 vatandaşa 1 göçmen) (Caritas, 2011). Göçmen dilleri hakkında bir sayım yoktur, fakat İtalya'nın farklı bölgelerinde yapılan araştırmalara göre ülkede yaklaşık 200 yeni dil vardır (Bagna, Barni, Vedovelli, 2006; Barni, 2008). İtalya'da göçmenlik, nitel ve nicel bakış açılarına göre göçmenlerin anavatanları ve ülkede çeşitli yerleşim tarzları doğrultusunda çok merkezli olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde İtalya'da göçmenlerin olmadığı bir bölge yoktur ve temelden dil değişimi için bir güç olarak hareket edemezler (Vedovelli, 2010).

Tekdilli devlet veya mevcut ve yenilenmiş çokdillilik arasındaki arayışında İtalyan dil bilimi alanının düzeni bizim LRE araştırmamızın sonuçlarından etkilenmiştir.

1 Resmi belge ve veri tabanlarında diller

Resmi dil, yabancı diller ve R/M dilleri dil kanunu ve/veya dil politikası dokümanları ile düzenlenmektedir. İtalyan çocuk ve yetişkinlere yabancı ülkelerde resmi dili öğretme, Avrupa'da ve diğer bölgelerde, 30'dan fazla ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. İtalya'da, Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi hükümet tarafından imzalanmıştır fakat mecliste onaylanmamıştır. Ancak, ulusal düzeyde resmi ülke dokümanlarında veya yasalarda şu 12 Y/AD dili tanınmakta, korunmakta ve/veya teşvik edilmektedir: Arnavutça, Katalanca, Hırvatça, Arpitanca, Fransızca, Rhaetian lehçesi, Almanca, Yunanca, Ladin, Oksitanca, Sarduca, Slovence. Eğitimde resmi hüküm bu dillerin konuşulduğu bölgelerde genelde mevcuttur.

İtalya'da dil çeşitliliği hakkında resmi ulusal veri toplama mekanizması, periyodik olarak güncellenen tarama verileri şeklinde mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmaları, evde kullanılan dil sorusu ile, ulusal ve Y/AD dillerine hitap etmektedir.

Anayasa'da (1946) Cumhuriyet'in resmi dili olarak İtalyanca belirtilmemiş olsa da, azınlıklar ve azınlıkların korunacakları belirtilmiştir. Ancak, elli yıl sonra Y/AD dilleri tanınmış ve kanunla (482/1999) korunmuştur.

2010 yılında göçmenlere uzun dönem oturum için İtalyanca sınav programı tanıtılmıştır (D.M. 4/06/2010). 2011'de İtalyanca dilinde yeterlik, uyum için göçmen ve devlet arasında anahtar alanlardan biri olmuştur (D.P.R. 14/09/ 2011, n. 179).

Dil ile ilgili belgelere göre, İtalya bazı Avrupa ülkelerinin gerisindedir. Hatta diller veya lehçelerle ilgili bir sorunun yer aldığı son sayımdan (2011) önce bu durumdadır. *Multiscopo* taramalarını (en yeni tarama) referans alan bir pozitif aşama 2006 yılında gerçekleşmiştir. Günümüzde mevcut ve İtalyanlar tarafından günlük kullanılan dillerin çeşitliliğini göstermektedir (ISTAT, 2007). Bireysel yerel durumlarda elde edilen verilerin yanında, göçmen dilleriyle ilgili kapsamlı bir araştırma yapma zorunluluğu vardır.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 İlköğretimde Diller (yabancı diller, göçmen dilleri ve diğer diller için destek sağlanmıyor)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Hepsi	≥2 yıl	Yok	>1 gün	Yok	Genel	Tam

Okul Öncesi Eğitimde Sunulan Diller

Y/AD	Arnavutça, Hırvatça, Arpitanca, Fransızca, Rhaetian lehçesi, Oksitanca, Almanca, Yunanca, Ladin, Sardunca, Slovence
------	---

Genel olarak, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde İtalyanca dışındaki dillere (yabancı diller veya göçmen dilleri) çok az ilgi gösterilmektedir. Bu öğretim düzeylerindeki sonuçlar, pek çok İtalyan'ın yabancı dil yeterliğinin zayıf olması ile ilişkili olabilir. Eurobarometer (2006) ve Eurydice/Eurostat (2008) çalışmalarında bu durum belgelenmiştir.

Genel sonuçlar, okul öncesi eğitimden ortaöğretim düzeyine kadar sunulan diller, öğrenmenin organize edilmesi ve dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi bakımlarından gelişim olanağı bulunduğu ışık tutmaktadır. Bunun yanında, tüm okul düzeylerinde ve tüm yabancı diller arasında, İngilizce en çok öğretilen ve desteklenen dildir.

Okul öncesi eğitimde, İtalyanca dışında sunulan diller, kanundaki koruma hükmünden dolayı, sadece Y/AD dilleridir. Bir yabancı dil veya göçmen dilini öğrenmek için herhangi bir destek sağlanmamaktadır.

3 İlköğretimde Diller (göçmen dillerine destek yok)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	yok	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	yok	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	genel	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
Y/AD	sınıf öğretmenleri	genel	genel	U.D.
YD	sınıf öğretmenleri	yok	genel	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Arnavutça, Katalanca, Hırvatça, Arpitanca, Fransızca, Rhaetian lehçesi, Oksitanca, Almanca, Yunanca, Ladin, Sardunca, Slovence
YD	İngilizce: zorunlu

İlköğretimde, İtalyanca dışında sunulan tek dil İngilizcedir. Araştırmalara ve ELAN (2006) gibi çalışmalara (iş alanında diğer dillerin de önemli olduğunu vurgulamaktadır) rağmen, İngilizcenin bu kadar çok desteklenmesinin sebebi olarak, gelecekte öğrenciler tarafından büyük oranda kullanılacak olması gösterilmektedir. Göçmen kökenli öğrenciler tarafından evde konuşulan diğer diller %90 oranında devlet okullarına girmiştir. Fakat bu dillerin gelişimi eğitimsel amaçlarda yer almamaktadır. Bu durum, İtalyancanın ikinci dil olarak öğrenilmesinin, yapılandırılmış olarak desteklenmesinde de aynıdır. Aslında, bu destek okullar tarafından pilot projeler olarak sağlanabilir. Diğer yandan, Y/AD dillerinin tanınmasının ve korunmasının, bu dillerin konuşulduğu bölgelerde, organizasyon ve öğretmen yetiştirme anlamında eğitimde pozitif etkileri vardır.

İlköğretimde, yabancı dillerin organizasyonu ve öğretilmesi anlamında İtalya'nın profili diğer pek çok ülkenin profilinden daha zayıftır. Bu sonuçlar, tutarlı bir eğitim programının, düzenli bir izlemenin ve ulaşılacak yeterlik düzeyine ilişkin açık gerekliliklerin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, eğitim süreci boyunca dil derslerinin verilmesinde doğrudan etkisi olan diğer konularla da bağlantılıdır. Hem araştırma hem de öğretmen yetiştirme düzeyinde bu konular: ilköğretim yabancı dil öğretmenlerine yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin olmaması ve İtalya'da dil değerlendirme kültürünün yer almamasıdır (Machetti, 2010). Bu durumun okulların ve öğretmenlerin dil ölçme ve değerlendirmeye ilişkin davranışlarına doğrudan etkisi vardır (Barni ve Machetti, 2005). Bu, diğer okul düzeyleri için de geçerlidir.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	yok	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılacak düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	yok	yok	okul kıstasları	tamamı
YD	tamamı	genel	bölgesel	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	genel	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	genel	genel	ulusal veya bölgesel kıstaslar	yok

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Arnavutça, Katalanca, Hırvatça, Arpitanca, Fransızca, Rhaetian lehçesi, Oksitanca, Almanca, Yunanca, Ladin, Sardunca, Slovence
YD	İngilizce ve diğer yabancı dil: ortaöğretim birinci aşamada zorunludur. İngilizce: ortaöğretim ikinci aşamada zorunludur (dil öğrenme programları olan okullar hariç)

Ortaöğretim okullarının sonuçları göreceli olarak daha iyidir. Ortaöğretim birinci kademede ikinci yabancı dilin olması ve Y/AD dillerinin de sunulması, dil zenginliğini etkileyen faktörlerdir. Ancak, ortaöğretim ikinci kademede İngilizce bir kez daha baskın durumdadır. Sadece, temel amacın dil öğretimi olduğu eğitim kurumlarında, daha fazla dil (çoğunlukla Fransızca, Almanca ve İspanyolca) seçeneği sunulmaktadır. Bütünleşik İçerik ve Dil Öğretimi (BİDÖ) (2010) ile ilgili son düzenlemenin tanıtılmasının ortaöğretim ikinci kademenin son yılındaki etkilerini tahmin etmek henüz mümkün değildir: bu amaçla öğretmen yetiştirme henüz başlamamıştır ve BİDÖ sınırlı bir bütçe ile desteklenmiştir. Bu durum, yeni getirilen yüksek lisans dereceleri ve ortaöğretim okul öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitiminde de aynıdır. Diğer okul düzeylerinde olduğu gibi, göçmen dillerinin tanınması ve desteklenmesi ortaöğretim okullarında da söz konusu değildir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	U.D.	U.D.	U.D.	U.D.
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmen
	Kurum C	U.D.	U.D.	U.D.	U.D.
YD	Kurum A	geniş seçenekli	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmen
	Kurum B	geniş seçenekli	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmen
	Kurum C	sınırlı	genel	yok	kısmen
GD	Kurum A	sınırlı	genel	yok	yok

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılabilecek hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	yok	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	yok	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Diğer eğitim alanlarında olduğu gibi, örneklemimizdeki üç şehirde – Roma, Milan ve Trieste- mesleki eğitimin sunduğu diller aşağı yukarı Avrupa dilleri ile bağlantılıdır ve İngilizce diğerlerinin çok üzerindedir. Çok sayıda yabancı yetişkin için yaşadıkları ve çalıştıkları toplumun dilini öğrenmenin tek yolu yetişkin eğitimi olduğundan, mesleki eğitimde İtalyanca öğretimi öne çıkmaktadır. İtalya’da yaşayan yabancılar içinde dil eğitimine yatırım yapan yabancıların sayısının düşük olduğunu bilmekteyiz. Uzun süreli AB oturma izni almak için İtalyanca dil sınavında A2 düzeyinde başarılı olma şartını getiren 4 Haziran 2010 tarihli bakanlık kararının ve yeni uyum anlaşmasının (İtalya’da çalışmak ve yaşamak için İtalyanca yeterliliğini şart olarak getirmektedir) etkileri henüz hesaplanamaz.

Üç üniversitede araştırma yapılmıştır, dil aralığı geniştir, fakat bu diller çoğunlukla Sanat Fakültesinde sunulmaktadır.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı bazen Trieste’de alt yazılı	dublajlı	hiçbir zaman Trieste’de düzenli	hiçbir zaman

Görsel-işitsel medyada dil tercihi nicel ve nitel olarak azdır. Yurt dışında yapılan filmlerin ve televizyon programlarının dublaj uygulaması, İtalya’da diğer dillerle bağlantı kurmaya yardımcı değildir. Zaman zaman rastlanan tek dil oldukça sınırlı olmakla birlikte İngilizcedir. Radyoda kullanılan diğer diller göçmen topluluklar tarafından yapılan programlarda kullanılan dillerdir. Trieste’de bir Y/AD dili olarak Slovincenin belli bir yeri vardır.

Gazetelerden daha iyi sonuçlar elde edilmiştir. Mevcut diller, var olan göçmen topluluklarından ve aynı zamanda turistlerden kaynaklanmaktadır ve gazetelerin çoğunluğu Avrupa dillerindedir. İtalya’ya her yıl milyonlarca turist gelmektedir. 2010 yılında 44 milyon kişi (beşte biri Almanya’ dandır) İtalya’yı ziyaret etmiştir. Almanya’dan sonra başı çeken ülkeler; Fransa, Avusturya, İsviçre ve Birleşik Krallıktır ve bunlar yıllık ziyaretçilerin %60’ını oluşturmaktadır (RTBicocca, 2011). Bu dillerde satılan gazetelerin bulunması, İtalyanların bu dillere ilgisini değil, bu ziyaretçilerden gelen talebi karşılamaya yöneliktir. Kitap ve gazete okuyan İtalyanların ortalaması Avrupa ortalamasının oldukça altındadır (ISTAT, 2011; De Mauro, 2011). Trieste’deki Slovence, Katalanca ve Arnavutça gazeteler bu dillerin konuşulduğu ülkelerin coğrafi ve kültürel yakınlığını ve bu şehrin Balkanlara tarihsel açılımını göstermektedir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Milan	Roma Milan Trieste	Milan			Milan Trieste
3-4					Milan	
1-2	Roma		Roma Trieste	Roma Trieste	Roma Trieste	

İletişim Hizmetleri

	En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
1	Sağlık Turizm Acil servisler Hukuki Ulaşım	Turizm Acil servisler Sağlık Göç ve uyum Ulaşım

Araştırma için seçilen üç şehrin hiçbirinde, çokdilliliği teşvik etmek için kurumsal stratejiler yoktur. Çalışanlar işe alınırken, kariyer stratejisi olarak veya iş yerinde eğitim anlamında, genellikle dil yeterliği önemli bir gereklilik olarak görülmemektedir. Trieste’de kamu hizmetlerinde, Slovence hem yazılı hem de sözlü iletişim araçlarında kullanılmaktadır.

Bu son iki bağlamda, İtalya’nın genel profili biraz yükselmiştir çünkü şehir meclislerinde, özellikle orada ikamet edenlere verilen hizmetlerde, İtalyanca dışındaki dillere göçmenlerin artan talebinden dolayı daha fazla ilgi gösterilmiştir. Bu durum, bilgilendirici tanıtım ve uzlaştırma hizmetlerinin çoğunlukla Çince, Arapça, Romanca, Rusça ve Arnavutça gibi, İtalya’da bulunan göçmen toplulukların dillerinde verilmesi ile kanıtlanmıştır. Ancak bu hizmetlerde bile, Avrupa dilleri hem turizmde hem de göçmenler arasında kullanımı açısından (özellikle Fransızca ve İspanyolca) daha yaygındır.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	7	10	6	2	0	3	5	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	2	2	3	4	24	21	24	21	24	20
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	4	2	6	5	5	5	5	6	10	10
Ek diller	yaygın kullanım	2	1	3	2	2	1	2	2	2	3

İş alanında, diğer araştırmada ortaya çıktığı gibi, İtalya'nın sonuçları daha düşüktür. (ELAN, 2006). İş alanında (özellikle İtalyan ekonomisinde anahtar rolü olan küçük ve orta ölçekli firmalarda) düşük yabancı dil yeterliği, daha küresel bir markette uluslararasılaşma olanağını sınırlandırmaktadır. İngilizcenin bile düşük oranda dikkate alınması şaşırtıcıdır ve sadece belli çalışan kategorileri için önemlidir. Araştırılan şirketlerin çoğunda, markalama ve pazarlama, intranet ve web sayfaları sadece İtalyancadır. Bu, uluslararası pazara, özellikle orta ve büyük ölçekli şirketlere, ulaşma imkânını azaltmaktadır. Bunun etkisi olarak araştırılan iş alanları, iç ve dış alanlarda çok fazla çevirmen kullanmadıklarını belirtmiştir. Bu durumu, İtalyan iş dünyasının dış pazarlara isteksizliğinin ve sonuç olarak yabancı iş dünyasının İtalya'ya yatırım yapma isteksizliğinin işareti olarak değerlendirebilir miyiz? Farklı dillerin mevcudiyeti ve kullanılması şirketleri, bu alanı iş mahalli olarak göz önünde bulundurmaya ikna etmede anahtar rol oynamaktadır (Land, 2000).

Önemli bulgular

Sonuç olarak, LRE araştırmamız İtalyan toplumunun dil çeşitliliğine yönelik baskın bir korkunun olduğu genel bir 'diller sorusu' sürecinden geçtiğini doğrulamıştır (Vedovelli, 2010). Sonuç olarak, en yaygın konuşulandan en az bilinene kadar yabancı dil yeterliği düşüktür. Fakat bu dilleri konuşan insanlar için olduğu kadar, İtalya ile bağlantı sağlamada ve yeni pazarlarda iş dünyasını desteklemede de eşit oranda önemlidir.

Sebepler öncelikle, İtalya'nın 1861'de birleşmesinden sonra, diğerlerinin dillerinin genel olarak toplumsal reddi ile güçlenen ve eğitim politikasının ayırt edici anahtar özelliği olan tekdiilliliktir. İkinci olarak, devlet tarafından gerçekleştirilen ve kaynak, organizasyon ve öğretmen eğitimi yetersizliği ve iş dünyası ile sistematik irtibat eksikliğinin sonucu olarak tanımlanan kurumsal etkinliklerin yetersizliğinin bir sonucudur. Okullarda İtalyancanın dışında, odak yalnızca İngilizcededir. İngilizce, bireysel öğretmenlerin ve okulların çabalarını etkisiz kılan sınırlı kaynaklarla öğretilmektedir. Günümüzde bile, eğitimlerinin sonuna gelen gençler yabancı dilde bir dizi akademik yeterliğe sahip olarak tanımlanmaktadır ama üstü kapalı olarak bu yeterliklerin yokluğu da kastedilmektedir. Bugünlerde İtalya'daki göçmen dilleri çokdiilliliğin yeni şeklini oluşturmaktadır. Bu diller, bu ülkenin dilsel çeşitlilikten daha az korkmasına katkıda bulunabilir ama bu fırsat göz ardı edilmektedir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

BİDÖ (Bütünleşik İçerik ve Dil Öğretimi)'nin ortaöğretim ikinci kademe, yüksek lisans ve öğretmenlere hizmet öncesi eğitimde tanıtımının etkileri ümit verici olabilir ama henüz bunu belirlemek mümkün değildir. Ortaöğretim okullarındaki yeni öğretmenler için, geçenlerde tanıtımı yapılan eğitim yılı (TFA, DM 249/2010 and Ministerial Decree 31/2012), geleneksel olarak sunulan İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca ve Rusçanın yanında Çince, Arapça, Japonca, Modern Yunanca ve Slovence dersleri açmayı planlamaktadır. Bu, çokdiilliliğin teşviki ve Y/AD göçmen dillerinin tanınması için önemli bir girişim olabilir.

Bazı umut verici girişimler ve pilot uygulamalar bireysel olarak okullar ve öğretmenler tarafından yapılmıştır. Bunlar öğretmenlerin yaratıcı çözümler için kapasitelerinin kanıtıdır (örneğin, İtalyanca konuşamayan bir öğrenci sınıflarına geldiğinde). Bazı durumlarda öğretmenler ve okullar bölgesel düzeyde birbirleriyle bağlantılıdır ve özellikle, İtalyanca dışındaki dillere destek sağlayan otoritelerle (örneğin, Toskana, Lombardia, Emilia Romagna and Trentino Alto-Adige) belgelenmiştir. Ancak, pek çok durumda bu girişimler öğretmene veya okula özeldir. Bunlar, çocuğun okul yaşamı boyunca devam etmez ve farklı bağlamlarda yeniden üretilmez.

Kaynakça

- Bagna C., Barni M., Vedovelli M., 2007, *Italiano in contatto con lingue immigrate: nuove vie del plurilinguismo in Italia*. In C. Consani, P. Desideri (a cura di), *Minoranze linguistiche. Prospettive, strumenti, territori*. Roma, Carocci: 270-290.
- Barni M., 2008, *Mapping immigrant languages in Italy*. In M. Barni, G. Extra (eds.), *Mapping linguistic diversity in multicultural contexts*, Berlin, Mouton de Gruyter: 217-242.
- Barni M., Machetti S., 2005, *The (lack of) professionalism in language assessment in Italy*, poster abstract presented at the 2nd EALTA Conference, Voss, Norway, June 2-5, 2005.
- Caritas/Migrantes, *Immigrazione. Dossier statistico 2001*, Roma, Idos.
- De Mauro T., 1963, *Storia linguistica dell'Italia unita*, Bari, Laterza
- De Mauro T., 1979, *L'Italia delle Italie*, Firenze, Nuova Guaraldi.
- De Mauro T. (a cura di), 1994, *Come parlano gli italiani*, Fondazione IBM Italia, Firenze, La Nuova Italia.
- De Mauro T., 2011, *Per la storia linguistica dell'Italia contemporanea*, "Italice", 88, 1: 40-58.
- ISTAT, 2007, *La lingua italiana, i dialetti e le lingue straniere, Anno 2006*, http://portal-lem.com/images/it/Italie/Lingue_e_dialetti_e_lingue_straniere_in_Italia.pdf.
- ISTAT, 2011, *La lettura dei libri in Italia, Anno 2010*, www.istat.it/it/archivio/27201.
- Land A. (2000), *Languages speak volumes for global businesses*. In P. Baker, J. Eversley (eds.), *Multilingual Capital*, London, Battlebrige Publications.
- Machetti S., 2010, *Valutazione linguistica e formazione professionale. Un dibattito aperto*. In M. Mezzadri (a cura di), *Le lingue dell'educazione in un mondo senza frontiera*, Perugia, Guerra Edizioni: 293-302.
- RTBicocca, 2011, *Turismo Internazionale, Anno 2010*, <http://www.rtbicocca.it/studi/category/5-turismo>.
- Vedovelli M., 2010, *Prima persona plurale futuro indicativo: noi saremo*, Roma, Edup.

11 LİTVANYA

Irena Smetonienė ve Julija Moskvina

Ülkenin genel durumu

1 Mart 2011'de yapılan nüfus ve konut sayımının ön verilerine göre Litvanya nüfusu 3.054.000 kişidir. 2001 nüfus sayımı verileri ile karşılaştırıldığında (3.484.000 kişi), Litvanya nüfusu %12 oranında (430.200 kişi) azalmıştır. Bu düşüşün en önemli nedeni ise göçtür (%76): 328.300 vatandaş Litvanya'dan ayrılırken sadece 64.200 kişi gelmiştir. Olumsuz doğal değişimin de nüfusun azalmasında büyük etkisi olmuştur (%24 veya 101.900 kişi).

Litvanya vatandaşlarının çeşitli etnik kökenleri vardır. 2001 nüfus sayımı sırasında toplanan veriler Litvanya'da yaşayan 115 etnik azınlık olduğunu gösterir. Ancak sadece 29 tanesinin 100 veya daha fazla temsilcisi vardır.

Litvanyalılar, Litvanya nüfusunun mutlak çoğunluğunu (2001'de %83,5) oluşturur. Son nüfus sayımı Litvanya nüfusunun gittikçe daha homojenleştiğini düşündürmektedir.

En çeşitli etnik bileşim Vilnius'tadır: 2001'de toplam nüfusun %57,8'ini Litvanyalılar, %18,7'sini Polonyalılar, %14'ünü ise Ruslar oluşturmaktaydı. Etnik çeşitlilik bakımından dikkat çeken ikinci şehir ise Klaipėda'dır. Burada nüfusun %71,3'ünü Litvanyalılar, %31,3'ünü Ruslar ve yaklaşık %2'sini Ukraynalılar ve Belaruslular oluşturur.

Litvanya'ya gelen kişi akışı nispeten zayıftır, hatta son ekonomik kriz nedeniyle daha da azalmıştır. İstatistik Birimi'ne göre, 2010'da Litvanya yurt dışından 5.231 kişi almıştır, 1000 vatandaş başına göçmen sayısı 1,6'dır (2008 yılında 2,8). Gelenlerin çoğunu kendi vatanlarına dönen Litvanya Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır.

2001'de genel nüfusun %40'i kendi ulusal dilleri yanında bir dil daha bildiğini, nüfusun dörtte biri iki dil bildiğini, yaklaşık %6'sı ise üç veya daha fazla dil bildiğini belirtmiştir (Beceri düzeyleri incelenmemiştir).

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Litvanyalı çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi Belarus, Gürcistan, Letonya, Moldova, Polonya, Rusya ve Ukrayna'da (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Litvanya tarafından imzalanmamış/onaylanmamıştır. Ulusal düzeyde üç yöresel/azınlık dili resmi devlet belgelerinde veya mevzuatlarda tanınır, korunur ve teşvik edilir: Rusça, Lehçe ve Belarusça. Bu üç dile ek resmi olarak İbranicede eğitim verilmektedir.

Litvanya'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları nüfus verileri için mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmaları, ulusal, yerel/azınlık ve göçmen dili çeşitleri anadili sorusuna dayanarak ele alınmaktadır.

Litvanya özellikle devlet dilinin kullanımını ve konumunu dikkate almaktadır. 1995 yılında Litvanya Cumhuriyeti Devlet Dili Kanunu Kabul edilmiştir ve bu belgenin yeniden gözden geçirilmiş biçimi yakın zamanda Seimas'a (Parlamento) sunulmuştur. Kanunun amacı devlet dilini koruma ve kullanma alanlarını; devlet dili ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görevlerini; çeşitli alanlarda vatandaşların devlet dilini kullanma haklarını belirlemek ve devlet dilinin desteklenmesini ve korunmasını ulusal güvence altına almaktır. Kanun daha şeffaf ve akılcı bir dil politikasına izin vermektedir. Yaşamın çeşitli alanlarında Litvancanın işlevinin ve Litvanya'daki sivil toplumun daha fazla birleştirilmesinin teşvik edilmesine yardımcı olur. Yeni yasa, Avrupa topluluğunun çokkültürlü ve çokdilli bağlamında, Litvanyalıların en büyük ortak varlığı olan Litvancanın eşsizliğinin, zenginliğinin ve canlılığının geliştirilmesine daha fazla katkı yapacaktır.

Litvanya, etnik azınlıkların kendi dillerini ve kültürlerini korumalarını içeren haklar gibi azınlık haklarının korunması açısından birçok sorumluluk üstlenmiştir. Litvanya Anayasası'nın 29. maddesinde kişilerin milliyetine ve diline bağlı olarak haklarının sınırlanamayacağı belirtilir. Söz konusu Anayasa maddesi kişilerin cinsiyet ve ırk temelinde ayrımcılığa tabi tutulamayacağı geleneksel ilkesine göre düzenlenmiştir. Buna karşılık, Avrupa Birliği Maastricht Antlaşması diller temelindeki ayrımcılığa değinmez. 1989-2009'dan itibaren diğer dillerin kullanımı Etnik Azınlıklar Kanunu tarafından düzenlenmiştir. Şu anda, eğitimde çokdillilik özel kanunlar ve Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşme ile yönetilir (8 Mart 2000'de onaylanmıştır). Litvanya, Avrupa Birliği üyesi sekiz devlet gibi Avrupa Bölgesel Diller ve Azınlık Dillerini Koruma Anlaşması'nı

onaylamamıştır. Avrupa Birliği yetkilileri bölgesel ve etnik azınlık kavramlarını gözden geçirmeli ve Avrupa'daki dilsel ve kültürel çeşitliliği teşvik etmek için yeni bir yaklaşım geliştirmelidir. Bu yaklaşım, bazı üye devletlerde bir devlet dilinin kendisini, nüfusun çoğunluğunun değil azınlığının konuştuğu bir konumda bulacağı yeni bir hakikati yansıtmalıdır.

Litvanya'nın çokdilliliğe yaklaşımı, nüfus sayımlarına yansımaktadır. Tüm nüfus sayımlarında, vatandaşlara bildikleri diller hakkında sorular sorulmuştur. Ayrıca 2011'de nüfus sayımı anketi geliştirilmiş, ikidillilik veya çokdillilik hakkında veri toplamak amacıyla, vatandaşlar bir yerine iki veya daha fazla anadilini belirleme fırsatına sahip olmuştur.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı diller ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
UD desteği	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5–1 gün	konuya özgü	genel	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	
	Belarusça, İbranice, Lehçe, Rusça

Eğitim Bakanlığı'na göre Litvanya'da yaklaşık 700 adet okul öncesi eğitim kurumu vardır. Bunların çoğunda, eğitim dili Litvancadır, ancak çocuklara Rusça, Lehçe, Fransızca ve Belarusça öğreten bazı kurumlar vardır. 1995'te hükümet, işaret dilini işitme engelli kişiler için anadili olarak resmen tanımıştır. Okul öncesi çağındaki çocukların büyük çoğunluğu ilköğretime bir iki yıl kala bir yabancı dil öğrenmeye başlar. Ancak ailelerin talebi üzerine üç yaşından itibaren diğer dilleri (genellikle İngilizce) öğretmeye başlayan kurumlar da vardır.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Belarusça, İbranice, Lehce, Rusça
YD	İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birisi zorunlu

Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilen programlarla uyumlu olarak ilköğretim Litvanca, Rusça, Lehçe, İbranice ve Belarusça dillerinde yapılmaktadır. Ancak, ebeveynlerin talebi üzerine, bazı seçilmiş ders müfredatları resmi devlet dilinde öğretilir. Okulun ikinci yılından itibaren bir yabancı dil (İngilizce, Fransızca veya Almanca) öğrenmek zorunludur. İlk veya okul öncesi eğitimde göçmen dilleri ne uygulanır ne de herhangi bir mevzuata tabidir. Litvanya'da öğretmen eğitimine büyük önem verilir. İlköğretim okullarında sadece ilköğretim okulu öğretmenliğinde yeterlik kazanmış kişiler çalışabilir ve sadece özel bir dilde belirli bir yeterlik derecesine sahip kişiler yabancı bir dili öğretilir. Etnik azınlıklarla çalışan öğretmenler için özel bir eğitim yoktur. Ancak, öğretmenlerin bütün dillerde ortak olmak üzere metodolojik becerileri yükseköğretim süresince edindikleri varsayılır.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)**Organizasyon**

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Belarusça, İbranice, Lehçe, Rusça
YD	İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinden birisi zorunlu diğer diller seçmeli.

Eğitim Kanunu'ndaki madde 30 her Litvanya Cumhuriyeti vatandaşı ve geçici veya kalıcı ikamet hakkı olan yabancıların devlet dilindeki eğitiminin ve kamusal yaşam içinde sorunsuz bir entegrasyon fırsatı sağlanarak devlet dilinin öğrenilmesinin garanti edildiğini bildirir. Bazen okullarda etnik azınlık dillerinde eğitim desteği sağlanmakta ve etnik azınlıkların kültürlerinin korunmasına çalışılmaktadır. Bu düzenlemeler ve veli talepleri doğrultusunda, genel müfredat veya belirli konular azınlık dillerinden birinde öğretilebilir. Bu tür okullarda, Litvanca müfredatın ayrılmaz bir parçasıdır ve Litvanca'nın öğretimi anadillerinin öğretiminden daha az zaman alır. Anadilinde ek bir eğitime ihtiyaç varsa ve gerekli dil eğitimcisi mevcutsa, devlet, belediye okul öncesi okulları ve genel eğitim okulları etnik azınlık çocuklarına eğitimlerini anadilleri ile birlikte öğrenme ve sürdürme imkânı sağlar.

Ortaöğretimde bir zorunlu yabancı dil vardır. Öğrenciler genellikle ilköğretim boyunca seçtikleri bazı dilleri (İngilizce, Almanca veya Fransızca) öğrenmeye devam ederler ama onlar da diğer yabancı dillerden seçim yapabilirler. İlk ve ortaöğretim için genel eğitim planına göre (2011-2013), öğrenciler ikinci yabancı dillerini İngilizce, Letonca, lehçe, Fransızca, Rusça, Almanca ve diğer diller içinden seçebilirler. Okul, en azından iki ek yabancı dilden bir ikinci yabancı dil seçme imkânını ve seçilen dillerin öğrenilmesi için gerekli koşulları sağlamalıdır.

Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır çünkü bunun için özel bir talep yoktur. Ancak bazı yasal karineler vardır. Örneğin Eğitim Kanunu'nda, Litvanya Cumhuriyeti'nde daimi veya geçici ikamet hakkı olan bir kişinin çocukları için devlet dilini öğrenme, devlet dilinde eğitim alma ve mümkün olduğu durumlarda kendi anadilini öğrenme fırsatı sağlanması gerektiği belirtilir.

Eğitim Kanunu'nun 48. Maddesi yüksek veya ortaöğretim sonrası eğitim seviyesine ulaşmış ve pedagojik yeterlik kazanmış kişilerin öğretmen olarak çalışma hakkı olduğunu belirtir. Uzmanlar Litvanya Eğitim Bilimleri Üniversitesi'nde yetiştirilir. Bu kurum anadili olarak Litvanca, Rusça, Lehçe ve Belarusça öğretmenlerini ve yabancı dil olarak İngilizce, Almanca ve Fransızca öğretmenlerini hazırlar.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	belirtilmemiş	belirgin değil	U.D.	yok
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
	Kurum C	belirtilmemiş	belirgin değil	U.D.	yok
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	belirtilmemiş	belirgin değil	yok	yok

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	yok	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	yok	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/A	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Meslek okulları öncelikle mesleki konulara odaklandığı için diller daha az dikkat çeker. Meslek okullarında ortaöğretim sertifikası sağlanır, yabancı diller Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan programlara ve standartlara uygun olarak öğretilmelidir. Bu seviyedeki öğrenciler belki de seçtikleri uzmanlık alanlarına göre birinci yabancı dil olarak Rusçayı seçme eğilimindedirler.

Üniversitelerin kendi dil politikaları vardır. Örneğin Vilnius Üniversitesi'nde, Latince, Filoloji Fakültesi'ndeki bütün öğrenciler için zorunludur. Litvanca filolojisine ek olarak, fakülte Rusça, Lehçe, İngilizce, Almanca, Fransızca ve İskandinav filolojisi programlarını da sağlamaktadır. Çift uzmanlıkta Litvanca öğretimi ile fakülte öğrencileri arasında özellikle popüler olan Lehçe, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Estonca, Letonca, Türkçe, Slovence veya Çekçe gibi dillerin öğretimi birleştirilir. Lisans programının ilk yıllarında, üniversite genelindeki tüm öğrenciler yabancı dillerde bazı eğitimler alırlar. Genelde çoğu üniversite öğrencisi okulda seçtiklerini birinci veya ikinci yabancı dil çalışmalarını ilerletmeye devam ederler; ancak son zamanlarda öğrencilerde okulda öğretilmeyen dilleri öğrenme eğilimi oluşmuştur (örneğin Portekizce ve Polonyaca). Litvanca filolojisi öğrencilerinin Letonca, Lehçe ve Latince derslerine katılmaları gereklidir. Diğer üniversiteliler kendi özel ihtiyaçlarına göre yabancı dil seçerler. İngilizce burada tercih edilen bir dildir. Üniversiteler giderek artan sayıda İngilizce öğretimi programları açmaktadır (özellikle lisans düzeyinde); bunu yaparak diğer ülkelerden öğrenci çekmeyi amaçlamaktadırlar. Polonya kökenli Litvanya vatandaşları eğitimin her kademesinde Lehçe eğitim alabilirler.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	alt yazılı	her zaman	bazen

Mevcut Litvanca görsel-işitsel içeriğin yanı sıra, Litvanca radyo dinleyicileri ve televizyon-sinema izleyicileri Rusça ve İngilizce yayın ve filmleri de seçebilirler. Ulusal televizyon programlarında, Litvanca dışındaki dillerde yayınlar genellikle dublajlıdır. Sinemalarda, filmler alt yazılıdır ve çocuklar için olan filmler genellikle dublajlıdır. Alt yazılı televizyon programlarının eksikliği, işaret diline çevirme ve çevirilerdeki kalite düşüklüğü nedeniyle televizyon işitme engelliler için doyurucu değildir. Litvanca basın ile bağlantılı, kitaplar, gazeteler, magazinler ve diğer süreli yayınların sirkülasyonunda azalma vardır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri (3 şehir)

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütecimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Vilnius				
3-4	Klaipėda		Vilnius		Vilnius Kaunas	
1-2	Vilnius Kaunas	Kaunas Klaipėda	Klaipėda			

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Turizm Eğitim Acil servisler Sağlık Sosyal hizmetler Ulaşım Göç ve uyum	Eğitim Turizm Tiyatro Ulaşım Acil servisler Sosyal hizmetler Göç ve uyum

Litvanya'nın üç şehrinde kamu hizmet sektöründe devlet dili olmayan dillerin kullanımına ilişkin inceleme dil seçiminin ülkenin farklı bölgelerindeki nüfusun etnik birleşimine bağlı olduğunu göstermektedir. Belediyeler farklı etnik kökenden vatandaşlara kendi anadillerinde eğitim hizmeti sağlar. Litvanya'nın büyük şehirlerinde Rusça kamu hizmeti verilmektedir. Son zamanlarda, Avrupa Birliği veya diğer ülkelerden gelen devlet dili bilgisi yetersiz olan kişilerin hem İngilizce hem Rusça sözlü veya yazılı belediye hizmeti almalarına ilişkin yerel idarelerin ilgisi artmaktadır. Turizm sektöründe, hizmet oranı biraz daha yüksektir. Belediye faaliyetlerinin çeşitli alanlarında yabancı dillerin yaygın olarak kullanılmasına rağmen, yerel kamu kurumları tarafından personelin dil becerilerinin geliştirilmesine verilen önem sınırlıdır.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	4	17	3	13	1	3	3	1

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	0	0	2	1	24	21	24	23	23	23
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	3	0	8	0	12	12	10	14	15	21
Ek diller	Yaygın kullanım	0	0	1	0	3	3	3	12	12	17

Litvanya'da araştırılan şirketler içinde nispeten geniş yelpazede bir dil kullanımı vardır. En yaygın iş dili İngilizcedir, ancak reklam pazarlamada oldukça sık bir şekilde Rusça ve Almanca da kullanılmaktadır. İşletmelerde yabancı dil kullanımı ülkenin dış ticaretinin ana eğilimidir. Bir şirket etkinliğinin amaç ve niteliklerine bağlı olarak, bankalar, süpermarketler ve otellerde iç ve dış iletişim için Letonca, Lehçe, Estonca, Danca, Fransızca ve Bulgarca gibi diller kullanılmaktadır. Araştırma sonuçları, bu konuda daha fazla araştırma yapmanın gerekli olmasına rağmen ülkede faaliyet gösteren az sayıda şirketin, şirket gelişiminde önemli bir unsur olarak dilsel stratejilerini tanımladığını göstermektedir. Litvanca işletmelerde çeşitli dillerin kullanılmasına rağmen, şirketler çalışanlarını teşvik etmeye ve dil becerilerini geliştirmelerine yeterince önem vermemektedir. Mevcut durumun ana ve en akla yatkın nedenleri şunlardır; işverenler tarafından çalışanların yabancı dil yeterliklerinin yeterli olarak görülmesi ve çalışanların eğitiminin işyeri sahiplerine yüksek maliyetli gelmesidir (özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde). Öte yandan, girişimciler personellerinin dil becerilerini geliştirmek için Litvanya ve yabancı ülkelerdeki şebeke ağlarının sağladığı fırsatlardan yararlanırlar.

Önemli bulgular

Litvanya yasası bireysel çokdilliliğe izin verir ve destekler. Yine de Avrupa Konseyi'nin Avrupa Çokdillilik Stratejisi'nin etkin bir şekilde uygulanması kurumsal eşgüdüm ve işbirliği ile sorumlulukların dağıtımındaki tanımlama eksikliği nedeniyle bir sorundur.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

2010 yılından beri *Languages Ambassador's Awards* girişimi Litvanya'da çokdilliliği teşvik etmektedir. Bu yıllık girişim Avrupa Dil Etiket programının bir parçası olarak diğer kurumların ortaklığı ile Öğrenci Değişimini Destekleme Vakfı tarafından koordine edilir. Yılın Dil Elçisi belgesi 2010 yılında bir bireye, 2011 yılında bir işletmeye, 2012 yılında bir okula verilmiştir. *Languages Ambassador's Awards* organizatörleri hem bireysel hem de kurumsal düzeyde dil öğretimi yatırımına katkıda bulunmayı ve devlet düzeyinde dil eğitimine yatırımı stratejik planda teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Kaynakça

Lietuvos ekonomikos perspektyvos, 2009. DnB NORD bankas, 2009.

LR Visuomenės informavimo įstatymas, 1996 m. liepos 2 d., Nr. I-1418. Valstybės žinios, 2006-07-27, Nr. 82-3254.

Markevičienė R., Tamulygienė L., Lietuvos spaudos statistika 2010. Lietuvos Martyno Mažvydo biblioteka. Bibliografijos ir knygotyros centras. Vilnius, 2011.

Pedagogų rengimo programos. Prieiga per internetą: www.vpu.lt/Page.aspx?pageID=2722.

Teisės aktų bazė. Prieiga per internetą: www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3984&p_k=1.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Prieiga per internetą: www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6141&p_k=1.

Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: www.stat.gov.lt.

Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą: www.smm.lt.

12 HOLLANDA

12.1 Hollanda Genel

Saskia Benedictus-van den Berg

Ülkenin genel durumu

Bu makale bir bütün olarak Hollanda'daki durumu tanımlamaktadır: Frizlan bölgesinin özel durumu, ilgili makalede anlatılmıştır.

Hollanda Krallığı'nın nüfusu 16,6 milyondur. Bu nüfusun yaklaşık 1,9 milyon'u (ya da yüzde 11,4'ü) Batı kökenli değildir (birinci ve ikinci kuşak göçmenler bu orana dahildir). Göçmenlerin üçte ikisi Türkiye, Fas, Antiller ya da Surinam kökenlidir (CBSD, 2011a). Bu grupları, Antilli ve Surinamlı göçmenlerin oluşturduğu ve Hollanda dilinin resmi dil olduğu Karayiplerden gelen eski sömürge grubu ile sömürge olmayan, Hollanda dili ve kültürüyle daha önceden tanışıklığı bulunmayan Türk ve Faslı göçmenlerin oluşturduğu grup olmak üzere 2 ana gruba ayırmak mümkündür.

Hollandaca Hollanda'nın resmi dilidir. Bu, 1995'teki yasada yer almıştır (Nederlandse Taalunie, 2011). Aynı yasada (the "Algemene Wet Bestuursrecht") Frizlan diline sadece Frizlan bölgesinde resmi statü tanınmıştır.

Hollanda'da, Hollanda vatandaşı olmayan ve özellikle Batılı olmayan göçmenler Hollanda toplumuna yeterli düzeyde uyum sağladıklarını göstermek için Hollanda dili ve kültürü/tarihi ile ilgili yapılan sınavı geçmek zorundadır. Devlet, yurttaşların kendi sorumluluklarına vurgu yapmaktadır ve Hollanda diline büyük önem atfetmektedir. Bu durum, bu araştırmanın sonuçlarına yansımıştır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Hollandalı çocukların ve yetişkinlerin ana dillerinin öğretimi özellikle Almanya, Belçika ve Fransa gibi komşu ülkeler dahil 80'den fazla ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Hollanda tarafından onaylanmıştır. Sözleşmede Frizce, Limbörgce, Aşağı Saksonca, Roman dili ve Eskenazi (*Yiddish*) olmak üzere beş Yöresel/Azınlık dili tanınmıştır. Anlaşmada sadece Frizcenin yöre genelindeki eğitimi için yasal hüküm vardır.

Hollanda'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları sadece Frizce için mevcuttur. Bu veri toplama yönteminde Frizce ile ilgili olarak evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

Dilsel farklılıklarla ilgili düzenli olarak güncellenen veri tabanları politika geliştirmek için büyük önem taşımaktadır ancak Hollanda'da ülke çapında dilsel farklılıkları içeren veri toplama uygulaması mevcut değildir.

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı dillerde ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	genel	genel	tamamı
UD desteği	Tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	genel	genel	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Frizlan bölgesinde sadece Frizce
------	----------------------------------

Okul öncesi eğitime katılım isteğe bağlı olmakla birlikte yaygındır. Eğitim Bakanlığı'nın Hollandacaya affettiği önem okul öncesi eğitimde çocuklara sunulan programlardan anlaşılmaktadır "dil (Hollandaca) yetersizliği ve dil (Hollandaca) gelişimi gecikmesiyle mücadele etmek" (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011b). Bu durum ulusal dilin özellikle okul öncesi dönemde verilmesinin gerekliliğine yönelik Avrupa Parlamentosu'nun 2009 kararıyla uyumludur.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	Okula başlamadan önce	Mevcut değil	Ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	genel	kısmi	1'den itibaren	okul saatleri içinde	yok	mevcut değil	ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	genel	kısmi	eğitimin son döneminde	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okulla sınırlı ölçütler	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	Sınıf öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
Y/AD	Dil öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
YD	Sınıf öğretmenleri	genel	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Frizlan bölgesinde sadece Frizce
YD	İngilizce zorunlu; Fransızca, Almanca ve İspanyolca seçmeli

5-16 yaşları arasındaki çocuklar için eğitim zorunludur. Ancak çocukların %95'ten fazlası ilköğretime 4 yaşında başlarlar. Okul öncesi eğitimde olduğu gibi ilköğretimde de 'Hollandaca dil yetersizliği ve gecikmiş dil edinimi sorunlarıyla mücadele etme' programları vardır (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011b). Hollanda hükümeti eğitim boyunca Hollandaca dilinin ve matematiğin önemine dikkat çeker. Matematik ve dil eğitimi için çerçeve programlar geliştirilmiştir. Bu çerçeve programlar öğrencilerin eğitim yaşamları boyunca, örneğin ilköğretim sonunda, dil becerileri açısından ulaşmaları gereken mihenk taşı niteliğindeki yeterlik seviyelerini belirler. Çerçeve programlar 2010 yılında yürürlüğe giren bir kanuna dahil edilmiştir fakat bu yeterlik düzeyleri eğitimin içeriği ve sınav uygulamalarında zaman içerisinde kademeli olarak hayata geçirilecektir. (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011a).

İngilizce ilköğretimin son iki yılında zorunludur. Göçmen dillerinde eğitim yasaya bağlı olarak verilmekteydi. 1974 ve 2004 yılları arasında devlet göçmen dillerinin müfredat dışında ilköğretim okullarında okutulması için gerekli finansmanı sağlamıştı. 'Bu eğitimin göçmen çocuklarının uyumu önünde engel teşkil ettiği' iddiasıyla göçmen dillerindeki eğitimin finansmanı kesilmiştir (Extra & Yağmur, 2006: 55). Hükümet Hollandaca diline hakimiyeti entegrasyonun temeli olarak görmektedir (Eerste Kamer, 2004). Bununla birlikte, yasa halâ Hollanda kökenli olmayan çocukların okula ilk başladıklarında ve Hollanda eğitimine geçişlerini desteklemek amacıyla bu dillerin Hollandacaya ek olarak yardımcı diller kapsamında kullanımına izin vermektedir.

Okul öncesi ve ilköğretim düzeyindeki göçmen dilleri için ayrılan kamu kaynağının düşük olması nedeniyle özel girişimlerde bulunulmuştur. Örneğin, tamamlayıcı dil ve kültür eğitimi sağlamak için Çin, Japon, Leh, ve Rus okulları açılmıştır. Bu girişimler çoğunlukla cemiyet tabanlıdır ve ülke genelinde açılmaktadır. Ayrıca, Türkçe dil eğitiminin müfredat dışı sağlanması için Hollanda Türkçe Eğitim Vakfı (Stichting TON) kurulmuştur. Bu özel girişimler Hollanda Eğitim Konseyi'nin Hükümete 2001 yılında yapmış olduğu göçmen dillerinin öğretimine yönelik tavsiyeleri doğrultusunda uygulanmaktadır (Onderwijsraad, 2001). Eğitim Konseyinin önerileri hükümet tarafından uygulamaya konulmamıştı.

4 Ortaöğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	Okula başlamadan önce	Mevcut değil	Okulla sınırlı

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	genel	kısmi	Okul saatlerinde	yok	Okul ölçeğinde	Ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	genel	kısmi	Okul saatlerinde	yok	Okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	tamamı	genel	yok	Okul saatlerinde	yok	Okul ölçeğinde	Ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	Konuya özgü	Ulusal veya okulla sınırlı ölçütler	U.D.
Y/AD	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	genel	u.d	U.D.
YD	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	Konuya özgü	Ulusal veya bölgesel ölçütler	resmi olmayan destek
GD	Dil öğretmenleri	Konuya özgü	genel	u.d	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Frizlan bölgesinde sadece Frizce
YD (İtali yazılı diller sadece ortaöğretimin ikinci kademesinde)	Zorunlu: İngilizce lisenin en ileri kademesinde bir başka dil daha seçilir. Seçmeli: Eski Yunanca, Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Latince, Rusça, İspanyolca
GD	Arapça, Türkçe

İlköğretimde kullanılan dil eğitimi çerçevesi ortaöğretimde de kullanılmaktadır. Hollandaca yeterliği ortaöğretimin bütün seviyelerinde zorunludur ve tüm sınavlarda İngilizce ile birlikte yer almaktadır. Hollandaya yeni gelenler ilk olarak ayrı bir eğitime tabi tutulurlar. Ortalama olarak iki yıl süren bu eğitimin odak noktası Hollandaca dil becerilerinin ve diğer becerilerin geliştirilmesidir. Bu eğitim sonrasında örgün genel eğitime geçerler. İngilizceden ayrı olarak ikinci bir yabancı dil yalnızca ileri düzey ortaöğretimde zorunludur; bu ikinci dil genellikle Almanca, Fransızca ve bazen İspanyolcadır. Okullar diledikleri ek yabancı dili öğrencilere sunmakta serbesttirler.

Türkçe ve Arapça, seçmeli ders ve sınav dersi olarak seçilebilir. Ancak bu dillerin verilip verilmeyeceğine okullar karar verir. Ancak birçok okul Türkçe ve Arapça dersleri açmamaktadır. Diğer taraftan, Türkçe ya da Arapçadan sınava giren öğrenci oranı düşüktür: 2002’de yaklaşık yüzde 0.28 olan değer, 2003 yılında yüzde 0.08’e düşmüştür. Bu rakam tekrar artarak 2011 yılında yüzde 0.13’e yükselmesine rağmen bu oran 2002 yılındaki oranın altındadır (Alberts & Erens, 2011). Bu düşüşün olası açıklamalarından birisi yukarıda bahsedilen göçmen dillerinin öğrenimine yönelik devlet finansmanının kaldırılmış olmasıdır. Kentlerdeki ilköğretim okullarında Türk-Hollandalı ve Fas-Hollandalı çocukların sayılarındaki büyük artışa rağmen Türkçe ve Arapça derslerine olan ilginin düşük olması dikkat çeken bir husustur. Yukarıda Türkçe ve Arapça ile ilgili verilen rakamlar sadece bu dersleri veren okullarla ilgilidir.

Son dönemdeki bir olgu ise Hollandaca ve İngilizce iki dilde eğitim sunan ortaöğretim okullarının sayısındaki artıştır. İbu eğitim yaklaşımı genellikle Bütünleşik İçerik ve Dil Öğretimi (BİDÖ) olarak anılmaktadır – Content and Language Integrated Learning (CLIL). Bu uygulama çoğunlukla en ileri düzeydeki ortaöğretim okullarında yapılmaktadır, ancak son zamanlarda daha düşük seviyedeki ortaöğretim okullarında da uygulama başlamıştır. (Europees Platform, 2011a). Ek olarak, erken yabancı dil öğrenimi ilkesi doğrultusunda okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde daha çok sayıda okul İngilizce dil eğitimine ayrılan zamanı artırmaktadır (Europees Platform, 2011b). Bu gelişmeler okullarda görev yapan öğretmenlerin ikidilli eğitim için ne tür yeterlik ve donanıma sahip olmaları konusunu gündeme getirmektedir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
FL	Kurum A	sınırlı	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmi
	Kurum B	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmi
	Kurum C	çok çeşitli	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmi

Yükseköğretim (iki üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin değişimi
Üniversite A	ulusal ve yabancı dil	ulusal ve yabancı dil	tüm öğrenciler	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası öğrenciler	tercihli	tercihli
Üniversite B	ulusal ve yabancı dil	ulusal ve yabancı dil	tüm öğrenciler	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası öğrenciler	tercihli	tercihli

İlköğretimde kullanılan dil eğitimi çerçevesi ileri mesleki eğitimde de kullanılmaktadır.

Yükseköğretimde Anglosakson öğretim sistemi (Lisans – Lisans üstü) 2002’den itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu, Avrupa Yükseköğretim Alanı (Bolonya süreci) oluşturma sürecinin bir parçasıdır. Gerek bu değişikliklerin ve gerekse genel olarak uluslar arasılaşmaya yoğunlaşmanın sonucu olarak uluslararası öğrencileri çekmek için, Hollanda yükseköğretimde sunulan İngilizce Master programlarının sayısı giderek artmaktadır. Bu durum yükseköğretim kurumlarında Hollandaca yerine İngilizce kullanımı yanı sıra verilen eğitimin kalitesi ve ayrıca üniversite öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının İngilizce yeterlikleri konuları hakkındaki tartışmaları alevlendirmiştir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	bazen	bazen

Televizyon programlarında Hollandaca dışındaki dillere yönelik genel alt yazı uygulaması çocukların erken yaştan itibaren farklı dillere aşina olmalarını sağlamaktadır. Bu durum erken yaşlarda çokdilliliğin desteklenmesini savunan Avrupa Parlamentosunun çokdillilikle ilgili kararıyla uyumludur (2009). Bununla birlikte, Hollanda televizyonlarındaki yabancı programların büyük çoğunluğu İngilizce olduğu için seyirciler ağırlıklı olarak İngiliz ve Amerikan İngilizcesi ve kültürlerine maruz kalmaktadır. Çocuk programları, özellikle çizgi filmler çoğunlukla dublajlıdır.

Frizlan bölgesinde radyo ve televizyon yayını çoğu zaman Frizce ve bazen Hollandaca yapılmaktadır. Bu nedenle özellikle Frizlan görsel-işitsel medyası Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği önerilerine uygun olarak bölgede dil çeşitliliğine yer vermektedir.

Hollanda televizyonunda sunulan Hollandaca dışındaki dillerin çeşitliliği sınırlıdır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Websitesi mevcudiyeti	Tercüman kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Amsterdam	Amsterdam	Amsterdam		Amsterdam Leeuwarden	
3-4						
1-2	Rotterdam Leeuwarden	Leeuwarden	Leeuwarden	Leeuwarden		

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Sağlık Hukuki Sosyal Turizm Ulaşım	Turizm Sağlık Sosyal Ulaşım Hukuki

Kamu servislerinde ve alanlarında kullanılan dillerin çeşitliliği (araştırma yapılan şehirlerde) sınırlıdır. Standart olarak Hollandaca ve bazen Türkçe ve Arapça kullanılmaktadır, ancak bunların dışında sunulan dil çoğunlukla İngilizcedir. Frizlan'da insanların kamu servislerinde Frizce iletişim kurmalarına izin verilir. Ancak, bu servislerdeki yazılı dökümanlar çoğunlukla sadece Hollandacadır.

Her çeşit kamu işlerinde kullanılan servis, telefon çevirmen servsidir ("tolkentelefoon"). Bu servis çoğunlukla sağlık sektöründe kullanılır. Bu hizmetin finansmanının devlet tarafından karşılanması uygulaması 1 Ocak 2012 tarihinde sona ermiştir. Yeni uygulamayla Hollandaca konuşabilmenin ya da kendi çevirmenini bulmanın ve ücretini ödemenin hastanın kendi sorumluluğu olduğu kabul edilmiştir (Rijksoverheid, 2011).

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın uygulanan	2	14	4	1	1	0	1	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET DIŞI DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşlerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın uygulanan	1	0	0	0	22	20	20	23	20	23
İş İngilizcesi	Yaygın uygulanan	2	0	3	0	9	11	11	7	10	13
Ek diller	Yaygın uygulanan	1	0	2	0	3	3	2	3	4	5

GSYİH'nın yüzde 70'ten fazlası ihracat gelirleridir (CBS, 2011b). Her ne kadar araştırma yapılan dört şirket türü (bankalar, oteller, süpermarketler ve inşaat şirketleri) uluslararası ticarete odaklanan şirketler olmasa da şirketlerin dil kullanımlarıyla ilgili alınan sonuçlar Hollanda'nın ticaretteki dil zenginliğini yansıtmamaktadır. Özellikle yerel ve bölgesel şirketler uluslararası ticarete yönelik faaliyet göstermemektedirler. Sonuçta işletmelerde dil becerilerinin oynadığı rol belirgin değildir. İşletmeler çok kültürlülüğün ekonomik getirileri konusunda daha fazla bilinçlendirilebilir.

Frizlan bölgesindeki şirketlerde Frizlan dili çoğunlukla gayri resmi olarak kullanılmaktadır ve yazılı Frizcenin herhangi bir rolü yoktur.

Önemli bulgular

Dil farklılığının ve küreselleşmenin arttığı bir dönemde Hollanda hükümeti Hollandaca diline vurgu yapmaktadır. Bu vurgu Avrupa Komisyonu/Avrupa Konseyi politikasıyla uyumludur. Diğer yandan, Avrupa Komisyonu/Avrupa Konseyi politikaları aynı zamanda yöresel azınlık dilleri, yabancı diller ve göçmen dillerinin de eğitimde ve diğer toplumsal alanlarda yer almasını önemle vurgulamaktadır. Özellikle göçmen dilleriyle ilgili olarak Hollanda politikası Avrupa politikasına daha iyi uyulanabilir.

Yine de, çokdilliliğin önemini ve getirilerini kavrayan çeşitli girişimler mevcuttur. Örneğin, göçmen dillerinde ek eğitim veren birkaç özel okul vardır. Özellikle ortaöğretimde derslerin İngilizce üzerinden içerik eğitimi (CLIL) yaygınlaşmaktadır. 'Anadili + 2' hedefi tamamen karşılanmış değildir, ama İngilizcenin ortaöğretimde zorunlu olması çoğu öğrencinin en az bir yabancı dil öğreneceği anlamına gelmektedir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

İyi uygulamaya örnek olarak yenilikçi ilginç bir proje Hollanda'nın dördüncü büyük kenti olan Utrecht şehrinde gerçekleştirilmektedir. Utrecht kendisini 'çokdilli çekim alanı' olarak tanımlamaktadır (City of Utrecht, 2009: 1). Nüfusun geniş bir bölümü üç ya da dört dil konuşabilmektedir. Bu projede Avrupa'nın çokdillilik politikasıyla bağlantı açık olarak yapılmış ve 'anadili + 2' hedefi desteklenmiştir. Ayrıca, bu şehir birçok uluslararası şirkete ev sahipliği yapmaktadır ve Utrecht Üniversitesi birçok yabancı öğrenciyi çekmektedir. Utrecht şehri bu özelliğini çokdillilik laboratuvarı olarak geliştirmek için başlangıç noktası görmektedir. Çokdillilikle ilgili çeşitli çalışmalar başlatılmış ve çokdillilik projeleri hazırlanmıştır (City of Utrecht, 2009: 1). 2011 yılında projenin bir parçası olarak "Avrupalı Hotspot ve Çokdillilik laboratuvarı olarak Hollanda Şehri Utrecht" başlıklı bir rapor yayınlanmıştır (Martinovic, 2011).

Kaynakça

Alberts, R.V.J. and B.J.M. Erens (2011). *Verslag van de examencampagne 2011 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2011a). 'Bevolking; leeftijd, herkomstgroepering, geslacht en regio, 1 januari.' Available at: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37713&D1=0&D2=0&D3=0,3-4,6,9,11-13,15-17,19,22-23,25-26,30-32,34,37,40-41,44-48&D4=0,6&D5=I&HDR=T,G2&STB=G1,G3,G4&VW=T> Accessed 9 December 2011.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 2011b. *De Nederlandse economie 2010*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek. Available at: www.cbs.nl/NR/rdonlyres/03E81D9F-8714-4AEA-B0F7-8EC72111EA56/0/2010p19pub.pdf Accessed: 28 October 2011.

City of Utrecht, Dept. Public, Internal, Subsidy Affairs (2009). *Utrecht: Multilingual hotspot and laboratory in Europe*. Available at: http://ec.europa.eu/languages/documents/utrecht-multilingual-hotspot-and-laboratory-in-europe_en.pdf Accessed 13 October 2011.

Eerste Kamer der Staten-Generaal (2004). *Beeïndiging bestemming onderwijs in allochtone levende talen*. Available at: www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/29019_beeindiging_bekostiging Accessed 7 October 2011.

European Parliament (2009). *EP Resolution on Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment*. Brussels: European Parliament.

Europees Platform (2011a). *Tto. Tweetalig onderwijs – Content and Language Integrated Learning*. Available at: www.europeesplatform.nl Accessed 16 December 2011.

Europees Platform (2011b). *Vroeg vreemde talen onderwijs*. Available at: www.europeesplatform.nl Accessed 16 December 2011.

Extra, G. and D. Gorter (eds.) (2001). *The other languages of Europe: Demographic, sociolinguistic and educational perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters.

Extra, G. and K. Yağmur (2006). 'Immigrant Minority Languages at Home and at School. A Case Study of the Netherlands.' *European Education* 38.2, pp. 50-63.

Martinovic, B. (2011). *The Dutch City of Utrecht as a European Hotspot and Laboratory for Multilingualism*. Utrecht: Utrecht University. Available at: <https://docs.google.com/viewer?url=http://www.utrecht.nl/images/Secretarie/Internationaal/pdf/Multilingualism%2520Utrecht.pdf&embedded=true&chrome=true> Accessed 19 December 2011.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011a). *Doorlopende leerlijnen taal en rekenen*. Available at: www.taalenrekenen.nl/ Accessed 14 October 2011.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011b). *Leerachterstand. Taalachterstand bij peuters*. Available at: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerachterstand/taalachterstand-bij-peuters Accessed 16 December 2011.

Mortier, J. (2009). *Nederland meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Aksant.

Nederlandse Taalunie, 2011. *Het Nederlandse taalgebied*. Available at: http://taalunieversum.org/taalpeil/2005/het_nederlandse_taalgebied.html Accessed October 2011.

Onderwijsraad, 2001. *Samen naar de taalschool. Nieuwe moderne vreemde talen in perspectief*. Den Haag. Available at: www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/423/documenten/advies_taal school.pdf Accessed 27 October 2011.

Rijksoverheid (2011). *Tolk- en vertaaldiensten in de zorg*. Available at: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kwaliteit-van-de-zorg/tolk-en-vertaaldiensten-in-de-zorg Accessed 13 October 2011.

12 HOLLANDA

12.2 Frizlan

Saskia Benedictus-van den Berg

Bölgenin genel durumu

Bu makale Frizlan bölgesindeki durumu ilgilidir ve yörenin kendine has özelliklerine yoğunlaşarak aşağıdaki alanlarla ilgili bilgi sunulmaktadır. Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller, Okul öncesi eğitimde diller, İlk ve ortaöğretim okullarında diller. Frizlan profilinin Hollanda ülke profili ile birlikte okunması tavsiye edilir.

Frizlan Hollanda'nın kuzeyinde bir bölgedir. Büyük ölçüde tarımla uğraşan bir yöredir (Provinsje Friesland, 2010) ve Hollanda'nın genel nüfus yoğunluğuna göre çok düşük bir yoğunluğa sahiptir (Frizlan'da km²'ye düşen nüfus 193 iken bu oran Hollanda genelinde 491'dir (CBS, 2012). Frizlan'ın yaklaşık 650,000 olan nüfusu ülke nüfusunun %4'ü civarındadır. Bölgede Batılı olmayan göçmen sayısının oranı %3.7'dir; bu oran ülke genelindeki %11.4 oranına göre düşüktür. Frizlan bölgesinde göçmenlerin %39'unu Irak, Fas, Surinam ve Antillerden gelen Batılı olmayan göçmenler oluşturmaktadır (CBS, 2011).

Hollandacanın yanı sıra Frizce dili Frizlan bölgesinin resmi dilidir. Bu durum Frizlan yöresini Hollanda'nın resmi iki dile sahip tek bölgesi yapmaktadır. Frizlan nüfusunun yarısından biraz fazlasını anadili Frizcedir. Bölgede ikamet edenlerin %20'si Frizceyi iyi düzeyde anlarken %65'i çok iyi düzeyde anlamaktadır. Nüfusun dörtte üçü Frizceyi oldukça iyi düzeyde konuşmaktadır. Aynı oranda insan Frizceyi iyi veya çok iyi düzeyde okuyabildiğini belirtmektedir. Ancak, nüfusun sadece %12'si Frizceyi iyi düzeyde yazabildiğini belirtmektedir (Provinsje Friesland, 2011a).

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı dil ve Frizce dillerinin kullanımı dil politikası belgelerinde ve ilgili mevzuatta ele alınmıştır. Hollandacanın yanı sıra Frizce Hollanda'nın diğer resmi dili olma ayrıcalığına sahiptir.

Hollanda'da çokdillige ilişkin düzenli yinelenen resmi veri toplama mekanizmaları sadece Frizce için vardır. Veri toplanırken evde konuşulan dil esas alınarak Frizcenin ne kadar iyi konuşulduğu/anlaşıldığı/okunduğu ve yazıldığı tespit edilmektedir.

Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesinin (*European Charter for Regional or Minority Languages – ECRML*) Hollanda tarafından onaylanmış ve sadece Frizce Bölüm III hükümleri uyarınca azınlık dili olarak kabul edilmiştir. Diğer yöresel/azınlık dilleri Bölüm II hükümlerine tabi edilmiştir. Bu onay 1998 yılında Frizce Dili Danışma Organı'nın ("Consultatief orgaan Fries") kurulmasına yol açmıştır. Bu organ İçişleri Bakanlığına danışmanlık hizmeti vermektedir. (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2011). Hollanda Parlamentosu 2005 yılında *Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi*'ni (*Framework Convention for the Protection of National Minorities*) onaylayarak Friz grubunu ulusal azınlık olarak tanımıştır (Riemersma & De Jong, 2007).

Frizcenin yasal konumu 1995 yılında *Algemene Wet Bestuursrecht* (*Genel Yönetim Yasası*) hükümlerine göre düzenlenmişti. Hollanda hükümeti 2011 yılında Frizce kullanımıyla ilgili olarak yeni bir tase önerisi sundu. Tasarının amacı adli ve yönetimle ilgili kurumlarda Frizce kullanım hakkını garanti altına almak ve bu şekilde Frizcenin kullanımı imkanını genişletmek ve güçlendirmektir. Ayrıca tasarı Friz Dil Konseyinin (*Frisian Language Council*) kurulmasını da öngörmektedir. Uygulamada bu daha önce değinilen Danışma Kurulu'nun yetki alanının genişlemesi anlamına gelmektedir (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2011). Frizlan'daki 27 belediyenin kendine has bir dil politikası mevcuttur (Provinsje Friesland, 2011a).

Dil çeşitliliğini araştırmak için Frizlan'da iki tür yöntem uygulanmaktadır. İlk olarak çok geniş kapsamlı dil kullanım anketleri 1967, 1980, ve 1994 yıllarında yapılmıştır; bir sonraki inceleme yakın gelecekte yapılacaktır. Bunun dışında yerel idareciler her dört yılda Frizce dil becerilerinin ve kullanımının ölçüldüğü dar kapsamlı çalışmalar yapmaktadırlar. Bunun dışında yerel idareler her dört yılda bir dil atlasını çıkarmak için Frizce dil becerilerinin ve dil kullanımının tespit edildiği bir anket düzenlerler. (*De Fryske taalAtlas*). Bu incelemelerin ilk yayımı 2007 yılında yapıldı ve yerel idarecilere dil politikalarının geliştirilmesini sağlamak için temel bilgi sunmaktadır. (Provinsje Fryslân, 2011a). Bu anketler göçmen dilleriyle ilgili bilgi içermemektedir; odak noktası Frizce dilidir.

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı dillerde ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	genel	genel	tamamı
UD desteği	Tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	genel	genel	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Frizce
------	--------

Frizlan bölgesinde 60'ın üzerinde ikidilli (Hollandaca-Frizce) okul öncesi çocuk yuvası mevcuttur (Sintrum Frysktalige Berne-opfang, 2011). Bu okulların işletilmesinden *Frizce Dil Merkezi (Sintrum Frysktalige Berne-opfang)* sorumludur (Riemersma & De Jong, 2007).

Okul öncesi öğretmenlerin yetiştirilmesinde çokdilliliğe sadece genel anlamda yer verilmektedir; Frizce öğretimi eğitim formasyonunun bir parçası değildir.

Okul öncesi eğitim esnasında çokdilliliğe ve Hollandaca ve Frizce öğrenimine özel dikkat gösterilmektedir. Ancak yabancı dil öğretimi ve göçmen dillerinde eğitime yer verilmemektedir. AB tavsiyeleri belli oranda takip edilmektedir ancak bu uyum daha fazla artırılmalıdır.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	Okula başlamadan önce	yok	Ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	genel	kısmi	1'den itibaren	okul saatleri içinde	yok	mevcut değil	ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	genel	kısmi	eğitimin son döneminde	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okulla sınırlı ölçütler	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	Sınıf öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
Y/AD	Dil öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
YD	Sınıf öğretmenleri	genel	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Frizce
YD	İngilizce zorunlu; Fransızca, Almanca ve İspanyolca seçmeli

Frizland ilköğretim okullarında Frizce zorunlu derstir. Ancak birçok okulda Frizce dilinin eğitimi haftada bir ders saatinden azdır (Inspectie van het Onderwijs, 2010); bu durum ECRML uzmanları tarafından yetersiz bulunmuştur. Hollanda'nın *Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi*'ni (Framework Convention for the Protection of National Minorities) onayladığı da gözetilirse ECRML'nin Bölüm III anlaşmasına göre bu durum çok yetersizdir (Council of Europe, 2008).

Ulusa eğitim yasaları Frizcenin eğitim dili olarak kullanılmasına imkan tanımaktadır ve birçok okul bunu uygulamaktadır. Ancak, Frizce eğitimi daha çok ilk sınıflarda verilirken bu oran sonraki sınıflarda azalmaktadır. İlköğretim okullarının dörtte biri Frizceyi eğitim dili olarak hiç kullanmamaktadır (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Eğitim Bakanlığı Teftiş Dairesi Frizce öğreten öğretmenlerin %20'sinin bu eğitimi vermeye yetkili ve ehliyetli olmadığını tespit etmiştir (aynı kaynak). Frizland ilköğretim okullarında göçmen dillerine ilgi gösterilmemektedir.

4 Ortaöğretimde diller (göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	genel	okula başlamadan önce	mevcut değil	okulla sınırlı

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	genel	yaygın	Okul saatlerinde	yok	Okul ölçeğinde	Ulusal veya bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	genel	yaygın	Okul saatlerinde	yok	Okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-İçi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel düzeyler	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Frizce
YD (İtali yazılı diller sadece ortaöğretimin ikinci kademesinde)	Zorunlu: İngilizce lisenin en ileri kademesinde bir başka dil daha seçilir. Seçmeli: Eski Yunanca, Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Latince, Rusça, İspanyolca
GD	-

Ortaöğretim okullarının ilk iki sınıfında Frizce zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Frizceden bitirme sınavı yapılabilir fakat bütün okullar Frizce dersi sunmamaktadır (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Ayrıca çok sayıda öğrenci de Frizceden bitirme sınavlarına girmemektedir; 2011 yılında sadece 47 öğrenci Frizce bitirme sınavına girmiştir (Alberts & Erens, 2011). Ortaöğretim okullarında göçmen dillerine yer verilmemektedir.

Önemli bulgular

Araştırmanın sonuçlarından da ortay çıktığı üzere Frizlan iki resmi dili olan bir bölgedir. Her ne kadar *Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi*' onaylanmış olsa da bu anlaşmanın birçok hükmü göz ardı edilmektedir ama yine de özellikle eğitim alanında Frizceye ciddi oranda destek ve ilgi vardır. Frizcenin durumu ve konumu okul öncesi eğitimden başlayıp ilköğretim, ortaöğretim, ileri mesleki eğitim ve üniversite eğitimi boyunca kademeli olarak zayıflamaktadır.

Yabancı dil ve göçmen dilleri öğretimindeki durum da genel olarak aynı gelişmeyi göstermektedir. Frizlan'da göçmen dillerine çok az ilgi gösterilmektedir. Bunun olası nedenlerinden biri bölgede çok az sayıda göçmen olmasıdır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Dil Paketi

Frizland'da aileler yeni doğan çocuklarının nüfus kaydını yaptırdıklarında kendilerine bir *dil çantası (Taaltaske)* hediye edilmektedir. Bu dil paketi Frizlan bölgesi tarafından sunulmaktadır. Amaç çoğuldilliliğin önemini ve faydalarını vurgulamaktır. Çantada yer alan eşyalardan birisi çokdillilikle ilgili bir broşür, Frizce çocuk kitapları ve Frizce çocuk şarkılarının yer aldığı bir CD'dir (Provijsje Fryslân, 2011b).

Üçdilli Eğitim

Bölgede birkaç tane üçdilli ilköğretim okulu vardır. Bu okullarda Hollandaca, Frizce ve İngilizce eğitim dili olarak kullanılmaktadır. İlk altı sınıfta (dört ve on yaşları arasında) eğitim 50-50 oranında Hollandaca ve Frizce dillerinde yürütülmekte ve son iki sınıfta (11-12 yaşlarında) %40 Hollandaca, %40 Frizce ve %20 İngilizce olarak tamamlanmaktadır. Bu üçdilli model çok olumlu sonuçlar vermektedir. Frizce ve İngilizce dillerinde harcanan zaman da gözetilirse öğrencilerin Hollandaca dil becerileri hiçbir şekilde olumsuz etkilenmemektedir. Öğrencilerin Frizce okuma ve yazma becerileri gelişmektedir ve öğrenciler İngilizceyi çok rahat kullanmaktadırlar (Taalstrum Frysk/Cedin, 2011b). 2011 yılında üçdilli eğitim sunan okul sayısı 42 üye okula çıkmıştır (Taalstrum Frysk/Cedin, 2011a).

Kaynakça

Alberts, R.V.J. and B.J.M. Erens (2011). *Verslag van de examencampagne 2011 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling. Available at: www.cito.nl/~media/cito_nl/Files/Voortgezet%20onderwijs/Cito_verslag_examencampagne_2011.ashx

Centraal Bureau voor de Statistiek (2011). "Bevolking; leeftijd, herkomstgroepering, geslacht en regio, 1 januari." Available at: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37713&D1=0&D2=0&D3=0,3-4,6,9,11-13,15-17,19,22-23,25-26,30-32,34,37,40-41,44-48&D4=0,6&D5=1&HDR=T,G2&STB=G1,G3,G4&VW=T> Accessed 9 December 2011.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2012). "Regionale kerncijfers Nederland." Available at: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70072ned&D1=0,56,78-79,81&D2=0,6&D3=15-16&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T> Accessed 3 January 2012.

Council of Europe (2008). "European Charter for Regional of Minority Languages. Application of the charter in the Netherlands. 3rd monitoring cycle." Strasbourg: Council of Europe. Available at: www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/EvaluationReports/NetherlandsECRML3_en.pdf Accessed: 8 December 2011.

Inspectie van het Onderwijs (2010). "Tussen wens en werkelijkheid. De kwaliteit van het vak Fries in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in Friesland." Utrecht. Available at: www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Tussen+wens+en+werkelijkheid.html Accessed 8 December 2011.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2011). *Wet gebruik Friese taal – Memorie van Toelichting*. Available at: www.internetconsultatie.nl/wetfriesetaal Accessed 8 December 2011.

Provijsje Fryslân (2010). *De staat van Fryslân. Beleids- en geo-informatie, november 2010*. Available at: www.fryslan.nl/download.asp?objectID=33162&link=De+staat+van+Fryslan%2Epdf Accessed: 9 December 2011.

Provijsje Fryslân (2011a). "De Fryske taalatlâs: Friese taal in beeld 2011." Leeuwarden. Available at: www.fryslan.nl/taalatlâs Accessed: 9 December 2011

Provijsje Fryslân (2011b). "Taaltsje. Taaltaske." Available at: <http://fryslan.nl/taaltsje> Accessed: 9 December 2011.

Riemersma, A. & S. de Jong (2007). *Frisian: The Frisian language in education in the Netherlands*, 4th edition. Ljouwert/ Leeuwarden: Mercator Research Centre. Available at: www.mercator-research.eu/fileadmin/mercator/dossiers_pdf/frisian_in_netherlands4th_072010.pdf Accessed: 3 January 2012

Sintrum Frysktalige Berne-opfang (2011). "Sintrum Frysktalige Berne-opfang." www.sfbo.nl/engels/ Accessed 6 December 2011.

Taalstrum Frysk/Cedin (2011). *De Trijetalige skoalle*. Available at: www.taalstrum.nl/trijetalige-skoalle.html Accessed: 9 December 2011.

Taalstrum Frysk/Cedin (2011). *De Trijetalige Skoalle*. Drachten: Taalstrum Frysk/Cedin. Available at: www.3ts.nl/images/trijetalige-skoalle2011.pdf Accessed: 9 December 2011.

13 POLONYA

Liliana Szczuka-Dorna

Ülkenin genel durumu

Polonya Cumhuriyeti Avrupa'nın merkezinde yer almaktadır ve ülke Kaliningrad, Oblast, Litvanya, Belarus, Ukrayna, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Almanya ve Baltık Denizi ile çevrilmiştir. Nüfusu 38 milyonu aşan Polonya 312,679 km² alana sahiptir.

Ülkenin resmi dili leh dillerinden olan, yurt içinde ve dışında konuşanları bulunan Polonyacadır. Polonya'da yerel etnik bir grubun kullandığı *Kashubian* ülkenin yerel dillerindedir. Bunun yanında ülkedeki azınlık dilleri Belarusça, Çekçe, Litvanca, Almanca, Slovakça, Rusça, Ukraynaca ve Yidiştir. Ayrıca ülkede Avrupa'da toprak sahibi olmayan etnik gruplar tarafından kullanılan Yidiş, Romani, Karaim, Garbar (Eski Ermenice) ve Tatarca gibi diaspora dilleri de vardır. En çok kullanılan göçmen dilleri ise Çekçe, Doğu Yidiş, Yunanca, Litvanca, Rusça, Slovakça ve diğer bazı dillerdir. Polonyalılar tarafından kullanılan temel yabancı diller ise İngilizce, Rusça ve Almancadır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Uzun yıllardan beri Polonya, yöresel azınlık dilleri ile ilgili taraflar arasında bir diyalogun başlatılmasını desteklemiştir. Polonya 12 Mayıs 2003'te Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartını imzalamış ve şart 12 Mayıs 2003'te yürürlüğe girmiştir. Polonya Şart'ın II. ve III. kısımlarının Ermenice, Belarusça, Çekçe, Almanca, İbranice, Karaim, Kashubian, Lemko-Rusyn (Polonyaca ile Rusça bir geçiş dili), Litvanca, Romani, Rusça, Slovakça, Tatarca, Ukraynaca ve Yidiş dilleri için geçerli sayılacağını bildirmiştir.

Dil politikaları hakkında resmi bilgiler, Ulusal İstatistik Enstitüsü, Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Yükseköğretim Bakanlığında ve uluslararası projelerin web sayfalarından edinilebilir. 2009/2010 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim ile ilgili yapılan yayınlar bize yöresel azınlık dillerinde ve yabancı dillerde de dahil olmak üzere eğitim ile ilgili birçok konuda bilgi vericidir.

Eğitim sistemini iyileştirilmesi için 8 ocak 1999'da yürürlüğe giren yasa çocukların, öğrencilerin ve yetişkinlerin gerekli becerilerle sahip olmasını sağlamak amacıyla sistemin köklü değişiklikler geçirdiğini göstermektedir.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (eğitim sağlanmamaktadır)

Okul öncesi eğitimde yabancı dil zorunlu değildir. Yabancı diller müfredata dahil edilmemiştir. Ancak birçok çocuk okul öncesi dönemde yabancı dil öğrenmeye başlar. Dil kursu ücretleri yabancı dilin uluslararası düzeyde ne kadar önemli olduğunun farkında olan ebeveynler ya da başka birtakım sponsorlar tarafından karşılanmaktadır. Bu kurslar kişilerin özel ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştır. Aynı zamanda kurslar öğretilmesi hedeflenen dille ilgili oyunlar oynamayı ve yeni metot ve teknikleri kullanmayı birleştirmektedir. En popüler diller ise İngilizce, Almanca ve Fransızcadır. İlkokul düzeyinde yabancı dil eğitimi hızla genişlemesine rağmen ilk ve ortaöğretim için yeterli becerilere sahip öğretmenlerin benzer nitelikli kurslar açmaları gereklidir. Bu konuda, yerel hükümet temsilcileri, bakanlık ve ebeveynlerin ortak bir tartışma zemini oluşturmaları gereklidir.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	mevcut değil	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	mevcut değil	orta aşamadan itibaren	kısmen okul saatleri içinde	5-10	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	sınıf öğretmenleri	genel	genel	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Kashubian dili
YD	İngilizce, Almanca veya Fransızca dillerinden birisi zorunlu

Polonya'da zorunlu eğitim ilkokul için 7 yaşında başlar ve 16 (Bitirme yaşı 18 üstü olamaz.) yaşında alt ortaokul seviyesinde sona erer. 2004/2005 eğitim öğretim yılından itibaren Polonya'daki öğrenciler kreşte ya da ilkokulda olmaları fark etmeksizin bir yıl fazla eğitim almak zorunda bırakılmışlardır.

Yöresel Azınlık Dilleri

Çocuklar yöresel azınlık dillerinde eğitim alabilirler. Polonya İstatistik Ofisine göre 2010-2011 okul yılında yöresel azınlık dilleri kursuna katılan 46,500 öğrenci vardı. Bu kurslarda daha çok ülkenin en büyük azınlığının kullandığı Almanca öğretilmektedir.

Yabancı Diller

İlköğretimde birinci sınıftan yani yedi yaşından itibaren tek bir zorunlu yabancı dil vardır. Bu durum 2014 yılında yeni eğitim reformunun yürürlüğe girmesiyle daha iyi bir hal alacaktır. En popüler yabancı diller İngilizce, Fransızca ve Almancadır. İlköğretimdeki durum oldukça olumludur. Son yıllarda geliştirilen programlarla 2009/2010 eğitim öğretim yılı içinde ilkokul öğrencileri yeterli testine tabi tutulmaya başlanmıştır. Bu testlerden biri de yabancı dilde yazma becerisinin ölçülmesiyle ilgilidir.

Bir yabancı dil ilkokuldan itibaren diğer yabancı dil ise alt ortaokullardan itibaren okutulmaktadır. Öğretmenler ise filoloji bölümünden mezun dil becerilerini katıldıkları kurslar ve etkinliklere geliştiren, konferans ve sempozyumlara katılan alanında uzman kişilerdir.

4 Ortaöğretimde diller (Yöresel azınlık dilleri ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)**Organizasyon**

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirtilmemiş	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel düzeyler	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

YD	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca dillerinden birisi zorunlu
----	--

Ortaöğretim boyunca öğrenciler ilkokulda seçtikleri yabancı dili öğrenmeye devam ederler. Aynı zamanda ortaöğretimde ikinci bir yabancı dil öğrenmeye de devam ederler. İki yabancı dil öğrenilmesi zorunludur ve öğrenciler İngilizce, Fransızca, Almanca İtalyanca, Rusça ve İspanyolca arasından seçtikleri dilleri öğrenirler. Bazı okullarda ise Çince öğretilmektedir. Uluslararası bakanlıkların sahibi ve müfredatlarında mevcut içeriğin yanında dil öğrenimi de olan ortaokullar vardır. Bazı ortaokullar yoğunlaştırılmış dil öğretimi de yapmaktadır. Öğrenciler (matura) Merkezi Sınav Kurulu (bu kurulun yerel kollarıyla birlikte) Eğitim Bakanlığı ve diğer araştırma geliştirme kurumlarının işbirliği içerisinde yaptıkları final sınavlarına girerler. Sınav alanlarından biri de yabancı dildir.

Öğretmenler profesyoneldir ve ortaöğretimde çalışan bütün öğretmenler bir üniversite derecesine sahiptir. Öğretmenler Eğitim Bakanlığı'nın eğitim programı ve öğretmen yeterlikleri üzerine öngördüğü şekilde açık bir eğitim verilmektedir.

Kashubian ortaöğretimde öğretilmemektedir. İstatistik Ofisine göre 2010'da birçok öğrenci yeterlik sınavında yöresel azınlık dillerinden giriş seviyesindeki testleri seçmiştir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde veya Yöresel/azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Mesleki eğitimde yabancı dil öğretiminde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır: Program ve müfredat yerel ihtiyaçlara göre tasarlanmıştır. Mesleki okullar kendi yabancı dil gerekliliklerini oluşturmada serbesttir ancak Avrupa Ortak Dil Kriterleri ile bir ilişki mevcuttur. Kalite kontrolü ve nihai değerlendirmelerle ilgili kriterler güncel değildir. Potansiyel değişikliklerden biri de mesleki eğitim kurumları otoriteleriyle birlikte bir diyalog platformu oluşturmak ve böylece bir final sınavı ve müfredatı da içeren ortak yabancı dil yeterliklerini tasarlamaktır.

Üniversite programlarında zorunlu yabancı dil dersleri vardır. Polonya'da üniversiteler özerktir ve herhangi bir alandaki program fakülte kurulu tarafından onaylanmalıdır. Üniversitelerdeki yabancı dil kurslarını standardize etmek son derece zordur. Öğrenciler final sınavlarını ilk yarıyıldan B1 ve B2 seviyesinden ikinci yarıyıldan B2 ve C1 seviyelerinden almaktadır. Doktora öğrencileri için Akademik İngilizce, özel amaçlı İngilizce ve sosyal beceriler gereklidir. Öğretilen diller ise İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Çince, Norveççe, Arapça, Japonca ve Litvancadır. Polonyaca Erasmus ile ya da diğer yollarla Polonya'ya gelen öğrenciler için yabancı dil olarak öğretilmektedir.

Polonya'da Eğitim dilinin İngilizce ya da Fransızca olduğu birçok üniversite vardır. Polonyalı ve diğer öğrenciler lisans eğitimlerini ana dilleri olmayan bir dille almaktadırlar. Daha standart ve kaliteli bir eğitim için üniversitelerin SERMO'ya (Akademik Yabancı Diller Merkezi Derneği'ne) katılması gereklidir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	alt yazılı	bazen	hiçbir zaman

Polonya televizyonları uluslararası birçok filmi dublajlı olarak sunmaktadır. Bu durum daha çok dublajlı filmlerin alt yazılı filmlere tercih edildiği sinema sektörü için de geçerlidir. Bazı uydu kanallarına orijinal dilin yanı sıra bir alt yazı da eklenmektedir.

Yerel programların sunulduğu yerel televizyon yayınları da vardır (Örneğin Silesia televizyon kanalı). Gazeteler çoğunlukla Polonyacadır. Bazı kitapçılarda ya da marketlerde İngilizce Fransızca Almanca ya da İtalyanca uluslararası gazeteler bulunabilir. Bazı Polonya gazeteleri ise haberlerinin İngilizce özetlerini internet ortamında okuyucuya sunmaktadır.

Polonya'da bazı kamu kuruluşları yabancı dilde bilgi sağlayan örneğin Polonyacanın (or Poloncanın) yanında İngilizce vardır. Birçok sitede temel bilgiler İngilizce olarak verilir. Azınlık dilleri kullanılır ve otoriteler kamu idaresi ve kamu servislerinin bu dillerin kullanımını destekleyeceğini garanti eder. Bazı kurumlarda dil yeterliliği aranan şartlardan biridir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütecimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istindami	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Gdańsk	Gdańsk Kraków Varşova				Gdańsk
3-4	Kraków					
1-2	Varşova		Gdańsk Kraków		Gdańsk Kraków Varşova	Kraków

İLETİŞİM HİZMETLERİ

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Göç ve uyum Tiyatro Turizm Politik tartışma ve karar alma Acil hizmetler	Göç ve uyum Ulaşım Turizm Politik tartışma ve karar alma Tiyatro

Polonya'da yabancı dillerde bilgi sağlayan bazı kamu kuruluşları vardır, örneğin Polonyacanın yanında İngilizce yayın yapan web siteleri mevcuttur. Birçok web sitesinde temel bilgiler İngilizce olarak sunulur. Azınlık dilleri de kullanılır ve otoriteler kamu idarelerinde ve kamu kuruluşlarında azınlık dillerinin kullanımını teşvik edeceklerini garanti etmişlerdir.

Dil yeterlilikleri birçok iş tanımının bir parçasıdır. Ancak yine de yabancı dil becerilerini değerlendirmeye ve dil becerilerini geliştirmeye dönük istikrarlı dil politikaları yoktur.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	8	14	6	5	0	1	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	1	2	4	0	21	17	15	22	20	20
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	0	3	9	2	11	12	9	12	12	16
Ek diller	Yaygın kullanım	0	1	1	0	2	1	0	1	1	3

Polonya iş hayatında yabancı dile önem verilen bir ülkedir. İnsan kaynakları departmanı en az iki yabancı dil bilen bireylerle çalışmaktadır. Şirketlerde ise yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi yöneticilerce desteklenir. Çalışanlar ücretli ya da şirketlerin bedelini ödediği yabancı dil kurslarından faydalanabilirler. Polonya'da AB projelerince desteklenen bu tür kursların ve seminerlerin çok gelişmiş olmasına karşın araştırmamıza katılan şirketler çalışanlarının bilgi düzeylerini artırmak için bu yola başvurmamış görünmektedir. Bunun için daha kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Yöneticilere yabancı bir dil öğrenmeleri için fırsatlar sunulur. Elimizdeki veriler bu tarz kursların resepsiyon görevlileri, din adamları ya da otobüs şoförleri gibi insanlarla yakın ilişkide olan meslek sahiplerine verilmesi gerektiğini gösterir.

Şirketler yabancı bir dili yalnızca broşürlerde ya da çeşitli dosyalarda tanıtım amaçlı olarak kullanmamakta aynı zamanda kendi kurumlarının web sitelerinde de kullanmaktadır. İngilizcenin dışında kullanılan önemli diller ise Almanca, Rusça, Fransızca, Macarca, İspanyolca, Japonca, İtalyanca, Çince, Çekçe, ve Slovakçadır. Ukraynaca, Arapça Belarüsçe ve Korece işbirliği yapılan şirketlerden bazılarının ana dilleridir.

Önemli bulgular

Polonya eğitim alanında köklü değişiklikler geçirmektedir. Avrupa Birliği belgeleri Polonyalıları Avrupa Birliği'nin vatandaşı olma konusunda bilgilendirecek ortak bir zemin oluşturmuştur. Okullarda yabancı dil öğrenen öğrencilerin sayısı artmaktadır. Bu artış içinde 2010/2011 eğitim öğretim yılı içinde ilkokuldan üst ortaokullara kadar %89 oranında öğretilen İngilizce önemli yere sahiptir. Yabancı dil olarak öğretilen diğer diller arasında Almanca (% 36,4), Rusça (%4,8) ve Fransızca (%2,9) vardır. Okullarda öğretilen yabancı diller bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Okula devam eden öğrencilerin % 46,8'i bir yabancı dil öğrenmekte, neredeyse her iki öğrenci de ikinci yabancı dil öğrenmektedir. Öğretmen kalitesi genelde yüksektir. Öğretmenlerin 1/3'ü sözleşmelidir ve pedagoji eğitimi alan okul personelinin yarısı da sözleşmeli öğretmenlerden oluşmaktadır. Geri kalan okul personeli ise kadroludur. Öğrencilere müfredatın dışında ek kurlara, aktivitelere ve araştırma gruplarına katılma imkânı sunulur. Aynı zamanda Polonya'da birçok ilk ve ortaokulda bu etkinlikler için Avrupa Birliği fonları kullanılmaktadır. Bütün bunların yanında okul öncesi eğitimde yabancı dil öğretimi, yükseköğretim kurumlarında yabancı dilin konumu, medya yoluyla çokdilliliği desteklemek için televizyon ve sinema sektöründe alt yazı kullanımı, azınlık ya da yabancı dillerde yayın yapan televizyon kanallarının durumu gibi açıklık kazanması gereken pek çok konu vardır. Son ve bir o kadar önemli bir konu da iş sektöründe yabancı dil öğretimine daha çok önem verilmesi gerekliliğidir. Ulusal ve uluslararası piyasada dilsel ve kültürel farkındalık başarı için anahtar öneme sahiptir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Polonya'da dil ile ilgili durum olumlu yönde gelişmektedir. Dil eğitimini bir öncelik ve zorunluluk olarak gören çok sayıda çeşitli grubun oluşturdukları girişimler vardır. Aşağıda Polonya'daki dil politikalarını etkileyen birkaç girişimden bahsedilmiştir.

1. Konferans, Çalıştaylar ve Seminerler:

Polonya'da çokdillilik üzerine çok sayıda konferans verilmektedir. Bunlardan sonuncusu Eylül 2011'de Polonya Cumhurbaşkanlığı'nca düzenlenen Avrupa'da mesleki ve sosyal başarı için çokdillilik yeterlikleri isimli konferanstır. Konferansın amacı dil eğitimi ve istihdam ve kariyer fırsatları için dilin önemine dair tartışma zemini oluşturmaktır.

2. *FIJED* – Eğitimde Kalite Vakfı Enstitüsü 2010 yılında bir şemsiye organizasyon ve eğitim alanında faaliyet gösteren kurum, kuruluş ve organizasyonlar için bir buluşma noktası olarak kurulmuştur. FIJED'in amacı üniversiteler, Eğitim Bakanlığı, yayınevleri ve çeşitli kurumlarla ortaklaşa çokdilliliği destekleyecek etkinlikler düzenlemektir (bakınız www.fijed.pl).

3. *FRSE* – Eğitim Sistemini Geliştirme Vakfı, Polonya'daki yurt dışında öğrenim (LLP, Erasmus Mundua, Eurodesk) konferanslar, etkinlikler (eTwinning) ve yarışmalar (Avrupa Dil Etiket) denince akla gelen önemli kurumlardan biridir. Aynı zamanda *FRSE Języki Obce w szkole*, *European Language Label*, *Europa dla aktywnych* eserini yayımlamıştır.¹

4. Yayınlar

Polonya'daki mevcut eğitim durumuna ilişkin makaleler ve bildiriler vardır. Waldemar Martyniuk tarafından kaleme alınan yükseköğretimin Küreselleşmesi adlı kitap *FRSE* tarafından 2011 yılında bastırılmıştır.

5. *SERMO* – Akademik Yabancı Diller Merkezi Vakfı 2006 yılında kurulmuştur. Vakfın üyelerini Polonya üniversiteleri dil merkezi müdürleri ve müdür yardımcıları oluşturmaktadır. *SERMO* etkinliklerinin farklı hedef kitleleri ve hedefleri vardır. Örneğin CEFR ile uyumlu bir şekilde üniversitelerde dil sınavlarının nihai amaçlarını ve içeriklerini değiştirmek bunlardan biridir. *SERMO* üyeleri dil merkezleri tarafından düzenlenen konferanslarla yılda iki kez bir araya gelir. Eğitim Bakanlığı Bilim ve Eğitim Bakanlığı, KRASP, British Council ve diğer kurumlarla işbirliği yapmak *SERMO*'nun amaçları arasındadır (bakınız www.sermo.org.pl).

6. Yabancı dillerin yöresel azınlık dillerinin öğrenilmesi ve öğretilmesine destek veren birçok yerel ya da ulusal girişimler vardır. Bunlardan birkaçını sayacak olursak:

- Polonya'da Eğitim: Polonya'da okuyan uluslararası üniversite öğrencilerine hitap eder (Polonya dili ve kültürüne katkıda bulunur);
- CLIL – (Ders İçeriği Üzerinden Dil Öğretimi) ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim için geliştirilmiştir; Tüm Polonya'da çeşitli okulda her yıl eylül ayında Avrupa Dil Günü etkinlikleri yapılır.

Bu ve diğer girişimler Polonya'da dilsel farklılık açısından iyi bir taban oluşturulduğunu göstermektedir. Bu sürecin hükümet eğitim otoriteleri, yerel şirketler, öğretmenler ve öğrenciler gibi farklı kesimlerden zaman ve anlayışa ihtiyacı vardır. Polonya şehirlerinin daha kullanışlı, hem Polonya vatandaşlarına hem de diğer ülke vatandaşlarına karşı daha hoşgörülü ve çokdilliliği destekleyici olması gerekir.

Kaynakça

Central Statistical Office, www.stat.gov.pl

Council of Europe, <http://conventions.coe.int/Treaty>

Institute for Quality In Education, www.fijed.pl

Foundation for the Development of the Education System, www.frse.org.pl

Internacjonalizacja studiów Wyższych, red. Waldemar Martyniuk, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 2011.

Association of Academic Foreign Languages Centres, www.sermo.org.pl

¹ WWW.frse.org.pl

14 PORTEKİZ

J. Lachlan Mackenzie

Ülkenin genel durumu

Portekiz 2011 yılında yapılan nüfus sayımının nihai olmayan sonuçlarına göre 10,561,614 nüfusa sahiptir. Ülkenin en önemli dili Galiçya (Kuzey Batı İspanya) ve bugünkü Portekiz'in kuzeyinde karşılık gelen bölgede ortaya çıkmış olan Portekizcedir. Galik dili/Portekizce Arap hakimiyeti süresince de varlığını devam ettirmiş ve konuşucuları güneye doğru göç ederken kendini esas dil olarak yapılandırmıştır. Portekizce Kral Dinis tarafından 1297'de mahkemelerin dili olarak Kabul edilmiştir.

Portekizce şu anda sekiz ülke tarafından resmi dil olarak kullanılmaktadır (Portekiz, Brezilya, Cape Verde, Gine Bissau, Mozambik, São Tomé ve Príncipe Demokratik Cumhuriyeti, Doğu Timor ve Portekizce konuşan ülkeler birliği ve şu an Çin Halk Cumhuriyetine bağlı Makao özel yönetim bölgesi). Portekizce konuşan nüfusun yaklaşık olarak 240 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle Fransa, Lüksemburg, Andorra, Birleşik Krallık, İsveç, Birleşik Devletler, Kanada, Venezüela ve Güney Afrika başta olmak üzere çeşitli ülkelere yayılmış Portekizce konuşan göçmenler vardır.

Portekiz nüfusunun yüzde 4,1'i Portekiz vatandaşı değildir (2006 OECD). Portekiz Göçmenlik Bürosu'nun 2006 yılı rakamlarına göre göçmenler daha çok çoktan aza doğru şu uyruklara sahiptir: Cape Verdeli, Brezilyalı, Angolalı, Gine Bissaulu, Ukraynalı (ve diğer çeşitli Doğu Avrupa ülkelerinden gelme) Hindistanlı ve Çinli. Ayrıca Birleşik Krallık'tan ve diğer Avrupa ülkelerinden göçmenler de vardır. Portekiz'de işgücü 5,580,700 kişiye kadar gelmiştir (2010; Pordata).

Portekiz'de Kuzey Doğu sınırında yer alan Miranda de Duro kasabasında ve bazı çevre bölgelerde çoğu ikidilli olan 10,000 kişi tarafından konuşulan ve bir ölçüye kadar yazı dili olarak kullanılan tek bir azınlık dili, Mirand dili vardır. Mirand dili Roman dillerinin Avusturya/Leon grubuna ait bir dildir.

Portekiz aynı zamanda Portekizce İşaret Dilini bu dili korumanın ve ona değer vermenin kültürel bir ifadesi olarak resmi dil kabul etmiş, eğitime ve fırsat eşitliğine ulaşmada bir araç olarak tanımıştır. Eğitim altı yaşından itibaren 12 yıl zorunludur. Eğitim dokuz yıl ilköğretim ve 3 yıl ortaöğretim ya da mesleki eğitim olarak bölünmüştür.

Portekizce Portekiz Anayasası'nın 3. Fıkra, 11 Maddesine göre resmi dil olarak Kabul edilmiştir. Mirand Dili ise 29 Ocak 1999 tarihli 7/99 sayılı yasasına göre Miranda do Douro konseyine göre resmi dil olarak kabul edilmiştir. Portekiz İşaret Dili ise Anayasa'da 1997 yılında yapılan değişiklikten sonra 2. Fıkra ve 74. Madde uyarınca tanınmıştır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Resmi dil, yabancı diller ve yöresel azınlık dilleri (Mirand Dili) dil kanunu ve/veya dil politikalarıyla ilgili belgelerde ele alınmaktadır. Portekizli çocuklar ve yetişkinler için yurt dışında Portekizcenin öğretilmesi ve öğrenimi Avrupa'da yer alan ve almayan 13 ülkede (ortak)-finanse edilmektedir. Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi henüz imzalanıp kabul edilmemiştir. Ülke çapında Mirand dili kabul edilen tek bölgesel azınlık dilidir ve bu dilde eğitim imkânı sunulmaktadır. Portekiz'de dil çeşitliliği ile ilgili ülke çapında resmi veri toplama mekanizmaları düzenli olarak güncellenen sayımlardan elde edilmektedir. Ancak bu veri toplama mekanizmalarında sadece ulusal dile anadil sorunu altında gönderme yapılmaktadır.

Şu anki sınırları büyük ölçüde 1249'da belirlenen Portekiz temelde tekdiilli bir ülke olarak büyük ölçüde dilsel ve demografik istikrar göstermektedir. Ancak Portekiz'in tarihi, ülkeyi diğer dillerle temas halinde olmak zorunda bırakmıştır. Bunlar gerek Avrupa dilleri (özellikle İspanyolca, İngilizce ve Fransızca) gerekse ülkenin sömürgeci geçmişinden dolayı temas kurulan dillerdir (Güney Amerika, Afrika ve Asya dilleri). Hükümetlerin politikalarında ve yasalarda ulusal dile ve yabancı dillerin öğretimine büyük önem vermeleri ve Portekizce öğretimini yurt dışında finanse etmeleri sonucu Portekiz çokdilliliğin avantajlarının farkına varmıştır. Bölgesel Mirand dili tanınmıştır ancak göçmenlerin dilleri ne yasalarda ne de sayımlarda kabul görmüştür.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Ek, ulusal dil desteği, yöresel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	konuya özgü	genel	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Mirand dili

Portekiz’de okul öncesi eğitim isteğe bağlıdır ancak 2009’dan itibaren 5 yaşındaki çocukların kreşe gitmelerinin sağlanması ülkede zorunlu hale gelmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu için Portekizce okul öncesi eğitimde tek dildir. Ne var ki 1990’lardan itibaren anadili Portekizce olmayan çocukların karşılaştıkları zorluklarla ilgili artan bir farkındalık vardır (Litwinoff 1992). Bu çocuklar çoğunlukla Cape Verdean Creole, Guinea-Bissau Creole-Kreyol dili, Kriol, Gine Bissau Kreyol dili, São Tomé ve Príncipe Kreyol dili, Ukraynaca ve Çince konuşmaktadırlar (bkz. Mateus ve ark. 2008). Eğitimcilerin okul öncesi öğrencilerin çokdilli durumları hakkında dikkatlerini çekmek için gerekli önlemler alınmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri için Mirand Dilinin konuşulduğu bölgelerde hizmet öncesi eğitim olanakları mevcuttur.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılacak düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	genel	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri dışında	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya okull kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	genel	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Mirand dili
YD	İngilizce, Fransızca dillerinden birisi zorunlu

Bazı özel okullarda İngilizce, Fransızca ve Almanca kullanılmasına rağmen Portekizce bütün okullarda bildirim dilidir ve ilköğretim boyunca ayrıca bir ders konusudur. İlk dönemde (birinci yıldan dördüncü yıla kadar) zorunlu yabancı dil öğretimi bulunmaz. Ancak son yıllarda Eğitim Bakanlığı müfredatın zenginleştirilmesi çerçevesinde dördüncü yıldan itibaren okullarda İngilizcenin öğretilmesini şiddetle tavsiye etmektedir ve bunun için kaynak ayırmaktadır. 2008'e kadar okulların yüzde 99'u bu tavsiyeye uymuş ve okulların yüzde 50'si ise İngilizceyi birinci yıldan itibaren göstermiştir. İkinci dönemde (beşinci yıldan altıncı yıla kadar olan dönem) bir yabancı dil müfredatın zorunlu bir parçası haline gelir. Mevcut hükümet İngilizcenin ikinci dönem dili olmasını önermektedir.

İlkokul öğretmenleri ve bunların özellikle çokdillilikle ilgili alanlarda çalışanları kendilerine emanet edilen çocukların içinde buldukları çokdillilik durumunun farkındadırlar ve bunun için gerekli eğitimi görmüşlerdir. Ukrayna ve Çin çevreleri kendi dilleri ile ilgili okullar arası sınıflar oluşturmalarına rağmen göçmen dilleri bir çalışma alanı olarak görülmemektedir. Mirand Dilinin konuşulduğu bölgelerde 1985 yılından itibaren öğretmenlere bu dile özel bir ilgi gösterme ve onu eğitim dili olarak kullanma hakkı verilmiştir.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	yok

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Mirand dili
YD (italik yazılı diller sadece ortaöğretimin ikinci aşamasında verilmektedir)	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, Latince, Yunanca dillerinden ikisi zorunlu.

Ortaöğretimde (ilköğretimin üçüncü döneminde başlar) iki yabancı dilin öğretimi zorunludur ve hükümet bunlardan birinin İngilizce olmasını önermektedir. Günümüzdeki uygulamada öğrencilerin büyük çoğunluğu İngilizceyle birlikte Fransızca, Almanca, İspanyolca, Latince ve Klasik Yunanca öğrenmektedirler. Bunların hepsi Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi'ne uygun olarak organize edilmektedir.

10. yıldan 12. yıla kadar fen bilimleri öğrencileri bir yabancı dil, beşeri bilimlerdeki öğrenciler ise iki yabancı dil dersi alırlar. Portekiz'de göçmen dilleri okullarda okutulmamakta ve eğitim dili olarak kullanılmamaktadır. Bu noktada Portekiz'deki okullarda okuyan göçmenlerin % 50'sinin Portekizcenin resmi dil olduğu ülkelerden geldikleri unutulmamalıdır. Bölgesel Mirand dili ise dilin konuşulduğu alanlarda eğitimde kullanılmaktadır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu)

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD				
Kurum C	sınırlı	genel	U.D.	tamamı
YD				
Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
Kurum C	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli
Üniversite C	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	seçmeli	seçmeli

Yükseköğretimde eğitim dili neredeyse tamamen Portekizcedir. Fakat Bolonya Süreciyle beraber gelişen eğitimin uluslararası hale getirilmesi İngilizce ders veren fakültelerin, ziyaretçi öğrenciler ve Portekizli öğrenciler tarafından seçilmesine yol açmıştır. Portekiz üniversiteleri genel olarak dil becerilerinin ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Üniversiteler anadili Portekizce olmayan öğrencilere üniversite programlarına kabul garantilemek için eğitim imkânları sunmaktadır. Aynı zamanda tüm öğrencilere gönüllü olarak katılabilecekleri çok sayıda dilde eğitim imkânı sunmaktadır. Bölgesel dillere ve göçmen dillerine yönelik bir uygulama mevcut değildir.

Mesleki eğitim veren kurumlar öğrencilerin yeterli dilsel becerileri kazanmak ve etkili iletişim kurmak için Portekizce eğitim alacaklarını garanti ederler. Bu kurumlar ayrıca yabancı dillere önem vermektedir ve bu alanda yönelim daha çok mesleki yeterlikle ilgilidir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	her zaman	düzenli

Televizyon programları ve sinema filmleri orijinal dillerinde ve alt yazılı olarak sunulmaktadır. Ancak hedef kitlesi çocuklar olan bazı yapımlar dublajlıdır. Bazı televizyon programlarında ayrı bir pencerede Portekiz İşaret Dilini kullanan tercümanlar vardır. Daha çok turistlere yönelik yabancı dilde gazeteler de vardır. Aynı zamanda Rusça olarak yayınlanan Slovo gazetesi benzeri, göçmen dillerinde yayınlar da mevcuttur.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Lizbon Oporto Miranda do Douro				
3-4	Miranda do Douro			Lizbon	Miranda do Douro	
1-2	Oporto		Lizbon Oporto Miranda do Douro	Oporto	Lizbon Oporto	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim Hukuki Turizm Ulaşım Göç ve uyum	Göç ve uyum Politik tartışma ve karar alma Eğitim Acil hizmetler Ulaşım

Şehir konseyleri kendi toplumlarındaki çokdillilikle ilgili olarak farkındalığa sahiplerdir; bazı hizmetleri İngilizce ve İspanyolca olarak sunmaktadırlar. Neredeyse 60 dilde hizmet vermek için tercümanlar işe koşulabilir. Konseyler tarafından üretilen yazılı metinler genelde Portekizce olup, bunun yanında göçmenlik ve turizm büroları çok dilde hizmet verir. Miranda do Duro şehir konseyi Portekizcenin yanında Mirand dili, İspanyolca gibi çeşitli dillerde yazılı hizmet vermektedir.

8 İş dünyasında diller (20 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	5	8	3	0	0	1	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AÖÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	1	0	1	0	20	18	20	20	17	19
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	1	3	3	1	5	7	5	8	9	14
Ek diller	Yaygın kullanım	1	2	1	1	1	1	0	0	3	2

İncelenen işyerlerinde genelde Portekizcenin kullanımının ön planda tutulmasına yönelik bir eğilim görüldü ancak bu işyerleri ticari İngilizcenin uluslararası müşteriler ve şirketlerle olacak etkileşimlerde ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Özel bazı ticari ilişkilerin bulunduğu ülkelerin dilleri dışında diğer diller iş dünyasında fazla yer almaz. Ulusal dilin ve bir *lingua franca* olarak İngilizcenin çalışanların terfilerinde önceliği vardır, diğer dillerde ise böyle bir durum söz konusu değildir. Çokdillilik anketimizi tamamlayan işyerleri için önemli bir gündem maddesi olarak durmaktadır.

Önemli bulgular

Portekiz dünyada beşinci en çok konuşulan dil olan ulusal dilinin ve küreselleşmiş bir dünyada İngilizcenin (daha çok iş dünyasında) ülke için taşıdığı önemin farkındadır. Ülke nüfusunun % 0.1'i tarafından kullanılan Mirand dilini tanımış, Portekiz İşaret Dilini (LGP) anayasal koruma altına almıştır. Eğitim Portekizcedir ancak ilkokulun sonlarından itibaren İngilizce yabancı dil olarak öğretilir. Medya kamuoyunun yabancı dil yeterliklerine ilişkin tutumlarını olumlu etkilemektedir ancak bu durum kamu hizmetlerinde ve işyerlerinde çalışanların ne kadar yeterliliğe sahip olduğunun sorgulanmasına yol açmamıştır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Gulbenkian vakfı tarafından finanse edilen, *Instituto de Linguística Teórica e Computacional* (ILTEC) ile işbirliği içerisinde çeşitli okullarda yürütülen Portekiz okullarında dilsel çeşitlilik projesi azınlık dillerine dikkat çekme konusunda önemli katkılar yapmıştır. Sonuç yalnızca çokdilli eğitimin seçilen okullarda gerçekleştirilmesi (bu halen devam etmektedir) değil materyaller geliştirilmesini, Eğitim Bakanlığı'na bu konuda tavsiyeleri ve çeşitli yayınlar yapmayı kapsar (bkz. Mateus ve ark. 2008).

British Council Eğitim Bakanlığı'nın ortaklığında ülkenin çeşitli yerlerinden sekiz devlet okulunda birinci yıldan itibaren İngilizcenin öğretilmesini amaçlayan dört yıllık (2011-2015) pilot bir proje üzerinde çalışmaktadır. Proje kapsamında her hafta beş saat İngilizce eğitim verilmekte ve British Council eğitim ve destek olanakları sunmaktadır.

Buna ek olarak uluslararası işyerlerinde çokdilliliğin teşvik edilmesine yönelik çabalar mevcuttur. Örneğin Üç Dil Alanı (*Three Linguistic Spaces* www.3el.org, burada üç dil alanı Fransızca, İspanyolca ve Portekizce konuşulan bölgelere karşılık gelmektedir) Roman dillerinin kendi aralarındaki anlaşmazlığa dikkat çeken bir baskı grubudur.

REFLECT Projesi (2000-2002), PROTOCOL II projesi (2002-2004) ve ECLAT projesi (2006-2008; www.eclatproject.eu site halen aktif durumdadır.) ihracata yönelik Kobiler için dilsel ve kültürel bir plan sunmaktadır. Projeler bunu işyerlerinin ihtiyaçları ve yönelimleri hakkında bilgiler sunarak ve dil planlarının geliştirilmesine destek sağlayarak yapmaktadır.

Kaynakça

Litwinoff, Raja (1992). Projecto piloto de educação bilingue e bicultural no ensino pré-primário e primário *Documentos do Encontro a Comunidade Africana em Portugal*. Lisbon: Colibri, 71-73.

Mateus, Maria Helena Mira et al. (2008). *Diversidade Linguística na Escola Portuguesa*. Lisbon: Fundação Gulbenkian.

Salomão, Ricardo (2011). *Comunicação e exportação*. Lisbon: Nova Vega.

15 ROMANYA

Alexandru Cernat, Anca Nedelcu, Stefan Colibaba, Călin Rus, Ruxandra Popovici

Ülkenin genel durumu

Romanya'nın nüfusu, 2002 yılı son nüfus sayımı raporlarına göre 21,462,168'dir. (Ulusal İstatistik Enstitüsü, 2010).¹ Tahmini 2.8 milyon kişi, İtalya ve İspanya başlıca hedef ülkeler olmak üzere, iş için ülkeden ayrılmıştır (Sandu, 2010). Romanya'da resmi olarak tanınan (ya da resmi politik temsil ile) nüfusun %11'inden fazlasını temsil eden 20 ulusal azınlık grubu vardır. 2002 nüfus sayımına göre bu grupların en büyüklerini Macarlar (nüfusun %6.6'sı ile) ve Romanlar (nüfusun %2.5'i ile) oluşturmaktadır. Macarlar çoğunlukla ülkenin orta ve batı kesimlerinde yerleşmişlerdir ve önemli derecede siyasi güce ve medya temsiline sahiptirler. Macarca, Macarların yerel nüfusun %20'sinden fazlasını temsil ettiği yerlerde, eğitimde, yerel yönetimlerde ve adalet sisteminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Roman azınlıklar halen diplomatik güçte yeterli temsil edilememektedir. Romanca da ayrıca yaygın medyada ve eğitimde yeterli temsil edilememektedir. Romanya'daki üniversite öncesi eğitim kurumlarının ortalama %11'inde, en az bir bölümde eğitim dili bir azınlık dilindedir ve bunların %90'ında ise Macarcadır.²

Göç, tahmini 57,211 üçüncü ülke vatandaşı ile başlıca üç ana grubu Moldova Cumhuriyeti (%28), Türkiye (%17) ve Çin (%13)'in oluşturduğu, büyüyen bir olgudur.³ (Avrupa Komisyonu; Avrupa Toplulukları İstatistik Ofisi, 2010: 194). Avrupa Birliği vatandaşları bu rakama dahil değildir. The Eurostat'ın 2008-2060 yılları arası Romanya için tahmini 18.4 / 1000 nüfus göçü oranıdır. (Alexe & Păunescu, 2010, p. 22).

Nüfusun yapısı ve büyüklüğü ile ilgili istatistik veriler 2011 nüfus sayımı kesin sonuçları açıklandığında, 2012 yılında güncellenmiştir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve bir dizi yöresel/azınlık dilleri, dil yasasında ve/veya dil politikası belgelerinde ele alınmıştır. Roman kökenli çocuk ve/veya yetişkinlere ulusal dilin öğrenimi ve öğretimi, Avrupa'da ve dışında 18 ülkede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi Romanya tarafından onaylanmıştır. Aşağıdaki 20 Yöresel/Azınlık dili sözleşmede tanınmıştır: Arnavutça, Ermenice, Bulgarca, Çek dili, Hırvatça, İtalyanca, Makedonca, Lehçe, Romanca (Çingenece), Rusça, Rusyn dili, Sırpça, Slovakça, Tatarca, Türkçe, Ukraynaca ve İbranice. Arnavutça, Ermenice, Makedonca, Rusyn dili ve İbranice hariç, sözleşme ile desteklenen bu 15 dil için, ulusal ya da bölgesel çaptaki eğitimde resmi hükümler vardır.

Rumen dil çeşitliliği konusunda, ülke çapında resmi veri toplama yöntemleri periyodik olarak güncellenen nüfus sayımı verilerinde mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, anadil sorusu üzerinden, Y/L Yöresel/Azınlık ve göçmen dilleri çeşitliliğine değinilmiştir.

Romanya, 1995 yılında, Avrupa Konseyi'nin Ulusal Azınlıkları Koruma Çerçeve Sözleşmesini imzalamış ve 2007 yılında Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi onaylanmıştır. Romence resmi dil olurken, genel koruma altında olan on azınlık dili: Arnavutça, Ermenice, Yunanca, İtalyanca, Makedonca, Lehçe, Romence, Rusyn dili, Tatarca ve İbranicedir; ve yoğunlaştırılmış koruma altında olan on dil ise: Bulgarca, Hırvatça, Çek dili, Almanca, Macarca, Rusça, Sırpça, Slovakça, Türkçe ve Ukraynacadır.

Her ne kadar bu dillerle ilgili konular zaman zaman medyada yer alsada da konuyla ilgili ampirik veriler halen çok azdır. Ulusal düzeyde, anadille ilgili bir soru yalnızca Ulusal Nüfus Sayımı kayıtlarında bulunabilmektedir. Bunun yanı sıra, Romanya, 2005 yılından bu yana, katılımcıların anadilleri, bildikleri diğer diller ve bu dillerdeki yeterliklerinin sorulduğu *Eurobarometer* 63.4 (Avrupalılar ve Dilleri) dahil edilmiştir. Azınlık dillerinin eğitimde kullanımı konusunda bilgi ayrıca Ulusal İstatistik Enstitüsü ve Eğitim Bakanlığı'nda mevcuttur.¹

¹ <https://statistici.insse.ro>

² 2002 Census: www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol4/tabele/t1.pdf

³ <http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Proiecte--Strategii/Instruțiuni IF 1101 10012012>

¹ <https://statistici.insse.ro>

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı dillerde ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	sadece anadili olanlar	≥2 yıl	yok	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
UD desteği	tamamı	≥2 yıl	yok	0,5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	
	Bulgarca, Hırvatça, Çek dili, Almanca, Yunanca, Macarca, Lehce, Sırpça, Slovakça, Türkçe, Ukraynaca

Okul öncesi düzeyde yabancı diller tercihe bağlıdır. Ancak çoğu kreş müfredatında bir yabancı dile yer vermektedir. Bir yıllık okul öncesi eğitimin zorunlu olması çoğu çocuğun ilkokula başlamadan önce en az bir yabancı dille tanışmış olmasını sağlamaktadır. Yasal olarak tanınmış bir azınlığa ait tüm çocukların anadille eğitim hakkına sahip olması ayrıca dikkate değerdir. Bu önemli bir olumlu yön iken bu kanunun farklı azınlık gruplarda uygulanışında hala farklılıklar vardır.

Dışa göç oranının içe göçten daha yüksek olduğu ülke göç tarihi, göçmenlere önemli bir eğitim fırsatı sağlanamamasının başlıca sebeplerinden biridir. En önemli göçmen grup Moldovya Cumhuriyeti'nden gelmektedir ancak göçmenler aynı dile ve çok benzer bir kültüre sahip olduklarından, dil eğitimi sorun oluşturmamaktadır.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	orta aşamadan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Bulgarca, Hırvatça, Almanca, Macarca, İtalyanca, Lehçe, Romanca, Rus Lipovan, Sırpça, Slovakça, Türkçe, Ukraynaca
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca dillerinden birisi zorunlu

Benzer bir durum ilköğretimde bulunabilir. Burada, her ne kadar bazı okullar ayrıca çocuklara ve ailelere öğrenecekleri yabancı dili seçme olanağı verse de, okulun belirlediği bir yabancı dil zorunludur. Bunun yanı sıra, bazı okullar başta Macarca olmak üzere tamamen ya da kısmen bir azınlık dilinde eğitim verebilirler. Bu okullarda, Romence ve edebiyat dersleri hariç, tüm dersler azınlık dilinde verilmektedir. İlköğretimde azınlık diliyle eğitim konusunda yasal bir hüküm yoktur.

Yeni eğitim yasası okullara daha çok özerklik vermekte ve aralarındaki rekabeti artırmaktadır. Bu sürecin, okul seçiminde önemli bir etken olduğundan, yabancı dil eğitim kalitesini artırması beklenebilir. Yeni yasaya dayanan son hükümler ayrıca okulları ailelerin istekleri doğrultusunda Romence ve Romen kültürü dersleri açmaya teşvik edecektir.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatleri içinde	>10	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatleri içinde	>10	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	yok

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Bulgarca, Hırvatça, Macarca, İtalyanca, Lehçe, Romanca, Rus Lipovan, Slovakça, Sırpça, Türkçe, Ukraynaca
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Portekizce, Rusça, İspanyolca: okulun sunduğu derslere bağlı olarak bu dillerden ikisi zorunlu

Ortaöğretim, ilköğretimle benzer özelliklere sahiptir. Çoğu durumda, öğrenciler ilköğretimde başladıkları yabancı dili öğrenmeye devam etmektedirler. Bunun yanı sıra, öğrenciler ortaokulun birinci sınıfında ikinci bir yabancı dile başlarlar. Ulusal düzeyde, yabancı dilde yoğunlaştırılmış eğitim programları sunan ve ayrıca eğitim dilinin İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ya da İspanyolca gibi spesifik bir yabancı dil olduğu, belli bir alanda uzmanlaşmış liseler bulunmaktadır.

Ortaöğretim düzeyinde azınlık dilinde eğitim ülkenin belirli bölgelerinde bulunmaktadır. Gerekli kurum ve personelle eğitim verilen başlıca azınlık dili Macarca, takiben Almanca, Ukraynaca, Sırpça ve Slovakçadır. Öğrencilerin son ulusal sınavlarını Romen dilinden uyarlanmış bir test ile azınlık dilinde alma hakları vardır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu)

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı	
Y/AD					
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Sunulan diller (üç ileri mesleki eğitim kurumu)

Y/AD	Macarca, Romanca
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca

Yükseköğretim (Üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	sunulmuyor
Üniversite B	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	tamamı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	seçmeli	sunulmuyor
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal, yabancı ve Y/AD	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	seçmeli	sunulmuyor

Mesleki eğitim seviyesindeki dil profil düzeyine tümünden bakıldığında, Cluj şehrinde verilen birkaç Macarca ve Romence dersleri hariç, güçlü bir ulusal ve yabancı diller temsili ile makul düzeyde olduğu görülür. Ancak, başlıca azınlık dilleri olarak Macarca ve Almanca önemli ölçüde azınlık nüfusuna sahip bölgelerde yükseköğretim düzeyinde/üçüncül düzeyde iyi temsil edilmektedir. Ulusal ve yabancı diller güçlü temsil edilmektedir. Burada İngilizce ve Fransızca, belirli uzmanlık bölümleriyle yabancı diller arasında ilk sırada gelmektedir, hatta yüksek lisans ve doktora programları gibi lisansüstü eğitim kısmen ya da tamamen bu dillerde verilmektedir.

Son dönemlerde, başta İngilizce ve Fransızcaya olmak üzere ve bazı üniversitelerin ayrıca belli bölümlerde Macarca ve Almanca dillerinde eğitimi sürdürmeleriyle birlikte yabancı dilde öğretilen derslere çok daha fazla yatırım yapıldığı görülmüştür. Diğer azınlık dillerinin yanı sıra Romence, geleceğin öğretmenlerini bu dillerde eğitim vermeye hazırladığından, birçok dil/pedagoji alanındaki yükseköğretim birimlerinde ayrıca çalışılmıştır. Yine buralarda da azınlık diller için yasal hüküm bulunmamaktadır.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	Bükreş'te düzenli olarak Iasi'de hiçbir zaman Cluj'de her zaman	Bükreş'te bazen Iasi ve Cluj'de hiçbir zaman

Geleneksel olarak, Romanya'da medya ulusal ve azınlık dillerinde yayın yapmaktadır. Filmlerin ve yabancı televizyon programlarının çoğu alt yazılı gösterilirken, kalan yayınlar ulusal dildedir. Ulusal yayın yapan kamu televizyon kanallarında Macarca ve Almanca programlara bir miktar yer ayrılırken, bazı özelleşmiş yerel kanallar tamamen azınlık dillerinde yayın yapmaktadır. Macarca, Almanca, Sırpça ve diğer azınlık dillerinde yayın yapan televizyon kanallarına kablolu yayın operatörlerinden rahatça erişilebilmektedir. Nispeten yakın bir zamanda, çizgi filmlere dublaj yapılmaya başlanmış, ancak aynı zamanda bazı programların dilleri izleyicinin tercihine göre değiştirilebilmektedir.

Gazeteler ağırlıklı olarak Romence'dir. Bazı kitapçılarda ve dükkânlarda bazı uluslararası İngilizce, Fransızca ya da Almanca gazeteler bulunmaktadır. Ülkenin orta ve batı bölgelerinde ayrıca Macarca ve Almanca gazete ve dergiler bulunmaktadır. Yine internet medyasına da Arapça ve Çince gibi bazı göçmen dillerinin yanı sıra, ulusal ve azınlık dillerinde erişilebilir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Cluj	Cluj	Bükreş Iasi Cluj		
3-4	Cluj				Cluj	
1-2	Bükreş Iasi	Bükreş Iasi	Iasi		Bükreş	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Hukuki Göç ve uyum Turizm Ulaşım Sosyal hizmetler	Turizm Göç ve uyum Politik tartışma ve karar alma Acil vaka hizmetleri Ulaşım

Bazı kamu kurumları bilgiyi birkaç dilde sunmaktadır; örneğin, internet siteleri ulusal dilin yanında İngilizce ya da Fransızca da görüntülenebilir. Ülkenin orta ve batı bölümlerinde çevrimiçi materyallere ya da halka sunulan bazı hizmetlere Macarca dilinde erişilebilir. Azınlık dili kullanımı nüfus yapısıyla ilişkilidir. Belli bir azınlık nüfusunun, oranın yerel nüfusunun en az %20'sini temsil ettiği yerlerde, kamu yönetimi ve kamu hizmetleri kurumları, anayasada belirtildiği gibi ve Romanya'nın bağlı olduğu uluslararası anlaşmalar gereğince, azınlık dillerinde iletişimi sağlamakla yükümlüdür.

Kamu kuruluşları içerisinde dil becerilerine yapılan yatırım istikrarlı değildir. Ancak, bazı kurumlar yerel duruma daha iyi adapte olmuş görünmektedirler. Geniş azınlık gruplarının yaşadığı bölgelerde, hizmet genellikle o yörenin azınlık dilini konuşabilen personel tarafından verilmektedir. Romen azınlığının durumunda ise, etnik gruplar arasında iletişime yardımcı olmaları için arabulucular istihdam edilmektedir.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

		GENEL DİL STRATEJİLERİ							
		Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım		3	17	4	3	0	0	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	1	0	1	0	22	17	19	19	20	23
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	2	3	3	0	9	15	8	9	14	18
Ek diller	Yaygın kullanım	0	0	0	0	3	3	1	1	3	6

Ankete katılan işletmeler ortalama ile düşük arası bir dil profili göstermektedirler. Bazı işletmelerin dil stratejileri ve uygulamaları varken, çalışanlarının dil becerilerine yaptıkları yatırım çok azdır. Çoğu zaman, becerilerin işe alınmadan önce edinildiği görülmüştür. Ulusal dil ve İngilizce başlıca kullanılan diller olarak karşımıza çıkarken, bunları Fransızca ve Almanca takip etmektedir. İşletmelerin çokdilli uygulamalarını artırmaları için, dillerin önemini ve özel yatırımların gerekliliğini vurgulayan politikalar önerilmektedir.

Önemli bulgular

Romanya ulusal, azınlık ve yabancı dillerin özellikle eğitim sisteminde oldukça desteklediği bir durum sergiler. Burada araştırılan işletmelerin yabancı dili yeterli ölçüde kullandıkları ancak çalışanlarının dil becerilerine önemli ölçüde yatırım yapmadıkları görülmüştür. Azınlık dilleri hem Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi hem de yeni eğitim yasasıyla yasal olarak desteklenmektedir. Ama bu gerçek bütün azınlıklar için eşit sonuçlara sebep oluyor demek değildir. Macarca gibi bazı azınlık dilleri eğitim ve kültürel aktivitelerde temsil ediliyorken, Romanca gibi Çingene grupların dilleri edilmemektedir. Romanların yönetim, okul ve diğer kamu hizmetlerine arabulucular yoluyla ulaşabilmeleri için yatırımlar yapılmaktadır ancak Romanca'nın eğitim ve kamusal alanda kullanılabilmesi adına daha gerçekçi imkânlar sağlamak için daha yapılacak pek çok şey vardır. Bu gereklilikler biliniyor, Romanca ve kültürüyle ilgili yasal açıklamalar yapılıyor olmasına rağmen, (Eğitim Bakanlığı Bildirisi 29323/20.04.2004), daha pratik önlemler hala gereklidir.

Dikkat çekilmesi gereken diğer bir konu ise göçmen nüfusu ve onlarla ilgili, eğitime erişim gibi, dil meseleleridir; uzun vadede göç büyük ihtimalle artacaktır ve ihtiyaçların karşılanması için politikalar tartışılmalı ve uygulanmalıdır. İyileştirmede diğer bir konu üniversitelerin yabancı dil olarak Romence teklifi olabilir; bu Romanya'da eğitim almak isteyen yabancı öğrenciler için yararlı olacaktır. Özellikle daha çok dilde bilgi yaymak için, kamu kurumlarındaki çalışanların dil becerilerinin geliştirilmesi ve iletişim becerilerinin artırılması, hem göçmen grupları hem de yabancı girişimciler için sosyal ve ekonomik açıdan son derece büyük öneme sahip olmalıdır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Günümüz Romanya'sının dilsel manzarası çeşitlilik arz etmektedir ve toplumsal bir zenginlik bir değer olarak çokdilliliği tanıma ve destekleme yönünde yükselen bir eğilim vardır. Bu alandaki umut verici girişimlerin bazıları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Hükümet düzeyinde, Romen Akademisi ile birlikte geliştirilen, Etnik Gruplar Arası İlişkiler Bölümü'nün Romanya'da çokdillilik ve azınlık dilleri¹ isimli çalışması bir örnektir. Romen Göçmenlik Bürosu programları ya da Kluj Napocadaki Ulusal Azınlıklar araştırmasıyla Romen Enstitüsü ayrıca bahsetmeye değerdir. (İkidilli Forum Projesi gibi). Romanya Eğitim Bakanlığının son zamanlardaki politikaları ve projeleri de ayrıca ilgilidir. Örneğin, Ocak 2011'de çıkarılan yeni eğitim yasası ve müfredat çerçevesinin yeni taslağı öğrencilerin çeşitli dillerdeki iletişim becerilerini geliştirmelerinin önemini vurgulamaktadır.

Topluluk Programları Ulusal Derneğinin son girişimi, Romanya'ya Avrupa Komisyonu Temsili ve Etnik gruplar arası ilişkiler Bölümünün Bükreş'te bir alışveriş merkezinde organize ettiği *MALLtlingualism* – Sesler ve Renkler isimli etkinlik, gayri resmi çevrelerdeki daha geniş kitlelere ulaşabilme yollarının yaratıcı bir örneğidir.

Romen Kültür Enstitüsü tarafından kutlanan Avrupa Diller Günü 2011 ve EUNIC Romanya kültürel aktiviteler 'değiş tokuş platformu', kültürel çeşitlilik mesajını halka iletmek için harcanan çabanın bir bölümüdür.

Devlet kurumları ile sivil toplum işbirliğinin bir diğer örneği de Timisoara Batı Üniversitesi, Timisoara Kültürlerarası Enstitüsü ve Romanya Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen 'Öğren Romanya' projesidir. 'Romanya'daki Göçmen' projesiyle birlikte², Entegrasyon için Avrupa Fonu tarafından finanse edilen, Timisoara Kültürlerarası Enstitüsü ve Romanya Mülteci Kadınlar Derneği ortaklığıyla hayata geçirilen söz konusu girişim temel Romence öğrenimini desteklemeyi amaçlamaktadır.

Çokdilliliğin önemi konusunda artan farkındalık, hem dil hem dil-dışı fakülteler tarafından organize edilen, üniversite seviyesinde bilimsel tartışmalar ve çeşitli araştırma projelerinde açıkça görülmektedir. Bu girişimler 2007-2010 yılları arasında Avrupa Komisyonu Üyesi olan Leonard Orban'ın üniversiteler içinde çokdillilik kürsüleri kurma önerisiyle aynı çizgidedir.³ Babeş- Bolyai Üniversitesi, Kluj, Sosyoloji ve Sosyal Hizmetler Fakültesi tarafından organize edilen, Göçten Çokdillilik yoluyla Entegrasyona başlıklı konferans bir örnektir.⁴

Kaynakça

Alexe, I. and Păunescu, B. (ed.) (2011). *Studia asupra fenomenului imigrație în România*.

Integrarea străinilor în societatea românească. București: Fundația Soros.

European Commission; Statistical Office of the European Communities. (2010). *Europe in figures – Eurostat yearbook 2010*. Luxembourg: European Commission.

Sandu, D. (2010). *Lumile sociale ale migrației*. Iași: Polirom.

²www.migrant.ro

³www.ziare.com/tv/ - röportaj, 23 Kasım 2009

⁴www.lumebuna.ro/2011/05/29/conferinta-%E2%80%9Cde-la-imigrare-la-integrare-prin-multilingvism%E2%80%9D/

¹www.insse.ro, www.edu.ro, www.dri.gov.ro

16 İSPANYA

16.1 Madrid, Valencia, Sevilla

Marta Genis

Ülkenin genel durumu

Her on İspanyol'dan dördü birden fazla resmi dili olan topluluklarda yaşadığı için, çokdillilik İspanyollar için yeni bir konu değildir. 2011 nüfus sayımına göre 47,1 milyon olan İspanya nüfusunun %34' ü en azından ikidildir. Bundan dolayı çokdillilik İspanya kültürünün temel bir özelliğidir.

1978 İspanya anayasası dil çeşitliliğini saygı duyulması ve korunması gereken bir kültürel miras olarak tanımaktadır ve ulusal dil, Kastilyan İspanyolcası 'dışındaki dillerin de kendi topluluklarında resmi dil' olması gerektiğini beyan etmektedir. Dolayısıyla İspanya resmi dil olarak Kastilyan dilindeki çeşitlilikle (genellikle İspanyolca olarak adlandırılmaktadır) çokdilli bir ülkedir diyebiliriz. Diğer diller de (Galiçya dili, Katalan dili ve Baskça) kendi topluluklarında ve tarihsel olarak dil sürekliliğinin parçası olan diğer bazı bölgelerde (Valencia ve Katalan dili için Balearic adaları ve Baskça için Navarra) resmi dildir. Bu üç dili konuşan toplam 16 milyon kişi vardır.

Buna ek olarak, büyük bir şive çeşitliliği (Endülüs, Kanarya, Extremadura dili veya Murciano gibi) vardır ve diğer diller (Aragon'da Fablas Aragonessas, Asturias'da Bable veya Asturya'da konuşulan İspanyolca lehçe, Valencia'da Valensiyaca ve Aran Vadisi'nin resmi dili Arenes) Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi'nde bölgesel diller olarak tanınmaktadır. Sözleşme, ayrıca Melilla'daki Berberi dilini, çingeneler tarafından kullanılan, yöresel bir dil olmayan *Caló*'yu ve Extremadura ve Portekiz sınırındaki diğer yerlerde kullanılan Portekizceyi de korumaktadır. Bütün bu diller, yerel düzeyde konuşulan dil çeşitliliğinin sadece bir kısmını temsil etmektedir.

Göç de, İspanya'ya diğer dilleri getirmiştir. 2011 nüfus sayımına göre İspanya'da yabancı kökenli 5,7 milyon kişi (12,2%) yaşamaktadır. Bunların çoğu, güney Amerika'dandır ve farklı İspanyolca çeşitleri konuşulmaktadır. İspanya'daki en önemli göçmen dilleri; Arapça, Bulgarca, Çince, İngilizce, Almanca, Portekizce ve Romencedir.

Eğitim açısından, diller İspanya'da hiçbir zaman temel konu olarak göz önünde bulundurulmamıştır. Dillere ilişkin ilk işaret, İspanya'nın o zamana kadar yaşadığı izolasyonu kırmak için önce Fransızcanın sonra da İngilizcenin ve Almancanın öğretilmesini tavsiye eden Temmuz 1900 tarihli krallık kararıdır.

1970 Eğitim Genel Kanunu, Fransızcanın temel eğitimin üçüncü basamağında öğretilmesini başlatarak ve daha anlamlı olarak, eğitim sistemine (temel eğitimden başlayarak) ilgili bölgelerin bölgesel dillerini ve alanyazını ekleyerek eğitimde diller için anlamlı bir gelişim göstermektedir.

1990'da LOGSE (*Ley Orgánica General del Sistema Educativo*) özerk toplulukların kendi eğitim programlarının içeriğini seçebileceği merkezi olmayan bir eğitim sistemi oluşturmuştur.

2002'de kabul edilen mevcut kanun (LEO: *Ley Orgánica de Educación*) ile birlikte yabancı dil öğretimi ilköğretimde başlamakta (5 yaşından itibaren) ve dokuz yaşından itibaren seçmeli Fransızca'yı getirmektedir.

1 Resmi belgeler ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller, Y/A dilleri ve göçmen dilleri dil yasalarında ve/veya politika dokümanlarında ele alınmaktadır. Başka ülkelerdeki İspanya kökenli çocuklar ve yetişkinlere İspanyolca öğretme ve öğrenme 13 Avrupa ülkesinde (özellikle Latin Amerika'da) ve diğer ülkelerde (ortak-)finanse edilmektedir.

Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi İspanya tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Şu 12 Y/AD (Yöresel Azınlık Dilleri), sözleşmede tanınmıştır: Aranca, Asturian/ Bable, Baskça, Katalanca, Fablas Aragon dili, Galiçyaca, Valensiyaca, Portekizce, Arapça, Berberi dilleri ve Çingenece. Bölge çapında eğitimde sözleşme ile desteklenen, resmi tedarik söz konusudur.

Dil çeşitliliği hakkında ulusal çaplı resmi veri toplama mekanizmaları, periyodik olarak güncellenen nüfus sayımı verileri ve tarama verileri olarak mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmalarında, evde konuşulan dil ve dil yeterliği soruları (dili konuşma/anlama/okuma/yazma hakkında) ile ulusal diller, Y/AD (Yöresel Azınlık Dilleri) ve göçmen dilleri dikkate alınmaktadır.

Ulusal diller, Y/AD (Yöresel Azınlık Dilleri) ve göçmen dilleri çeşitli İspanyol yasaları ve politika dokümanlarında (temel olarak Adliye mahkemelerinde kabul edilen ve 1978'de İspanyollar tarafından onaylanan İspanyol Anayasası ve 2001'de onaylanan Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi) ele alınmaktadır. Diller için Avrupa Ortak Ölçüt Çerçevesi'nin de İspanyol eğitim sisteminde oldukça derin bir etkisi olmuştur.

1980'de bölgelerin farklı özerklik statüleri imzalandıktan sonra farklı toplulukların resmi dillerini belirlerken Avrupa Komisyonuna, İspanya'da Y/AD (Yöresel Azınlık Dilleri) hakkında neler yapıldığına dair çeşitli raporlar sunulmuştur. Arenes Temmuz 2006'da yürürlüğe giren Katalonya Kanununun yeni metninde, eş-resmi dil olarak tanıtılmıştır, Aragon'da konuşulan Fablas 10 Mart 3/1999 kanununda beyan edilmiştir; Galiçyanın düzenlenmesi genel planı 22 Eylül 2004'te meclisten geçmiştir. Ancak, bölgesel diller diğer yörelerde teşvik edilmemekte ve öğretilmemektedir (inisiyatif bölgesel kulüpler ve akademilere bırakılmıştır).

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul Öncesi eğitimde diller

	Hedef Gruplar	Süre	Gerekli minimum grup büyüklüğü	Gün/hafta	Hizmet öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
YD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
GD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	genel	konuya özgü	kısmi
UD destek	tamamı	≥2 yıl	5-10	0.5 -1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde verilen diller

Y/AD (Yöresel Azınlık Dilleri)	Sadece Valencia'da Valensiyaca
YD (Yabancı Dil)	Madrid ve Valencia'da İngilizce ve Endülüs'te İngilizce, Fransızca ve Almanca
GD (göçmen dilleri)	Valencia'da Portekizce, Madrid'de Portekizce ve Fas Arapçası ve Endülüs'te Portekizce, Fas Arapçası ve Romence

Vatandaşlık ve Uyum Stratejik planı (2007-2010) göçmen çocukların asıl dil ve kültürlerini koruduğu ve ikili anlaşmalarla bunların eğitim sisteminde teşvikini sağladığı için hem yabancı diller hem de Yöresel/Azınlık dillerinde İspanya okul öncesi eğitimde çokdillilikte, yüksek puanlarla öne çıkmaktadır.

Belli topluluklara bağlı olarak, sunulan yabancı diller İngilizce, Fransızca, Almanca, Portekizce, Arapça ve Romencedir. Normalde ya İngilizce ya da Fransızca zorunludur, diğerleri seçmelidir.

3 İlköğretimde diller

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve açık	Okula başlamadan önce	Sadece göçmenler	Ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve açık	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle	ulusal veya bölgesel normlar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve açık	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle	ulusal veya okul normları	tamamı
GD		tutarlı ve açık	yerel	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatlerinde	yok	okul temelli	okul normları	kısmi

Öğretim

	Öğretmen yeterlikleri	Hizmet öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim Hareketliliği
UD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek
GD	dil (branş) öğretmenleri	genel	konuya özgü	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Sadece Valencia'da Valensiyaca
YD	Madrid'de İngilizce ve Fransızca ve Valencia'da İngilizce, Fransızca ve Almanca; bu dillerden biri zorunludur.
GD	Madrid ve Endülüs'te Fas Arapçası ve Portekizce

4 Ortaöğretimde diller (göçmen dilleri sunulmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve açık	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve açık	yaygın	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle	ulusal düzeyde standardize edilmiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve açık	yerel	okul saatlerinde	yok	okul temelli	belirlenmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirlenmemiş	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	yok	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Sadece Valencia'da Valensiyaca
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca: bu dillerden biri zorunlu

Yeni çokdillilik trendi henüz ortaöğretim düzeyine ulaşmadığı için, ortaöğretimde o kadar öne çıkan bir profil yoktur. Sadece bazı ortaöğretim okulları ikidillidir. Ancak, sunulan dillerin çeşitliliği, öğretimin organizasyonu, öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin yeterlikleri etkileyicidir.

Bu dillerin teşvikine ilişkin bazı eylem planları başlatılsa da, göçmen dilleri ortaöğretimde yaygın olarak öğretilmemektedir. Göçmenlerin İspanyolca öğrenerek İspanyol kültürüne uyumu teşvik edilmektedir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç Mesleki Eğitim kurumunda) (bölgesel/azınlık veya göçmen dilleri sunulmuyor)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	belirlenmemiş	tutarlı ve açık	yok	tamamı
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve açık	yok	tamamı
	Kurum C	sınırlı	tutarlı ve açık	yok	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversitede)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
A Üniversitesi	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
B Üniversitesi	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	sınırlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
C Üniversitesi	ulusal ve yabancı	ulusal ve yabancı	sınırlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı

Mesleki eğitimde sadece Fransızca ve İngilizce verilmektedir ve bunlar zorunlu dersler değildir. Dolayısıyla, sonuçlar düşüktür. Mesleki eğitim mesleki hedeflerle eğitim almayı amaçladığından, bu alanda eğitim otoritelerinin ilgisi gereklidir.

Üniversite eğitiminde, İngilizce ve Fransızca en yaygın sunulan yabancı dillerdir. Bunları Almanca ve İtalyanca izlemektedir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
Dublajlı	Dublajlı	Bazen	Düzenli olarak

Bütün televizyon yayınları dijital olduğundan, yayının orijinal dili de iletilmektedir. Pek çok dublajlı program, bunlar bölgesel diller olan Kalatanca, Galiçyaca ve Baskça olduğundan, orijinal dilde de mevcuttur. Ancak, bu durum her zaman halk tarafından bilinmemektedir ve belki de bu durum bu alandaki düşük değerlerin sebebidir.

Basın ve baskıda, gazetelerde altı farklı dil tanımlanmıştır. Ancak, İngilizcenin baskınlığı belirgindir.

7 Kamu hizmetleri ve alanlarında diller

Şehir düzeyinde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Tercüman kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Sevilla	Madrid Valencia Sevilla			Madrid	
3-4						
1-2	Valencia		Valencia Sevilla		Valencia Sevilla	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim Acil hizmetler Sağlık Sosyal Hukuki	Sağlık Sosyal Göçmenlik ve uyum Turizm Acil hizmetler

On dil belirtilmiş olsa da, İngilizce taranan şehirlerde baskındır. Çokdilliliğe artan bir ilgi olduğu ve yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde kamu hizmetlerinde daha fazla dile ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Sözlü iletişim faaliyetleri, kurumsal stratejiler veya yazılı iletişim faaliyetlerinden çok daha az önemdedir.

8 İş dünyasında diller (24 işyeri)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	5	11	4	10	0	0	3	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET DIŞI DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	2	3	6	1	23	22	23	24	20	22
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	2	9	8	0	9	9	11	11	7	14
Ek diller	yaygın kullanım	2	2	4	0	3	0	4	11	7	11

Yönetim uygulamaları, ulusal dile boyun eğmiş olsa da, çokdilliliğe karşı hassaslaştığı görülmektedir. Ancak, sonuçlar yine de düşüktür. Özellikle dil stratejileri ve çalışanların dil yeterlikleri konularında gelecekte gelişim imkanı vardır. Çok uluslu şirketlerin, çokdilliliğin şirketlerin rekabetçiliğini büyük oranda geliştirdiğini bildiklerinden, bu konulara daha küresel bir bakış açısı vardır.

Önemli bulgular

Okul öncesi ve ilköğretimde çokdillilik hakkındaki son gelişmeler ilerleme göstermekte ve düzenli hale gelmektedir.

On yıl önce İspanyolca dışında bir dili bulmanın oldukça zor olduğu dikkate alındığında, kamu hizmetleri ve alanlarındaki değişime vurgu yapmak da önemlidir.

Aynısı, birkaç yıl öncesi ile kıyaslandığında çokdilliliğin şimdi oldukça fazla olduğu gazeteler ve kitaplar için de söylenebilir.

Özellikle, geleneksel uygulamalar ve alışkanlıkların direndiği görsel-işitsel medya ve iş alanlarında.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

2010'da hükümet tarafından imzalanan 2010–2020 için Eylem planı adlı doküman, dil öğrenme ve çokdilliliği, öğretmen eğitimini (en önemlilerinden biri olarak) geliştirmek için 12 hedef sıralamaktadır. Bu hedeflerin bazılarına bağımsız toplulukların çoğu tarafından çoktan ulaşılmıştır. Fakat mevcut maddi kriz ilk girişimleri yavaşlatmıştır.

Kaynakça

Avance Censo 2001, INE. In www.ine.es/prensa/np648.pdf

Constitución española (1978) In www.boe.es/aeboe/consultas/enlaces/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf

Common European Framework of Reference for Languages. In www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf

Council of Europe (2001) *The European Framework of Reference for the Teaching of Languages*. Strasbourg: Council of Europe.

European Charter for regional or Minority languages. In www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/default_en.asp

REAL DECRETO 831/2003, de 27 de junio, por el que se establece la ordenación general y las enseñanzas comunes de la Educación Secundaria Obligatoria.

Ley 10/2009 de 22 de diciembre de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón. In http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/ar-I10-2009.html

Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa. In www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?id=BOE-A-1970-852

Morales, C. et al. (2000) *La enseñanza de lenguas extranjeras en España*. Madrid: CIDE.MECD.

Plan de Acción 2010-2020 In www.educacion.gob.es/dctm/ministerio/horizontales/prensa/documentos/2010/plan-de-accion-2010-2011vdefinitivafinal.pdf?documentId=0901e72b801b3cad

Plan estratégico de ciudadanía e Integración 2007-2010 In http://extranjeros.mtin.es/es/IntegracionRetorno/Plan_estrategico/pdf/PECIDF180407.pdf

Plan General de Normalización de la Lengua Gallega (2004) In [www.xunta.es/linguagallega/archivos/PNL22x24_textointegro\).pdf](http://www.xunta.es/linguagallega/archivos/PNL22x24_textointegro).pdf)

Programa de Lengua y cultura Portuguesa In <http://www.educacion.gob.es/educacion/sistema-educativo/educacion-inclusiva/programas-educativos/lengua-cultura-portuguesa.html>

Real decreto de 20 de julio de 1900, Colección Legislativa de España, vol. 2º de 1900, art. 3, p. 533–534.

Estatuto de Cataluña Julio 2006 In www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/index_2006.htm

16 İSPANYA

16.2 Katalonya

F. Xavier Vila i Moreno

Bölgesel durum

Demokrasiye geçişten sonra çokdillilik İspanya tarihinin önemli bir önceliği olmuştur. Sonuç olarak 1978 tarihli İspanya Anayasası'nda (madde 3) ve sonraki 1979 tarihli Katalonya Özerklik Yasası'nda (madde 3) önemli bir yer verildi. Her iki metne göre, Katalanca ve Kastilyanca Katalonya'da resmi diller oldu.

Bu tanımlama farklı şekillerde anlaşılabilir ve dil politikaları hakkındaki tartışmalar o zamandan beri görünür bir konumda olmuştur. Tartışmalar bu "resmi statü"nü nasıl uygulanacağına odaklanmıştır. Ulusal bir dil olarak Kastilyanca ve bölgesel bir dil olarak Katalanca arasındaki farklılaşma, her iki dil de bütün alanlarda geniş bir biçimde var olduğu için akla biraz mantıklı geldi: gelecek araştırmalar, ulusal, resmi ya da başka olsun her iki dili ortak ve yeterli bir etiket altında toplamalıdır.

Katalonya'da çokdillilik ile alakalı bazı diğer faktörler son zamanlarda daha fazla teşvik edilir: (1) turizm sektörünün önemi; (2) Avrupa ile entegrasyon süreci; (3) Katalonya ekonomisindeki hızlı uluslararasılaşma süreci; ve (4) 21. yüzyılın ilk on yılı boyunca 1,3 milyondan fazla İspanyolca konuşan Amerikalı göçmen ve dünyanın geri kalanına (alloglot) ulaşma. Bu alloglot nüfus son derece parçalanmış ve ülkeye dağılmış durumdadır. Katalonya nüfusunun dilsel pratikleri üzerine yapılan araştırmaya göre (EULP 2008) en büyük grup Arapça konuşanlar oldu (15 yaş üzeri toplam nüfusun %2,6'sı – birçok birinci dili Tamazitçe olan konuşucuyu içeren bir sayıdır). Başka hiçbir grup %1'e ulaşamadı: Romence %0,9, Galiçyaca %0,6, Fransızca %0,5; Portekizce ve İngilizce %0,4; Rusça %0,3 400'den fazla farklı birinci dil grupları arasında en ön sırada yer almışlardır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal dil, yabancı diller ve yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dilleri yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve yasalarda ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Katalan çocukların ve yetişkinlerin anadillerinin öğretimi Arjantin, Ekvador, Portekiz, İsviçre ve ABD'de (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi İspanya tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Katalonya'da eğitimde Katalanca ve Aranese dili için Sözleşme tarafından desteklenen hükümler vardır.

Katalonya'da dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları nüfus verileri, belediye sicil bilgileri ve periyodik araştırma verileri için mevcuttur. Bu veri toplama mekanizmaları, ulusal ve bölgesel dil çeşitleri ev dili sorusuna ve anadili sorusuna dayanarak ele alınmaktadır. Ayrıca, dilin ne kadar iyi kullanıldığı ile ilgili bu dilin konuşma, anlama, okuma ve yazma açısından bir dilsel yeterlik sorusu dahil edilmiştir.

Yeni Özerklik Statüsü 2006'da oyladığından beri Katalonya üçüncü bir resmi dili kazanmıştır – Oksitanca, Val d'Aran otokton dili, Katalonya Pyrenees'te küçük bir bölgededir. Oksitanca'nın resmi statüsü 2010 Eylül ayında Katalonya Parlamentosu tarafından kanunla düzenlenmiştir, ancak İspanya Hükümeti'nin talebiyle İspanya Anayasa Mahkemesi tarafından geçici olarak durduruldu.

RDD = Resmi Devlet Dili
YD = Yabancı Dil
RBD = Resmi Başka Diller
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır ve resmi devlet dili İspanyolca için destek yoktur)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
RBD	tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	kısmi
YD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	konuya özgü	konuya özgü	kısmi

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

RBD	Katalanca (her yerde), ve Val d'Aran'da Aranese Occitan
YD	İngilizce

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
RDD destek	tutarlı ve belirgin	eğitim esnasında	sadece göçmenler	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
RBD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
RDD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
RBD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	eğitimin parçası

İlköğretimde sunulan diller

RBD	Katalanca (her yerde), ve Val d'Aran'da Aranese Occitan dili
YD	İngilizce: zorunlu

Son yirmi yıl boyunca, Katalonya'da eğitim çocukların birinci dillerine göre ayırlamayacağını belirten "bağlantılı model" esas alınarak yürütülmüştür; Katalanca eğitimde anadildir (Çocukların aileleri isterse eğitimlerinin ilk yıllarında Kastilyanca öğrenme hakları vardır) ve tüm çocuklar zorunlu eğitimin sonuna kadar bu iki dilde ikidilli okur yazar olmalıdır. Karşılaştırmalı sonuçlar Kastilyanca hala daha iyi bilinmesine rağmen bu modelin çoğu çocuğun ikidilliliğini sağladığını göstermektedir (bakınız Vila 2008, 2010). Bu tür sonuçların nedenleri demolinguistic ve toplumdilimsel etmenlerin karışımında bulunabilir: Kastilyanca Katalanca, Kastilyanca ve alloglot konuşucular arasında ortak anadildir ve güçlü konumu ve toplumda her an ve her yerde olduğu göz önüne alındığında anadili konuşucusu olmayanlar tarafından hızlıca alınır. Hem gözlemsel hem de çocuklar tarafından deklare edilen verilerin özellikle Kastilyanca konuşucuların ve alloglotların çoğunlukta oldukları sınıflarda öğretmenlerle iletişimde en sık kullanılan dilin Kastilyanca olduğunu gösterdiği Avrupa Dil Zenginliği araştırmasında kullanılan veriler resmi kaynaklar tarafından deklare edilirken hatırlanmalıdır. 2010 yılında, Katalonya'nın yeni Özerklik Statüsü (2006) üzerine çok tartışılan bir konuda Anayasa Mahkemesi Kastilyancanın Katalonya okullarında bir araç dil olarak daha geniş bir biçimde yer alması gerektiğini belirtmiş ve böylece hala devam eden önemli bir hukuki ve siyasi çatışmaya kapı açmıştır.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinden eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
RDD destek	tutarlı ve belirgin	eğitim esnasında	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
RBD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
RDD destek	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
RBD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	eğitimin parçası

Ortaöğretimde sunulan diller

RBD	Katalanca (her yerde), ve Val d'Aran'da Aranese Occitan dili
<i>YD (İtalyan yazılı diller sadece ikinci kademe ortaöğretim okullarında verilmektedir)</i>	Zorunlu: İngilizce, Fransızca, nadiren Almanca ve İtalyanca dillerinden birisi Seçmeli: Eski Yunanca, Latince ve diğerleri

Araştırma birçok dilin konumunu tanımlamada oldukça doğrudur. Yabancı ve göçmen dilleri arasındaki ayrım Fransızca ve İngilizce konuşucuları olarak tanımlanan iki temel birinci yabancı dil grubunun eğitim sistemi içinde birinci dillerinde ders almalarının görece kolay olduğu gerçeğini gizlemektedir. Amerikan, Fransız, İtalyan ve uluslararası bir dizi özel yabancı okul, görece varlıklı yabancı sakinler ve yerliler için kendi çocuklarının çokdilli olmalarını istemelerini göz önünde bulundurlar.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
RBD	Kurum A	zengin çeşitlilik	belirgin değil	U.D.	tamamı
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	general	U.D.	tamamı
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum B	sınırlı	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	yok	kısmi

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	RDD, YD ve RBD	RDD, YD ve RBD	yok	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite B	RDD, YD ve RBD	RDD, YD ve RBD	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite C	RDD, YD ve RBD	RDD, YD ve RBD	kısıtlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	isteğe bağlı	isteğe bağlı

Araştırma Mesleki Eğitim ve Öğretimdeki dil öğretimi için genel durumu ortaya koyar ancak çalışma yükseköğretim kurumlarına bakıldığında Katalonya'daki birçok üniversitede, büyük uluslararası dillerin ötesinde Oksitanca gibi bölgesel dilleri; yaygın bir şekilde konuşulan Tamazit/Berberi göçmen dilleri; Hollandaca ve İsveççe gibi birtakım orta ölçekli Avrupa dilleri; Japonca, Çince, Farsça ve Türkçe gibi Asya dillerini içeren, dil öğrenme olanaklarının genişliğini vurgulamaz.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	dublajlı	bazen	bazen

Araştırma medyada en çok talep edilen dil olarak Kastilyancanın baskınlığını belirtir. Kastilyancanın devamında Katalanca ve İngilizce gelmektedir. Kastilyanca, geniş İspanyol kanallarının varlığından dolayı televizyonda çok baskındır ve sinemada Kastilyanca dublajlı ürünler hala baskındır. Buna karşılık radyo ve gazetelerde Katalanca/Kastilyanca oranı birbirine çok daha yakındır.

Diğer dillerin konumu daha zordur. Analog yerini dijital televizyon aldığı için dublaj ve alt yazı sorusu önemini kaybetti. Çünkü birçok televizyon istasyonu yabancı ürünleri genellikle alt yazılı ve dublajlı olarak orijinal görünümü ile yayınlamaktadır. Orijinal görünümü dinlemek bazı göçmen gruplar dahil olmak üzere bazı sosyal sektörler arasında popülerdir. Ancak bu alanda bugüne kadar kullanılabilir bir araştırma yoktur. Uydu televizyonu kullanımı göçmen topluluklar arasında görece daha yaygındır, ancak her dil grubunun küçük mutlak sayısı bu fark edilmeyen tüketimi yapar.

2011 yılı sonu itibarıyla ekonomik kriz tüm alanlarda ve dillerde talebi azaltmıştır. 2011 Aralık ayında, örneğin, Kastilyanca dilindeki ADN gazetesi kapatıldı. Kriz, Katalancanın iyi korunduğu yerel televizyon istasyonları gibi yerel ve kamusal girişimleri özellikle etkilemiştir. Daha da önemlisi, 2011 yılında Katalonya Hükümeti muhtemelen iki devlet kanalını ima ederek ağır kesintiler yapılabileceğini duyurdu.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Barcelona Tarragona L'Hospitalet de Llobregat	Barcelona	Barcelona		
3-4	Barcelona				Barcelona	Barcelona
1-2	Tarragona L'Hospitalet de Llobregat		Tarragona L'Hospitalet de Llobregat	Tarragona L'Hospitalet de Llobregat	Tarragona L'Hospitalet de Llobregat	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Sağlık Sosyal hizmetler Göç ve uyum Eğitim Acil vaka hizmetleri	Acil vaka hizmetleri Sağlık Turizm Sosyal hizmetler Göç ve uyum

Yerel kamu hizmetleri ve alanlar için verilerin ortaya koyduğu güçlü çokdillilik profili bu etkinin çok yönlü doğasını açıkça yansıtır. Katalancadan Japoncaya ve Finceden Svahili diline kadar farklı aileler ve kıtalardan dillerin olması bu nedenle şaşırtıcı değildir.

8 İş dünyasında diller (23 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	9	14	5	8	0	5	4	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
RDD	Yaygın kullanım	0	2	2	2	21	23	18	21	20	21
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	3	4	10	5	7	11	10	12	13	14
Ek diller	Yaygın kullanım	3	4	6	5	11	7	10	15	14	15

Toplanan veriler genel anlamda özel sektörün günlük işlerdeki çokdillilik stratejilerinde kamu kurumlarının gerisinde kaldığını göstermektedir. İş sektöründe Katalanca, Kastilyanca ve İş İngilizcesi arkasından üçüncü konumdadır. Bunları, özellikle turistlerin ve Avrupalı sakinlerin kullandıkları Avrupa dilleri ya da İspanya'daki diğer diller oldukça geriden takip etmektedir. Avrupa dili olmayan diller bu sektörde göz ardı edilebilir bir rol oynamaktadır. Afrikalı ve Asyalı göçmenlerin ve bu bölgelerdeki pazarların şirketler tarafından dikkate alınmadığı varsayılmaktadır ve onlara İş İngilizcesi aracılığıyla hizmet sağlanmaktadır.

Bu sonuçlar yine de kuşkuyla ele alınmalıdır: bunun nedeni firma örneklerinin küçük çapta analiz edilmesi değil, ayrıca bu firmalar kendi içinde heterojen bir yapıdadırlar. Bu firmalar farklı sektörlerden gelmekte olup, bunlardan bazıları uluslararası, bazıları sadece İspanya genelinde, bazılarının da Katalonya'dadır. Kamu hizmetleri ve kamusal alanlar arasındaki karşılaştırma, sadece yerel kurumları ve iş alanlarını analiz ettikleri için doğruluktan uzaktır.

Önemli bulgular

- 1 Ulusal bir dil olarak Kastilyanca ve bölgesel bir dil olarak Katalanca arasındaki farklılaşma, her iki dil de bütün alanlarda geniş bir biçimde var olduğu için akla biraz mantıklı gelmektedir: gelecek araştırmalar, ulusal, resmi ya da başka olsun her iki dili ortak ve yeterli bir etiket altında toplamalıdır.
- 2 Dil Zengini Avrupa projesi dil politikaları üzerine odaklanır ancak tartışma ve sonuçlar dikkate alındığında aslına uygun bir analiz yapılabilir. Bugünkü dilsel ekosistemde, İngilizceye ait küçük bir talep bu dilde düşük sonuçlar üretirken, Kastilyancaya ait küçük bir talep okulda dilsel yeterliğe ilişkin yüksek sonuçlar üretmektedir. Çokdilliliğe giden yollar her durumda her dil için farklı olabilir ve tüm dilsel ekosistem dikkate alınmalıdır. Bu anlamda Katalonya dilsel ekosisteminde yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi için mutlak alanlar vardır.
- 3 Bir bütün olarak, anket Katalonya'da göçmen dillerinin zayıf konumunu yeterince yansıtmıştır, bu konum onların yenilikleri ve heterojenlikleri ile tutarlıdır. Anketin bugünkü hali toplumun geniş kesimini etkileyen girişimleri tespit etmek için tasarlanmıştır. Gelecekte, metodoloji ek okul dili kursları, kütüphane ve kitapçılar, uydu veya internet televizyonu gibi göçmen gruplar için oluşturulan yeni ya da daha az kullanışlı toplumsal girişimleri birleştirmek için geliştirilebilir. Göçmen çocuklarının dilsel mirası onların ve Katalan toplumunun yararına korunmak isteniyorsa bu dillere ilişkin pedagojik dikkat artırılmalıdır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

- 1 Kamu ve özel girişimler tarafından desteklenen birtakım dil gönüllüleri programları Katalan dilini öğrenen binlerce kişiye tüm Katalonya'da akıcı konuşucular ile pratik yapmak için "dilsel çiftlerin" yaratılmasına yol açmıştır (cf. Boix-Fuster, Melià and Montoya 2011).
- 2 Vila (2010) Katalonya'da azınlık dillerinin geliştirilmesi için farkındalığın artırılmasına yönelik, Gymkhana dili veya Amazigh Spring gibi, birtakım etkinlikler anlatılır.
- 3 Proxecto Galauda (<http://phobos.xtec.cat/galauda/>) birtakım ortaöğretim merkezlerinde dilsel repertuarı genişletmek ve dilsel çeşitliliğin değeri hakkında farkındalığı artırmak için Katalonya'da Galiçya dilini ve Galiçya'da Katalancayı öğretmeyi amaçlayan bir projedir.

Kaynakça

Boix-Fuster, Emili, Joan Melià, and Brauli Montoya. 2011. 'Policies promoting the use of Katalanca in oral communications and to improve attitudes towards the language.' Pp. 150-181 in *Democratic Policies for Language Revitalisation: The Case of Katalanca* edited by M. Strubell i Trueta and E. Boix-Fuster. Basingstoke, England: Palgrave.

EULP 2008: Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008. Available at: <<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=d5349ced4c43210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchnel=d5349ced4c43210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextxtfmt=default>>

Vila i Moreno, F. Xavier. 2008. 'Katalanca in Spain.' Pp. 157-183 in *Multilingual Europe: Facts and Policies* edited by G. Extra and D. Gorter. Berlin: Mouton de Gruyter.

Vila i Moreno, F. Xavier. 2010. 'Making choices for sustainable social plurilingualism: some reflexions from the Katalanca language area.' Pp. 131-154 in *International Perspectives on Bilingual Education: Policy, Practice, and Controversy* edited by J. Petrovic. Charlotte, N Caroline: Information Age Publishing series.

16 İSPANYA

16.3 Bask Bölgesi

Iván Igartua

Ülkenin genel durumu

Bask Bölgesinin Özerk Toplumu (*Euskadi*) iki resmi dile sahiptir: Baskça ve İspanyolca. Son tahminlere göre, Bask nüfusunun yaklaşık %37'si ikidillidir (800,000 kişi civarında). Baskçanın konuşulduğu diğer bölgeler vardır. Baskçanın hiçbir tür idari tanınmaya sahip olmadığı Fransız Bask Ülkesinde, Baskça konuşanlar nüfusun üçte birini oluşturmaktadır (yaklaşık 80,000 kişi). Bölgenin kuzey kısmında kalan ve Baskçanın yalnızca resmi olduğu Navarre'de, nüfusun onda biri tarafından konuşulmaktadır (50,000 kişi).

Günümüzde tekdilli Basklı hemen hemen yoktur. İspanyolca ya da Fransızca bilmeyen Basklılar nüfusun %1'inden daha azını oluşturmaktadır. Mevcut sosyodilbilimsel durum ışığında, Bask Hükümetinin ana hedefi üç prensip temelinde uygulanabilir çokdilliliği desteklemektir: Bask Parlamentosunda temsil edilen politik gücün fikir birliği; Bask toplumunun çoğulluğunun kabulü; ve yurttaşların kendi dil seçimlerine saygı. Bu, 1982 yılında kabul edilen Normalleşme Yasası'nın (the Normalisation Law) tam olarak ruhudur.

O zamandan beri, Baskçanın durumu büyük ölçüde gelişmiş, İspanyolcanın durumu ise hiç de kötüye gitmemiştir. Euskadi'de, dil normalleşmesi daima artı değer olarak anlaşılmıştır. Euskadi halkı ve onların hükümeti herhangi bir dilde tekdilliliğe değil, çokdilliliğe olan bağlılıklarını dile getirdiler. Dilsel haklar düşüncesi, Bask Bölgesinde gerek yasal gerekse politik uygulamada Baskça ve İspanyolca konuşanların hakları olarak esastir.

Son otuz yıl içerisinde, Bask dili politikası iki öncelikli alana oturtulmuştur: eğitim ve yönetim. Herhangi normalleşme sürecindeki üçüncü öncelikli alan (medya, özellikle televizyon), Bask dilinin ediniminde nispeten daha küçük etkiye sahip olmuştur, ancak standart dil çeşitliliğinin geliştirilmesi için çok önemlidir. Normalleşme Yasası kabul edildiğinde, öncelikli ve öncelikli olmayan alanların (örneğin polis-gücü, kamu sağlık sistemi, adalet sistemi ve özel-sektör şirketleri) arasındaki ayrımın yalnızca birkaç yıl sürebileceği anlaşıldı. Halihazırda sürecin dördüncü on yılında olmamıza rağmen, yukarıda söz edilen bazı alanlarda Baskça zayıf kalmaya devam ettiği için, bu ayrım hala uygulamadadır.

Normalleşme sürecinin başlangıcından itibaren bir bütün olarak politikacılar ve Bask toplumu için Baskçanın tüm bölgede ve hatta yüzlerce yıldır bu dilin konuşulmadığı yerlerde resmi dil olacağı açıldı. Aslında, Bask örneğinde, dil normalleşmesi ve standartlaşmasının klasik süreci hakkında konuşmak yerine dilin geri kazanılması ya da canlanmasından bahsetmek daha doğru olacaktır. Bu, aile içerisinde dil aktarımının yeterli olmadığı anlamına gelmektedir. Okul eğitimi dilin iyileştirilmesi için anahtar konumuna gelmiştir ve bu iyileştirme sosyal fikir birliği ve bireysel özgürlük vasıtasıyla kazanılmaktadır. Bask Hükümeti değil, ebeveynler çocukları için öğretim dilini seçmektedir.

Bask Bölgesinde eğitimin özel bir yönü, yetişkinlerin dilsel Basklaşmasıdır. Yüzyıllar boyunca, Baskça ile İspanyolca ya da Fransızca arasındaki ilişki tek yönlüydü. Çoğu Bask konuşanı dillerinden vazgeçti. Ya gönüllü olarak ya da koşulların zorlamasıyla resmi dillerden birini benimsediler. 1960'lardan itibaren, Baskça ile İspanyolca ya da Fransızca arasındaki ilişki karşılıklıdır. Baskça, Fransız Bask Ülkesi'nde bu dili konuşanları kaybetmeye devam ederken, diğer yandan anadili Fransızca ya da İspanyolca olan birçok Basklı Baskça öğrenmektedir. Baskçayı yetişkinliklerinde öğrenen bazı insanlar bu dilde öylesine yeterli kazandılar ki Baskçada ünlü yazar konumuna geldiler ve hatta Bask Dili Akademisi'nin üyesi oldular. Halen, 40,000 kadar insan Baskça öğreniyor ya da *euskaltegis* olarak adlandırılan ve yetişkin öğrenimi ile Baskçanın kusursuz yapılmasına yönelik merkezlerde seviyelerini geliştiriyor. *Euskaltegis* ve Bask konuşan toplumun genişlemesi olmadan dilin canlanması hemen hemen olanaksız olurdu.

Yönetim açısından, kamu kurumları her bir yurttaşta yönelik herhangi bir dili kullanmalarına zorlamak yerine onların dilsel seçimlerine saygı duymaya kendilerini yükümlü kılmıştır. Birçok memur özerk toplumun iki resmi dilini konuşmak zorundadır. Şu anda, Bask kamu kurumlarında çalışanların %44'ü bir Bask dili sertifikasına sahiptir. Aslında, özellikle yukarıda bahsedilen öncelikli olmayan alanlarda Baskça tek bir kelime bilmeden bir Bask memuru – hatta yüksek bir mevkide – olmak mümkündür. Diğer taraftan, yurttaşların taleplerine yönelik veriler, bunların yalnız %14-15'inin kamu kurumlarına hitap ederken Baskça kullandıklarını göstermektedir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

İspanyolca, Baskça ve yabancı diller, yürürlükteki dillerle ilgili mevzuat ve/veya dil politikası belgelerinde ele alınmaktadır. Yurt dışında Baskçanın öğrenimi ve öğretimi Avrupa ve Amerika'daki 30 üniversitede (ortak-)finanse edilmektedir. Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi İspanya hükümeti tarafından imzalandı ve İspanya parlamentosu tarafından onaylandı. Bask Ülkesinde Baskça için Sözleşme tarafından desteklenen resmi hüküm bulunmaktadır.

Bask Bölgesinde, bölge genelinde dil çeşitliliğine ilişkin olarak düzenli güncellenen veri toplama mekanizmaları mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, ulusal ve bölgesel dil çeşitliliği ile ilgili, evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

Son yirmi yıl içerisinde, Bask Bölgesi hükümeti dil planlaması ve dil politikası üzerine birçok metin üretmiştir. En kayda değer belgelerden bazıları, 21. yüzyılın başında dil politikası için temel oluşturan Baskçayı Desteklemek için Genel Plan (the *General Plan for Promoting Basque* – EBPN, 1999) ve Yenilenmiş Antlaşma'ya (*Towards a Renewed Agreement* – 2009) yönelik kısa denemelerdir. Normalleşme Yasası'ndan (1982) sonra, özel iş sektörü dahil olmak üzere, ikidilliliğin çeşitli yönleri üzerine mevzuatlar daha da geliştirildi. 1991'den itibaren Sosyodilbilimsel Anketler, Bask Bölgesindeki dilsel yeterliği ve dillerin kullanımını belirlemek için her beş yılda bir yapılmaktadır. Yurttaşların birinci dillerine yönelik temel bilgiler de ankete dahil edilmiştir. Bask Hükümeti 2011'de Baskçanın mevcut durumu ve gelişimi üzerine göstergeler-tabanlı bir çalışmayı tamamlamıştır.

RDD = Resmi Devlet Dili
YD = Yabancı Dil
RBD = Resmi Başka Diller
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
YD	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
RBD	tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
RDD destek	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

RBD	Baskça
YD	İngilizce

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
RDD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yalnız göçmenler	ulusal ölçekte ölçünleştirilmiş testlerle

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
RBD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	ilk yıldan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	ulusal ve bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	ilk yıldan itibaren	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	ulusal ve bölgesel ölçütler	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
RDD desteği	dil (branş) öğretmenleri	genel	genel	U.D.
RBD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

RBD	Baskça
YD	İngilizce: zorunlu

4 Ortaöğretimde sunulan diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
RDD desteği	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yalnız göçmenler	ulusal ölçekte

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
RBD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	ulusal ve bölgesel ölçütler	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
RDD desteği	dil (brans) öğretmenleri	tutarlı ve belirgin	genel	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
RBD	dil (brans) öğretmenleri	tutarlı ve belirgin	tutarlı ve belirgin	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	tutarlı ve belirgin	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

RBD	Baskça
YD (italik yazılan diller yalnız üst ortaöğretimde sunulmaktadır)	Zorunlu İngilizce, Almanca Seçimli Arapça, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Türkçe

Bask Bölgesinde Bask dilinin aktarımında okul şimdi aileden çok daha önemlidir. Baskça ebeveynlerin %60'ının, bu dili konuşup konuşmadığına ve Baskçanın kendi bölgelerinde/ kasabalarında yaşayan dil olup olmadığına bakmaksızın, çocuklarının nasıl eğitim alacağı belirleneceği zaman seçmiş oldukları öğretim dilidir (üstelik, %22'si ikidilli bir model tercih ederken geri kalan %18'i, Baskçayı bir okul dersi olarak seçmektedir). Okul öncesi eğitimde çocukları için Baskçayı seçen ebeveyn sayısı daha da yüksektir. Sonuç olarak, altı yaşından küçükler arasında İspanyolca tekdilliler tükenmek üzeredir.

Okul ile ilgili temel sorun, birinci dili İspanyolca olan çocuklar ağırlıklı olarak ev ödevlerinde Baskçayı tanımaktadır. Okul dışına çıkar çıkmaz Baskça konuşmayı bırakırlar. Genellikle, İspanyolca konuşulan bölgelerdeki çocuklar İspanyolca konuşan en az bir ebeveyne sahip değillerse evde ya da sokakta yalnız İspanyolca konuşurlar. Böyle durumlarda, okulda öğrenilen dili kullanmada nadiren kendilerinden emin ve rahat hissederler. Yine de, yukarıda bahsedildiği gibi, dilin yeniden canlandırılmasında okul çok önemli hale gelmiştir.

İlk ve ortaöğretimde bir yabancı dil öğrenilmek zorundadır. Okulların büyük çoğunluğunun İngilizceyi birinci yabancı dil olarak sunmalarına rağmen Fransızca ya da Almanca gibi diğer yabancı diller de öğrenilebilir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (Üç mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı	
RBD	Kurum A	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
	Kurum B	ayrıntı verilmemiş	ilkeler belirtilmemiş	U.D.	yok
	Kurum C	sınırlı	ilkeler belirtilmemiş	U.D.	tamamı
YD	Kurum A	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum B	sınırlı	genel	yok	tamamı
	Kurum C	sınırlı	genel	ulusal	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin değişimi
Üniversite A	ulusal, yabancı ve bölgesel/ azınlık dilleri	ulusal, yabancı ve bölgesel/ azınlık dilleri	sınırlı	ulusal ya da kurum-tabanlı	yalnız ulusal dil ana dili olanlar	yok	tercihli
Üniversite B	ulusal, yabancı ve bölgesel/ azınlık dilleri	ulusal, yabancı ve bölgesel/ azınlık dilleri	yok	yok	sadece uluslararası öğrenciler	yok	tercihli

Bask Bölgesi üniversitelerindeki öğrencilerin %45'i halen Baskça öğrenim görmektedir. Sonuç olarak, üniversite sektöründe Baskçanın konumu otuz yıl önceyle kıyaslandığında çok daha iyidir. Lisans ve özellikle yüksek lisans düzeylerinde, İngilizce artan şekilde eğitim programlarına girmektedir.

Mesleki eğitimde de çokdilli profiller ortaya çıkmaktadır, ancak bu daha yavaş bir oranda olmaktadır. Örneğin, Baskça eğitim dili olarak öğrencilerin yalnız %25'i tarafından seçilmektedir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında bölgesel/azınlık dillerinde programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
dublajlı	dublajlı	bazen	bazen

Bask Bölgesinde, ülke çapında bir gazete ve bölgesel ya da yerel olmak üzere yaklaşık 50 dergi tamamen Baskça basılmaktadır. Aynı şekilde yalnız Baskça yayın yapan iki kamu TV kanalı mevcuttur (bazı yerel kanallar da ayırdır). Bask vatandaşlarının, Baskça ve İspanyolca dışında erişebileceği diğer dillerdeki yayınların sayısı artmaktadır ancak bu, yabancı dillere ılımlı bir ilgiyi yansıtmaktadır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Tercüman kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların işe alımı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
3-4	Vitoria-Gasteiz					
1-2	Donostia-San Sebastian Bilbao	Donostia-San Sebastian Vitoria-Gasteiz Bilbao	Donostia-San Sebastian Vitoria-Gasteiz Bilbao	Donostia-San Sebastian Vitoria-Gasteiz Bilbao	Donostia-San Sebastian Vitoria-Gasteiz Bilbao	Donostia-San Sebastian Vitoria-Gasteiz Bilbao

İletişim Hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Hukuki Göç ve uyum Turizm Ulaşım	Göç ve uyum Ulaşım Turizm Eğitim Tiyatro

Kamu hizmetlerinin sunumunda, Bask Bölgesinin iki resmi dili olan İspanyolca ve Baskça yaygın olarak kullanılır. Bazı durumlarda (çeviri hizmetleri, göçmenlere birincil ihtimam vb.), İngilizce, Fransızca, Arapça, Çince, Rusça, Gürcüce ya da Wolof dili gibi diğer diller de kullanılmaktadır.

8 İş dünyasında diller (20 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın uygulanan	6	14	8	8	1	5	3	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
RDD	yaygın uygulanan	1	0	2	3	20	19	19	20	19	18
İş İngilizcesi	yaygın uygulanan	3	1	10	5	5	8	9	4	8	11
Ek Diller	yaygın uygulanan	4	1	6	2	3	1	2	9	8	10

Bask şirketleri dil-yönetim uygulamalarını kendi günlük çalışmalarına uyarlamaya çalışmaktadır. Onların iş stratejilerinin bu yönü resmi ikidilliliğin çok ötesine geçmektedir, çünkü diğer diller (başlıca, ama yalnızca değil, İngilizce) tüm Dünyadaki diğer şirketlerle ilişkilerinde kesinlikle gereklidir. Geliştirilmesi gereken bir yön, çalışanlar arasında dil yeterliğinin desteklenmesidir.

Önemli bulgular

Bask Bölgesi ilköğretim ve ortaöğretimde İspanyolca, Baskça ve başlıca yabancı diller için (İngilizce üst sırada olmak üzere) nispeten güçlü çokdilli görünüm sergilemektedir. Ancak, göçmen dilleri eğitim sisteminde çok zayıf ya da var olmayan konuma sahiptir.

Yükseköğretimde, yazılı basında, kamu hizmetlerinde ve özel şirketlerde çokdillilik hızlı bir oranda gelişmektedir. Bu ise gelecekte, çokdilliliğe yönelik elverişli bir eğitim temelini iyileştirilmesiyle geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Çokdillilik, %100 ikidilli olmaktan çok uzak olan bir toplum için büyük güçtür. Bu nedenle ikidilli bir topluma doğru kademeli hareket çokdilli stratejiler için artan gereksinim ve talep ile birleştirilmelidir. Bu stratejilerden birisi halen uygulamadadır: bir kılavuz, ilköğretim ve ortaöğretime üçlü bir çerçeve sunmak için geliştirilmiştir. 120 civarında okul bu yeni çerçeveyi benimsemiştir ve muhtemelen tüm eğitim sistemine yaygınlaştırılacaktır.

Yeni teknolojilerin alanı içerisinde, metinleri ve websitelerini İspanyolca ve İngilizceden Baskçaya ve Baskçadan bu dillere çeviren makine-çeviri sistemi oluşturulmasına yönelik büyük bir çaba harcanmaktadır. Bu yeni araç, güçlü bir gramer analizörü ve geniş bir çeviri belleği temelinde olacaktır.

Bu (ve diğer) girişimler, başarmak için kolay hedefler değildir, ancak bunlar aynı zamanda çok caziptir: sosyodilbilimsel olarak en zayıf dil olan Baskçanın kullanımını artırmak isteyen ve çabalayan bir toplumda çokdilliliği geliştirmek ve güçlendirmek önemli bir amaçtır.

Kaynakça

Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia / Plan general de Promoción del Uso del Euskera (EBPN), Vitoria-Gasteiz, Eusko Jauriaritza/Gobierno Vasco, 1999.

Euskararen egoerari eta bilakaerari buruzko adierazleak / Indicadores de situación y evolución del euskera, Viceconsejería de Política Lingüística, 2011. [http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/ebpn_txostena/EBPN%20Txostena%20cast.pdf].

Fourth Sociolinguistic Survey (2006), Vitoria-Gasteiz, Eusko Jauriaritza/Gobierno Vasco, 2008.

Itun berritu baterantz / Hacia un pacto renovado, Vitoria-Gasteiz, Eusko Jauriaritza/Gobierno Vasco, 2009 [English version: http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/7041/es_2447/adjuntos/Maketa-Pacto_Baja-1eng%202.pdf].

17 İSVİÇRE

Raphael Berthele, Bernhard Lindt-Bangerter, Susanne Obermayer

Ülkenin genel durumu

İsviçre parlamenter bir konfederasyondur. İsviçre 26 kantondan oluşur ve 2010 yılı itibarıyla nüfusu 7,9 milyondur. Federe devletler gibi kendi anayasasına sahip kantonlar geniş bir özerklikle donatılmışlardır. Özellikle, eğitim sistemi kantonal şekilde organize edilmiştir. Sonuç olarak, okul sistemleri genellikle kantonlar arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Şu anda, eğitim sistemlerinin uyumlaştırılmasına çalışılmaktadır.

İsviçre’de, görece homojen olan bölgelerde Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Reto-Romanca olmak üzere dört dil konuşulmaktadır. İlk üç dil 1848’de Konfederasyon’un kurulmasından beri resmi dil durumundayken, Reto-Romanca 1938’den beri resmi dil durumundadır. 2010 yılından bu yana yürürlükte olan Diller Kanunu resmi dil olarak Romancanın dilsel konumunu geliştirmeyi, dil kullanımı ve dili geliştirmeyi düzenler. İsviçre çoğunluğunun ilk dili olan Alman diyalektlerinin konumu henüz açıklığa kavuşmamıştır. UNESCO’nun, İsviçre-Alman diyalektlerini dünyanın savunmasız dilleri arasında değerlendirmesine rağmen, eğitim kurumları dilin kullanımını kısıtlama eğilimindedir. Ticino’daki İtalyan diyalektleri giderek yerini standart İtalyancaya bırakırken, Batı İsviçre’de konuşulan Franko-Provensal değişimleri can çekişir hale gelmiştir.

Her kanton resmi dilini belirlemek zorundadır. 26 kantondan on yedisi resmi dil olarak Almancayı, dördü Fransızca’yı ve biri de İtalyancayı resmi dil olarak belirlemiştir. Üç kanton resmi olarak ikidilli (Fransızca-Almanca), bir kanton ise üçdillidir (Almanca, Reto-Romanca, İtalyanca). Buna ek olarak, Almanca-Fransızca ikidilli birkaç belediye bulunmaktadır. Üçdilli Graubünden kantonu dilsel açıdan benzersiz bir durumu temsil eder. Reto-Romanca azınlık dili zeminini kaybetmektedir; lingua franca durumundaki Almanca, İsviçre’nin dördüncü dili olan Reto-Romanca’nın dilsel canlılığını ve dilsel zenginliğini giderek tehdit etmektedir. Graubünden’de Reto-Romanca konuşulan bölgelerin korunması amacıyla yeni hükümlerle yeni bir dil kanunu çıkarılmıştır. Şimdi, bir belediye nüfusun %40’ı Reto-Romanca konuşuyorsa tekdilli, %20’si konuşuyorsa çokdilli kabul edilir. Ayrıca, Reto-Romanca konuşulan bölgelerde, yerel dil kreşlerde ve ilköğretimin ilk yıllarında konuşulan ayrıcalıklı dildir.

2000 yılındaki nüfus sayımı verilerine göre, nüfusun %63,7’sinin anadili Almanca, %20,4’ünün anadili Fransızca, %6,5’inin anadili İtalyanca, %0,5’inin anadili Reto-Romanca ve %9’unun anadili ise resmi olmayan dillerdir. Nüfusun yaklaşık %30’u kendileri veya ebeveynleri İsviçre’ye göç eden göçmenlerden oluşur. Bu yaklaşık olarak İsviçre vatandaşlarının üçte birini temsil eder. Sıklıklarına göre en sık konuşulan diller: Almanca, Fransızca, İtalyanca, Boşnakça-Hırvatça-Sırpça, Arnavutça, Portekizce, İspanyolca, İngilizce, Türkçe ve Tamil dilidir (kaynak: 2000 nüfus sayımı). Yabancı bir dil konuşan göçmenlerin dilsel entegrasyonu (bölgesel dillerdeki dil kursları dahil) federal politikaların odak noktasıdır.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Dört ulusal dil (yani Fransızca, Almanca, İtalyanca ve Reto-Romanca), yabancı diller ve göçmen dillerinin tümü dillerle ilgili mevzuat ve dil politikaları belgelerinde ele alınmıştır. Yurt dışında İsviçre menşeli çocukların ve yetişkinlerin anadili eğitimi ve öğretimi Avrupa ve Avrupa dışındaki 20’den fazla ülkede (ortak)-finanse edilmektedir. Yöresel ve Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi hükümet tarafından imzalanmış ve İsviçre parlamentosu tarafından onaylanmıştır. Federal düzeyde İtalyanca ve Reto-Romanca, Bern kantonunda Fransızca, Bosco-Gurin, Ederswiler, Fribourg ve Valis kantonları ile Yiddish, Yenish ve Walser’de Almanca sözleşme gereği tanınmış dillerdir. Reto-Romanca ve İtalyanca için sözleşme tarafından desteklenen ulusal veya bölgesel düzeydeki eğitime dair resmi hüküm vardır.

2010 yılından bu yana, İsviçre’deki dilsel çeşitlilik üzerine ülke çapındaki resmi veri toplama mekanizmaları yıllık olarak güncellenen veri kayıtlarında mevcuttur (STATPOP). Bu veri toplama mekanizmaları 1. Anadiliniz nedir? (En iyi bildiğinizi düşündüğünüz dil). 2. Ailenizde, evde hangi dili konuşuyorsunuz? ve 3. İşyerinde ve eğitim kurumlarında hangi dili konuşuyorsunuz? sorularına dayanmaktadır.

2010 yılına kadar, İsviçre’de tüm vatandaşlardan veri toplamak için nüfus sayımı yapılmıştır. 2010 yılı itibarıyla, Reto-Romancanın canlılığının değerlendirilmesi için özellikle sorunlu olan bazı münferit belediyeler düzeyindeki bildirimleri içermeyen yalnızca rastgele örnekleme yapılacaktır.

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller

Zürih (Yöresel/Azınlık dilleri ve yabancı dillerde öğretim sunulmamaktadır)

Cenevre (Yöresel/Azınlık dilleri, yabancı ve göçmen dillerinde öğretim sunulmamaktadır)

Ticino (Herhangi dil eğitimi sunulmamaktadır)

		Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
GD	Zürih	sadece anadili olanlar	1 yıl	yok	<0.5 gün	genel	konuya özgü	kısmen
UD desteği	Zürih	sadece göçmenler	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	yok	tamamı
	Cenevre	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

GD	Zürih'te: Arnavutça, Arapça, Boşnakça, Çince, Hırvatça, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Portekizce, Portekizce (Brezilya), Rusça, Slovence, İspanyolca (Latin Amerika), Türkçe Cenevre'de: Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca ve Türkçe
----	---

Okul öncesi eğitimde dil becerilerinin teşvik edilmesinde yetkililer açıkça belirli bir bölgenin resmi dili üzerinde odaklanmaktadır. Mevcut eğitim politikasında, çocuklar genellikle, dilsel entegrasyonun daldırma (*submersion*) yoluyla sağlanması kuralıyla iki yıl için kreşe katılırlar. Yabancı dil konuşan çocukların oranının fazla olduğu kreşlerde dersler küçük gruplarda ve özel dil öğrenme modülleri ile sunulmaktadır.

Önümüzdeki yıllarda, dilsel entegrasyonu teşvik eden önlemler içinde, göçmenlik geçmişi olan çocukların yerel dili öğrenmelerine yardımcı olacak erken müdahaleler sağlayan projeler desteklenecektir.

3 İlköğretimde diller

Organizasyon

		Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	Zürih	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	okul ölçeğinde
	Cenevre	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte ölçünlü
	Ticino	genel	okula başlamadan önce	sadece göçmenler	yok

		Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Diğer UD	Zürih	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	orta aşamadan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
	Cenevre	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
	Ticino	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	orta aşamadan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı
YD	Zürih	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Cenevre	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı
	Ticino	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	orta aşamadan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı
GD	Zürih	sadece anadili olanlar	genel	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	kısmen
	Cenevre	Öğretim yok								
	Ticino	Öğretim yok								

Öğretim

		Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
Diğer UD	Zürih	sınıf öğretmenleri	genel	yok	U.D.
	Cenevre	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
	Ticino	sınıf öğretmenleri	genel	yok	U.D.
FL	Zürih	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	yok	eğitimin parçası
	Cenevre	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	eğitimin parçası
	Ticino	sınıf öğretmenleri	genel	yok	eğitimin parçası
GD	Zürih	sınıf öğretmenleri	genel	konuya özgü	U.D.
	Cenevre	Öğretim yok			
	Ticino	Öğretim yok			
UD desteği	Zürih	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	yok	U.D.
	Cenevre	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
	Ticino	sınıf öğretmenleri	genel	yok	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

Diğer UD	Almanca, Fransızca, İtalyanca
YD	Zürih Kantonu'nda: İngilizce ve Fransızca zorunlu Cenevre Kantonu'nda: İngilizce ve Almanca zorunlu Ticino Kantonu'nda: Fransızca zorunlu
GD	Zürih'te: Arnavutça, Arapça, Boşnakça, Bulgarca, Çince, Hırvatça, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Kürtçe, Portekizce, Rusça, Sırpça, Slovence, İspanyolca, İsveççe, Türkçe Cenevre'de: Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca ve Türkçe

İsviçre'de zorunlu eğitim dokuz yıldır. Yedinci yılın sonunda kantonların çoğunluğunda akademik yeteneğe dayalı iki veya üç farklı kategori vardır. Öğrenciler, genellikle sekizinci ve dokuzuncu sınıftan sonra yüksek liseye (Gymnasium) girerler.

İkinci bir ulusal dilin öğrenimi zorunlu eğitimin geleneksel bir parçasıdır. Ancak, son birkaç yıldır, dil öğretiminde önemli reformların yapıldığı görülmüştür: Hem öğretilen konuların sırası hem de eğitsel hedeflerin uyumlaştırılması amacıyla kantonların çoğunluğu arasında bir anlaşma (HarmoS) hazırlanmıştır. Tüm öğrenciler için ikinci resmi dilin yanında İngilizcenin de öğretilmesine yönelik dil öğretiminde somut değişiklikler vardır. Buna ek olarak, birinci yabancı dil en son üçüncü sınıfta, ikinci yabancı dil beşinci sınıfta öğretilmelidir. Gelecekte, Almanca, Fransızca konuşulan İsviçre'de ve bölgesel dili Reto-Romanca veya İtalyanca olan Graubünden bölgelerinde öğretilen birinci yabancı dil olacaktır; İtalyanca konuşulan Ticino'da ve Batı İsviçre'de Almanca konuşulan birçok kantonda Fransızca öğretilen birinci yabancı dil olacaktır. Graubünden'in Almanca konuşulan bölgelerinde İtalyanca birinci yabancı dil olacaktır; Orta ve Doğu İsviçre'de Almanca konuşulan kantonların çoğunluğunda İngilizce birinci yabancı dil olarak öğretilen olacaktır. İsviçre'nin Almanca konuşulan kısımlarından birinin ulusal dili Fransızca olmasına rağmen İngilizceyi seçmeleri büyük eleştirilere neden olmuştur.

HarmoS'un amacı, zorunlu eğitim sırasında, öğrencilerin her iki yabancı dilde karşılaştırılabilir dil becerilerini kazanmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bütün diller için eğitsel standartların hazırlanmasına devam edilmektedir.

Genel bir kural olarak, göçmenlik geçmişine sahip öğrencilerin ilk dillerinin teşviki ulusların ve ara sıra da özel kuruluşların sorumluluğundadır. Kanton Eğitim Bakanlığı, kantonlardaki Miras Dil ve Kültür derslerinin desteklenmesini önermektedir. Çoğu kantonda bu dersler için okul altyapıları (derslik vb.) sağlanır ve bazı Almanca konuşan kantonlar, çerçeve programa uydukları takdirde onları akredite eder. Bu kantonlarda, entegre öğretimin yanı sıra, kadrolu öğretmenler ve miras dil öğretmenleri arasında çeşitli işbirlikleri söz konusudur.

4 Ortaöğretimde diller

Organizasyon

		Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	Zürih	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde
	Cenevre	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte ölçünlü
	Ticino	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	yok	okul ölçeğinde

		Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Diğer UD	Zürih	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
	Cenevre	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
	Ticino	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	okul kıstasları	tamamı
YD	Zürih	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Cenevre	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Ticino	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	tamamı
GD	Zürih	sadece anadili olanlar	genel	bölgesel	kısmen okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	kısmen
	Cenevre	sadece anadili olanlar	genel	yaygın	okul saatleri dışında	yok	okul ölçeğinde	yok	kısmen
	Ticino	Öğretim yok							

Öğretim

		Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-İçi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
Diğer UD	Zürich	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	U.D.	U.D.
	Cenevre	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
	Ticino	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	U.D.	U.D.
YD	Zürich	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	AOÖÇ ile bağlantılı	resmi olmayan destek
	Cenevre	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölge ölçeğinde kıstaslar	resmi olmayan destek
	Ticino	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	ulusal veya bölge ölçeğinde kıstaslar	resmi olmayan destek
GD	Zürich	sınıf öğretmenleri	genel	konuya özgü	U.D.	U.D.
	Cenevre	dil (branş) öğretmenleri	genel	genel	U.D.	U.D.
	Ticino	Öğretim yok				
UD Desteği	Zürich	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.
	Cenevre	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
	Ticino	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	yok	AOÖÇ ile bağlantılı	U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

Diğer UD	Almanca, Fransızca, İtalyanca
YD	İngilizce, Yunanca, Latince, İspanyolca: Bu dillerin 1-2'si zorunlu
GD	<p>Zürich'te: Arnavutça, Boşnakça, Çince, Hırvatça, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İtalyanca, Korece, Kürtçe, Portekizce, Rusça, Sırpça, Slovence, İspanyolca, İsveççe, Türkçe</p> <p>Cenevre'de: Arnavutça, Arapça, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca ve Türkçe</p>

Ulusal ve yabancı dillerin öğretimi ve çokdilliliğin teşviki ortaöğretimde kantonal ve federal idarelerin en önemli uğraşı olmaya devam etmektedir. Ortaöğretimin sonuna kadar bütün öğrencilerin iki yabancı dili (genellikle başka bir ulusal dil ve İngilizce) zorunlu olarak öğrenmeleri bir kuraldır. Lise sonunda, öğrencilerin Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'na göre B2 seviyesine ulaşmaları gerekmektedir.

Birçok lise ikidilli program sunmaktadır. Özellikle Almanca konuşan İsviçre'de, baskın dil kombinasyonu bölgesel resmi dil ve İngilizcedir. Göçmenlik geçmişi olan öğrenciler için, bu dilsel topluluklar tarafından organize edilen ancak yerel okul idarelerinin de desteklediği göçmen dillerinde program dışı kurs olanakları vardır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Diğer UD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmen
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	tamamı
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	national	kısmen
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite B	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	tamamı	yok	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite C	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	ulusal, diğer ulusal ve yabancı	sınırlı	AOÖÇ ile bağlantılı	sadece uluslararası	isteğe bağlı	isteğe bağlı

İsviçre’de, üniversite giriş yeterliliği kazanmış öğrencilerin yüzdesi düşüktür. Bunun nedeni yüksek kalitedeki mesleki eğitime büyük değer verilmesidir. Mesleki programlarda, çıraklar bölgesel resmi dil veya yabancı dillerin teşvikine farklı seviyelerde odaklanmak için bir meslek okuluna devam ederken haftada bir veya iki gün bir şirkette çalışırlar. Mesleki eğitim programlarının içinde dilin önemli bir rolü vardır (ikinci resmi bir dil ve İngilizce zorunludur). Oysa ki, esasen el emeği gerektiren mesleklerde, yabancı dil sadece üstünkörü işlenir. Bu nedenle, mesleki eğitimde yabancı dillerin ele alınış biçimi hakkında genel açıklamalar yapmak mümkün değildir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	her zaman	düzenli

Çeşitli dilsel bölgelerden ulusal radyo ve televizyon programları tüm İsviçre boyunca yayınlanır. Benzer kalitedeki programlar dört dil bölgesinde aynı şartlar içinde yayınlanır. Dilsel ve kültürel çeşitliliği desteklemek ve teşvik etmek amacıyla azınlık dili bölgelerinin bölgesel şirketlerine lisans ücreti gelirlerinde önemli bir yeniden dağıtım vardır.

Buna ek olarak, birçok evde kablolu televizyon veya internet televizyonu bulunur. Böylece farklı dillerde çok sayıda ek yerli ve yabancı programlara erişim imkanı vardır. Ancak, çoğu radyo ve televizyon kullanıcısının kendi dillerindeki yayınları tercih ettiklerini belirtmek gerekir.

Ülke genelinde ulusal ve birçok yabancı dilde yazılı basın bulunmasına rağmen, bunlar özellikle belirli dilsel topluluklar tarafından okunurlar.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Zürih Cenevre	Zürih			
3-4	Cenevre Lugano	Lugano	Lugano			
1-2	Zürih		Cenevre	Zürih Cenevre	Zürih	

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim Sağlık Sosyal hizmetler Hukuki Göç ve uyum	Eğitim Hukuki Göç ve uyum Turizm Ulaşım

Federal İdare’de, resmi dil topluluklarından gelen işçilerin yüzdesi genel nüfus ile doğru orantılıdır. Bununla beraber, yönetsel rollerde ulusal azınlıkların yetersiz temsilleriyle ilgili hiyerarşik farklılıklar vardır. Ayrıca, Federal İdare’de çalışanların çokdilliliğinin geliştirilmesi açısından eksiklikler gözlenmiştir. Göçmen azınlık dilleri Federal İdare’de yetersiz bir şekilde temsil edilmektedir.

Ordu, geleneksel olarak, çeşitli dilsel toplulukların, özellikle de küçük grupların, kendi özel dillerini kullanabildikleri önemli bir ulusal mekân olmuştur. Yakın geçmişte, karışık gruplardaki dilsel artış nedeniyle, İsviçre ordusunun askeri birliklerinin boyutu ciddi ölçüde düşürülmüştür. Orduda tutarlı bir dil politikasının yokluğunda, bu gelişme ulusal azınlık gruplarında, karışık grupların çoğunluk dili Almancaya eğilim gösterecekleri için, Almanlaştırılma korkusunun artmasına neden olmaktadır.

8 İş dünyasında diller (32 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	Uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkanlarının farkında olma
yaygın kullanım	8	23	4	5	0	3	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	yaygın kullanım	4	0	5	2	30	28	29	29	32	28
İş İngilizcesi	yaygın kullanım	3	1	6	2	11	7	4	7	13	10
Ek diller	yaygın kullanım	3	0	3	1	7	3	7	5	11	13

Dil becerilerinin değerini işletmelerde yerleştirmenin temel faktörü bireysel branşlara, müşterilere ve şirket hiyerarşisindeki bireylerin rolüne bağlı olabilir. Günümüz çalışmaları, bu ifadeyi çok sınırlı derecede yansıyorken, elde edilen veriler diğer ulusal dillerin profesyonel dünyada önemli bir rol konumunda olduğunu ortaya çıkaran daha geniş çalışmaları doğrular. Bu çalışmalar, sektörel ve yerel düzeyde bölgesel diller İngilizce lehine yer değiştirirse de genel bir söz söylenemeyeceğini göstermiştir. Ülkenin her yerindeki birçok küçük işletme tekdillidir.

Önemli bulgular

İngilizcenin ekonomi ile güçlü ilişkisi zorunlu eğitimde resmi dillerin konuşulmadığı belirli bölgelerde rekabete yol açmıştır. Bu durum, daha küçük resmi dillerin, özellikle İtalyanca, konumunu zayıflatmaktadır. Gerçekten de Reto-Romanca ve İtalyanca okul ortamlarında veya kendi bölgesi dışındaki kamusal yaşamda zar zor temsil edilmektedir.

Okulda ve toplum içinde, göçmenler tarafından konuşulan orijinal dillerin entegrasyonu ve değerlendirilmesi tatmin edici düzeyde değildir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

The *Schweizer Institut für Kinder- und Jugendmedien* aile okuryazarlığını teşvik eder. "Bana Bir Hikaye Anlat" olarak çevrilebilecek *Schenk mir eine Geschichte* projesi özellikle göçmen ailelere yöneliktir ve onların kendi dillerinde yetiştirilmelerini teşvik eder. (www.sikjm.ch/d/?/d/lesefoerderung/projekte/family_literacy.html).

Ch Vakfi, İsviçre'deki dil değişim programları ve yurt dışındaki öğrenciler, stajyerler ve üniversite öğrencileri için önemli bir iletişim noktasıdır. (www.chstiftung.ch/).

Basel-Stadt kantonu, okullar için, farklı dillerin rollerinin olduğunu kabul eden kapsayıcı dil konseptini başlatmıştır: göçmenlik geçmişi olan çocukların orijinal dillerinin ve yabancı bir dilin öğretimi için Almanca anadil olarak kabul edilmiştir. (<http://sdu.edubs.ch/faecher/fremdsprachen/herkunftssprachen>).

İkidilli Biel/Bienne şehrindeki *Forum du bilinguisme* çokdilliliği teşvik eden projeleri desteklemektedir. Örneğin, bu oluşum ikidillilik kültürü olan şirketlere "ikidillilik etiketi" vermektedir. (www.bilinguisme.ch/).

Bazı akademik kurumlar çokdillilik alanında uygulamalı araştırmalar yapmaktadır. Bunlar Graubünden Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki Osservatorio linguistico della Svizzera italiana ve "Fachstelle für Mehrsprachigkeit"tir. Her iki kurum da İsviçre'de konuşulan İtalyanca ve Reto-Romanca'nın mevcut durumuna ilişkin dil politikalarını gözlemler ve eylem çağrıları yapar. Freiburg Çokdillilik Araştırma Merkezi, Konfederasyon'dan fon alır, bireysel ve kurumsal ikidillilik üzerinde araştırma yapan akademik kurumları koordine eder. (www4.ti.ch/index.php?id=38747; www.phgr.ch/Mehrsprachigkeit.404.0.html?&L=0; www.institute-multilingualism.ch/en).

Kaynakça

Swiss law on languages: www.admin.ch/ch/d/ff/2007/6951.pdf.

Law on languages: www.gr-lex.gr.ch/frontend/versions/238.

Swiss Conference of Kantonal Ministers of Education (EDK), Teaching languages (in Almanca ve Fransızca): www.edk.ch/dyn/11911.php (accessed January 2012).

Swiss Conference of Kantonal Ministers of Education (EDK), Teaching in immigrant languages (in Almanca, Fransızca ve İtalyanca): www.edk.ch/dyn/19191.php (accessed January 2012).

Georges Lüdi; Iwar Werlen (2005) "Sprachenlandschaft in der Schweiz", Neuchâtel, available at Swiss Federal Statistical Office.

18 UKRAYNA

Lyubov Naydonova

Ülkenin genel durumu

Ukrayna Devlet İstatistik Bildirisi'ne göre 1 Ekim 2011 itibari ile Ukrayna'nın nüfusu 45.7 milyondur. 2001 yılında yapılan milli nüfus sayımına göre, Ukrayna'da 130'dan fazla millet ve etnik topluluk bulunurken nüfusun %77,8'ini Ukraynalılar oluşturmaktadır. En geniş azınlık grubu, ülke nüfusunun %17,3'ünü oluşturan 8.3 milyon nüfusu ile Ruslardır. Ülke nüfusunun %4.9'unu kapsayan diğer etnik dilsel azınlık topluluklarının tamamının 2.4 milyondan az olduğu ve bu azınlık gruplarının her birinin nüfusunun 300.000'den az olduğu tahmin edilmektedir.¹

1989 Dil Kanunu ve 1996 Tüzüğüne göre, resmi dil Ukraynacdır. Ukrayna'da en yaygın kullanılan diller Ukraynaca ve Rusçadır. Ukrayna, ağırlıklı olarak Ukraynacanın konuşulduğu Batı ve çoğunlukla Rusçanın kullanıldığı Doğu olmak üzere bölgelere ayrılmıştır. İç bölgelerdeki büyük şehirlerde Rusça hakimken kasaba ve köylerde Ukraynaca konuşulmaktadır. Nüfusun yoğun olduğu kasaba ve şehirler Ukrayna'nın doğusunda bulunmaktadır ve bu da Ukraynacanın konuşulduğu Batı kesimindeki şehir ve kasabaların arasından Lviv'in araştırmanın üç-belediye amacına uygun olarak seçilmesinde etken rol oynamıştır.

Ukrayna'nın dilsel görünümü, ülkede resmi dili olarak kullanılmayan Rusçanın diğer azınlık grupları dahil nüfusun büyük bir çoğunluğu tarafından konuşuluyor olması ile ortaya çıkmaktadır. 2001 yılında, Ukrayna nüfusunun %67.5'i Ukraynacayı anadil olarak kabul ederken, %29.6'sı Rusçayı anadilleri olarak düşünmüşlerdir. Son yıllardaki sosyolojik verilere göre², iletişimde Ukraynacanın kullanıldığı durumlar azalırken, Rusçanın kullanımında artış görülmektedir.

Ukraynaca ve Rusça arasındaki dengeyi sağlama ile ilgili dil sorunu, toplumdaki hararetli tartışmanın merkezini yer almaktadır. Ukraynacanın geniş çapta kullanılması, Rusçanın konuşulduğu kesimin azalmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Önceleri, uzun vadede, Ukraynacayı kullanımdan kaldırma ve böylece Rusça konuşmaya zorlama süreci yaşanmıştı. Şu an Ukraynacanın konumundaki yenilik hükümetçe desteklenmektedir fakat Rusça toplumda hala sağlam bir konuma sahiptir. Ukraynaca ve Rusça kullanımı arasında uygun bir denge sağlamak, Ukrayna'nın mevcut toplumsal ve siyasi durumu için çok önemlidir.

Ukrayna'ya yapılan göç oranı oldukça yüksek olup yer yıl ülkeye 30,000'den fazla insan gelmektedir.¹ Burada yaşayan göçmenler, dil konusu göz önünde bulundurulduğunda, azınlık olarak kabul edilmektedirler. Ülkeye yeni gelen göçmenler, çoğunlukla ya Ukraynaca (daha nadir) ya da Rusça (daha sık) öğrenmek zorundadırlar ya da İngilizce kullanmak durumunda kalırlar.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Ulusal Dil, yabancı diller ve yöresel azınlık dillerinin çeşitliliği, dil mevzuat ve/veya dil politikası evraklarında ele alınmaktadır. Yurt dışındaki Ukrayna kökenli çocukların ve/veya yetişkinlerin ulusal dili öğrenmeleri Avrupa ve yurt dışındaki 15 ülkede (ortak)-finanse edilmektedir. Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi Ukrayna tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sözleşmede, 13 Yöresel Azınlık Dilleri tanınmaktadır. Belarusça, Bulgarca, Kırım Tatarcası, Gagavuzca, Almanca, Yunanca, Macarca, Moldovca, Polonyaca, Romence, Rusça, Slovakça ve İbranice. Bu dillerin hepsi için, ülke veya bölge genelindeki eğitimde Sözleşme tarafından desteklenen resmi kurallar mevcuttur. Nüfus sayımı ve düzenli aralıklarla güncellenen araştırma verileri için, Ukrayna'daki dil çeşitliliği ile ilgili ülke genelindeki resmi veri toplama yöntemleri mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, anadil sorusu temel alınarak, Ulusal ve Yöresel Azınlık Dilleri çeşitliliğine yer verilmektedir.

Yöresel/Azınlık dilleri için Avrupa Sözleşmesi 1996 yılında imzalanmış ancak 1 Ocak 2003 itibari ile yürürlüğe girmiştir. Azınlık sorunları ile ilgilenen başlıca yetkili Uluslar ve Dinlerle ilgilene Devlet Komisyonu (*State Committee on Nationalities and Religions*) dir. Hükümetin açıklamalarına göre, Ukrayna'da dil sorunları resmi olarak izlenmektedir. Ukrayna, Sözleşmenin uygulanması hakkındaki ilk periyodik raporunu 2007 yılının Ağustos ayında Avrupa Konseyine sunmuştur. Raporun sonuçları, Uzmanlar Kurulu tarafından 27 Kasım 2008 tarihinde kabul edilip ilgili öneriler 2010 yılının Temmuz ayında onaylanmıştır [3]. Dil sorunları, bilim kurumları tarafından sistemli olarak araştırılmaktadır. Toplumsal ve toplumbilimsel araştırmaların sonuçları kitapçılarda ve kitle iletişim araçlarında kolaylıkla bulunabilmektedir.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftada gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	belirtilmemiş	≥2 yıl	>10	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
YD	belirtilmemiş	≥2 yıl	>10	<0.5 gün	konuya özgü	konuya özgü	kısmi
UD desteği	tamamı	≥2 yıl	yok	>1 gün	genel	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Kırım Tatarcası, Almanca, Macarca, Moldovca, Lehce, Romence, Rusça
YD	İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca:bu dillerden birisi zorunlu

Ukrayna Eğitim sistemi, çocukların %84.6'sına Ukraynaca, %14,8'ine Rusça eğitim verildiği, yaklaşık 15,000 okul öncesi kurumdan ve 21,000 okuldan oluşmaktadır. Diğer ulusların yoğun olduğu bölgelerde ise yaklaşık olarak 6,500 çocuk Macarca, Moldovca, Romence, Kırım Tatarca ve diğer dillerde eğitim almaktadır.

Okul öncesi eğitim, Belarusça, Gagavuzca ve Yunanca Ulusal ve Yöresel Azınlık Dillerinde verilmemektedir. Yetkililerin, çocuklara kendi Yöresel Azınlık Dillerinde eğitim verilmesi ihtiyacını daha iyi tespit edebilmek, öğretim kadrosunun eğitimini sağlamak ve eğitim araçlarını tedarik etmek için bu dillerin konuşurları ile konu üzerinde daha fazla müzakerede bulunmaları gerekmektedir.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD Desteği	tutarlı ve belirgin	yok	yok	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	orta aşamadan itibaren	kısmen okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya okul kıstasları	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD Desteği	sınıf öğretmenleri	genel	genel	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Belarusça, Bulgarca, Kırım Tatarca, Gagavuzca, Almanca, Yunanca, İbranice, Macarca, Moldovaca, Lehce, Romence, Rusça, Slovakça
YD	Zorunlu: okula bağlı olarak İngilizce, Fransızca, Almanca ya da İspanyolca dillerinden 1 ya da 2'si Seçmeli: Ermenice, Çek dili, Korece, Türkçe, Vietnamca: ekstra-müfredat dili olarak

Daha önceleri, yabancı diller 5. sınıftan itibaren öğretilirdi ancak 2002'den beri 2. sınıftan itibaren öğretilmeye başlandı. 2012 yılından başlayarak, ilkökul 1. sınıftan itibaren bir yabancı dil zorunlu hale getirildi. 1996-2006 yılları arasında, ilkokullardaki yabancı dil öğretmeni sayısı neredeyse 6 kat arttı.

4 Ortaöğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD desteği	tutarlı ve belirgin	yok	tamamı	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD desteği	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel düzeyler	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Rusça, Macarca, Romence, Moldovaca, Kırım Tatarca, Lehçe, Almanca, Slovakça, Belarusça, Bulgarca, Gagavuzca, Yunanca, İbranice
YD	İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca: okula bağlı olarak bu dillerden 1-2'si zorunlu. Korece, Türkçe, Ermenice, Çek dili, Vietnamca: seçmeli, müfredat dışı diller

Ortaöğretimde yaklaşık olarak 3.1 milyon öğrenci vardır ve öğrenciler için 16 farklı yabancı dil seçeneği bulunmaktadır; bunlardan bir ya da ikisi zorunlu olarak öğrenilmektedir. Okulların %90'ından fazlası seçimlerini İngilizceden yana yapmaktadır. Son yıllarda, (1996 ve 2008 yıllarındaki durum karşılaştırıldığında) İngilizce öğretmenlerinin sayısında üçte bir oranında artış olmuştur.

Ortaöğretim kurumlarındaki eğitim dili ebeveynler tarafından belirlenmektedir ve çoğu durumda seçme şansları vardır. Diğer eğitim dereceleri ile karşılaştırıldığında, ortaöğretimdeki azınlık dillerinde verilen eğitimin daha iyi sağlandığı görülmektedir. Daha fazla gelişme açısından gelecekteki beklentiler, ortaöğretimdeki eğitimin Karaim dili, Kırımçak ve Çingene dillerinde yapılması için gereken koşulları yaratmaktadır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (üç ileri mesleki eğitim kurumu) Göçmen ve Yöresel/Azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	sınırlı	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum B	sınırlı	genel	ulusal	tamamı
	Kurum C	sınırlı	tutarlı ve belirgin	yok	tamamı

Yükseköğretim (Üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal ve yabancı	ulusal, yabancı ve Y/AD	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal ve yabancı	tamamı	ulusal veya kurumla sınırlı	uluslararası ve göçmen	isteğe bağlı	isteğe bağlı
Üniversite C	sadece ulusal	ulusal ve yabancı	tamamı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	isteğe bağlı	isteğe bağlı

Ukrayna'da mesleki eğitim 919 devlet okulunda çoğunlukla Ukraynaca olarak verilmektedir. Otuz dokuz eğitim kurumunun eğitim dili Rusça olup, 123 eğitim kurumunda ise dersler kısmen Rusça işlenmektedir. Derslerin Macarca öğretildiği yalnızca bir kurum bulunmaktadır. Üniversitelerdeki yabancı diller ve azınlık dilleri çoğunlukla ayrı dersler olarak öğretilmektedir.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

	Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
Kyiv	bazen dublajlı	dublajlı	hiçbir zaman	bazen
Kharkiv	alt yazılı	dublajlı	düzenli	bazen
Lviv	bazen dublajlı	bazen dublajlı	bazen	bazen

Adalet Bakanlığının kamu bilgilendirme hizmetine göre, 2007 yılında, ulusal yayınlar arasında, sadece Ukraynaca basılan 4,390 süreli yayın, Rusça yazılan 2,495 yayın ve İngilizce yazılan ise 35 yayın vardı. Birden fazla dilde yazılmış kayıtlı 4,989 yayın mevcuttu. Bunların çoğunluğu Rusça ve diğer dillerde yazılmışken, 13 tanesi Kırım Tatarcası ve diğer dillerde, 8 tanesi Bulgarca ve diğer dillerde, 10 tanesi Leh dili ve diğer dillerde, 28 tanesi Almanca ve diğer dillerde, 8 tanesi Fransızca ve diğer dillerde, 2 tanesi Çince ve diğer dillerde, 4 tanesi Belarusça ve diğer dillerde yazılmıştır. Araştırma kapsamında seçilen diğer üç şehirde, Rusça haricinde azınlık dillerinde yazılmış çok sayıda yayına rastlanmamaktadır.

Kitle iletişim araçlarındaki dil durumu iki özellikle nitelendirilmektedir. Bunlardan ilki, Rusçanın önemli ölçüde baskın olduğu, Ukraynaca ve Rusça kullanımı arasındaki korelasyonla ilgilidir. Bu durum özellikle gazete ve magazinlerin satış miktarında, televizyonun en çok izlendiği saatlerdeki TV programlarının dilinde, FM radyo istasyonlarının çalınacaklar listesinde gözlemlenmektedir. Diğer durum ise diğer azınlık gruplarının dil ihtiyaçlarının karşılanmasında oldukça yetersiz kalınmasıdır. Bu yüzden, Rusça hariç, diğer azınlık dillerindeki televizyon ve radyo yayınları, Ukrayna'daki 26 ilin sadece beşinde yapılmaktadır. Sovyet zamanından kalma yaygın görüşe göre, diğer dillerin konuşurlarının ihtiyaçlarını karşılamaları için Rusça yayın yapan kitle iletişim araçlarına erişimde bulunmaları gerekmektedir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4						
3-4		Kyiv Kharkiv Lviv		Kharkiv		Kyiv
1-2			Kharkiv Lviv	Lviv	Kyiv Kharkiv Lviv	Kharkiv

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Göç ve uyum Ulaşım Turizm Sağlık Tiyatro	Turizm Sağlık Ulaşım Eğitim Acil vaka hizmetleri

Hukuk alanında, çoğunlukla resmi dil kullanılmaktadır. Azınlık dillerinden Rusça ise özellikle Doğu Ukrayna'da kullanılmaktadır. Ukraynaca ya da Rusça dillerini bilmeyen kesim için, diğer dillere çeviri yapılması durumu ile ilgili mevcut çok az bilgi bulunmaktadır. Yerel yönetim düzeyindeki resmi belgeler Ukraynaca ve Rusça yayınlanmaktadır. Devlet ve özel kuruluşlarda sözel iletişim, azınlıkların yerleşim yerlerinde, köy konseyleri düzeyindeki diğer dillerde sağlanmaktadır. Ruslar hariç etnik azınlık temsilcilerinin hükümet makamları ile iletişim kurarken Ukraynaca kullanmaları, ilgili etnik grubun nüfusun çoğunluğunu ya da büyük bir bölümünü oluşturduğu bölgelerde tamamen sağlanmaktadır ve bu durumun hükümette temsili bulunmaktadır. Diğer durumlarda ise, dil gereklilikleri nadiren de olsa karşılanmaktadır. Ukrayna'daki Euro 2012, kamu alanları ve hizmetlerine İngilizcenin tanıtımını destekledi ve böylece diğer dilleri konuşan turistlere hizmet sunmak amacıyla temsilciliklerin gelişimini ilerletti.

8 İş dünyasında diller (24 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve müşterimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
yaygın kullanım	8	13	6	6	0	2	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın kullanım	1	0	1	0	23	22	23	22	23	20
İş İngilizcesi	Yaygın kullanım	2	0	6	1	9	15	11	5	11	12
Ek diller	Yaygın kullanım	0	1	0	1	10	12	6	7	11	15

Ticari alandaki dil çeşitliliği ile ilgili mevcut çok az bilgi vardır. Ticari girişimlerle ilgili yönetmeliklerde, en azından aynı dili kullanan insanlar arasında, bölgesel ya da azınlık dillerini, kullanımdan çıkarmak ya da kullanımı sınırlandırmak gibi bir koşul bulunmamaktadır.

Önemli bulgular

Ukrayna'daki dil korelasyonu ile ilgili şu anki durum, bir tarafta tamamen Ruslaştırma sürecinin bir devamı iken, diğer taraftan ise Ukraynalıların ulusal ve siyasi öz-farkındalığına sahip olma arzusunun bir yansımasıdır. Bu yüzden, hararetli toplumsal ve siyasi tartışmaların konusu haline gelen Ukraynaca ve Rusça kullanımı hala dil gelişimi açısından merkezde yer almaktadır. Ukraynacayı kabul ettirme ve Rusçanın kullanımının devam etmesi gerekliliği hakkındaki anlaşmazlık stratejik bir şekilde çözüme ulaştırılmalı ve yasal yollarla işleyişi denetlenmelidir [4]. Bu durum özellikle, kitle iletişim araçlarını, eğitimi ve sosyal yaşamı ilgilendirmektedir. Rusça haricindeki diğer azınlık dillerinin gelişimi için hem devlet desteğine ihtiyaç vardır hem de etnik grupların kendi dillerini korumak ve geliştirmek için daha çok bilinçli ve istekli olmaları gerekmektedir. Böylece, Ukrayna kanunlarının öngördüğüne, kendi haklarını kullanma talebinde bulunabilirler. Mevcut durumda, göçmen dilleri Ukrayna'da en az korunan dillerdir ve devlet makamları ve kamu kuruluşları bu durumla en üst düzeyde ilgilenmeli ve bu göçmen dillerinin toplumda tanınmasını sağlamalıdır.

Ukrayna'daki azınlıkların kültürel gelişimi ve uluslararası ilişkileri için önemli atılımlar şunları içermektedir: farklı ulusların kültürüne, tarihine gelenek ve göreneklerine saygı ve hoşgörü yaratmak amacıyla kültürel ve eğitsel aktiviteler; azınlık dillerinde yayınlanmış gazeteler için devlet yardımı ve kültür merkezlerine yardım hizmeti sunma; etnik, kültürel ve dilsel çeşitlilik ve kimlik farkındalığını artırmak amacıyla azınlık gruplarının yoğun olarak ikamet ettiği bölgelere turistleri yönlendirme.

Kaynakça

1. Publications of statistical reference books by the *State Statistics Service of Ukraine* www.ukrstat.gov.ua/.
2. *Language Policy and Language Situation in Ukraine: Analysis and Recommendations* /Ed. J. Besters-Dilger. – 2nd Edition. – Publishing House 'Kyiv-Mohyla Academy', 2008: 363. - INTAS Project 'Language Policy in Ukraine: Anthropological, Linguistic and Further Perspectives' (2006-2008).
3. *Application of the Charter in Ukraine. First Stage of Monitoring: A Report by the Committee of Experts about the Charter Application by Ukraine*. Recommendation by Committee of Ministers of Council of Europe as to the Application of the Charter by Ukraine/ ECRML 2010 (6) – Strasbourg, 7 July, 2010.
4. *Personal and Interpersonal Backgrounds for Increasing Status Value of Communication in Ukrainian among Students* (V.O. Vasiutynskyi, K.M. Kalachnikova).

19 BİRLEŞİK KRALLIK

19.1 İngiltere

Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch

Ülkenin genel durumu

İngiltere %16'sı etnik bir azınlığa ya da karma ırka mensup olan 51.8 milyon nüfusa sahiptir.¹ İngiltere, dilbilimsel olarak, yalnız yaygın bir dünya dilinin – İngilizce – resmi dili olduğu için değil, aynı zamanda çok yüksek derecede dil çeşitliliğine sahip olduğu için avantajlıdır – Londra'da son yapılan ankette 233 farklı dil bulunmuştur.² Her altı ilköğretim öğrencisinden birinin (%16.8) ve sekiz ortaöğretim öğrencisinden birinin (%12.3) İngilizce dışında başka bir dile daha sahip olduğu görülmüştür – İngiltere genelinde yaklaşık bir milyon.³

İngiltere tek bir yerel azınlık dilini tanımaktadır – Cornish, birkaç yüz kişi tarafından belirli derecede kullanılan dil (2008).⁴

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

İngilizce, yabancı diller, Bölgesel/Azınlık dilleri ve göçmen dilleri, İngiltere'deki dil mevzuatı ve/veya dil politikası belgeleri kapsamında ele alınır. İngilizce'nin yurt dışındaki Birleşik Krallık (BK) kökenli çocuklara ve/veya yetişkinlere öğretilmesi ve öğrenilmesi Belçika, Belize, Brunei, Kanada, Kıbrıs, Falkland Adaları, Almanya, Cebelitarık, İtalya ve Hollanda'da (ortak-)finansman edilmektedir. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı imzalanmış ve İngiltere tarafından kabul edilmiştir. İngiltere'nin Şart'ta tanıdığı R/M dili Cornish dilidir ve bu dil için bölge çapındaki eğitimde resmi destek sağlanmaktadır.

İngiltere'de, dil çeşitliliğine ilişkin ülke-çapında veri toplama mekanizmaları, periyodik olarak güncellenmek üzere belediye sicil kayıtlı verileri, nüfus sayımı verileri ve anket verileri kapsamında mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, ulusal ve bölgesel/azınlık dil çeşitliliği ile ilgili, evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

İngiltere'de ya da genel olarak Birleşik Krallık'ta R/M dilleriyle ilgili olanların ötesinde az sayıda dil mevzuatı mevcuttur. İngilizce, yabancı diller, R/M dilleri ve işaret dili, bir dizi dil politikası ve kılavuz belgeler kapsamında ele alınmaktadır. İngiltere'de 2010 seçimini takiben bunların çoğu yeniden gözden geçirildi.

¹ Ulusal İstatistik Bürosu, etnik grubun yerleşik nüfus tahminleri, 2009.

² Dil Başkenti: Londra okul çocuklarının dillerinin haritalaması, Eversley et al, CILT, 2011.

³ Eğitim Dairesi öğrenci verileri 2011.

⁴ Cornish Dil Araştırma Raporu, Cornish Dil Ortaklığı, 2008.

UD = Ulusal Dil(ler)
 YD = Yabancı Diller
 Y/AD = Yöresel ya da Azınlık Dilleri
 GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/GD	tamamı	≥2 yıl	yok	<0.5 gün	genel	genel	kısmi
UD destek	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Cornwall bölgesinde Keltçe
YD	Bazen Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca

İngilizce'de sınırlı beceriye sahip olan bütün çocuklar, dört yaşından itibaren bu alanda eğitilmiş öğretmenlerden ekstra destek alırlar. Yabancı diller okul öncesi düzeyinde nadiren öğretilir ve öğretmenler özel bir eğitim almazlar. Keltçe (Cornish) az ama artan sayıda ilköğretim öncesi okullarında öğretilmektedir.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	birinci sınıftan itibaren	okul saatleri dışında	5-10	ulusal ölçekte	ulusal ya da bölgesel ölçütler	kısmi
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	kısmi	orta aşamadan itibaren	okul saatleri içinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal ya da okul ölçütleri	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD destek	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	sınıf öğretmenleri	yok	konuya özgü	U.D.
YD	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Cornish
YD	Seçmeli. Yaşayan herhangi bir dil sunulabilir. Uygulamada çoğunlukla Fransızca, İspanyolca, Almanca, ayrıca İtalyanca, Urduca, Çince
GD	örneğin Urduca, Çince, Türkçe

2000 yılında halkın geniş kapsamlı görüşü alındıktan sonra, *Nuffield Diller Araştırması*¹ başka bir dili öğrenmek için erken başlamayı da içeren bir dizi önlem tavsiye etti. Bu, İşçi Partisi Hükümeti'nin 2002'de başlattığı İngiltere için *Ulusal Diller Stratejisi*'nin temel taşlarından birisi haline geldi. 2010 yılına kadar, müfredat gelişimi, okullar için destek ve öğretmen eğitime yönelik geniş kapsamlı bir programı takiben, ilköğretim okullarının %92'si bir yabancı dil sundu. Sunulan dilin en yaygın olarak Fransızca olmasına karşın kurallar, dil yeterliğinin geliştirilmesinde, İngilizcede ve çocuklar tarafından bilinen başka bir dilde okur yazarlığa açık bağlantılar yapmada bütünsel bir yaklaşımı kuvvetle teşvik etmiştir. Yabancı diller genellikle dil öğretiminde hizmet-öncesi ve hizmet-içi kurslar almış sınıf öğretmenleri tarafından öğretilir. Bu öğretmenler sıklıkla ortaöğretimdeki meslektaşları tarafından desteklenir. Dil öğrenimi okulların çoğunluğunda ilköğretimin birinci yılında yani yedi yaşında başlar ve tipik olarak haftada 30-40 dakikadır.²

Mevcut hükümet yönetime geldikten sonra *Ulusal Diller Stratejisi* terk edilmiş olmakla birlikte, resmi olmayan kurallar hala geçerlidir – *Diller için Kilit Aşama 2 Çerçevesi* – ve okulların çoğu uygulamalarında bu belgeyi temel almaktadır. Ulusal müfredata yönelik danışma süreci halen devam etmektedir ve danışma kurulu, 2014'ten itibaren dil öğreniminin en geç 9 yaşına kadar başlaması gerektiğini tavsiye etmiştir. Haziran 2012'de, Hükümet, zorunlu yabancı dil öğreniminin yedi yaşından itibaren başlamasını yasalaştırma niyetini açıklamıştır.

Gelişen bir gönüllü tamamlayıcı sektör, çocukların toplumlarında konuşulan dilleri öğrenmeleri için olanaklar sağlar. Bu, gerek ilköğretim gerekse alt-ortaöğretim öğrencilerine hizmet eder. 2005'te yapılan bir anket³, en az 61 dil için okul sonrası ve Cumartesi sınıflarında eğitim sağlandığını ortaya koymuştur. Yenilikçi bir ulusal program, *Bizim Dillerimiz*, okul dışı ve Cumartesi sınıflarını desteklemek ve güçlendirmek için ve bunu normal okullarla bağlantılı hale getirmek için 2008-2010 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bu program kapsamında herhangi bir dil ilköğretim okullarında sunulabilir, ve genellikle geniş azınlık nüfusun olduğu alanlarda ve/veya bir dil tanıtıcısı ve kültürlerarası farkındalık programlarının bir parçası olarak daha geniş bir Dünyanın dilleri öğretilir.

Etnik Azınlık Başarı Ödeneği (Ethnic Minority Achievement Grant-EMAG) kanalıyla yeni-gelenler ve ikidilli öğrencilere yönelik dil desteği için fon sağlanmaktadır. Bu tür destek, dışarıda ve okul içinde sunulmaktadır ve düzenli olarak izlenmektedir. 2011 yılından itibaren EMAG genel fona katılmıştır ve bunun gelecekte nasıl kullanılacağına dair kuşku vardır.

Cornwall'da, yaklaşık olarak ilköğretim okullarının %30'u, genellikle KS2'de bir ekstra-müfredat dersi olarak Cornish sunmaktadır. Öğretmenleri desteklemek için sınırlı fon mevcuttur ve aynı şekilde CEFR bağlantılı değerlendirme ile Cornish için tutarlı bir müfredat mevcuttur.

¹ Diller, Yeni Nesil; Nuffield Diller Araştırması'nın final raporu ve tavsiyeleri, London 2000.

² Kilit Aşama 2'de dil öğrenimi, a longitudinal study, DCSF Research report RR198, Department for Children, Schools and Families, 2010.

³ İngiltere Galler ve İskoçya'da Toplum Dili Öğrenimi, CILT, 2005.

4 Ortaöğretimde sunulan diller (Yerel ve Azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı
GD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	kısmen okul saatleri içinde	yok	ulusal ölçekte	yok	kısmi

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD destek	dil öğretmenleri	tutarlı ve belirgin	tutarlı ve belirgin	ulusal ya da okul-tabanlı ölçütler	U.D.
YD	dil öğretmenleri	tutarlı ve belirgin	tutarlı ve belirgin	ulusal ya da yerel ölçütler	resmi olmayan destek
GD	nitelsiz	yok	tutarlı ve belirgin	U.D.	U.D.
					U.D.

Ortaöğretimde sunulan diller

YD	14 yaşına kadar bir dil zorunlu. Herhangi yaşta bir dil tavsiye edilebilir ancak uygun akreditasyon olmalıdır. Başlıca sunulan diller Fransızca, Almanca, İspanyolca ayrıca İtalyanca, Urduca, Arapça, Lehçe, Çince, Rusça, Portekizce, Türkçe ve Japonca
GD	Arapça, Çince, Urduca, Lehçe, Portekizce, Türkçe, Bengalce ve Punjab dili

İngiltere’de yabancı dillerin ortaöğretimdeki durumu yıllardan beri ilgi konusu olmuştur. Diller, zorunlu öğrenme yaşının 14’e düşürüldüğü 2004 yılına değin 16 yaşına kadar zorunlu idi. O tarihten itibaren yapılan genel sınavlara katılanların sayılarında çarpıcı düşüş yaşanmaktadır: 2001’de, toplumun %78’i GCSE (okul bitirme sınavında) bir dilden sınava girdi; bu oran 2011 yılında sadece %43’tü. Fransızca ve Almanca sayıca en büyük düşüşü yaşadı; ancak, İspanyolca ve daha az öğretilen birçok dil daha popüler hale geldi. 16-18 yaşlarında, dil öğrenenlerin sayısı aynı kaldı. Bu göreceli başarı büyük ölçüde İngiltere’deki okul nüfusunun yaklaşık yüzde yedisine eğitim veren bağımsız okullarda dil öğreniminin sürdürülmesinden kaynaklanmaktadır, ancak bu oran ileri düzeyde yapılan dil öğretiminin %40’ına tekabül etmektedir. Bu İngiltere’de gelecekteki dil öğretimi için önemli bir endişeyi açığa çıkarmaktadır – sosyal eşitsizlik.

Mevcut Hükümet, okulları İngilizce Bakaloryası’nı sunmak suretiyle dil öğretimini önceliklendirmeleri için teşvik etmektedir – İngilizce dışında başka bir dilin de dahil olduğu beş anahtar dersten iyi not alan öğrenciler için bir kapsayıcı sertifikalandırma oluşumu öngörülmektedir. Ulusal müfredat üzerine hükümetin danışma paneli, ek dil öğreniminin tekrar 16 yaşına kadar olan bütün öğrenciler için zorunlu olmasını tavsiye etti.

Diller, dersler kapsamında öğretilmektedir. Ayrıca, bir öğretim aracı olarak başka bir dilin kullanımını kapsayan rehber ve bireysel CLIL (İçerik ve Dil Kaynaşmalı Öğrenme-Content and Language Integrated Learning), şemaları mevcuttur.¹ Açık bir müfredat vardır ve beceriler ulusal araçlar kullanılarak izlenir. Bu Ulusal Müfredat ‘kazanım hedefi’ tanımlayıcıları, CEFR’ye uyarlanmış *Diller Basamağı*’nı (DCSF 2007) temel almaktadır.

Ulusal sınavlar 28 dil için mevcuttur ve birçok ortaöğretim okulu bu dillerde yeterliğini geliştiren öğrencilerine bunlara erişim olanağı sağlar – genellikle genel derslerin dışında. Ulusal Diller Stratejisi’nin – *Varlık Diller* – bir parçası olarak geliştirilen girişim sayesinde Cornish, Tamil ve Yoruba gibi daha önce hiçbir sınavın mevcut olmadığı yeni dillerde başarılı olarak sınavlar geliştirmiştir.

Cornwall’da az ancak artan sayıda ortaöğretim okulu genellikle bir ekstra-müfredat dersi olarak Cornish dilinde eğitim sunmaktadır. Okullara önerilen bir müfredat yoktur. Londra gibi şehir merkezlerinde biraz Galce ve İrlandaca öğretimi vardır.

Standart İngilizce müfredatı genellikle ikinci bir dil olarak İngilizce (EAL)² için kullanılır. Ortaöğretime başlamadan önce İngilizce dil becerilerinin tespiti vardır ve beceriler yaşa-uygun standart araçlar kullanılarak düzenli olarak izlenir. Ayrıca, *Etnik Azınlık Başarı Ödeneği*, ortaöğretim okullarında dil desteği için kullanılır. (Bakınız İlköğretim bölümü).

¹ Kaynaşmalı müfredata doğru. CLIL Ulusal Beyan ve Kurallar 2009.

² Kaynak: www.naldic.org.uk/eal-teaching-and-learning/faq

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (Üç mesleki eğitim kurumu) (Yerel ve azınlık dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi
	Kurum B	ayrıntı verilmemiş	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi
	Kurum C	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi
GD	Kurum A	U.D.	U.D.	U.D.	U.D.
	Kurum B	U.D.	U.D.	U.D.	U.D.
	Kurum C	çok çeşitli	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmi

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	sadece ulusal dil	sadece ulusal dil	tamamı	ulusal ya da kurumsal tabanlı	uluslararası ve göçmen	tercihli	tercihli
Üniversite B	sadece ulusal dil	sadece ulusal dil	tamamı	ulusal ya da kurumsal tabanlı	yalnız uluslararası	zorunlu	tercihli
Üniversite C	sadece ulusal dil	sadece ulusal dil	tamamı	ulusal ya da kurumsal tabanlı	uluslararası ve göçmen	zorunlu	tercihli

Dil Zengini Avrupa için anket yapılan üç mesleki kurumun dil desteği sağlamasına karşın, İngiltere genelinde mesleki kurslardaki dillere yönelik çok az koşul vardır. 2006'da yapılan bir anket, mesleki kurslardaki öğrencilerden yüzde birinden daha azının bir dil çalıştığı değerlendirilmiştir. Bunlar, çoğunlukla ya Seyahat ve Turizm ya da İş kurslarında İspanyolca çalışan kişiler olmuştur. Devamı olarak 2011 yılında yapılan anket, koşulların daha da azaldığını ve dilleri iş dünyasıyla bağlayan sektörlerde çok az sayıda girişimin olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹

İngiliz üniversiteleri derece dersler ya da tamamlayıcı modüller olmak üzere geniş bir diller dizisi sunmaktadır. Geleneksel dil ve edebiyat çalışmaları eski üniversitelerde daima daha güçlü olmuştur. Bununla birlikte, son onlu yıllarda dil çalışmalarında bir düşüş olmuştur. 2005 yılından itibaren İngiliz üniversitelerinde diller 'stratejik olarak önemli ve hassas dersler' olarak belirlenmiştir. Bu, azalan ulusal kapasiteyi gidermek için ek kamu finansmana onay anlamına gelmektedir. En yaygın konuşulan dört toplum dilinde sertifika kursu eksikliği vardır. LRE projesinde "göçmen dili" tanımı Birleşik Krallık'ta "toplum dili" olarak anılmaktadır. Bu diller Urduca, Çince (Cantonese ağız), Panjab dili ve Bengalcedir. Bu dillerde profesyonel eğitim ve öğretimin yanı sıra çevirmenlik ve mütercimlik kursları sorunlu alanlar olarak saptanmıştır.² Dil öğretim programlarının eski geleneksel üniversitelerde olması, lisans düzeyinde dar kapsamlı dil sınıfları olması ve bilim-teknoloji konuları ile dil derslerinin birleştirilmemesi bu sektörün diğer ciddi sorunlarıdır.

¹ İleri eğitimde mesleğe yönelik dil öğrenimi, CILT, 2006.

² Yükseköğretimde Toplum Dilleri, McPake ve Sachdev, Diller için Rotalar, 2008.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller (iki şehir)

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	bazen	düzenli

İngilizce dışındaki dillerin anaakım görsel-işitsel medyada (örneğin radyo ve karasal televizyon) kullanımının yaygın olmamasına karşın, göreceli popüler alt yazılı dedektif dizileri vardır; Bununla birlikte yeni medyada – kablolu televizyon, uydu, online – Avrupa ve azınlık dili televizyon kanalları yaygın olarak mevcuttur. İngiliz şehirlerinde birçok toplum radyo programları da vardır. Özellikle büyük şehirlerde İngilizce dışındaki dillerin geniş yelpazesinde gazeteler mevcuttur. BK'da yabancı dilde filmler sinemada ve televizyonda her zaman alt yazılı olarak orijinal dilinde gösterilir. İşaret dilleri önemli medya olaylarında bütün şehirlerde düzenli olarak sunulur ve yasa gereği yayımcılardan işitme engelli izleyicilere hitap etmeleri istenir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri (iki şehir)

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4	Londra Sheffield	Londra Sheffield	Londra	Londra Sheffield		Londra
3-4						
1-2						

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Siyasi tartışmalar ve karar alma Eğitim Acil vaka Sağlık Sosyal	Siyasi tartışmalar ve karar alma Eğitim Sağlık Sosyal Hukuki

Anket uygulanan şehirlerde, polis, sağlık hizmetleri, mahkemeler ve yerel yönetimin hepsi çeviri ve tercümanlık hizmetlerini yaygın olarak kullanmaktadır ve gerek yazılı gerekse çevrimiçi bilgi birçok dilde mevcuttur. Desteklenen diller, hizmet edilen toplumların dilleri olarak tanımlanır.

8 İş dünyasında diller (21 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın uygulanan	8	8	9	7	0	4	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
İngilizce	Yaygın uygulanan	3	2	10	0	21	21	21	21	19	21
Ek diller	Yaygın uygulanan	4	3	8	0	8	7	8	9	12	12

BK işverenlerinin gereksinim duyduğu beceri değerlendirmesi diller için çok güçlü talepler ortaya çıkarmamaktadır.¹ Bir taraftan bu, çoğu tekdilli işverenlerin işlerine yönelik dillerin değeriyle ilgili dar bir algıya sahip olmalarından kaynaklanabilir; diğer taraftan dil becerilerine önem veren işverenlerin, yabancı ülkede doğmuş çokdilli işçi istihdamında geniş kaynağa sahip olmalarındandır. Ancak, CBI gibi işveren organizasyonları düzenli olarak küresel ekonomide rekabet için dil yeterliğinin önemine vurgu yapmaktadır, ve yeni bir anket İngiliz işletmelerinin yalnız bir çeyreğinin İngilizce dışındaki dillerde beceriye kesinlikle gereksinimleri olmadığını göstermiştir.² Küçük ve orta-ölçekli işletmelerin ihracaata yaklaşımları üzerine yapılan son araştırma bunların, dili ve bununla bağlantılı kültürel konuları denizaşırı iş yapmada en önemli engel olarak gördüklerini ortaya koymuştur.³

¹ Leitch Review of Skills, 'Prosperity for all in the global economy: world class skills' 2006.

² Building for Growth: business priorities for education and skills, CBI Education and Skills survey 2011.

³ The eXport factor, British SME's approach to doing business overseas, Barclays and Kingston University Small Business Research Centre, 2011.

Önemli bulgular

İngiltere'nin dillerdeki 'ulusal kapasitesi' son yıllarda ve özellikle 2000 yılının *Nuffield Diller Araştırması*'ndan itibaren önemli tartışma konusu olmuştur. Politika düzeyinde ve kamu söyleminde diller, önemli ancak uygulamada ve koşulda birçok fay hattına sahip olarak tanımlanmıştır. Bu şüphesiz İngilizcenin *lingua franca* olarak artan öneminin ve devam eden 'İngilizce yeterlidir' ve diğer diller 'önemlidir ama çok gerekli değildir' düşüncelerinin yansımasıdır.¹ Buna rağmen, diğer dillerin erken öğrenimine başlamada, toplum dillerinin desteklenmesinde ve genç insanları dil yeterliğine teşvik etmekte önemli bir ilerleme ve yenilikler mevcuttur. Kısmen bunun bir sonucu olarak diller politik ajandada kalmaktadır – dava kapanmaz.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

İngiltere özellikle dillere gereksinimi göstermek için kanıtlar öne sürmede ve dil öğrenimi için tutarlı gerekçeler geliştirmede aktiftir.

Ulusal Diller Stratejisi (2002-2011), özellikle dil öğrenimi 7-11 için çerçeve oluşturma (*Kilit Aşama 2 Diller için Çerçeve*) ve CEFR temel alınmış bir yeni değerlendirme çerçevesi (*Diller Basamağı/Varlık Dilleri*) gibi bir dizi kilit girişimden sorumludur. Aynı zamanda örgün ve yaygın öğrenim okulları arasında *Bizim Diller* girişimi gibi bağlantıları desteklemektedir.

Southampton Üniversitesi tarafından yürütülmüş olan *Diller için Rotalar* (*Routes into Languages*) projesi, doğrudan ortaöğretim okulu öğrencilerini hedef alarak üniversitelerle ve öğrenci temsilcileriyle bağlantı kurarak dil öğreniminin önemini yaymayı amaçlamıştır. Üniversiteleri okullarla temasa geçirmiş ve oldukça başarılı işbirliği modelleri geliştirmiştir.

2011 yılı raporu *Yükseköğretimde Diller ve Kültürlerarası Beceriler üzerine İşgücü Piyasası Bilgisi* (CILT), gerek kamu gerekse özel sektörde farklı işyeri becerileriyle kombinasyon halinde geniş bir diller dizisine gereksinimi göstermiştir.

2011'de dil öğrenimini desteklemek için yeni bir kampanya başlatılmıştır – *Geleceğe Konuş* (*Speak to the Future*). Bu girişim dil becerilerinin önemini teşvik etmek ve politika ve tutumlarda değişiklik oluşturmak için beş kilit konuda geniş bir destek koalisyonu inşa etmiştir.

¹ King et al Languages in Europe, Towards 2020 – Analysis and Proposals from the LETPP Consultation and review. London 2011.

19 BİRLEŞİK KRALLIK

19.2 Galler

Hywel Jones

Ülke/Bölgenin genel durumu

Galler'in nüfusu üç milyondur. 2001 yılı nüfus sayımına göre nüfusun %20.8'i Gal dili konuşabilmekteydi.

1282 yılında İngiltere tarafından fethedilen Galler'de 1563 yılında uygulanan *Act of Union (Birlik Yasası)* Gal dili konuşanların kamu hizmetlerinde çalışmasını yasakladı. Galler'in nüfusunun büyük çoğunluğu 19'uncu yüzyılın sonuna kadar Gal dilinde konuşmaya devam etti. Çoğunlukla İngiltere ve İrlanda'dan bölgeye yapılan göçle birlikte sanayi devrimi ve ayrıca zorunlu eğitimin hayata geçmesiyle Gal dilinin eğitim kurumlarında dışlanması sonucu Gal dilini konuşan nüfusun yaşadığı alanda büyük bir daralma oldu. 2001 yılında Gal dili konuşan ve nüfusun %12'sine tekabül eden 75,000 kişi bu araştırmanın da yapıldığı alan olan 3 şehirde yaşıyordu.

20'inci yüzyılın başında Cardiff Dünya'nın en çok kömür ihraç eden ülkesiydi ve dünyanın birçok ülkesinden gelen denizciler Newport ve Swansea ile birlikte Cardiff'te yerleştiler. Son dönemlerde göçmenler Hindistan alt kıtasından geldiler ve AB'nin genişlemesiyle birlikte Doğu Avrupa ülkelerinden gelen göçmenlerle nüfusun %25'i Galler dışında (%20'si İngiltere dışında) doğan göçmenlerden oluşmaktaydı.

Galler Ulusal Meclisi 1999 yılında kuruldu. Meclisin yasama yetkileri başlangıçta sadece eğitim gibi ikincil mevzuat ile sınırlı kalmıştır 2006'da yapılan Galler Hükümet Yasası'nı takiben 2011 yılının Mart ayında yapılan referandumla yasama yetkisi ve bölgesel politika geliştirme yetkisi Galler Meclisi'nin olmuştur.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

Dil politikaları ve dille ilgili mevzuatta İngilizce, Gal dili ve yabancı dillerle ilgili konulara yer verilir. Galler dışında yaşayan çocuklara ve yetişkinlere Gal dilinin eğitim ve öğretimi devlet tarafından finanse edilmez. Yöresel/Azınlık Dilleri için Avrupa Sözleşmesi (European Charter for Regional or Minority Languages – ECRML) Birleşik Krallık tarafından onaylanmış ve imzalanmıştır. Sözleşmede Gal dilinin Galler eğitim kurumlarında kullanılmasına ilişkin resmi hükümler vardır.

Birleşik Krallık'ta, dil çeşitliliğine ilişkin ülke-çapında resmi veri toplama mekanizmaları, periyodik olarak güncellenmek üzere belediye sicil kayıtlı verileri, nüfus sayımı verileri ve anket verileri kapsamında mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, ulusal ve bölgesel/azınlık dil çeşitliliği ile ilgili, evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

Gal dilinin resmi konumuyla ilgili ilk yasal hüküm 1942 yılında yürürlüğe giren ve Gal dilinin mahkemelerde sınırlı kullanımına izin veren *Galler Mahkemeler Kanunu*'dur (*Welsh Courts Act*). 1967 yılında yürürlüğe giren Galler Dil Kanunu (*Welsh Language Act*) Gal diline mahkemelerde ve kamu yönetiminde daha geniş bir alanda kullanılma hakkı vermiştir. 1993 yılında hayata geçirilen Galler Dil Kanunu (*Welsh Language Act 1993*) ise iş hayatında ve kamu yönetiminde İngilizcenin ve Gal dilinin eşitlik temelinde ele alınmasını karara bağlamıştır. Bu yasayla Galler Dil Kurumu kurulmuş ve Gal dilinin kamu kurum ve kuruluşlarında geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli önlemleri alma, yasal alt yapıyı hazırlama görev ve sorumluluğunu vermiştir. Gal diline ilişkin hükümler kamu kurumlarında alınacak olan tedbirleri ve dillerin eşitliği ilkesine dayalı önlemleri belirlemektedir.

Galler Dil Önlemi (Welsh Language Measure (2011)) beyannamesi Galler'de Gal dilinin resmi statüsü olduğunu ilan eder. Bu beyannameyle birlikte Galler Dil Komiserliğinin kuruluşu ve Galler Dil Kurulu'nun lağvedilmesi gerçekleşti (Bakınız Umut veren gelişmeler bölümü).

Britanya İşaret Dili (British Sign Language) kendine özgü farklı bir dil olarak tanınmıştır ancak resmi hükümler mevcut değildir. Aynı şekilde, eğitime ilişkin yasal düzenleme dışında, yabancı diller ve göçmen dilleriyle ilgili olarak da hükümler yoktur. Eğitim dışında Gal dili dışındaki dillere sadece mütercim tercümanlık hizmetleri bağlamında değinilmektedir.

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel/Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	> veya 2 yıla eşit	yok	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
UD destek	tamamı	> veya 2 yıla eşit	yok	0.5-1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Gal dili

Okul öncesi eğitim devlet tarafından geniş bir şekilde sağlanmamaktadır; bu alandaki hizmetin büyük kısmı özel sektör tarafından sağlanmaktadır. 1971 yılında Gal dilinde anaokulu hizmeti verme amacıyla kurulan *Mudiad Meithrin* adlı bir kuruluş bu hizmeti sağlamaktadır. 550'nin üzerinde oyun okuluyla 2 yaş grubunun yaklaşık %17'sine eğitim vermektedirler. Bu okullardaki çocukların üçte ikisinin evlerinde Gal dili ana iletişim dili değildir. Anaokuluna devam etmek onların Gal dili ile tanışmasını sağlamaktadır.

3 İlköğretimde diller (Yabancı dillerde ve Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	genel	okula başlamadan önce	tamamı	okul ölçeğinde

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	genel	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	okul ölçeğinde	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD destek	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Gal dili
------	----------

İlköğretim okullarındaki öğrencilerin %20'den fazlası Gal dilinde eğitim alırlar. Bu oran uzun yıllardır artmaktadır. Gal dilinde eğitim almak Galler'in tüm bölgelerinde mümkündür. Galler'deki tüm diğer öğrenciler Gal dilini ikinci dil olarak okullarda öğrenirler. Yabancı diller, etnik azınlık ve göçmen dillerinde eğitim görmek mümkün değildir. Bazı okullarda yabancı diller öğretilirken daha az sayıdaki okulda göçmen dillerinde öğretim yapılmaktadır. Etnik azınlıklardan çocuklar için İngilizce ek destek dersleri mevcuttur.

4 Ortaöğretimde sunulan diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yok	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirtilmemiş	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirtilmemiş	eğitimin parçası

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Gal dili
YD	Fransızca, Almanca, İspanyolca: bu dillerden birisi zorunlu

Gal dilinde eğitim oranı her geçen yıl artmaktadır. 2010/11 eğitim yılında öğrencilerin %16.7'si Gal dilini anadili olarak öğrendiler (tamamı eğitim dili Gal dili olan okullardır). Başarı oranları düşük olsa da diğer tüm öğrenciler Gal dilini ikinci dil öğretimi kapsamında öğrenmektedirler. Ortaöğretimin ilk üç yılı esnasında tüm öğrenciler bir yabancı dil dersi alırlar. 15 yaş ve üzeri öğrenciler arasında bir yabancı dilden bitirme sınavına giren öğrencilerin oranında yıllardır ciddi bir düşüş yaşanmaktadır. GCSE lise bitirme sınavlarına giren öğrenciler arasında bir yabancı dilden bitirme sınavına giren öğrencilerin oranı 1997 yılında %50 iken bu oran 2010 yılında %28'e düşmüştür. Etnik azınlık dillerinde öğretim veren okul sayısı bir elin parmaklarını geçmez ve bu eğitim göç oranlarındaki değişimlere bağlı öğrenci sayılarına göre farklılık gösterir. İlköğretim okullarında olduğu gibi etnik azınlık kökenli öğrencilere İngilizce ek destek sağlanmaktadır.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (Üç mesleki eğitim kurumu)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmen
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmen
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmen
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmen
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmen
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AOÖÇ ile bağlantılı	kısmen
GD	Kurum A	belirtilmemiş	belirgin değil	U.D.	yok
	Kurum B	belirtilmemiş	belirgin değil	U.D.	yok
	Kurum C	kısıtlı	genel	U.D.	tamamı

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal, yabancı ve Y/AD	tamamı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	zorunlu	seçmeli
Üniversite B	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal, yabancı ve Y/AD	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	zorunlu	seçmeli
Üniversite C	ulusal, yabancı ve Y/AD	ulusal, yabancı ve Y/AD	kısıtlı	ulusal veya kurumla sınırlı	sadece uluslararası	sunulmuyor	seçmeli

LRE araştırmasının yapıldığı üç şehir göçmen gruplarının çok sayıda bulunduğu bölgelerdir. Buna rağmen göçmen dillerinde eğitim olanağı çok kısıtlıdır. Bu bölgelerde Gal dilinin eğitim dili olarak kullanılma oranı daha da kısıtlıdır. Gal dilinde üniversite eğitimi istenildiği kadar yaygın olmasa da araştırma bölgemiz dışındaki Bangor, Aberystwyth ve Wales Üniversitesi, Trinity St David, Carmarthen gibi diğer üniversitelerde mevcuttur.

2009/10 eğitim yılında Galler yüksek eğitim kurumlarına kayıtlı öğrencilerin %5'i Avrupa Birliği'nde ikamet eden öğrencilerken %13'ü AB dışından gelen öğrencilerdir. Bu öğrencilerin İngilizce dil becerilerini geliştirmek için kapsamlı destek sağlanmaktadır.

6 Görsel-ışitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	daima	bazen

Gal dilinin görsel ve işitsel medyada kullanımı sadece 1982 yılında kurulan Gal dili Televizyon kanalı S4C'den ibarettir. Ayrıca 1977 yılında BBC Radyosun bünyesinde kurulan Gal dilinde yayın yapan ulusal Gal radyosu *Cymru* vardır.

Diğer dillerin görsel-ışitsel medya araçları içinde neredeyse hiç varlığı yoktur; olanlar da sadece televizyonlarda nadiren gösterilen alt yazılı filmlerle sınırlıdır.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Cardiff Swansea Newport				
3-4						
1-2	Cardiff Swansea		Cardiff Swansea Newport	Cardiff Swansea Newport	Cardiff Swansea Newport	Cardiff Swansea Newport

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Sosyal Hukuki Göç ve uyum Turizm Sağlık	Sosyal Turizm Eğitim Sağlık Hukuki

Bölgesel ve merkezi hükümet kurumlarında Gal Dil Yasası'na göre (*Welsh Language Act* (1993)) Gal dili uygulamaları şartının olması sayesinde Gal dilinde hizmetlerin, uygulamaların, formların, yol tabelalarının ve belgelerin olması güvence altına alınır. Ancak, araştırmanın yapıldığı üç şehirde Gal dilini konuşan nüfusun Kuzey ve Batı Galler'deki nüfusa oranla çok daha az olmasından dolayı bu üç şehirde Gal dilindeki hizmetler de kısıtlıdır. Diğer taraftan bu üç şehir göçmen nüfusun yoğun olarak bulunduğu yerler olduğu için mütercimlik hizmetleri Galler'in diğer bölgelerine göre çok daha fazladır.

8 İş dünyasında diller (20 şirketten toplanan veriler)

	GENEL DİL STRATEJİLERİ							
	Dil stratejisi mevcudiyeti	İşe almada dil becerilerinin vurgulanması	uluslararası hareketlilik sağlanması	Şirket dışından çevirmen ve mütercimlerin kullanımı	Personelin dil becerilerinin kaydının tutulması	Dil eğitimi için sosyal ağların kullanımı	AB programlarının ve bütçesinin kullanımı	AB programlarının ve bütçe imkânlarının farkında olma
Yaygın uygulanan	1	2	2	3	1	0	0	0

		ŞİRKET İÇİ DİL STRATEJİLERİ						ŞİRKET HARİCİ DİL STRATEJİLERİ			
		Eğitim sektörüyle ortaklık	Dil becerilerine dayalı ödül ve teşvik sistemi	Dil eğitimi sağlanması	AOÖÇ uygulaması	İşyerinde belgeler ve şirket içi ağda kullanılan dil	Yazılım ve web programları için kullanılan dil	Yıllık iş raporlarında kullanılan dil	Pazarlamada kullanılan dil	Markalaşma ve özgün kimlik oluşturma için kullanılan dil	Web sitesinde kullanılan dil
UD	Yaygın uygulanan	0	1	1	0	20	20	20	20	20	20
Gal dili	Yaygın uygulanan	0	0	0	0	1	0	0	2	3	2
Ek diller	Yaygın uygulanan	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3

Araştırmaya katılan şirketlerde İngilizce dışındaki dillerin kullanımı kısıtlıdır ancak Gal dili kullanımı panolarda ve reklamlarda yaygındır.

Önemli bulgular

Galler'de İngilizce ve Gal dilinin eşit kullanımını güvence altına almak için çabalar devam edecektir. Eğitim alanında ciddi kazanımlar kaydedilmiştir ancak diğer alanlarda daha yapılması gereken işler vardır. Yabancı diller ve göçmen dilleri eğitim alanında da zayıf bir konuma sahiptir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

2011 yılında Ulusal Gal Dil Koleji (*Coleg Cymraeg Cenedlaethol*) kurulmuştur. Bu Kolej sadece bir bölgeye mahsus değildir ve sadece diploma veren bir kuruluş değildir. Galler'deki tüm üniversitelerle ortaklaşa işbirliği yapacak ve öğrencilerin Gal dilinde eğitim almaları için fırsatları artıracaktır. 2011'de hayata geçirilen (Galler) Gal Dili Tedbiri ile Gal Dili Komiserliği Nisan 2012'de kurulmuştur. Bu Komiserliğin görevi Gal dilinin işlevinin artırılması ve geniş alanda kullanımının desteklenmesidir. Ayrıca Gal dilinin hiçbir şekilde İngilizceden farklı bir muameleye tabii olmamasını sağlamak ve Gal dilinin serbestçe kullanımı önündeki engelleri araştırmak ve soruşturmak. Komiserlik, 'Galler'de yaşayan ve Gal dili konuşmak isteyen herkes bu dili kullanma serbestliğine ve imkanına sahip olmalıdır' ilkesine bağlıdır. Ulusal Parlamentosundaki Galler Bakanları Gal dilinin kullanımını geliştirmek ve desteklemek için öneri ve stratejiler geliştirmelidirler. Kamu kuruluşlarında Gal dilinin kullanımını artırmak ve desteklemek için de ölçütler koymalıdır. Bu ölçütler ve standartlar mevcut Gal dili şemaları sisteminin yerini alacaktır. Komiserlik bu ölçütlerin uygulanmasını denetleyecektir.

1 Mart 2012 tarihinde Galler hükümeti yeni Gal dili Stratejisini yayımlamıştır.

Kaynakça

Welsh Government (2010) *Welsh-medium education strategy: information. Information document No: 083/2010*, Cardiff, Welsh Government. <http://wales.gov.uk/docs/dcells/publications/100420welshmediumstrategyen.pdf>

Welsh Government (2010) *Making languages count: Modern foreign languages in secondary schools and Learning Pathways 14-19 Information document No: 088/2010*, Cardiff, Welsh Government. <http://wales.gov.uk/topics/educationandskills/publications/guidance/makinglanguagescount/?lang=en>

Welsh Language Act 1993 http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/pdfs/ukpga_19930038_en.pdf

Welsh Language (Wales) Measure 2011 http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/pdfs/mwa_20110001_en.pdf

Welsh Government (2012) *A living language: a language for living*, Cardiff, Welsh Government. <http://wales.gov.uk/docs/dcells/publications/122902wls201217en.pdf>

19 BİRLEŞİK KRALLIK

19.3 İskoçya

Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch

Ülkenin genel durumu

İskoçya'nın nüfusu 5.22 milyondur ama bu nüfusun sadece 92 bini yani %2'den daha azı Keltçe bilgisine sahiptir.¹ 2002 yılından beri İskoçya iç göç almaktadır.² 2001 nüfus sayımına göre nüfusun %2'si beyaz olmayan Pakistan kökenli etnik azınlığa dahildir ancak 2009 yılında yapılan bir öğrenci anketine göre³ okullardaki nüfusun %4.3'ü evlerinde İngilizce dışında bir dil kullanmaktadırlar. Toplam olarak 138 farklı dilin konuşulduğu tespit edilmiştir ve listenin başında %0.8 oranı ile Lehçe ve bu dili takiben Pencap dili, Urduca, Arapça, Çince, Fransızca ve Keltçe gelmektedir. 626 öğrenci evlerinde başlıca Keltçe konuştuklarını beyan etmişlerdir ki bu binde birden daha az bir orandır. Ancak çok daha fazla öğrenci Keltçe dilinde eğitim almaktadır veya okullarda Keltçe ders almaktadır –2011 yılında 4,064 öğrenci ki bu oran her 180 öğrenciden birisine tekabül etmektedir.⁴

İskoçya eğitime ayrı ayrı dersler yerine bütüncül bir yaklaşımın sunulduğu *Mükemmellik Müfredatı (Curriculum for Excellence)* programının uygulamasında ikinci yıla girmiştir. Bu program hem ilköğretim hem de ortaöğretimde matematik, okuma-yazma, sağlık ve refah konularına ağırlık verdiği için yabancı dil derslerinde ciddi gerileme olacağı kaygılarına yol açmıştır. Bunun üzerine İskoç Okulları Müfettişliği müfredatta dil öğrenimine verilmesi gereken öneme dikkat çekmiş ve dil öğreniminin önemini vurgulamıştır.⁵

İskoç okullarında göçmen dillerinde eğitim pek yoktur. Vurgu daha çok göçmen çocuklarının İngilizce öğrenmesi üzerinedir.

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

İngilizce, yabancı diller, yöresel/azınlık dilleri ve göçmen dillerinin öğrenimiyle ilgili hükümler daha çok dil politikası dökümanlarında yer alır. İngilizcenin yurt dışındaki Birleşik Krallık kökenli çocuklara ve/veya yetişkinlere öğretilmesi ve öğrenilmesi Belçika, Belize, Brunei, Kanada, Kıbrıs, Falkland Adaları, Almanya, Cebelitarık, İtalya ve Hollanda'da (ortak-)finanse edilmektedir. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı imzalanmış ve Birleşik Krallık tarafından kabul edilmiştir. İskoçya'da, şu yerel ve azınlık dilleri Şart'ta tanınmaktadır: İskoçça ve Keltçe. Keltçe için bölge genelindeki eğitimde Şart tarafından desteklenen resmi hüküm vardır.

İskoçya'daki, dil çeşitliliğine ilişkin Birleşik Krallık-çapında veri toplama mekanizmaları, periyodik olarak güncellenmek üzere belediye sicil kayıtlı verileri, nüfus sayımı verileri ve anket verileri kapsamında mevcuttur. Bu veri toplama yöntemlerinde, ulusal ve bölgesel/azınlık dil çeşitliliği ile ilgili, evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak İngilizce, İskoçça ve Keltçenin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

Keltçe Dil Yasası (*Gaelic Language Act, 2005*) İskoç Hükümeti'nin Kelt dilinin konumunu güçlendirmek, edinimini ve kullanımını geliştirmek için yol haritası olarak kullanabileceği *Keltçe Ulusal Eylem Planı (National Plan for Gaelic)* hazırlanmasını gerektirdi. Son dönemde, *2012-2017 Ulusal Kelt Dil Planı (National Gaelic Language Plan)* adıyla bir plan yayımlandı.¹ Keltçe öğretiminin okul müfredatında yer alması bu planda yer aldı. Planda Keltçeye göreceli olarak verilen güçlü statü Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nda tanınan İskoç lehçesi ve Ulster İskoççasının konumu hakkında soru işaretleri yarattı. İskoç Dili Bakanlık Çalışma Grubu (*Ministerial Working Group on the Scots Language*) bir rapor hazırlayarak İskoç hükümetinin *İskoç Dil Politikası* geliştirmesini ve İskoçya'nın uluslararası camiaya üç-dilli bir ülke olarak sunulması çağrısında bulundu (Kasım 2010).²

İngilizcenin ek dil olarak öğretimi uygulaması ve yeni gelen göçmenlere destek konusu 2009 yılında yeniden değerlendirilmiştir.³ Bu değerlendirmenin sonucunda ortaya çıkan ve yerel idarelerdeki en iyi uygulamaların daha geniş bir alanda paylaşılmasını öneren raporda yeni gelen göçmenlerin karşılanması, ön değerlendirmelerin yapılması, çocukların ve gençlerin geldikleri ilk dönemde anadillerini öğretim aracı olarak kullanabilmeleri, ve yeni gelenlerin gereksinimlerini daha etkili bir şekilde karşılamak için ilgili personelin çok etkili bir şekilde eğitilmesi önerilmiştir.

¹ Scotland's Census 2001: Gaelic Report 2005, General Register Office for Scotland.

² Scotland's Population 2010, The Registrar General's Annual Review of Demographic Trends, August 2011.

³ Pupils in Scotland 2009, Scottish Government Publications.

⁴ Scottish Government, Pupil Census, Supplementary Data 2011.

⁵ TESS 4/6/2010.

¹ www.scottish.parliament.uk/parliamentarybusiness/CurrentCommittees/45383.aspx

² Report of the Ministerial Working Group on the Scots Language, November 2010.

³ Count Us In report, 2009 www.ltscotland.org.uk/Images/cuimnnus_tcm4-618947.pdf

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel ya da Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	destek yok	1 yıl	yok	>1 day	konuya özgü	yok	tamamı
YD	destek yok	<1 yıl	yok	<0.5 day	yok	yok	kısmen
UD destek	tamamı	1 yıl	yok	<0.5 day	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	Keltçe
YD	Çince, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca - sadece özel sektörde

Az ama artan sayıda özel sektör okul öncesi eğitim kurumları yabancı dillerde eğitim sağlamaktadır ancak bazı yerel idareler üç yaşından itibaren yabancı dil öğretimi sunmaktadır. Kısıtlı İngilizce dil becerisine sahip olan tüm çocuklar bu konuda donanımlı öğretmenlerde ek dil desteği almaktadırlar. Keltçe çok az sayıdaki okulda öğretilmektedir (yaklaşık 2,000 çocuk kayıtlıdır). Göçmen dilleri nadiren öğretilmektedir.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	okul kıstasları	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	sadece son safhada	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte ölçünlü	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	sınıf öğretmenleri	genel	konuya özgü	resmi olmayan destek

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	Keltçe
YD	Fransızca, Almanca, İspanyolca: seçmeli

İskoçya ilköğretimde yabancı dillerin öğrenilmesine erken başlayan ülkelerdendir (1992) ve 2005 yılında tüm İskoç ilköğretim okullarında bir yabancı dil öğretilmeye başlanmıştır. İspanyolca, Almanca, İtalyanca ve Keltçe ile kıyaslandığında Fransızcanın konumu çok güçlüdür. Tüm çocuklar ilköğretimin son safhasından itibaren en az bir yabancı dil öğrenme hakkına sahiptir ancak bu zorunlu değildir. *Mükemmellik Müfredatı (Curriculum for Excellence)* programı yabancı dil öğretiminin nasıl yapılacağı, Avrupa Ortak Ölçütler Çerçevesi (AOÖÇ) ile uyumlu ilköğretimin sonunda ulaşılması hedeflenen A1 düzeyiyle ilgili somut yönergeler sunmaktadır. Genellikle YD eğitimi ilköğretimin son iki yılında (10-12 yaşlarında) yapılmaktadır ve ders saatleri çok kısıtlıdır. Son dönemde öğretmenlerin donanımları ve bütçe kesintilerinden dolayı yerel destek konusu kaygı yaratmaktadır.¹

Uygulamanın başladığı 1986 yılından itibaren Keltçenin öğretimi birçok açıdan farklı muameleye tabi tutulmuştur; tüm İskoçya ilköğretim okullarında Kelt dilinde eğitim verilmiş ve okul öncesi eğitim kurumlarında Keltçe eğitimi ile desteklenmiştir. En son Eğitim Müfettişliği raporuna göre² Keltçe dilinde öğretim yapan ilkokullarda Keltçe öğrenen çocuk sayısı 2,312'dir ve bu çocuklarının çoğunun anadili Keltçe değildir. Keltçe ayrıca bazı okullarda ikinci dil olarak öğretilmektedir.

Yeni gelen tüm göçmen çocukları okula başlamadan önce ve eğitim esnasında İngilizce ek destek dersleri alırlar ve dil becerileri düzenli olarak uzman öğretmenler tarafından izlenip test edilir. Göçmen dilleri nadiren öğretilmektedir.

¹"Pupils risk being lost in translation", Edinburgh Evening News 16/4/2010.

²HMIE, Gaelic Education: Building on the successes, addressing the barriers, 21 June 2011.

4 Ortaöğretimde sunulan diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	tutarlı ve belirgin	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte ölçünlü

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	okul saatlerinde	5-10	ulusal ölçekte ölçünlü	ulusal veya bölgesel kıstaslar	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	absent	okul saatlerinde	yok	school based	AOÖÇ ile bağlantılı	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya okul ölçeğinde kıstaslar	U.D.
Y/AD	dil (brans) öğretmenleri	genel	konuya özgü	U.D.	U.D.
YD	dil (brans) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal veya bölgesel ölçütler	eğitimin parçası

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	Keltçe
YD	Genellikle Fransızca, Almanca veya İspanyolca. Ayrıca İtalyanca ve Çince: bu dillerden birisi zorunlu/seçmeli
GD	Çince, Rusça, Urduca

Yabancı dil dersleri *Mükemmellik Müfredatı (Curriculum for Excellence)* programının temel unsurlarındandır ve tüm çocuklar genel eğitimlerinin (S1-S3) bir parçası olarak bir yabancı dil alma hakkına sahiptir. Bu hak, öğrencilere bir yabancı dilde AOÖÇ ölçütlerine göre A2 düzeyine ulaşma fırsatı sağlar ve bu seviyeye genellikle genel eğitimin ikinci aşaması olan (S4-S6)'den ziyade (S1-S3) birinci kademesinde ulaşılır. İskoç hükümeti her çocuğun anadiline ek olarak iki dil öğrenmesini güvence altına alan politikalar uygulamayı hedeflemektedir.

Ancak günümüzde ortaöğretim okullarında yabancı dil eğitiminin durumu kaygı vermektedir. 2001 yılında tüm öğrenciler ortaöğretimin dördüncü sınıfına kadar bir yabancı dil öğrenirken bu oran 2010 yılında %67'ye düşmüştür.¹ Yabancı dil sınavlarına giren öğrencilerin %70'i Fransızca testinden girerken bu oran Almanca için %16, İspanyolca için %10'dur. Genel düşüşe rağmen İspanyolca dersi takip edenlerin oranı artmaktadır.² İleri sınıflarda durum daha dengelidir.³

2011 yılında İskoç yerel idareleri orta dereceli okulların en az birinde yabancı dil derslerinin zorunlu olmamasının, dil öğrenme hakkının ilköğretim okullarında karşılandığı düşüncesinden kaynaklandığını rapor etmiştir.⁴ Kamu alanındaki bütçe kesintileri ve Yabancı Dil Asistanları'nın işe alınmasını olumsuz etkilemiştir (istihdam 2005 yılında 285 iken 2011 yılında 59'a gerilemiştir). Bu durum Dışişleri Bakanlığı görevlileri ve İskoç işletmelerinin uluslararası rekabet gücü konusunda isyana yol açmıştır.⁵

Ortaöğretim okullarında Keltçe öğretim yapmanın sürekliliği konusunda ciddi zorluklar vardır çünkü sadece 36 okulda ortaöğretimin ilk iki yılında Kelt dilinde eğitim alınmaktadır ve sonrasında bu devam etmemektedir.

İskoç dili özgün bir ders olarak verilmemektedir ancak çocukların okula taşıdıkları bir dil konumundadır. Dolayısıyla okulların bu durumu öğrenme fırsatı olarak kullanmaları ve öğrencilerin farklı derslerde bu bilgiyi tecrübe etmeleri tavsiye edilmektedir.

İngilizcenin birinci ve ikinci dil olarak öğretildiği belirgin bir müfredat bulunmaktadır. Okula yeni başlayan göçmenler için ek dil desteği mevcuttur ancak bu desteğin oranı İskoçya genelinde çok büyük farklılıklar gösterir. Göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde göçmen dilleri nadiren öğretilir ancak sosyo-kültürel uyumun gerçekleşmesi için vurgu İngilizce öğretimi üzerinedir.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (Üç mesleki eğitim kurumu) (Yerel/azınlık ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	tamamı
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	kismen

¹Modern Languages Excellence Report, Scottish CILT, 2011.

²Modern Languages Excellence Report, Scottish CILT, 2011.

³Modern Languages Excellence Report, Scottish CILT, 2011.

⁴The survey was carried out by TESS and reported as: 'Poor language skills put Scots at disadvantage', TESS 25/3/2011.

⁵'Backlash from diplomats over language cuts', Scotland on Sunday, 4/12/11.

Yükseköğretim (üç üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	sadece ulusal	sadece ulusal	tamamı	ulusal ya da kurumsal ölçekte	sadece uluslararası	zorunlu	seçmeli
Üniversite B	sadece ulusal	sadece ulusal	kısıtlı	ulusal ya da kurumsal ölçekte	sadece uluslararası	zorunlu	seçmeli
Üniversite C	sadece ulusal	sadece ulusal	tamamı	AOÖÇ ile bağlantılı	uluslararası ve göçmen	zorunlu	seçmeli

İskoç üniversiteleri büyük bütçe kesintilerinden ciddi olarak muzdariptir ve bu durum bazı üniversitelerin özellikle az öğretilen diller bölümlerinin geleceğine yönelik olarak ciddi kaygılara yol açmaktadır. İngiltere’de olduğu gibi İskoçya Parlamentosu’na stratejik öneme sahip dillerdeki bölümlerin yaşatılmasını güvence altına alması için destek talebinde bulunulmuştur.

İskoç Yeterlikler Kurumu’nun (*Scottish Qualifications Authority*) son raporuna göre İskoç yüksek eğitiminde yabancı dil öğretim sektörü çökmek üzeredir.¹ Yapılan analize göre çalışanlar ve uzmanlar arasındaki saplantılı görüş “İngilizcenin yeterli olduğu” şeklindedir ve bu durum hem ileri eğitim okullarına hem de yükseköğretime olumsuz etki yapmaktadır.

¹ *La Grande Illusion: Why Scottish further education has failed to grasp the potential of modern languages*, Scottish Languages Review, Issue 23, Spring 2011, Hannah Doughty, University of Strathclyde.

6 Görsel-işitsel medya ve basında diller

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	düzenli olarak	düzenli olarak

Radyo programları genellikle İngilizcedir ama BBC Radyosunun *nan Gàidheal* kanalında Keltçe içerik sunulmaktadır. Televizyon programları genellikle İngilizce ve Keltçedir ancak Senegalce, Hintçe, Danca ve İngiliz işaret dilinde programlar da mevcuttur. 2008 yılından beri BBC’nin Keltçe kanalı ve BBC Alba dijital televizyon kanalları ve çanak anten yoluyla haftada yaklaşık 500,000 insan tarafından izlenmektedir. İskoçya’da yabancı dillerdeki filmler hem televizyonlarda hem de sinemalarda düzenli olarak orijinal dillerinde alt yazılı olarak gösterilmektedir. Ancak yabancı ve yöresel/azınlık dillerindeki radyo ve televizyon programları Freeview kanalı, çevrimiçi, çanak anten gibi yollardan izlenmektedir. Araştırmaya katılan tüm şehirlerde işaret dili önemli medya olaylarında düzenli olarak sağlanmaktadır. Gazeteler büyük şehirlerde İngilizce dışında zengin bir dil repertuarına sahiptir.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Şehirlerde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde İş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Glasgow Edinburg Aberdeen			Edinburg	
3-4						
1-2			Glasgow Edinburg Aberdeen	Glasgow	Glasgow	Glasgow Edinburg

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Eğitim	Acil vaka
Acil vaka	Ulaşım
Sağlık	Göç ve uyum
Sosyal	Sağlık
Hukuki	Sosyal

Araştırmaya katılan şehirlerde polis, mahkemeler, sağlık hizmetleri, kamu kuruluşları ve belediyelerin tamamı tercümanlık ve mütercimlik hizmetlerinden faydalanmaktadır ve birçok dilde çevrimiçi bilgi sunulması için gayretler mevcuttur. Yazılı iletişim genellikle İngilizce ve Keltçe dışında çok sayıda dilde mevcuttur. Hizmet verilen toplumun diline göre dile verilen destek tanımlanmaktadır. Keltçe Ulusal Planı (*National Plan for Gaelic*) ve Keltçe Dil Yasası (*Gaelic Language Act*, 2005) kapsamında hem Edinburgh hem de Glasgow çalışanların Keltçe dil becerilerini artırma konusunda planlar yapılmaktadır.

8 İş dünyasında diller

İskoçya beceriler anketi sonuçları dil becerilerinin eksikliğini bir sorun olarak görme eğiliminde değildir.¹ Ancak bu alanda başka araştırmalar İskoç işverenlerin dil sorununa çözüm bulmak yerine dil açıklarını kapatmak için daha çok İngilizce konuşulan ülkelere ihracat yaptığını göstermektedir.² İhracatın önündeki engellerin önemli bir boyutu dilseldir ve yurt dışında güvenilir ortaklar bulma zorluğu vardır.

¹ Leitch Review of Skills, 'Prosperity for all in the global economy: world class skills' (2006), and Futureskills Scotland (2007), Skills in Scotland (2006), Glasgow, Scottish Enterprise.

² Modern Languages Excellence Report, Scottish CILT, 2011.

Önemli bulgular

Dil Zengini Avrupa araştırmasının da gösterdiği gibi Kelt dili, Keltçe Dil Planı'ndan (*Gaelic Language Plan*) ciddi oranda siyasi destek almaktadır ve anne-babaların Keltçe eğitim talebi de önemlidir. Keltçenin konumu ve statüsü İskoçya'da konuşulan dillere göre çok farklıdır. Göçmen dilleri üzerine 2006 yılında yayımlanan bir çalışmada¹ belirtildiğine göre okul çağındaki çocukların okul saatleri dışında 21 farklı dilde eğitim alması mümkündür ancak İskoç dilinin de dahil olduğu diğer dillerde hiçbir imkan mevcut değildir. En önemli kaynak ve imkan Urduca için 42 farklı sınıfta hem ilköğretim hem de ortaöğretim okullarında sağlanırken bu dili modern yabancı dil olarak alma imkanı da mevcuttur. Modern yabancı dil öğrenimi giderek politik gündemin bir parçası olmaya başlasa da bu konunun İskoçya'nın sosyal, ekonomik, kültürel ve entelektüel menfaatleri açısından çok önemli olduğu ve çok donanımlı öğretmenlerin yetiştirilmesine yatırım yapılması gerektiği güçlü bir şekilde vurgulanmalıdır.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

İskoç hükümeti son zamanlarda Barcelona Avrupa Birliği kararlarına uygun olarak her çocuğun anadili dışında iki dil öğrenmesi hedefini benimsedi. Bu konuyu Parlamentonun iki dönemi boyunca hayata geçirmek ve uygulamak için Bakanlara 2012 yılında tavsiyelerini sunacak bir çalışma grubu kurmuştur.¹

İskoçya Ulusal Diller Merkezi (*National Centre for Languages*) tarafından yönetilen *Modern Diller Mükemmellik Grubu* (*Modern Languages Excellence Group*) modern yabancı diller programının nasıl hayata geçirileceğine, bunun için neler yapılması gerektiğine ve sunulacak yabancı dillerin nasıl artırılacağına ilişkin bir rapor yayımlamıştır.² Tüm çocukların ilköğretim sonunda ulaşması hedeflenen dil düzeyi (A1) ve ortaöğretimin ilk üç yılı sonunda ulaşılması gereken düzey (A2) Avrupa Ortak Ölçütler Çerçevesi'ne uygun bir şekilde belirlenmiştir.

Okul ve üniversite arasındaki açığı kapatacak olan ve iş hayatı için gerekli olan becerileri sağlayacak olan bir başka çok ilginç ve umut vaat eden gelişme de *Dil Öğretiminde İskoç Bakaloryası* (*Scottish Baccalaureate in Languages*) girişimidir.

¹ Provision for community language learning in Scotland, Scottish CILT/University of Stirling, 2006.

¹ Record of debate in Scottish Parliament 8/12/11, Scottish Parliament website.

² Modern Languages Excellence Report, SCILT, March 2011.

19 BİRLEŞİK KRALLIK

19.4 Kuzey İrlanda

Teresa Tinsley ve Philip Harding-Esch

Ülkenin genel durumu

Kuzey İrlanda'nın nüfusu 1.8 milyondur. İngilizce ülkenin yerel dilidir ama 2001 nüfus sayımında nüfusun %10'u belli oranda İrlandaca dil bilgisine sahip olduğunu belirtmiştir.¹ 1990'lı yılların sonundan beri siyasal dengenin sağlanmış olması göçmen sayısında artışa yol açmıştır. 2001 nüfus sayımında Çince, Arapça ve Portekizce önemli diller olarak ortaya çıkarken Avrupa Birliği anlaşmaları kapsamında *Accession Eight (A8 – 8'li Katılım)* sonrasında Polonya'dan ve Litvanya'dan ciddi oranda bir nüfusun ortaya çıkmasını sağlamıştır. İlköğretim okullarındaki öğrencilerin %3'ü İngilizce dışında bir anadile sahiptir. Bu oran Dungannon gibi çok kültürlü bölgelerde %11'e kadar çıkmaktadır.²

1 Resmi belgelerde ve veri tabanlarında diller

İngilizce, yabancı diller, Bölgesel/Azınlık dilleri ve göçmen dilleri, Kuzey İrlanda'daki dil mevzuatı ve/veya dil politikası belgeleri kapsamında ele alınır. İngilizce'nin yurt dışındaki BK kökenli çocuklara ve/veya yetişkinlere öğretilmesi ve öğrenilmesi Belçika, Belize, Brunei, Kanada, Kıbrıs, Falkland Adaları, Almanya, Cebelitarık, İtalya ve Hollanda'da (ortak-)finanse edilmektedir. *Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı* imzalanmış ve Birleşik Krallık tarafından kabul edilmiştir. Kuzey İrlanda Şart'a bağlı olarak İrlandaca ve Ulster Keltçe'sini tanımıştır. İrlandaca için bölge çapındaki eğitimde resmi destek sağlanmaktadır.

Kuzey İrlanda'da Birleşik Krallığın dil çeşitliliğine ilişkin ülke-çapında veri toplama mekanizmaları, periyodik olarak güncellenmek üzere belediye sicil kayıtlı verileri, nüfus sayımı verileri ve anket verileri kapsamında kullanılmaktadır. Bu veri toplama yöntemlerinde, ulusal ve bölgesel/azınlık dil çeşitliliği ile göçmen dilleriyle ilgili, evde hangi dilin konuşulduğuna ek olarak dilin ne oranda konuşulduğu, anlaşıldığı, okunduğu ve yazıldığına ilişkin dil yeterliği soruları sorulmaktadır.

1998 yılında yapılan *Good Friday Agreement (Hayırlı Cuma Anlaşması)* dilsel çeşitliliğe ilişkin olarak saygı ve hoşgörü ilkelerini belirlemiştir. İrlandaca, Ulster Keltçesi ve diğer etnik grupların dilleri bölgedeki kültürel zenginliğin birer unsuru olarak açıkça belirtilmiştir.¹ 2 Aralık 1999 tarihinde kurulan ve *Foras na Gaeilge* (İrlanda Dil Kurumu) ve *Tha Boord o Ulstèr-Scotch* (Ulster-Kelt Dil Kurumu) olmak üzere iki farklı organdan oluşan *Kuzey/Güney Dil Kurumu (The North/South Language Body)* Kuzey/Güney Bakanlar Konseyi ile birlikte belirlenen ortak kararları ve politikaları Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyetinde uygularken İrlandacanın ve Ulster Keltçesinin bu bölgelerde promosyonunu sağlar. Ağustos 2000 tarihinde Kuzey İrlanda Eğitim Bakanlığı İrlandaca dilinde eğitimin yaygınlaşmasını sağlamak ve İrlandaca eğitim sektörünün gelişimini desteklemek için *Comhairle na Gaelscolaíochta* kurumunu kurmuştur.

Ortaöğretimin birinci safhasında (11-14 yaşları) yabancı dillerin öğretimi için yasal koşulların belirtildiği yayımlanmış belgeler vardır.² 2006 yılında Eğitim Bakanlığı ilköğretim, ortaöğretim, ileri ve yükseköğretim seviyesinde İngilizcenin ek dil olarak öğretimi, iş dünyası için diller, Kuzey İrlanda'nın dilleri, göçmen dilleri, işaret dili ve özel amaçlı dil öğretimi gibi konularda çalışmak üzere Kuzey İrlanda'da dil öğretiminin her yönüyle değerlendirileceği Kapsamlı Dil Stratejisinin (*Comprehensive Languages Strategy*) geliştirilmesi için bir komisyon kurdu ancak bu kurul henüz raporunu yayımlamamıştır.³ İngilizce Dil Destek programı (*English language support (EAL)*) 2005-9 yılları arasında baştan sona gözden geçirilmiş ve Her Okul İyi bir Okuldur – Yeni Gelen Öğrencilere Destek raporu (*Every School a Good School – Supporting Newcomer Pupils*) 1 Nisan 2009 tarihinde sunulmuştur. Birleşik Krallık hükümeti İrlandaca ve Ulster Keltçesini ECRML kapsamında tanımaktadır.

¹ Northern Ireland Statistics and Research Agency (NISRA) (2002) Northern Ireland Census 2001: Key Statistics Report. Belfast: HMSO.

² Registrar General Northern Ireland Annual Report 2010, Northern Ireland Statistics and Research Agency, 2011. Pupil data from School Census, October 2010.

¹ Agreement reached in the Multi-Party Negotiations ('The Good Friday Agreement') (1998) Government of the United Kingdom and the Government of Ireland.

² www.nicurriculum.org.uk/key_stage_3/areas_of_learning/modern_languages/

³ www.arts.ulster.ac.uk/nils/index.php

UD = Ulusal Dil(ler)
YD = Yabancı Diller
Y/AD = Yöresel ya da Azınlık Dilleri
GD = Göçmen Dilleri

2 Okul öncesi eğitimde diller (Yabancı ve göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

	Hedef kitle	Süre	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Haftalık gün sayısı	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	tamamı	≥2 yıl	>10	>1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı
UD destek	tamamı	≥2 yıl	yok	0.5 -1 gün	konuya özgü	konuya özgü	tamamı

Okul öncesi eğitimde sunulan diller

Y/AD	
	İrlandaca

İngilizcede sınırlı beceriye sahip olan bütün çocuklar, dört yaşından itibaren bu alanda eğitilmiş öğretmenlerden ekstra destek alırlar. Yabancı diller okul öncesi düzeyinde öğretilmezler fakat İrlandaca eğitim sunan 44 okul öncesi kurum vardır¹ ve bunlardan en az birisi Fransızca-İngilizce ikidilli eğitim vermektedir.²

¹ www.deni.gov.uk/index/85-schools/10-types_of_school-nischools_pg/schools_-_types_of_school-irish-medium_schools_pg/schools_-_types_of_school_lists_of_irishmedium_schools_pg.htm

² Review of Irish medium education Raporu, Department for Education for Northern Ireland, tarih belirtilmemiş.

3 İlköğretimde diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	genel	okula başlamadan önce	tamamı	ulusal ölçekte

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Dil öğretiminin başlangıcı	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	tutarlı ve belirgin	yaygın	birinci sınıftan itibaren	okul saatlerinde	>10	okul ölçeğinde	belirtilmemiş	tamamı
YD	tamamı	tutarlı ve belirgin	bölgesel	birinci sınıftan itibaren	kısmen okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
Y/AD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.
YD	sınıf öğretmenleri	yok	konuya özgü	yok

İlköğretimde sunulan diller

Y/AD	İrlandaca
YD	Fransızca, İspanyolca: seçmeli

İrlandaca Dilinde Öğretim (*Irish-medium education* (IME)) okullarının sayısı velilerin 1971 yılında kurduğu ilk IME okulundan beri artmaktadır. İlköğretim okullarında devam eden bütün çocukların %1.67'si IME okullarında devam etmektedir veya İngilizce dilinde eğitim veren okullarda IME programlarına katılmaktadırlar. Bu sayı her geçen yıl artmaktadır. IME programları devlet politikası olarak desteklenmektedir.

2005 ve 2007 yılları arasında 21 okulda yapılan Fransızca ve İspanyolca dillerinde verilen eğitim ve pilot uygulamalardan alınan olumlu sonuçlara rağmen 2007 yılında yeniden düzenlenen Kuzey İrlanda'nın yeni ilköğretim müfredatında modern yabancı dillere yer verilmemiştir. 2007 yılında yapılan bir ankete göre resmi okul programında yer almamasına rağmen ilköğretim okullarının %57'si müfredat uygulamaları dışında etkinlik olarak yabancı dil öğretimi vermektedir. Yeni müfredat programı yabancı dillerin çokdisiplinli bir çerçevede öğretimini desteklemekte ve öğretmenlerin bu uygulamayı geliştirmesi ve oluşturması için rehberlik ve destek sağlanmaktadır. Bu rehberlik Fransızca, Almanca, İrlandaca ve İspanyolca dillerinde çevrimiçi öğretim kaynakları içermektedir. 2008 yılından itibaren Kuzey İrlanda Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulları Dil Müfredatına maddi destek sağlayarak Anahtar Düzey 1 (*Key Stage 1*) seviyesinde okullara İspanyolca ve İrlandaca dil dersleri veren gezgin öğretmenlerin gönderilmesini desteklemiştir (2009 yılından itibaren Lehce de bu programa dahil edilmiştir). Genellikle ortaöğretim okullarında yaygın olarak okutulan Fransızcanın bu program dışında bırakılması eleştirilmiştir. 2009 yılında bu programa katılan 247 okulda İspanyolca ve 76 okulda ise İrlandaca öğretilmiştir.¹

Okula başlamadan önce ve eğitim esnasında ülkeye yeni gelenler kapsamlı İngilizce destek dersleri alırlar. Son yıllarda birçok göçmen grubundan artan sayıda öğrenciye sahip olan Kuzey İrlanda'da EAL desteği planlı olarak sağlanmaktadır. Lehce dışındaki göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır.

¹ Primary languages in Northern Ireland: too little, too late? Purdy et al, Language Learning Journal vol. 38, 2, 2010

4 Ortaöğretimde sunulan diller (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

Organizasyon

	Müfredat	Yeni gelenler için özel destek	Okula girişte tanı testleri	Dil becerilerinin takibi
UD destek	genel	okula başlamadan önce	yok	ulusal ölçekte

	Hedef kitle	Müfredat	BİDÖ	Zaman çizelgesi	Asgari öğrenci sayısı koşulu	Dil becerilerinin takibi	Ulaşılabilecek düzey	Mevcut devlet finansmanı
Y/AD	tamamı	genel	bölgesel	okul saatlerinde	>10	ulusal ölçekte	ulusal veya bölgesel	tamamı
YD	tamamı	genel	yok	okul saatlerinde	yok	ulusal ölçekte	belirtilmemiş	tamamı

Öğretim

	Öğretmen nitelikleri	Hizmet-öncesi öğretmen eğitimi	Hizmet-içi öğretmen eğitimi	Ulaşılabilecek düzey	Değişim hareketliliği
UD destek	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	belirtilmemiş	U.D.
YD	dil (branş) öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	U.D.	U.D.
GD	sınıf öğretmenleri	konuya özgü	konuya özgü	ulusal ya da yerel ölçütler	resmi olmayan destek

Ortaöğretimde sunulan diller

Y/AD	İrlandaca
YD	Zorunlu: Fransızca, Almanca, İspanyolca dillerinden birisi

Kuzey İrlanda'da yabancı dil öğretiminin durumu 2007 yılında yapılan müfredat reformu ile ortaöğretim okullarının ilk üç yılında yabancı dil derslerinin seçmeli ders haline getirilmesiyle birlikte hızlı bir şekilde kötüleşmiştir. Bu durum lise bitirme sınavlarında birinci yabancı dil olarak Fransızcadan sınava giren öğrencilerin sayısında %19'luk bir düşüşe yol açmıştır. İkinci yaygın yabancı dil İspanyolcadır ve oranlarını korumaktadır. Ancak Almanca da ciddi düşüş yaşamıştır. Birinci kademe orta dereceli okullarda birçok okul öğrencilerin iki yabancı dil öğrenmesini zorunlu kılmaktadır.

1989 yılında Kuzey İrlanda Müfredatı'nın sunumuna kadar İrlandaca Fransızcadan sonra en yaygın olarak öğretilen yabancı dildi ki bu konumunu Katolik okullarında ve GCSE sınavlarında 2002 yılına kadar muhafaza etmiştir. Kuzey İrlanda müfredatına göre zorunlu dil öğretimi kapsamına alınmayan İrlandaca 2006 yılından itibaren yine bu kapsama alınmıştır. 1993 yılında GCSE bitirme sınavları kapsamında az sayıda ortaöğretim okulunda İrlandaca dilinde eğitim yeniden sunulmuştu. Uygun eğitim ve donanıma sahip olmayan öğretmenlerden dolayı İrlandaca dilinde eğitim ilköğretim okullarına kıyasla ortaöğretim okullarında daha büyük zorluklar içermektedir. Orta dereceli okullardaki bütün öğrencilerin %0.5'den daha azı İrlandaca dilinde eğitim almaktadır.

16-18 yaş grubunda dil öğretimi alan öğrencilerin sayısı sabit kaldı ancak nüfusun genel oranına göre düşüş yaşandı. Bu duruma göre Fransızca oranlarında ciddi düşüş yaşanırken Almancada nispeten daha küçük düşüş yaşandı; İspanyolcada ise sayı artarken İrlandaca sayıları sabit kaldı.

Ülkeye yeni gelenler okula başlamadan İngilizce ek destek dersleri almaktalar. Okula başlamadan önce İngilizce dil becerilerinde var olması olası sorunların saptanabileceği tanı testleri mevcut olmamakla beraber ölçünlü testler aracılığıyla dil becerileri düzenli olarak takip edilmektedir. İlköğretim okullarında olduğu gibi son yıllarda okula başlamadan önce ve eğitim esnasında ülkeye yeni gelenler kapsamlı İngilizce destek dersleri alırlar. Birçok göçmen grubundan artan sayıda öğrenciye sahip olan Kuzey İrlanda'da EAL desteği planlı olarak sağlanmaktadır. Göçmen dillerinde öğretim verilmemektedir.

¹McKendry, E. (2007) Minority-language Education in a Situation of Conflict: Irish in English-medium Schools in Northern Ireland. *Interulusal Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Vol. 10, No. 4, 2007, 394-409.

5 İleri ve yükseköğretimde diller

İleri eğitim (Üç mesleki eğitim kurumu) (Göçmen dillerinde eğitim sağlanmamaktadır)

		Dil programlarının çeşitliliği	Müfredat	Ulaşılması hedeflenen seviye	Devlet finansmanı miktarı
Y/AD	Kurum A	kısıtlı	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmi
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	U.D.	kısmi
	Kurum C	kısıtlı	tutarlı ve belirgin	U.D.	yok
YD	Kurum A	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	AÖÖÇ ile bağlantılı	kısmi
	Kurum B	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi
	Kurum C	zengin çeşitlilik	tutarlı ve belirgin	ulusal	kısmi

Yükseköğretim (iki üniversite)

	Eğitim dil(ler)i	Web sitesi dilleri	Ulusal dile destek programları için hedef kitle	Yabancı dil eğitiminde ulaşılmaması hedeflenen seviye	Vatandaş olmayan öğrencilerin üniversiteye çekilmesi	Öğrenci değişim programları	Vatandaş olmayan öğrencilerin hareketliliği
Üniversite A	sadece ulusal	sadece ulusal	tamamı	ulusal ya da kurum ölçeğinde	sadece uluslararası	zorunlu	seçmeli
Üniversite B	sadece ulusal	sadece ulusal	tamamı	ulusal ya da kurum ölçeğinde	uluslararası ve göçmen	zorunlu	seçmeli

Birleşik Krallığın diğer bölgelerinde olduğu gibi mesleki eğitim kurumlarında çok sınırlı dil öğretimi vardır. Kuzey İrlanda'nın her iki üniversitesinde (Belfast'taki Queen's Üniversitesi ve the Ulster Üniversitesi) yabancı dil derslerinde lisans programları yanı sıra diğer uzmanlık alanlarıyla birlikte dil dersleri verilmektedir. Ancak Belfast'taki Queen's Üniversitesi 2009 yılında Almanca programını kapatmıştır. Bu durum Birleşik Krallığın genelinde hissedilen dil programlarının zor konumunu yansıtmaktadır. Kuzey İrlanda iş dünyasının Asya ve Avrupa dillerinde ilerde ortaya çıkacak olan dil uzmanı ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır.

6 Görsel-ışitsel medya ve basında diller (bir şehir – sadece Belfast)

Ulusal dil dışındaki TV yayınları	Sinemalarda ulusal dil dışındaki filmler	Yöre dışında Y/A dilleri dışındaki programlar	Televizyonda işaret dili kullanımı
alt yazılı	alt yazılı	düzenli olarak	düzenli olarak

Radyo programları genellikle İngilizcedir ve haftada birkaç saat İrlandaca ve birkaç dakika Çince yayın vardır. Televizyon programları ağırlıklı olarak İngilizcedir ama İrlandaca, Keltçe, Fransızca ve Ulster Keltçesinde de programlar vardır. Ancak karasal kanallar kavramı artık geçerliğini yitirmektedir çünkü çevrimiçi ve uydu antenler kanalıyla yayınlar kolaylıkla alınabilmektedir. İşaret dili önemli medya olaylarında düzenli olarak kullanılmaktadır. Yabancı dillerde basın-yayın ürünlerinin elde edilmesi her zaman mümkün değildir ama dijital olarak bunları elde etmek mümkündür.

7 Kamusal alanlarda ve hizmetlerde kullanılan diller

Belfast şehrinde kurumsallaşmış dil stratejileri

Dil sayısı	Web sitesi mevcudiyeti	Mütercimlerin kullanımı	Başka dillerde iş tanımları	Farklı diller konuşanların istihdamı	Verilen dil eğitimi	Personelin dil becerilerinin kaydı
>4		Belfast			Belfast	
3-4						
1-2				Belfast		

İletişim hizmetleri

En yaygın beş sözel iletişim hizmeti	En yaygın beş yazılı iletişim hizmeti
Siyasi tartışmalar ve karar verme	Acil vaka
Acil vaka	Sağlık
Sağlık	Sosyal
Sosyal	Göç ve uyum
Hukuki	Ulaşım

Hayırlı Cuma Anlaşması (*Good Friday Agreement*) ile son dönemde alınan göç kamusal alanda çevirmenlik ve mütercimlik gibi kamusal hizmetlerle ilgili çokdillilikte bir farkındalık oluşturmuşa benziyor. LRE araştırması bulgularına göre Belfast'taki birçok kamu kurumu İrlandaca dışında Ulster Keltçesi ve ayrıca Lehçe, Litvanyaca, Portekizce, Slovakça, Cantonese Çincesi ve Arapça dillerinde de bilgi sunmaktadır. Desteklenen diller ilgili toplumların ihtiyaçları doğrultusunda tanımlanmaktadır.

8 İş dünyasında diller

Her ne kadar Dil Zengini Avrupa projesi kapsamında araştırılmasa da Birleşik Krallığın diğer bölgelerinde olduğu gibi Kuzey İrlandalı işverenler dil konusunda pek bilinçli değillerdir. Ancak gelişmiş dil becerileri ekonomik alanda ciddi zorluklarla karşı karşıya olan Kuzey İrlanda ekonomisini ihracatın artırılması ve turizm sektörünün geliştirilmesi alanlarında destekleyecektir.

Önemli bulgular

Kuzey İrlanda son on yılda kapsamlı değişiklikler yaşamıştır. 20'inci yüzyılın sonunda göç veren ve çatışmalarla tanınan ülke durumundan çıkarak daha huzurlu ve artan turizm, düşük maliyetli hava ulaşımı ve göçmen alımı ile küreselleşmeyle daha yakın bağları olan bir ülke konumuna gelmiştir. Her ne kadar Birleşik Krallık'ta en az dilsel zenginliğe sahip olsa da tarihsel olarak dilsel farklılığa ve kültürel farklılığa duyarlı bir ülkedir ve son dönemde kültürel çoğulculuğu desteklemek için önlemler alınmıştır. Ancak LRE araştırmasından ortaya çıktığı üzere Kuzey İrlanda yabancı dil öğrenimi konusunda çok zayıf bir karneye sahiptir dolayısıyla bütün eğitim alanlarında dil öğretimine çok büyük öncelik vermelidir.

Umut veren girişimler ve pilot uygulamalar

Politika geliştiren kurumlarla beş yıldan fazla süren görüşmeler ve tartışmalar sonucunda önerilen *Kuzey İrlanda için Dil Stratejisi (Languages Strategy for Northern Ireland)*, eğitim, iş hayatı ve kamusal alanda ihtiyaç duyulan dillerin değerlendirilmesi ve bir eylem planı geliştirmek için fırsatlar sunmalıdır.

Kuzey İrlanda'da dil öğretmeni yetiştirme bölümlerinde çok cesaret verici örnekler ve gelişmeler vardır. Çok başarılı bir gelişme olarak Stranmillis Üniversite Koleji'nde Eğitim Lisansı programı kapsamında öncelikli dillere yönelik olarak bir yan dal sunulmuştur.¹ İlköğretim sonrası eğitim için artan talep doğrultusunda İrlandaca dilinde eğitim verebilecek öğretmenlerin yetiştirilmesi için St. Mary's Üniversite Koleji, Belfast Queen's Üniversitesi ve Ulster Üniversitesi ortaklığıyla İrlandaca eğitim veren okullarda öğretmen olmak için bir yıl süreyle devam edilecek olan Eğitim Diploması (PGCE) formasyon programı hazırlanmıştır. Her iki üniversitede özellikle İrlandaca dilinde eğitim veren ortaöğretim okullarında görev yapmak isteyenlere yönelik olarak PGCE program kotaları artırılarak ek kontenjan sağlanmıştır. Bu programı tamamlayan öğrencilere St. Mary's Üniversite Koleji tarafından PGCE diplomalarına ek olarak İkidiilli Eğitim Sertifikası verilecektir.

¹ Report of the Review of Irish medium education, Department for Education for Northern Ireland, tarih belirtilmemiş.

Dil Zengini Avrupa Projesi 30'un üzerinde ortağın işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Destekleyenler

www.language-rich.eu

© British Council 2012 Brand and Design/C001
İngiliz Kültür Derneği 2012 Marka ve Tasarım / C001
İngiliz Kültür Derneği Birleşik Krallık ve diğer ülkelerdeki insanlar için fırsatlar sunar ve dünya genelinde insanlar arasında güven tesis eder.

Tescilli Hayır Kurumu: 209131 (İngiltere ve Galler) SC037733 (İskoçya).

YAYINEVİ

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

ISBN 978-1-107-65301-6

9 781107 653016 >